

BUŁGARIA

PRZEWODNIK DLA PRZEDSIĘBIORCÓW

Wydanie piąte rozszerzone

Warszawa 2006

Przewodnik opracowany pod patronatem Ministerstwa Gospodarki przez Biuro Promocji Inwestycji i Technologii Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju Przemysłowego.

Wszelkie przedstawione w niniejszej publikacji określenia i sądy w żaden sposób nie odzwierciedlają opinii Sekretariatu UNIDO na temat statusu prawnego, terytorium, miasta, obszaru, rządu lub granic danego kraju. Wymienianie nazw firm i produktów nie oznacza, że są one popierane przez UNIDO.

Wydawca:

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
ul. Pańska 81/83, 00-834 Warszawa
tel.: (48 22) 432 80 80, fax: (48 22) 432 86 20
e-mail: biuro@parp.gov.pl
www.parp.gov.pl

Opracowanie i redakcja:

Grzegorz Bychawski i Roman Gurbiel

Współpraca:

Aneta Matysek

Konsultacja naukowa:

prof. dr hab. Kazimierz Starzyk

© Copyrights by UNIDO ITPO Warszawa 2006

ISBN 83-60009-31-7

Wydanie V

Nakład 1000 egz.

Projekt okładki, przygotowanie do druku, druk i oprawa:

Marlex Sp. z o.o.

PRZEDMOWA

„BUŁGARIA – Przewodnik dla przedsiębiorców” jest kolejną pozycją nowego cyklu wydawniczego warszawskiego Biura UNIDO, realizowanego z myślą o przedsiębiorcach, zainteresowanych rozwijaniem handlu i współpracy przemysłowej z wybranymi krajami Europy Środkowo-Wschodniej i Wspólnoty Niepodległych Państw.

Niniejsza seria obejmuje w 2006 roku już 11 przewodników, w tym siedem wznawianych po raz czwarty, piąty lub szósty. Konsekwencja, z jaką realizowana jest ta inicjatywa, wynika m. in. z koncentracji działalności warszawskiego Biura UNIDO na wspieraniu współpracy polskich przedsiębiorstw z partnerami na wybranych rynkach Europy Środkowej, Wschodniej oraz Azji Centralnej. Istotnym krokiem w tym kierunku jest dostarczenie wszystkim zainteresowanym obszernych informacji na temat warunków działania w poszczególnych krajach, potencjalnie obiecujących pod względem handlowym i kooperacyjnym, ale z różnych powodów ciągle jeszcze trudno dostępnych dla polskich firm lub wręcz przez nie niezauważanych.

Obecne, piąte już wydanie przewodnika o Bułgarii, zostało wzbogacone o szereg nowych informacji oraz zaktualizowane, w miarę osiągalności wiarygodnych danych, udostępnianych przez bułgarskie agencje rządowe oraz wyspecjalizowane organizacje międzynarodowe. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na bogatą bibliografię, którą posłużyli się autorzy.

Istotną cechą tej pozycji jest także to, iż pokazuje ona sprawy związane z bezpośrednim, praktycznym funkcjonowaniem przedsiębiorstw w Bułgarii, na szerszym makroekonomicznym tle. Sprawia to, iż polscy eksporterzy rozważający możliwości wprowadzenia na ten rynek swoich towarów bądź kooperacyjno-inwestycyjnego zaangażowania się w tym kraju, mają do swej dyspozycji szersze spektrum informacji, pozwalających na lepsze zrozumienie zasad funkcjonowania bułgarskiej administracji i gospodarki. Tym samym, średnie i mniejsze polskie firmy mające aspiracje „zaistnienia” w Bułgarii w tej czy innej korzystnej formie, mogą łatwiej określić swoje zamiary i wpisać je w strategię konkretnego działania.

Tak jak poprzednie publikacje, również i ta opiera się na sprawdzonym wzorze przewodnika „How to do business in Poland”, wydawanego od wielu lat przez warszawskie Biuro UNIDO w kilku wersjach językowych, z których na uwagę „wschodnich” partnerów zasługuje zwłaszcza edycja rosyjskojęzyczna, prezentująca Polskę jako kraj zainteresowany rozwijaniem współpracy gospodarczej i przyjazny dla zagranicznych partnerów.

Jak już wyżej wspomniano, przewodnik o Bułgarii wprowadza w zagadnienia związane z działalnością podmiotów gospodarczych w tym kraju na tle sytuacji makroekonomicznej. Jednocześnie książka ta zawiera informacje odnoszące się do praktycznych, prawnych i fi-

nansowych aspektów dwustronnej współpracy gospodarczej, którą mogłyby intensywniej prowadzić polskie i bułgarskie przedsiębiorstwa. To im właśnie mają służyć listy adresowe jednostek pierwszego kontaktu: organizacji, firm, urzędów, komitetów i instytucji, które mogą okazać się niezbędne jako źródła informacji i punkt odniesienia dla bardziej zaawansowanych działań.

Publikacja ta może zatem być pomocna dla ludzi biznesu przygotowujących się dopiero do nawiązania bezpośrednich kontaktów gospodarczych z Bułgarią lub mających już pierwsze doświadczenia. Jako źródło wiedzy na temat poszczególnych sektorów gospodarki, przekształceń strukturalnych w ciągu ostatnich dziesięciu lat, warunków inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej, systemu finansowego i podatkowego, książka ta może zainteresować również naukowców, studentów i polityków.

Z uwagi na to, że tytuł „przewodnik” w jakiś sposób zobowiązuje, autorzy włączyli do tej pozycji także rozdział opisujący skrótowo warunki podróżowania, mieszkania oraz rekreacji i wypoczynku na tle kulturowej i turystycznej panoramy tego interesującego kraju.

W przypadku tego rodzaju publikacji często trudną sprawą jest pozyskanie odpowiednich informacji pochodzących z rzetelnych źródeł. Oprócz materiałów powszechnie dostępnych, korzystano również z pomocy placówek dyplomatycznych i handlowych, instytucji naukowych, organizacji międzynarodowych oraz wielu osób. Wdzięczne za pomoc, Biuro UNIDO w Warszawie wyraża podziękowanie wszystkim instytucjom, organizacjom i osobom, które przyczyniły się do powstania tej publikacji przekazując potrzebne dane liczbowe, użyteczne informacje lub wskazówki umożliwiające właściwą interpretację przepisów i zjawisk gospodarczych. To dzięki ich życzliwości, wiedzy i współpracy ta książka powstała.

Szczególny wkład w opracowanie niniejszej publikacji, a zwłaszcza jej pierwszego, a następnie drugiego i trzeciego wydania, wniósł pan Nikolay Kostov z Agencji Wspierania Handlu przy Ministerstwie Gospodarki Bułgarii, reprezentujący obecnie swój kraj w charakterze Rady Handlowego Ambasady Republiki Bułgarii w Polsce. Zapewnił on bezcenną pomoc weryfikując merytorycznie przewodnik oraz dostarczając wiele trudnych do zdobycia danych. Opracowanie rozdziałów dotyczących handlu zagranicznego oraz współpracy gospodarczej z Polską stało się możliwe dzięki pomocy pana Andrzeja Prochwicza, Rady Handlowego Ambasady RP w Sofii oraz dzięki Departamentowi Międzynarodowej Współpracy Dwustronnej Ministerstwu Gospodarki.

Szereg cennych informacji, danych liczbowych, komentarzy i tekstów odnoszących się do zjawisk gospodarczych występujących w Bułgarii zawdzięczamy także zajmującym się tymi zagadnieniami specjalistom z Zakładu Międzynarodowej Współpracy Produkcyjnej Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, kierowanego przez prof. dr hab. Kazimierza Starzyka.

Kończąc już niniejsze słowo wstępne, pragniemy zwrócić uwagę Czytelników na cenną, naszym zdaniem, możliwość skorzystania z tego przewodnika w internecie, gdzie został zamieszczony w witrynie warszawskiego Biura UNIDO (www.unido.pl), jako jeden z tomów obejmującej już kilkanaście tytułów biblioteki elektronicznej dla przedsiębiorców.

Wspomniana strona zawiera także regularnie zamieszczane informacje na temat seminariów promocyjnych dotyczących poszczególnych „rynków wschodnich”, poświęconych im konferencji gospodarczych, szkoleń służących podnoszeniu konkurencyjności polskich przedsiębiorstw oraz możliwości nieodpłatnej promocji ich własnych ofert eksportowych, kooperacyjnych i technologicznych w mającym światowy zasięg portalu „UNIDO Exchange”.

Seria przewodników o „wschodzących rynkach wschodnich” obejmowała w ostatnich latach następujące tytuły, wydawane każdego roku przez warszawskie Biuro UNIDO w postaci elektronicznej bądź książkowej:

„Azerbejdżan – przewodnik dla przedsiębiorców”	– 5 wydań
„Białoruś – przewodnik dla przedsiębiorców”	– 6 wydań
„Bułgaria – przewodnik dla przedsiębiorców”	– 5 wydań
„Kazachstan – przewodnik dla przedsiębiorców”	– 5 wydań
„Kirgistan – przewodnik dla przedsiębiorców”	– 1 wydanie
„Łotwa – przewodnik dla przedsiębiorców”	– 3 wydania
„Litwa – przewodnik dla przedsiębiorców”	– 3 wydania
„Mołdowa – przewodnik dla przedsiębiorców”	– 4 wydania
„Rosja – przewodnik dla przedsiębiorców”	– 4 wydania
„Ukraina – przewodnik dla przedsiębiorców”	– 6 wydań
„Uzbekistan – przewodnik dla przedsiębiorców”	– 3 wydania

Wszystkie wyżej wymienione pozycje są dostępne w wersji elektronicznej na stronie internetowej Biura UNIDO w Warszawie:

www.unido.pl

SPIS TREŚCI

WYKRESY I MAPY	9
SPIS TABEL	10
I. INFORMACJE OGÓLNE	11
Położenie i klimat	11
Zasoby naturalne	12
Ludność i język	12
Ustrój polityczny	13
Podział administracyjny	15
II. GOSPODARKA	17
Rozwój gospodarczy	17
Przemysł	23
Rolnictwo	25
Rynek pracy i płace	26
Infrastruktura transportowa	31
Telekomunikacja	34
Energetyka	35
Ochrona środowiska	37
Turystyka	40
Współpraca z Międzynarodowym Funduszem Walutowym	43
Bułgaria a członkostwo w Unii Europejskiej	44
III. PRZEKSZTAŁCENIA STRUKTURALNE	46
Ramy prawne	46
Bułgarska Agencja Prywatyzacji	47
Wyniki prywatyzacji	47
IV. FINANSY PUBLICZNE ORAZ SEKTOR BANKOWY I UBEZPIECZENIOWY	51
Budżet	51
Bilans płatniczy	52
Zadłużenie zagraniczne i rezerwy walutowe	53
Wymienialność waluty i polityka kursowa	54
Prawo dewizowe	56
System bankowy	56
System ubezpieczeniowy	59
Rynek kapitałowy	61
V. SYSTEM PODATKOWY	64
Podatki bezpośrednie	64
Podatki pośrednie	70
VI. PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ	77

Zakładanie firmy z kapitałem zagranicznym	77
Oddziały i przedstawicielstwa	80
Koncesjonowanie działalności gospodarczej	81
Stosunki między pracownikiem i pracodawcą	84
Licencje handlowe	89
Ochrona konkurencji	89
Ochrona praw własności intelektualnej	92
Rachunkowość i sprawozdawczość	94
Zamówienia publiczne	96
VII. INWESTYCJE ZAGRANICZNE	99
Ramy prawne	99
Wsparcie instytucjonalne	100
Rodzaje inwestycji zagranicznych	102
Prawne i międzynarodowe gwarancje bezpieczeństwa	102
Formy przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym	104
Transfer zysków i kapitału	105
Prawo własności nieruchomości	105
Zachęty podatkowe	108
Branże atrakcyjne pod względem inwestycyjnym	109
Wielkość i struktura inwestycji	114
VIII. HANDEL ZAGRANICZNY	119
Ramy prawne	119
Licencjonowanie handlu zagranicznego	121
Import artykułów rolnych	123
Ustawa o etykietowaniu artykułów tekstylnych	124
Prawo celne i taryfa celną	125
Wolne obszary celne	126
Wielkość i struktura handlu zagranicznego Bułgarii (wymiana towarowa)	128
IX. WSPÓŁPRACA GOSPODARCZA Z POLSKĄ	132
Podstawy prawne	132
Wymiana handlowa	133
Doświadczenia wybranych polskich przedsiębiorstwa rynku bułgarskim	135
Działalność Ministerstwa Gospodarki w zakresie promocji i wspierania eksportu	139
Instytucje i organizacje zaangażowane w rozwijanie współpracy	141
Źródła informacji prawnej i gospodarczej	143
Ubezpieczenia oferowane przez Korporację Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych	146
X. MIESZKAĆ W BUŁGARII	152
Wjazd	152
Pobyty w Bułgarii	156
Informacje praktyczne	157
XI. ZAŁĄCZNIKI	159
XII. BIBLIOGRAFIA	219

WYKRESY I MAPY

Poglądowa mapa Bułgarii	11
Rys. 1 Zmiany liczby ludności Bułgarii w latach 1965-2005.....	13
Rys. 2 Podział miejsc w Zgromadzeniu Narodowym po wyborach w czerwcu 2005 r.	14
Mapa administracyjna Bułgarii.....	15
Rys. 3 Inflacja na koniec okresu w latach 1992-2005	18
Rys. 4 Zmiany PKB w latach 1992-2005.....	18
Rys. 5 Podstawowe stopy procentowe na koniec okresu w latach 1996-2006.....	20
Rys. 6 Stopa bezrobocia na koniec okresu w latach 1996-2005.....	28
Rys. 7 Średnia miesięczna płaca brutto w Bułgarii w latach 1995-2005.....	29
Rys. 8 Liczba transakcji prywatyzacyjnych w latach 1993-2005	48
Rys. 9 Udział majątku sprywatyzowanego w całości majątku podlegającego prywatyzacji na koniec okresu w latach 1993-2006 (luty).....	49
Rys. 10 Struktura branżowa sprywatyzowanych przedsiębiorstw na koniec marca 2006	49
Rys. 11 Finansowe wyniki prywatyzacji w latach 1993-2005.....	50
Rys. 12 Rezerwy walutowe na koniec roku w latach 1999-2006 (styczeń)	54
Rys. 13 Struktura sektora bankowego według wielkości aktywów	58
Rys. 14 Struktura rynku ubezpieczeń majątkowych według zebranych składek w 2005 roku	60
Rys. 15 Struktura rynku ubezpieczeń na życie wg wartości składek w 2005 roku	60
Rys. 16 Struktura branżowa obrotów na Giełdzie Papierów Wartościowych w Sofii) ...	63
Rys. 17 Stawki podatku dochodowego od przedsiębiorstw w latach 2000-2006.....	65
Rys. 18 Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Bułgarii w latach 1992-2005	115
Rys. 19 Struktura branżowa skumulowanych bezpośrednich inwestycji zagranicznych w okresie 1998-2005	116
Rys. 20 Struktura geograficzna skumulowanych bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Bułgarii na koniec 2005 roku	117
Rys. 21 Struktura towarowa importu Bułgarii w roku 2005	129
Rys. 22 Struktura towarowa eksportu Bułgarii w roku 2005.....	129
Rys. 23 Struktura geograficzna eksportu Bułgarii w roku 2005.....	130
Rys. 24 Struktura geograficzna importu Bułgarii w roku 2005	131
Rys. 25 Struktura towarowa polskiego eksportu do Bułgarii w roku 2005.....	134
Rys. 26 Struktura towarowa importu z Bułgarii do Polski w roku 2005	134

SPIS TABEL

Tab. 1	Dynamika wzrostu wartości dodanej wytworzonej w sektorze prywatnym i państwowym w latach 1999-2005	19
Tab. 2	Obroty i saldo handlu zagranicznego w latach 1999-2005	20
Tab. 3	Zbiory głównych upraw w latach 2000-2005	25
Tab. 4	Pogłowie żywego inwentarza na koniec okresu w latach 2000-2005	25
Tab. 5	Zróżnicowanie poziomu wynagrodzeń (2004)	30
Tab. 6	Skonsolidowana nadwyżka/deficyt budżetowy w latach 1998-2005	51
Tab. 7	Bilans rachunku bieżącego w latach 1999-2006 (luty)	52
Tab. 8	Zadłużenie zagraniczne w latach 1999-2006 (styczeń)	53
Tab. 9	Stosunek zadłużenia zagranicznego brutto (ZZB) do produktu krajowego brutto (PKB) oraz do eksportu towarów i usług (ETU) w latach 1999-2006 (styczeń)	54
Tab.10	Średni miesięczny poziom kursu walutowego w okresie styczeń-kwiecień 2006	55
Tab. 11	Średni miesięczny poziom oprocentowania kredytów denominowanych w BGN w bankach komercyjnych w okresie grudzień 2005 – marzec 2006	59
Tab. 12	Progi podatkowe w podatku dochodowym w 2006 roku	70
Tab. 13	Obciążenie pracownika i pracodawcy składką na obowiązkowe ubezpieczenie zdrowotne	89
Tab. 14	Przykładowe bariery w prowadzeniu działalności gospodarczej w 2005 roku	97
Tab. 15	Handel zagraniczny Bułgarii w latach 1997-2005	128
Tab. 16	Polsko-bułgarskie obroty towarowe (w mln USD)	133

I. INFORMACJE OGÓLNE

POŁOŻENIE I KLIMAT

Bułgaria jest europejskim państwem leżącym nad Morzem Czarnym, w północno-wschodniej części Półwyspu Bałkańskiego. Kraj ten ma powierzchnię 110,9 tys. km² i graniczy na północy z Rumunią (608 km), na zachodzie z Serbią i Macedonią (148 km), zaś na południu z Grecją (494 km) i Turcją (240 km).

Okolo 60% powierzchni Bułgarii zajmują góry i wyżyny: Bałkany, Sredna Gora, Riła, Pirin, Rodopy. W górach Riła znajduje się najwyższy szczyt kraju, Musala (2925 m n.p.m.). W środkowej części znajdują się kotliny tektoniczne: Sofijska i Kazanłycka. Na północy rozciąga się lessowa Wyżyna Naddunajska, przechodząca ku wschodowi w Wyżynę Dobrudży. Krajobraz geograficzny Bułgarii dopełnia – rozciągająca się pomiędzy Rodopami a Sredną Górą – Nizina Górnotracka. Wybrzeże jest na ogół skaliste.

Poglądowa mapa Bułgarii

Nazwy geograficzne w transkrypcji polskojęzycznej

Źródło: UNEP GRID-Arendal na podstawie „The Times Atlas of the World”

Bułgaria leży w umiarkowanej strefie klimatycznej. Zimy są chłodne i wilgotne, a lata gorące i suche. Średnia temperatura powietrza w styczniu wynosi od -6°C w górach i -3°C w centralnej części kraju, do 2°C na południu. W lipcu średnie temperatury wynoszą odpowiednio od 18°C i 23°C do 25°C . Morze Czarne łagodzi wahania temperatury na wschodzie i południu kraju. Średnia roczna suma opadów wynosi od 450 mm na północy do 1200 mm w górach. Zimą mogą występować obfite opady śniegu, a nawet gwałtowne śnieżycy.

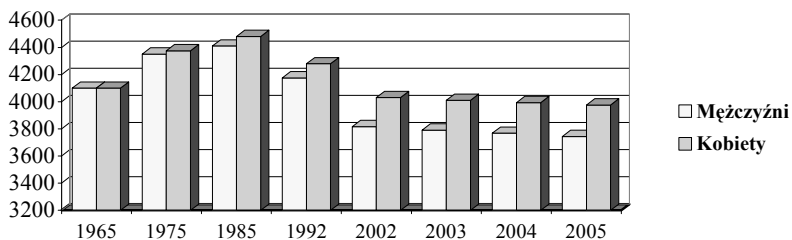
Sieć rzeczna jest dobrze rozwinięta i wykorzystywana do irygacji, transportu oraz produkcji energii elektrycznej. Główne rzeki Bułgarii to Dunaj z dopływami Łom, Ogosta, Iskryj, Osym, Janta, Marica z Tundżą, Arda, Kamczyją oraz Struma i Mesta. Nieliczne jeziora położone są głównie wzdłuż wybrzeża. W szacie roślinnej dominują lasy dębowo-bukowe, pokrywające około jednej trzeciej powierzchni kraju. W górach występują lasy bukowo-jodłowe, świerkowe oraz kosodrzewina i hale.

ZASOBY NATURALNE

Bułgaria nie posiada znaczących zasobów surowców mineralnych. Do podstawowych kopalin zalicza się węgiel brunatny i lignity, wydobywane w zagłębiach Wschodniomarickim, Pernickim i Bobowdolskim, rudy cynku i ołowiu w Rodopach, miedź i sól kamienną. Występują również niewielkie ilości rud żelaza, węgla kamiennego i ropy naftowej, pokrywające tylko częściowo zapotrzebowanie surowcowe tego kraju. Jednym z ważniejszych surowców jest drewno. Bułgaria posiada także dobrze rozwinięte rybołówstwo.

LUDNOŚĆ I JĘZYK

Pod koniec 2005 roku liczba ludności Bułgarii wynosiła ok. 7,719 mln i była niższa niż w roku poprzednim na skutek utrzymującego się od początku lat 90-tych trendu spadkowego. Średnia gęstość zaludnienia wynosi obecnie $69,6$ osób/ km^2 . W przypadku dalszego występowania ujemnej stopy przyrostu naturalnego liczba mieszkańców Bułgarii może spaść do końca obecnej dekady do 7,4 miliona.

Rys. 1 Zmiany liczby ludności Bułgarii w latach 1965-2005

Źródło: Krajowy Instytut Statystyczny Bułgarii

Najgęściej zaludniona jest Kotlina Sofijska, powyżej 160 osób/km² oraz Nizina Tracka i centralna część Wyżyny Naddunajskiej. Bułgaria jest krajem o wysokim stopniu urbanizacji. Około 69% populacji mieszka w miastach, z których największym jest stolica kraju, Sofia, licząca 1,1 miliona mieszkańców. Pozostałe główne miasta to Płowdiw (341 tys.), Warna (315 tys.), Burgas (193 tys.) i Ruse (162 tys.).

Językiem urzędowym, będącym jednocześnie językiem ojczystym zdecydowanej większości Bułgarów jest bułgarski, zapisywany cyrylicą. Część Bułgarów zna ze szkoły język rosyjski lub francuski. Młodzież oraz pracownicy sektora turystycznego i handlu często znają angielski, zaś nad Morzem Czarnym, z uwagi na często tam goszczących niemieckich turystów, znany jest także niemiecki.

Bułgaria jest krajem zróżnicowanym etnicznie, chociaż zdecydowanie najliczniejszą grupą są Bułgarzy, stanowiący około 83,9% populacji. Druga pod względem liczebności grupa to Turcy (ponad 9,4%). Ponadto w kraju tym mieszkają również Romowie (3,7%) oraz Macedończycy, a także Ormianie, Tatarzy i przedstawiciele innych narodowości. Podobnie wygląda kwestia wyznania. Obywatele wyznania prawosławnego stanowią 83,5% ludności, muzułmanie około 13%, a obywatele wyznania rzymsko-katolickiego – 1,5%.

USTRÓJ POLITYCZNY

Zmiany polityczne w Europie Środkowej i Wschodniej na przełomie lat 90-tych dwudziestego wieku doprowadziły w roku 1989 do pokojowego ustąpienia, pod wpływem nacisków wewnętrznych i zewnętrznych, wieloletniego komunistycznego przywódcy Bułgarii, Teodora Żiwkowa. Tym samym Bułgaria wkroczyła na drogę rozwoju demokratycznego. W czerwcu 1990 roku odbyły się pierwsze wolne wybory parlamentarne, które wygrała demokratyczna opozycja.

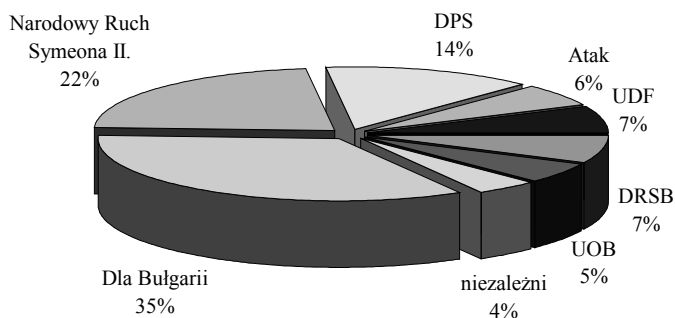
Bułgaria jest republiką demokratyczną, której ustrój oparty jest na konstytucji przyjętej przez Wielkie Zgromadzenie Narodowe w 1991 roku. Głową państwa jest prezydent, wybierany w głosowaniu powszechnym na okres 5 lat. Prezydent powołuje premiera, jest zwierzchnikiem sił zbrojnych i ma prawo weta wobec ustaw uchwalanych przez parlament. Oprócz prezydenta władzę wykonawczą pełni Rada Ministrów, zatwierdzana przez Zgromadzenie Narodowe.

Ostatnie wybory prezydenckie odbyły się w listopadzie 2001 roku. Prezydentem został wybrany Georgi Purvanov z Bułgarskiej Partii Socjalistycznej.

Władza ustawodawcza leży w gestii Zgromadzenia Narodowego (Narodno Sobranie), jednoizbowego parlamentu liczącego 240 posłów, wybieranego na 4 lata w wyborach powszechnych.

Ostatnie wybory do parlamentu odbyły się w dniu 25 czerwca 2005 roku. Wybory wygrała partia „Koalicja dla Bułgarii”, która zdobyła nieco ponad jedną trzecią miejsc w parlamencie. Do parlamentu weszło jeszcze sześć innych ugrupowań: Narodowy Ruch Symeona II, Ruch na rzecz Swobód i Wolności (DPS), Koalicja Atak, Unia Sił Demokratycznych (UDF), Demokraci na rzecz silniejszej Bułgarii (DRSB) oraz Unia Obywateli Bułgarii (UOB). Podział sił w Zgromadzeniu Narodowym, jaki ukształtował się po ostatnich wyborach, przedstawiony jest na rysunku poniżej.

Rys. 2 Podział miejsc w Zgromadzeniu Narodowym po wyborach w czerwcu 2005 r.

Źródło: Parlament Bułgarii

Narodowy Ruch Symeona II., który sformował rząd, kontynuuje politykę reform i stabilizacji gospodarczej, prowadzoną w latach 1997-2001 przez Unię Sił Demokratycznych, realizując tym samym proces prywatyzacji, liberalizacji gospodarki oraz usprawniania

instytucji gospodarczych. Jednym z głównych celów nowego rządu jest przygotowanie Bułgarii do uzyskania członkostwa w Unii Europejskiej w 2007 roku.

Władza sądownicza w Bułgarii opiera się na systemie niezależnych sądów powszechnych. Najwyższą władzą sądowniczą jest Sąd Najwyższy, którego prezes wyznaczany jest przez prezydenta na okres 7 lat. W sprawach konstytucyjnych najwyższą władzę stanowi Trybunał Konstytucyjny, w którego skład wchodzi dwunastu sędziów wybieranych na kadencję 9 lat.

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Terytorium Bułgarii podzielone jest na 28 prowincji obejmujących 278 gmin. Gminy posiadają osobowość prawną, przysługuje im prawo własności i mogą prowadzić swoją gospodarkę w oparciu o niezależny budżet. Władzę w gminach sprawują rady gminne, które są podstawowym elementem władzy samorządowej. W ich gestii znajduje się określanie kierunków rozwoju gminy.

Mapa administracyjna Bułgarii

Nazwy geograficzne w transkrypcji polskojęzycznej

Źródło: Ivan Marinov dla FOTW Flags of the World

Prowincje są jednostkami administracji terytorialnej zarządzanymi przez gubernatorów, którzy mają za zadanie wdrażanie polityki regionalnej rządu na podlegającym im terenie. Gubernatorzy, wraz z administracją regionalną, zarządzają prowincjami, korzystając ze środków pochodzących z budżetu centralnego. Są oni mianowani przez Radę Ministrów.

Ponadto, dla potrzeb planowania gospodarczego związanych m.in. z wykorzystywaniem funduszy Unii Europejskiej, prowincje zostały w programach rządowych zgrupowane w sześć następujących regionów:

1. Region Północno-Zachodni, w skład którego wchodzi prowincje: Widin, Wraca, Montana;
2. Region Północno-Centralny, prowincje: Weliko Tyrnowo, Gabrowo, Łowecz, Plewen, Ruse;
3. Region Północno-Wschodni, prowincje: Dobricz, Szumen, Warna, Razgrad, Silistra, Tyrgowiszte;
4. Region Południowo-Zachodni, prowincje: Sofia-miasto, Sofia-prowincja, Błagowgrad, Kiustendil, Pernik;
5. Region Południowo-Centralny, prowincje: Pazardżik, Płowdiw, Smoljan, Kyrdżali, Stara Zagora, Chaskowo;
6. Region Południowo-Wschodni, prowincje: Burgas, Sliwen, Jambol.

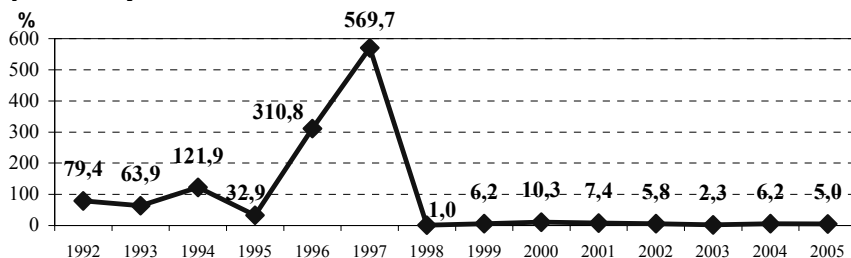
II. GOSPODARKA

ROZWÓJ GOSPODARCZY

Przemiany gospodarcze

W roku 1991 Bułgaria weszła na drogę radykalnych reform gospodarczych. Odbłyło się to m.in. dzięki wsparciu ze strony Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW), który udzielił finansowania na obsługę kredytów niezbędnych dla przeprowadzenia reform, przy jednoczesnym zobowiązaniu się tego kraju do realizacji określonych przekształceń w gospodarce. Reformy miały na celu, w swoich podstawowych założeniach m.in. zdławienie inflacji, wyprowadzenie kraju z zapaści gospodarczej, stabilizację waluty i rozwój sektora prywatnego. Zakrojony na szeroką skalę program przyniósł oczekiwane rezultaty i w roku 1994 PKB Bułgarii wzrósł o 1,8%, po raz pierwszy w całej dekadzie. W roku 1994 udało się również osiągnąć porozumienie z wierzycielami skupionymi w tzw. Klubie Londyńskim, co skutkowało częściową redukcją zadłużenia zagranicznego.

Jednakże szereg czynników takich jak: spowolnienie przez Bułgarię planowanych reform strukturalnych oraz będące jego konsekwencją wstrzymanie finansowania MFW, ograniczenie procesów prywatyzacyjnych, przesunięte nieco w czasie, lecz dotkliwe, skutki utraty tradycyjnych rynków byłego RWPG – doprowadziły po dwóch latach wzrostu do kolejnego kryzysu. Wystąpił on z dużą siłą w latach 1996-1997, charakteryzując się gwałtownym spadkiem produktu krajowego brutto i wybuchem hiperinflacji. W rezultacie, w latach 1990-1997 wartość PKB w cenach stałych obniżyła się o około 24%, przy znacznym wzroście cen (patrz rys.3), skokowym spadku wartości waluty krajowej (z 21,8 BGN/USD w roku 1991 do 1776,5 BGN w roku 1997), rosnącym bezrobociu, zmniejszonej dynamice napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich oraz deficycie na rachunku bieżącym bilansu płatniczego.

Rys. 3 Inflacja na koniec okresu w latach 1992-2005

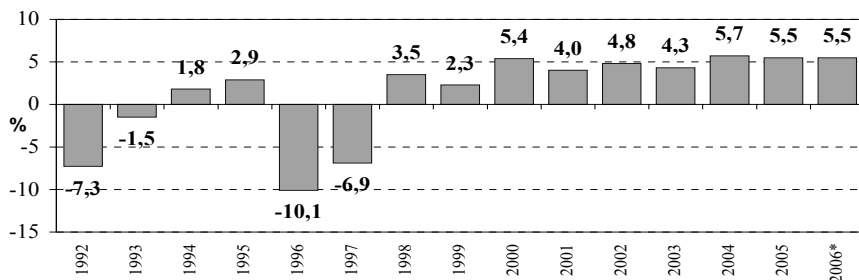
* prognoza na rok 2004

Źródło: Krajowy Instytut Statystyczny Bułgarii, Ministerstwo Finansów Bułgarii

Wyjście z trudnej sytuacji gospodarczej, w jakiej Bułgaria znalazła się u progu drugiej połowy lat 90-tych, stało się możliwe m.in. dzięki podpisaniu na początku 1997 roku kolejnego porozumienia z MFW, wprowadzającego stabilizujący walutę mechanizm *currency board* (zarząd walutą), szerzej przedstawiony w rozdziale poświęconym walucie i polityce kursowej oraz radykalnym reformom gospodarczym. Reformy te obejmowały między innymi działania zmierzające do ograniczenia rosnącego deficytu budżetowego finansowanego przez dodatkową emisję pieniędzy, przyspieszenie liberalizacji cen (m.in. skrócenie listy dóbr i usług o regulowanych cenach), przyspieszenie prywatyzacji i zmniejszenie liczby przynoszących straty państwowych przedsiębiorstw przemysłowych.

Wyniki programu reform stały się widoczne już w drugiej połowie 1997 roku. Kolejne lata to okres postępującej stabilizacji i wzrostu gospodarczego. Istotny, pozytywny wpływ na przekształcenia gospodarki bułgarskiej miały również przygotowania do integracji z Unią Europejską, które obejmowały zarówno zmiany o charakterze czysto gospodarczym, jak i instytucjonalnym.

Zmiany PKB w latach 1992-2005 przedstawiono na poniższym wykresie.

Rys. 4 Zmiany PKB w latach 1992-2005

* prognoza

Źródło: Krajowy Instytut Statystyczny Bułgarii, Ministerstwo Finansów

Tempo zmian własnościowych i rosnącą rolę sektora prywatnego w gospodarce Bułgarii dobrze odzwierciedla porównanie dynamiki jego udziału w wartości dodanej. Na przestrzeni ostatnich czterech lat udział tego sektora w krajowej wartości dodanej zwiększał się rocznie od 6% do ponad 14%, podczas gdy sektora państwowego systematycznie malał w tempie od ok. -4% do ponad -10% (vide poniższa tabela). W 2005 roku udział sektora prywatnego w wartości dodanej brutto wytworzonej w całej gospodarce Bułgarii wyniósł 79,0% (w 2002 roku 72,7%), a państwowego 21,0% (w 2002 roku 27,3%).

Charakterystycznym zjawiskiem potwierdzającym zmiany strukturalne zachodzące w gospodarce Bułgarii jest spadek znaczenia rolnictwa, którego udział w wartości dodanej wytworzonej w 2005 roku wyniósł 7,7% (12,5% w 2002 roku). Regres dochodu generowanego przez rolnictwo jest rekompensowany przez wzrost wartości dodanej wytwarzanej w szczególności w usługach oraz przemyśle. Udział usług w wartości dodanej w 2005 roku wyniósł 63,9% (59,7% w 2002 roku), a przemysłu 28,4% (27,8% w 2002 roku).

Tab. 1 Dynamika wzrostu wartości dodanej wytworzonej w sektorze prywatnym i państwowym w latach 1999-2005

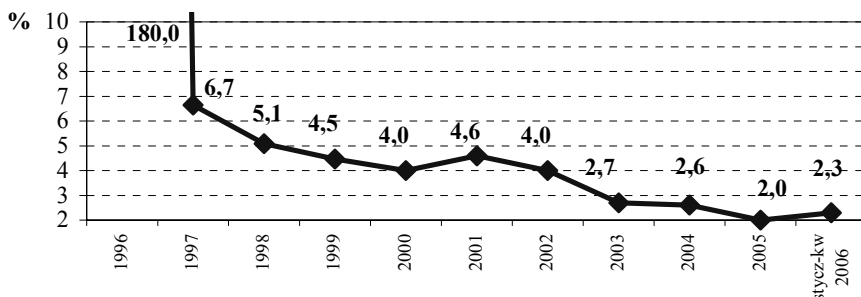
Dynamika w %	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
sektora prywatnego	6,4	14,2	7,3	7,6	6,5	10,8	8,2
sektora państwowego	-6,3	-7,4	-4,5	-2,7	-2,0	-9,5	-5,2

Źródło: Krajowy Instytut Statystyczny Bułgarii

Znaczącym segmentem gospodarki jest szybko rozwijający się sektor małych i średnich przedsiębiorstw. Jego udział w PKB szacowano w 2005 roku na ponad 50%, natomiast w zatrudnieniu ogółem – na ponad 70%.

W celu ułatwienia obiegu pieniądza i wzmocnienia zaufania do waluty krajowej w dniu 5 lipca 1999 roku przeprowadzono denominację wymieniając stare lewy (BGL) na nowe (BGN), według przelicznika 1000 BGL za 1 BGN.

Skuteczna walka z inflacją, prowadzona m.in. w ramach restrykcyjnej polityki monetarnej i fiskalnej, pozwoliła na szybkie obniżenie stóp procentowych. Podstawowa stopa procentowa spadła ze 180% w roku 1996 do 2,0% w roku 2005. Wysokość bazowych stóp procentowych na przestrzeni ostatnich lat przedstawiono na poniższym rysunku.

Rys.5 Podstawowe stopy procentowe na koniec okresu w latach 1996-2006

Źródło: Narodowy Bank Bułgarii

Stosunkowo szybkie przezwyciężenie kryzysu z lat 1996-1997 możliwe było m.in. dzięki stabilizującemu gospodarzkę wspomnianemu już wyżej mechanizmowi *currency board*, ale również dzięki zagranicznej pomocy kredytowej, znacznym postępom we wprowadzaniu reform strukturalnych oraz przyspieszeniu prywatyzacji.

Jednym z negatywnych aspektów przemian gospodarczych ostatnich lat jest pogłębiający się deficyt handlowy, utrzymujący się pomimo wzrostu eksportu, uwidoczniiony w poniższej tabeli. Deficyt ten znajduje też swoje odzwierciedlenie w ujemnym saldzie rachunku obrotów bieżących. W okresie 2002-2005 udział tego salda w PKB zwiększył się ponad dwukrotnie z 4,6% do 11,8%.

Tab. 2 Obroty i saldo handlu zagranicznego w latach 1999-2005 (mln EUR)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Eksport FOB	3733,7	5253,1	5714,2	6062,9	6668,2	7984,9	9454,1
Import CIF	-4741,4	-6533,0	-7492,6	-7940,9	-9093,8	-10938,4	-13823,2
Saldo	-586,9	-761,4	-855,2	-402,5	-972,3	-1131,3	-2530,6

Źródło: Krajowy Instytut Statystyczny Bułgarii

Więcej informacji dotyczących handlu zagranicznego Bułgarii znajduje się w rozdziale Handel Zagraniczny.

Aktualna sytuacja gospodarcza

W 2005 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, gospodarka Bułgarii charakteryzowała się wysokim wzrostem gospodarczym, zapewniającym jej pod tym względem wiodącą pozycję wśród krajów Europy Środkowej i Wschodniej. Wartość PKB w 2005 roku w ce-

nach bieżących wyniosła 41,9 mld BGN, co daje 5405 BGN per capita (2784 EUR). Faktyczny PKB jest jednak wyższy, z powodu dużego udziału szarej strefy, w której powstaje szacunkowo ok. 30% PKB.

PKB w cenach stałych wzrósł w 2005 roku o 5,5% w porównaniu do 2004 roku, podczas gdy w 2004 roku wzrost był nieco większy i wynosił 5,7%.

Inflacja w 2005 roku kształtowała się na niskim poziomie około 5%. W pierwszym kwartale 2006 roku nastąpił nieco wyższy wzrost cen (w styczniu 0,8% zaś w lutym 3%), co było związane m.in. ze wzrostem stawek akcyzy na papierosy i alkohol.

Głównym motorem wzrostu gospodarczego jest sektor prywatny. Wynika to zarówno z dokonanej prywatyzacji, jak również z dynamiki powstawania nowych podmiotów, wśród których coraz istotniejszą rolę odgrywają małe i średnie przedsiębiorstwa. Duże znaczenie dla pobudzenia rozwoju sektora prywatnego mają również zagraniczne inwestycje bezpośrednie, pomimo nieco mniejszej dynamiki ich napływu w porównaniu z okresem 1995-2001. Podobnie jak w przypadku wspomnianej już wyżej wartości dodanej, udział sektora prywatnego w PKB w 2005 roku jest wysoki i wynosi ok. 80% wobec 60% w 1996. Zgodnie z przewidywaniami ma on wzrosnąć w najbliższych latach do 85,0%, co będzie jednak uzależnione od stopnia realizacji planów prywatyzacyjnych. W 2005 roku dynamika wzrostu wartości dodanej wytworzonej w sektorze prywatnym wyniosła 8,2%, w porównaniu ze spadkiem w sektorze publicznym (-5,2%).

Utrwalenie się pozytywnego trendu gospodarczego było możliwe również dzięki utrzymaniu wysokiego tempa wzrostu nakładów inwestycyjnych, które wyniosło w 2005 roku 19,0% (nie uwzględniając zapasów), w porównaniu z 13,5% w 2004 oraz 13,9% w 2003 roku. Systematyczny wzrost wolumenu inwestycji powoduje, iż ich udział w PKB wyniósł w 2005 roku około 28% (uwzględniając zapasy) i nadal się zwiększa. Sytuacja ta dobrze obrazuje duże potrzeby inwestycyjne bułgarskiej gospodarki związane z odbudową i restrukturyzacją niedoinwestowanego przez długie lata przemysłu oraz innych gałęzi gospodarki. Pozytywnie na wzrost gospodarczy wpłynęła również rosnąca dynamika spożycia indywidualnego, która w 2005 roku wyniosła 7,4% ,w porównaniu z 4,9% w 2004 roku.

Dynamiczny wzrost konsumpcji i inwestycji znalazł odzwierciedlenie w imporcie oraz w ujemnym saldzie rachunku obrotów bieżących, będącym w 2005 roku w szczególności wypadkową wysokiego ujemnego salda rachunku obrotów handlowych w wysokości 4,3 mld EUR oraz dodatniego salda usług wynoszącego 667 mln USD. Uzyskanie dodatniego salda usług było możliwe przede wszystkim dzięki wysokim wpływom z usług turystycznych, które osiągnęły wartość 1,9 mld USD wobec 1,8 mld USD w 2004 roku.

Dynamika sprzedaży handlu detalicznego na poziomie około 6% była znacznie wyższa w porównaniu z ubiegłym rokiem, kiedy wyniosła 3,2%. Jeszcze wyższą dynamiką wzrostu charakteryzowała się sprzedaż hurtowa (około 8%).

Jednym z najważniejszych czynników kształtujących tendencje rozwojowe gospodarki bułgarskiej są usługi. W 2005 roku stanowiły one, jak już wyżej wspomniano, 63,9% wartości dodanej wytworzonej w całej gospodarce, co oznacza wzrost o 6,6% w porównaniu do 2004 roku.

Wraz z poprawą koniunktury stopniowo poprawiły się również wskaźniki w przemyśle. Jego udział w wartości dodanej wytworzonej w całej gospodarce wyniósł w 2005 roku do 28,4% przy dynamice wzrostu wartości dodanej na poziomie 6,6%. W 2005 roku wartość produkcji sprzedanej przemysłu wzrosła o 5,4% (w 2004 roku o 17,4%).

Pozytywnym tendencjom w gospodarce towarzyszył duży napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych. W 2005 roku wyniósł on 2,3 mld USD, a więc nieco mniej w porównaniu do roku ubiegłego, kiedy ich wartość wyniosła 2,9 mld USD. Zjawiskiem szczególnie cieszącym bułgarskich strategów gospodarczych jest zdecydowany przyrost inwestycji niezwiązanych z prywatyzacją (w 2005 roku prawie całość inwestycji stanowiły inwestycje typu greenfield oraz reinwestowane zyski), będących wyrazem długookresowych oczekiwań inwestorów. Obserwując obecne trendy w gospodarce bułgarskiej, można oczekiwać, iż dynamika napływu inwestycji będzie rosła, zwłaszcza w wyniku rosnącego zainteresowania Bułgarią, która poczynając od 1 stycznia 2007 roku stanie się wraz z Rumunią kolejnym nowym członkiem Unii Europejskiej.

W 2005 roku kontynuowano przekształcenia własnościowe, jednak liczba dużych transakcji była nieco mniejsza niż w latach ubiegłych. Sytuacja ta wynikała m.in. ze specyfiki przedsiębiorstw przeznaczonych do prywatyzacji oraz trudności ze sprzedażą pakietów mniejszościowych.

Relatywnie wysoki wzrost gospodarczy miał pozytywny wpływ na zmniejszenie stopy bezrobocia. Na koniec 2005 roku wyniosła ona 10,7%, co oznacza istotną poprawę w porównaniu do 12,2% w 2004 roku.

Zdyscyplinowana polityka fiskalna pozwoliła utrzymać stosunkowo niski poziom inflacji, która w 2005 roku wyniosła 6,5% (4,0% w 2004 roku). Niski jej poziom umożliwił obniżenie przez bank centralny bazowych stóp procentowych, które w okresie 2001-2005 zmniejszyły się z 4,7% do 2,1% (licząc średnią dla tego okresu).

W 2005 roku rząd Bułgarii kontynuował, podobnie jak w latach poprzednich, zrównoważoną politykę budżetową, co umożliwiło osiągnięcie większej niż w 2004 roku nadwyżki skonsolidowanego budżetu finansów publicznych. Wyniosła ona w 2005 roku 4,8% PKB, podczas gdy rok wcześniej 3,5% PKB.

W 2005 roku, po raz kolejny, zmniejszył się dług publiczny, którego udział w PKB spadł z 56% w 2002 roku do 31,9% w 2005 roku. Poprawie uległ również wskaźnik udziału publicznego długu zagranicznego w PKB, który w latach 2002-2005 zmniejszył się odpowiednio z 49,5% do 24,0%. Warto przy tym podkreślić, iż w ujęciu nominalnym zadłużenie zagraniczne sektora publicznego ogółem obniżyło się z 7,9 do 5,2 mld EUR. Natomiast łączne zadłużenie zagraniczne sektora publicznego i prywatnego na koniec 2005 roku wyniosło 14,5 mld EUR i było o około 16% wyższe w porównaniu z końcem 2004 roku. Tak duży jego przyrost był wynikiem przede wszystkim wzrostu wartości kredytów zagranicznych, zaciąganych przez dynamicznie rozwijające się firmy prywatne (o prawie 53%), w związku z systematycznie rosnącymi nakładami inwestycyjnymi.

PRZEMYSŁ

Wiodącą pozycję w przemyśle Bułgarii zajmuje przemysł przetwórczy, w tym chemiczny, metalurgiczny, elektrotechniczny i elektroniczny, spożywczy, produkcji napojów i wyrobów tytoniowych oraz tekstylny.

Dominujące znaczenie przemysłu przetwórczego wynika m.in. z małej ilości zasobów naturalnych. Około 49% produkcji sprzedanej przemysłu przetwórczego stanowią tzw. sektory podstawowe (przetwórstwo ropy naftowej, przemysł chemiczny i metalurgiczny), przy czym udział produkcji dóbr inwestycyjnych wynosi 37%, a dóbr konsumpcyjnych 14%.

Jedną z najlepiej rozwiniętych gałęzi przemysłu w Bułgarii jest przemysł chemiczny. Jego produkcja kierowana na rynek krajowy i zagraniczny obejmuje zarówno półprodukty, jak i wyroby gotowe. Najważniejsze z nich obejmują produkty ropopochodne (paliwa i oleje), substancje chemiczne organiczne i nieorganiczne, nawozy, sodę amoniakalną, wyroby z tworzyw sztucznych, włókna poliamidowe i poliestrowe, farby, lakiery, a także produkty farmaceutyczne. Przemysł chemiczny należy do najbardziej proeksportowo nastawionych gałęzi gospodarki; szacuje się, iż około 50% jego produkcji sprzedanej trafia na eksport.

Przemysł metalurgiczny, zarówno żelaza jak i metali kolorowych, stanowiący podstawę m.in. budownictwa i budowy maszyn, również zalicza się do najbardziej rozwiniętych

sektorów gospodarki. Przemysł ten jest prawie całkowicie sprywatyzowany. Według bułgarskich statystyk około 75% jego produkcji sprzedanej przeznaczana jest na eksport.

Ważną gałęzią przemysłu jest budowa maszyn, m.in. takich jak windy i przenośniki, obrabiarki, pojazdy silnikowe, statki, maszyny do obróbki drewna i maszyny do przetwórstwa żywności. Przemysł ten jest w większości sprywatyzowany. Boryka się jednak z problemem wysokiej dekapitalizacji majątku produkcyjnego i pogarszającej konkurencyjności produkowanych wyrobów.

Przemysły elektrotechniczny i elektroniczny zostały uznane przez władze Bułgarii za strategiczne, mające pełnić wiodącą rolę w gospodarce. Ich produkcja obejmuje wyroby elektrotechniczne, takie jak silniki elektryczne, transformatory, baterie, kable oraz urządzenia biurowe i komunikacyjne, artykuły gospodarstwa domowego i wyroby przemysłu zbrojeniowego. Pomimo dążenia do nadania temu przemysłowi priorytetowego znaczenia, wyroby elektrotechniczne i elektroniczne mają zaledwie kilkuprocentowy udział w ogólnej produkcji przemysłowej i stosunkowo nieznaczny udział w eksporcie, a przeważająca część rynku jest zaopatrywana z importu.

Przetwórstwo spożywcze, a zwłaszcza branża napojów i tytoniowa, jest jedną z priorytetowych gałęzi gospodarki Bułgarii. Zajmuje dominującą pozycję w całym przemyśle dóbr konsumpcyjnych. Swój rozwój zawdzięcza sprzyjającym warunkom klimatycznym i długowiecznej tradycji, mającej szczególnie istotne znaczenie w przypadku wytwarzania takich produktów jak wino, ser czy wyroby tytoniowe. Największą rolę odgrywają takie sektory jak przetwórstwo mięsne, mleczarstwo, cukrownictwo, produkcja olejów roślinnych, wina, piwa i tytoniu, przetwórstwo rybne i młynarstwo. Udział tej branży w ogólnej produkcji przemysłowej w 2002 roku wyniósł około 26%. W latach 2002-2003 jej eksport wzrósł z 322 do 372 mln USD. Mimo licznych atutów jakimi dysponuje przemysł spożywczy, szacuje się, iż jego potencjał produkcyjny nadal nie jest w pełni wykorzystywany. Zakłady przetwórstwa spożywczego zostały niemal całkowicie sprywatyzowane, m.in. w wyniku aktywnej strategii zakupów zrealizowanej przez szereg dużych korporacji międzynarodowych, takich jak Nestle, Kraft Jacobs Suchard, Heineken i Danone. Wartość zagranicznych inwestycji w sektorze wyniosła pod koniec I kw. 2004 roku około 182 mln USD.

Branża tekstylna posiada w Bułgarii bardzo długą tradycję. W chwili obecnej należy ona do jednej z najszybciej rozwijających się gałęzi przemysłu. Dobrze rozwinięte jest dzianiarstwo, produkcja wyrobów włókienniczych i ubrań. Podstawowe wyroby to przędza, jedwab, bawełna, wełna oraz ręcznie wytwarzane tkaniny, dzianiny, dywany i ubrania. Ich udział w ogólnej produkcji przemysłowej w roku 2002 wyniósł nieco ponad 7%. W roku 2002 udział wyrobów włókienniczych w eksporcie wyniósł 3,9%, a ubrań i obuwiu prawie 20%. Wysoką dynamikę eksportu wykazują też przemysł skórzany i obuwniczy.

Produkcja przemysłowa w cenach stałych wzrosła w 2003 roku, w porównaniu do roku 2002, o około 15,2%. W 2004 roku ten pozytywny trend został jeszcze wzmocniony, w okresie styczeń-kwiecień produkcja przemysłowa wzrosła o 16,8%.

ROLNICTWO

Bułgaria posiada dogodne warunki naturalne dla rozwoju rolnictwa. Ziemie uprawne zajmują około 4,9 miliona hektarów, czyli 44% powierzchni kraju. Sprzyjający klimat, dobre gleby i tradycje rolnicze sprawiają, że zarówno uprawa, jak i hodowla są względnie dobrze rozwinięte. Główne uprawy to pszenica, jęczmień, kukurydza, słonecznik, pomidory, ogórki, papryka, ziemniaki, arbuzy, tytoń, winogrona itp. Hodowla zwierząt obejmuje owce, trzodę chlewną i bydło. Zbiory podstawowych upraw i pogłowie najważniejszych grup inwentarza żywego w latach 2000-2005 przedstawiają poniższe tabele.

Tab. 3 Zbiory głównych upraw w latach 2000-2005 (tys. ton)

Rodzaj	2000	2001	2002	2003	2005
Pszenica	2775	4077	4123	2004	3478
Kukurydza	818	873	1288	1161	1586
Jęczmień	676	931	1211	525	658
Winogrona	449	433	409	–	351
Pestki słonecznikowe	423	405	645	789	904
Pomidory	410	272	245	428	238
Ziemniaki	398	600	627	450	573
Melony i arbuzy	233	146	174	214	127
Zielona papryka	182	197	166	–	125
Jabłka	–	83	27	38	45
Ogórki	131	65	74	–	87

Źródło: Krajowy Instytut Statystyczny Bułgarii

Tab. 4 Pogłowie żywego inwentarza na koniec okresu w latach 2000-2005 (tys. sztuk)

Rodzaj	2000	2001	2002	2003	2005*
Owce i kozy	2286	2418	1728	1598	3140,0
Trzoda chlewna	1144	1014	996	1032	816,3
Bydło	640	634	691	728	671,6

* dane wg stanu na 1 listopada 2005

Źródło: Krajowy Instytut Statystyczny Bułgarii

Poziom produkcji mięsnej w 2005 roku wyniósł 4,5 mln ton.

Do podstawowych ograniczeń rozwoju rolnictwa należy m.in. duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych oraz często skomplikowana sytuacja prawna gruntów, co utrudnia ich konsolidację. W latach 2000-2005 wprowadzono regulacje mające głównie na celu dostosowanie rynku rolnego do wymogów członkostwa w Unii Europejskiej, dzięki zwiększeniu konkurencyjności gospodarstw rolnych.

Rolnictwo bułgarskie jest również w znacznej mierze beneficjentem środków pomocowych płynących z Unii Europejskiej. W okresie styczeń 2002 – czerwiec 2003 w ramach programu SAPARD wykorzystano około 100 mln EUR. Podobne kwoty zasiliły również ten sektor w latach 2004-2005. Ponadto, rolnicy uzyskują wsparcie z Państwowego Funduszu Rolnego (około 140 mln EUR w latach 2006-2007), którego beneficjentami są m.in. producenci bawełny.

Do momentu uzyskania przez Bułgarię członkostwa w Unii Europejskiej rolnicy tego kraju muszą dostosować swoje standardy produkcyjne do wymagań tego ugrupowania. Zgodnie z wynikami prac opublikowanymi w styczniu 2006 roku przez Instytut Badawczy Ekonomiki Rolnictwa, około 70% rolników realizowało inwestycje związane z dostosowaniem swej produkcji do wymagań jakościowych i bezpieczeństwa. Najbardziej zaawansowane jest wdrażanie standardów GMP, posiadanie których zadeklarowało 75% badanych, podczas gdy tylko 25% z nich wdrożyło normy HACCP.

RYNEK PRACY I PŁACE

Podaż i zatrudnienie

Na koniec 2005 roku liczba osób pracujących w Bułgarii wyniosła 2,2 miliona przy czym 69% zatrudnionych było w sektorze prywatnym.

Generalnie pracownicy w Bułgarii są dobrze wyszkoleni i wykwalifikowani. Wielu z nich zna języki obce, co nie jest bez znaczenia dla inwestorów zagranicznych. Na rynku pracy znajdują się liczni absolwenci szkół wyższych, mówiący biegle po angielsku i posiadający dużą wiedzę. Znajomość języków obcych wynika w dużej mierze z proeuropejskiego nastawienia mieszkańców Bułgarii. W większości miast znajdują się szkoły, w których nauka prowadzona jest w języku obcym, najczęściej angielskim, niemieckim lub francuskim. Najłatwiej jest znaleźć wykwalifikowanych pracowników do pracy w branży turystycznej, w rolnictwie i w niektórych działach przemysłu.

Niemniej jednak, występują też pewne problemy. Wielu inwestorów zagranicznych prowadzących działalność w Bułgarii ma kłopoty ze znalezieniem odpowiednich kandydatów na stanowiska kierownicze wyższego i średniego szczebla. Wynika to m.in. z braku szerszych możliwości zdobycia odpowiedniej wiedzy i wykształcenia, jak również stosunkowo niedużej, w porównaniu do np. Polski czy Czech, aktywnej obecności korporacji międzynarodowych. W Bułgarii szczególnie trudno jest, chociaż następuje pod tym względem widoczna poprawa, znaleźć menedżerów z kilkuletnim doświadczeniem w zachodnich firmach, którzy przyswoili już sobie nowoczesne standardy pracy. Są więc bardzo poszukiwani i często stawiają wysokie wymagania płacowe, w porównaniu do średniej krajowej. Jednak sytuacja ta powoli ulega poprawie, w szczególności dzięki rosnącemu napływowi zagranicznych inwestycji bezpośrednich oraz dynamicznie rozwijającej się międzynarodowej wymianie handlowej. Jednym z wyników szerszego otwarcia gospodarki jest powstawanie bułgarskiej kadry menedżerskiej dysponującej kwalifikacjami pełniej odpowiadającymi oczekiwaniom zachodnich firm.

Dobrym sposobem przewycięzania tego problemu jest zatrudnianie na pewien okres pracowników zagranicznych, zdolnych przekazać niezbędną wiedzę kadrom lokalnym. W większości przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego, na początku działalności zatrudniani są menedżerowie z zagranicy. Po dwóch, trzech latach, okazuje się zazwyczaj, że menedżerowie bułgarscy są już wystarczająco dobrze wyszkoleni, aby samodzielnie sprostać obowiązkom kierowniczym.

Poszukiwanie pracowników odbywa się w taki sam sposób, jak w większości pozostałych krajów europejskich. Najczęściej korzysta się w tym celu z obecnych na bułgarskim rynku wyspecjalizowanych agencji pośrednictwa pracy. W większości przypadków można im zlecić cały zakres prac związanych z rekrutacją nowych pracowników, od publikowania ogłoszeń, do wstępnej selekcji obejmującej m.in. testy psychologiczne i z wiedzy praktycznej. Często właściwa osoba znajduje się już w ich bazach danych, co znacznie skraca cały proces poszukiwania pracownika.

Bezrobocie

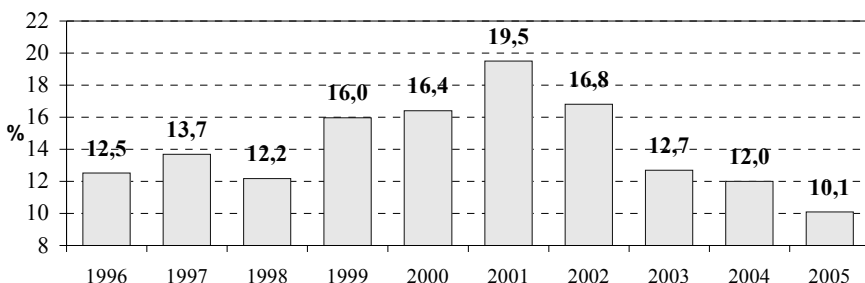
Utrzymująca się relatywnie wysoka dynamika wzrostu PKB pozytywnie wpływa na rynek pracy, co wyraża się rosnącym zatrudnieniem i spadkiem stopy bezrobocia. Jak już wspomniano wcześniej, na koniec marca 2006 roku wyniosła ona 10,8%, podczas gdy jeszcze kilka lat wcześniej, w latach 2001-2002, przekraczała 18-19%. Należy podkreślić, iż w Bułgarii, podobnie jak w szeregu innych krajów, wskaźnik ten ma charakter sezonowy. Jest najniższy z reguły w okresie letnim, co jest związane z pracą sezonową w przemyśle turystycznym oraz w rolnictwie. Dla przykładu, w trzecim kwartale 2005 roku, w bada-

niach ankietowych, prowadzonych przez Krajowy Instytut Statystyczny, tylko 9,2% osób określało siebie jako bezrobotnych.

Dane te dotyczą jednak osób bezrobotnych zarejestrowanych oficjalnie. Powszechnie uważa się, iż faktyczny poziom bezrobocia w Bułgarii jest nieco wyższy, przy czym ponad połowa osób figurujących w rejestrach jako bezrobotne pozostaje bez pracy w okresie dłuższym niż jeden rok.

Rozmiary bezrobocia na przestrzeni ostatnich lat przedstawia poniższy wykres.

Rys. 6 Stopa bezrobocia na koniec okresu w latach 1996-2005

Źródło: Krajowy Urząd Pracy Bułgarii

Podobnie jak w Polsce, problem bezrobocia występuje na znacznie większą skalę w rejonach wiejskich i w małych miasteczkach niż w miastach. Wynika to m.in. z braku odpowiedniej infrastruktury przemysłowej. Z kolei istnieje również pewien odsetek siły roboczej, obejmujący osoby pracujące nieoficjalnie, „na czarno” (z reguły w sektorze usług), pobierające jednocześnie zasiłki dla bezrobotnych.

Płace

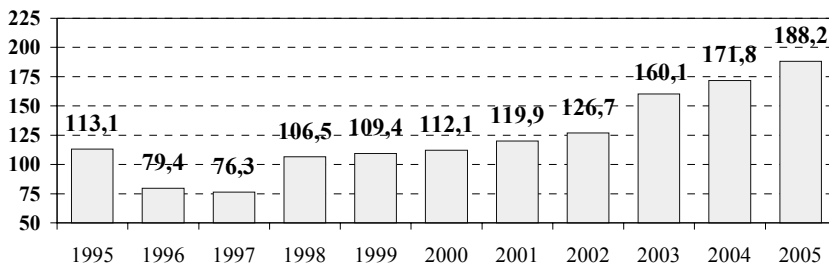
Wynagrodzenie i struktura płacy muszą spełniać wymogi określone w Kodeksie pracy. Na całkowity koszt zatrudnienia składają się: płaca podstawowa, składki na ubezpieczenie społeczne oraz kilka innych, mniej istotnych podatków.

Płace w sektorze państwowym są zwykle wyższe niż w sektorze prywatnym. W szczególności odnosi się to do małych i średnich przedsiębiorstw, bowiem w dużych zakładach prywatnych inwestorzy zagraniczni często oferują konkurencyjne wynagrodzenia, aby pozyskać najlepszych pracowników. W 2005 roku średnia płaca w sektorze państwowym była o prawie 40% wyższa niż w sektorze prywatnym, co wynikało z relatywnie wyż-

szych uposażeń w największych przedsiębiorstwach państwowych, zajmujących z reguły pozycję monopolistyczną w danej gałęzi gospodarki. Zjawisko to występowało m.in. w telekomunikacji, przetwórstwie tytoniu czy energetyce. Podobnie jak w wielu innych krajach płace w stolicy są znacznie wyższe niż poza nią.

Średni poziom płac w Bułgarii jest najniższy ze wszystkich krajów, które wstąpiły ostatnio do Unii Europejskiej i jest porównywalny jedynie do uposażeń w Rumunii. W 2005 roku średnia miesięczna płaca brutto wyniosła 320 BGN tj. około 163 EUR (154 EUR w 2004 roku), przy czym odpowiednio w sektorze publicznym 398 BGN/204 EUR/(187 EUR w 2004 roku) i prywatnym 283 BGN/145 EUR/(136 EUR w 2002 roku). Płace realne w 2005 roku wzrosły w Bułgarii, w porównaniu do 2004 roku, o 1-2%; z tego w sektorze prywatnym średnio w granicach o 0,5-1% i w państwowym o 1-2%. Najniższe wynagrodzenia uzyskiwali pracownicy zatrudnieni w hotelach, gastronomii i rolnictwie, zaś najwyższe – w sektorze pośrednictwa finansowego. Na drugim miejscu pod względem wysokości wynagrodzenia występowała grupa zajmująca się produkcją i dystrybucją energii, ciepła, gazu i wody oraz górnictwem. Zmiany średniej miesięcznej płacy w ostatnich latach zostały przedstawione na rysunku poniżej.

Rys. 7 Średnia miesięczna płaca brutto w Bułgarii w latach 1995-2005 w USD*

* wg średniego kursu walutowego za dany okres

Źródło: Krajowy Instytut Statystyczny Bułgarii

Najwyższy średni poziom wynagrodzeń występuje w Sofii, następnie w Warnie, Burgas i w Płowdiw. Średni miesięczny dochód w Sofii jest o około 30-40% wyższy niż w pozostałych trzech wyżej wspomnianych miastach o najwyższym poziomie wynagrodzeń.

W ramach poszczególnych stanowisk poziom wynagrodzeń jest bardzo zróżnicowany, co zostało uwidocznione w poniższym zestawieniu średnich miesięcznych wynagrodzeń brutto:

Tab. 5 Zróżnicowanie poziomu wynagrodzeń (2004)

Kadra wg szczebla zarządzania	USD
niższa średnia	
prezes zarządu	2750
kadra menedżerska wyższego szczebla	1000
kadra menedżerska średniego szczebla	600
pracownicy umysłowi	300
wyższa średnia	
prezes zarządu	2750
kadra menedżerska wyższego szczebla	1500
kadra menedżerska średniego szczebla	1000
pracownicy umysłowi	520

Źródło: Ministerstwo Finansów za AIMS Human Capital Bulgaria

Należy pamiętać, że dodatkowe składniki wynagrodzenia są również opodatkowane. Jeżeli są one włączone do pensji zasadniczej, naliczane są od nich składki na ubezpieczenie społeczne. Jeżeli jednak mają charakter dodatków do uposażenia, to nie są włączane do podstawy wyliczania tych składek i odpowiedzialność za dopełnienie związanych z tym obowiązków podatkowych spoczywa na otrzymującym je pracowniku. Najczęściej spotykane formy dodatkowego motywowania pracowników obejmują:

- samochód służbowy,
- bezpłatny dostęp do usług medycznych,
- talony na artykuły żywnościowe,
- rabaty na produkty firmy.

Menedżerowie wyższego szczebla często oprócz samochodów i telefonów służbowych otrzymują też pewne kwoty na wydatki reprezentacyjne oraz karty członkowskie prestiżowych klubów.

Biorąc pod uwagę niski poziom płac oraz wysoką stopę bezrobocia, dochód per capita, pomimo systematycznego wzrostu, jest nadal relatywnie niski. Szacuje się, iż średni dochód na głowę w sektorze gospodarstw domowych wynosi tylko 25% średniej Unii Europejskiej (liczony wg siły nabywczej). W latach 2004-2005 średni miesięczny dochód wzrósł nominalnie o 5% z 206 BGN (105 EUR) do 215 BGN (110 EUR). W praktyce dochody gospodarstw domowych są nieco wyższe, co wynika ze znacznych rozmiarów szarej strefy, szacowane, jak już wyżej wspomniano, na około 25-30% PKB. Znaczna część dochodów przeznaczana jest na dobra pierwszej potrzeby.

INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA

Sieć drogowa

Ministerstwo Transportu nadzoruje cały sektor transportowy. Sieć drogowa administrowana jest przez Drogową Agencję Wykonawczą, podlegającą Ministerstwu Rozwoju Regionalnego i Prac Publicznych. Bułgaria posiada około 37 tysięcy kilometrów dróg, z czego jedynie nieco ponad 400 km to autostrady (w tym 160 km pomiędzy Sofią a Płowdiw). Około 90% dróg posiada nawierzchnię asfaltową, jednak jakość dróg jest bardzo słaba. Nawet w stolicy kraju często trafia się na stare drogi z bruku.

Bułgarię i Rumunię łączy przez Dunaj tylko jeden most w Ruse. Dzięki budowie drugiego, finansowanego częściowo z funduszy ISPA Unii Europejskiej i z kredytów Europejskiego Banku Inwestycyjnego, która niestety jeszcze się nie rozpoczęła, ma powstać połączenie pomiędzy Widin (na północ od Sofii) z Calafat po stronie rumuńskiej. Całkowity koszt tego projektu, stanowiącego jedno z największych bułgarskich przedsięwzięć w tej dziedzinie, szacowany jest na 234 mln EUR.

Obecnie w Bułgarii prowadzi się wiele prac w zakresie modernizacji i rozbudowy istniejącej infrastruktury drogowej, finansowanych zarówno przez budżet, jak i ze środków Unii Europejskiej (PHARE, ISPA) oraz międzynarodowych instytucji finansowych, takich jak EBOiR i EBI. Projekty dotyczą m.in. budowy i modernizacji dróg w ramach transeuropejskich korytarzy. W okresie 2006-2013 planuje się przeznaczyć na infrastrukturę drogową ponad 1,8 mld EUR (kwota ta nie obejmuje nakładów na budowę drugiego mostu na Dunaju). Przykładowe projekty to m.in. budowa i modernizacja autostrad (autostrada Hemus, autostrada Trakia, autostrada Warna-Burgas; w sumie o wartości ponad 700 mln EUR), modernizacja korytarzy IV i VIII (410 mln EUR), modernizacja odcinka Ruse – Weliko Tyrnowo (250 mln EUR).

Sieć kolejowa

Sieć kolejowa obejmuje w Bułgarii około 4300 km linii kolejowych, z których 4055 km to standardowe linie szerokotorowe, a pozostałe ponad 250 km to kolej wąskotorowa (960 mm). Około 960 km (22% sieci) to linie dwutorowe. Ponad 61% (2640 km) linii jest zelektryfikowana (25 kV, 50 Hz). System kolejowy uzupełnia około 400 stacji i 300 przystanków kolejowych.

Większość sieci przystosowana jest do prędkości w granicach 80 do 100 km/h. Z prędkością do 130 km/h pociągi mogą się poruszać jedynie na liniach kolejowych o długości

około 150 km. Prędkość przejazdu przez zwrotnice na stacjach kolejowych jest ograniczona do 100 km/h.

Brak środków na konserwację i utrzymanie sieci kolejowej spowodował znaczne pogorszenie jej stanu technicznego (szacuje się, iż około 85% urządzeń technicznych charakteryzuje się wysokim stopniem zużycia). Z uwagi na strategiczne znaczenie transportowe, jednym z najważniejszych projektów inwestycyjnych jest modernizacja i elektryfikacja 200 km linii kolejowej prowadzącej z Płowdiw do granic Turcji. Związane z tym przedsięwzięciem prace projektowo-przygotowawcze o wartości ok. 340 mln EUR zakończyły się w dużej mierze w latach 2004-2005. Realizacja powinna rozpocząć się w latach 2006-2007. Wartość kolejnych planowanych projektów dotyczących modernizacji i rozbudowy infrastruktury kolejowej w okresie 2006-2013 wynosi około 1,4 mld EUR (finansowanych m.in. przez środki UE oraz pożyczki z Banku Światowego oraz EBOiR).

Porty morskie i rzeczne

Transport morski obsługiwany jest przez szereg portów na Morzu Czarnym, z których dwa najważniejsze to Warna i Burgas, obsługujące ponad 60% frachtu zagranicznego. Oba porty wyposażone są w terminale kontenerowe, sprzęt Ro-Ro itp., jak również połączenia z siecią drogową i kolejową. W porcie Burgas znajduje się również terminal do przeładunku ropy naftowej, zdolny obsługiwać statki do 100 000 DWT. Planowana jest modernizacja obu portów w celu m.in. zwiększenia zakresu obsługi przewozów kombinowanych. Zakończenie projektu o wartości ok. 200 mln USD ma nastąpić w Burgas pod koniec 2007 roku, zaś port w Warnie zostanie dostosowany do obsługi transportu pasażerskiego.

Transport rzeczny w Bułgarii koncentruje się przede wszystkim na Dunaju, który jest szlakiem międzynarodowym. Trzema najważniejszymi portami żeglugi śródlądowej leżącymi nad tą rzeką są Ruse, Łom i Widin. Rząd planuje modernizację portu Łom (w tym m.in. budowę stacji hydrometeorologicznej) oraz systemu nawigacji transportu rzeczno na Dunaju. Wartość projektu mającego usprawnić żeglugę na tej rzece, współfinansowanego m.in. ze środków UE szacuje się na około 150 mln EUR, zaś jego realizacja planowana jest w okresie 2007-2013.

Port w Ruse wyposażony jest w terminal służący przewozom kombinowanym. Obsługuje on głównie przewozy do Niemiec i Ukrainy, podczas gdy z portu w Łom, wyposażonego w terminal SOMAT, wypływają statki do Europy Zachodniej. Rząd planuje modernizację portu w celu lepszej obsługi transportu w okresie zimowym (koszt modernizacji może wynieść około 20 mln EUR).

Przy porcie w Widin znajduje się jeden z sześciu bułgarskich wolnych obszarów celnych, co umożliwi rozwój transportu kombinowanego: Ro-Ro Widin – Passau, Ro-La, przewozów promem kolejowym Widin – Calafat, promem samochodowym Widin – Calafat oraz innych przewozów promowych pomiędzy Widin i portami Europy Zachodniej.

Od 2003 operatorami portów mogą być inwestorzy prywatni, zarządzający portami w ramach modelu partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). Prywatni operatorzy zarządzają już m.in. portami w Silistra, Balchik i Lesport.

Porty lotnicze

W Bułgarii znajduje się dziesięć cywilnych portów lotniczych, w tym pięć międzynarodowych. Najważniejszy i największy z nich znajduje się w Sofii (37% pasażerskiego ruchu krajowego w 2005 roku). Obsługuje on większość ruchu międzynarodowego, pomimo przestarzałej infrastruktury technicznej i wymagających modernizacji budynków. Kolejnymi liczącymi się portami lotniczymi są Warna (30%) i Burgas (31%). Pozostałe porty lotnicze w Płowdiw i Górnej Oriachowicy mają małe znaczenie i obsługują około 2% całości transportu lotniczego, zaspokajając przeważnie transportowe potrzeby rolnictwa.

Podobnie jak w innych krajach Europy Środkowej i Wschodniej, od kilku lat obserwuje się systematyczny wzrost ruchu pasażerskiego. W 2004-2005 zwiększył się on o 16% – z 4,3 do 5,1 mln osób (liczba ta obejmuje wszystkie lotniska).

Kluczową sprawą dalszego rozwoju sektora lotniczego jest modernizacja i rozbudowa infrastruktury. W 2003 roku rozpoczęto w Sofii budowę nowego, dodatkowego terminalu pasażerskiego wraz z infrastrukturą dostępową – pasy startowe i do lądowania. Zakończenie prac planowane jest na koniec 2006 roku.

Realizacja projektu służącego modernizacji pozostałych najważniejszych portów lotniczych w Warnie i w Burgas powinna się rozpocząć w ciągu 1-2 lat po rozstrzygnięciu przetargu na wybór operatora tych lotnisk. Został on ogłoszony w połowie 2004 roku i – wg stanu na kwiecień 2006 – decyzja ta jeszcze nie zapadła. Najpoważniejszymi kandydatami są duński Copenhagen Airports i niemiecki Fraport. W przypadku pozostałych portów prowadzone są prace przygotowawcze mające na celu wyłonienie prywatnych operatorów (Płowdiw, Ruse i Gorna Oriachowica).

Rozwój lotnictwa przebiegał w ostatnich latach m.in. w cieniu wydarzeń dotyczących m.in. sytuacji narodowego przewoźnika Balkan Airlines, który ogłosił upadłość pod koniec 2002 roku. Jego prawnym następcą stało się przedsiębiorstwo Bulgarian Air. Pod

koniec marca 2006 roku strategię prywatyzacji przedsiębiorstwa zatwierdził parlament. Ostatecznie, zakończenie prywatyzacji planowane jest na koniec 2006 roku.

TELEKOMUNIKACJA

W oparciu o ustawę o telekomunikacji, znowelizowaną w październiku 2003 roku, przeprowadzano stopniowo liberalizację rynku usług telekomunikacyjnych, zapewniając takie same traktowanie wszystkich operatorów i tym samym tworząc podstawy wolnego rynku (w tym zniesienie monopolu Telekomunikacji Bułgarskiej na świadczenie usług telefonii stacjonarnej oraz bezprzewodowej). W ustawie znajdują się również mechanizmy zapobiegające nieuczciwej konkurencji.

Operatorzy telekomunikacyjni świadczą usługi telekomunikacyjne na podstawie licencji, jednak nie we wszystkich przypadkach jest ona wymagana. Zgodnie z ustawą, licencja jest uznawana za zgodę na korzystanie z części spektrum częstotliwości radiowej dla działalności z zakresu świadczenia usług telekomunikacyjnych, jak również dla działalności radiowej i telewizyjnej. Działalność z zakresu świadczenia usług telekomunikacyjnych może być prowadzona po uzyskaniu licencji indywidualnej, na podstawie licencji generalnej lub też może być nielicencjonowana. Działalność z zakresu świadczenia usług radiowych i telewizyjnych może być prowadzona wyłącznie po uzyskaniu licencji indywidualnej.

Licencje indywidualne nie są przenaszalne. W przypadku, gdy dotyczą zasobów nieograniczonych, mogą być wydawane bez konkursu ani przetargu. Licencje indywidualne są wydawane na okres do 20 lat. Okres ten może zostać przedłużony.

Licencja generalna oznacza, że każdy może prowadzić działalność z zakresu świadczenia usług telekomunikacyjnych po zarejestrowaniu się w Urzędzie Regulacji Komunikacji.

Do zadań Urzędu należy między innymi:

- a) wydawanie zezwoleń na:
 - import urządzeń do transmisji radiowej dla celów cywilnych,
 - produkcję i/lub dystrybucję urządzeń do transmisji radiowej dla celów cywilnych na terytorium Bułgarii,
 - działalność operatorów systemów radiowych, zarówno zawodowych jak i amatorów;
- b) wydawanie licencji na tworzenie sieci telekomunikacyjnych i świadczenie publicznych usług telekomunikacyjnych.

Kluczowe znaczenie dla rozwoju rynku telekomunikacyjnego miało zakończenie trwającej kilka lat prywatyzacji Telekomunikacji Bułgarskiej. W 2004 roku większościowe udziały (65%) w tym przedsiębiorstwie zostały zakupione przez spółkę Viva Ventures (spółka zależna amerykańskiego funduszu inwestycyjnego Advent). Wartość transakcji wyniosła około 230 mln EUR.

Stacjonarna sieć telefoniczna w Bułgarii stanowi własność Telekomunikacji Bułgarskiej, podlegającej obecnie Ministerstwu Transportu i Telekomunikacji. Na koniec 2002 roku na 100 mieszkańców Bułgarii przypadało około 34 linii telefonicznych (2,9 mln linii telefonicznych). W Bułgarii funkcjonują cztery operatorzy telefonii komórkowej posiadający pod koniec 2005 roku łącznie około 6,2 miliona abonentów korzystających z czterech działających sieci:

- Mobifon – analogowa, działająca na częstotliwości 450 MHz,
- Mobitel – cyfrowa GSM (900 MHz) oraz licencja UMTS,
- COSMO – cyfrowa GSM (900 MHz) oraz licencja UMTS,
- VivaTel – cyfrowa GSM (900 MHz) oraz licencja UMTS, operator jest spółka zależną Telekomunikacji Bułgarskiej i rozpoczął świadczenie usług w listopadzie.

W Bułgarii działa obecnie około 200 firm świadczących usługi w dziedzinie dostępu do internetu. Według szacunkowych danych w latach 2002-2005 liczba użytkowników internetu wzrosła ponad trzykrotnie z 630 tysięcy do 2,3 milionów, co sprawia, iż z „globalnej sieci” korzysta, statystycznie, prawie co trzeci mieszkaniec Bułgarii (ok. 30% ludności).

Według danych Bułgarskiej Agencji Inwestycji Zagranicznych w 2005 roku wartość rynku komputerów oraz urządzeń dla telekomunikacji wyniosła około 600 mln USD (wzrost o 8% w porównaniu do roku ubiegłego). Podobną tendencją wzrostową charakteryzował się rynek usług telekomunikacyjnych, którego wartość wyniosła około 1,2 mld USD (wzrost o 11%).

ENERGETYKA

W październiku 2003 roku zostało przyjęte nowe Prawo Energetyczne (Gazeta Państwowa, nr 107). Ustawa reguluje rolę państwa w branży energetycznej oraz prawa i obowiązki osób prawnych, związane z działalnością w następujących obszarach:

- wytwarzanie, import, eksport, przesył, dystrybucja i dostawa energii elektrycznej, ciepła i gazu ziemnego,
- poprawa sprawności energetycznej,
- promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Licencje na prowadzenie działalności w wymienionych obszarach wydawane są przez Krajowy Urząd Regulacji Energetyki (KURE).

Na mocy ustawy inwestor zamierzający zrealizować budowę:

- nowych zdolności wytwórczych,
- nowych systemów przesyłu ciepła,
- nowych sieci dystrybucji gazu oraz
- obiektów służących magazynowaniu gazu ziemnego

może być wyłoniony wyłącznie na drodze procedury przetargowej. Przetarg prowadzony jest przez KURE lub właściwe władze komunalne, po uprzednim zaakceptowaniu dokumentacji przetargowej przez KURE. Zwycięzca przetargu otrzymuje:

- zgodę na budowę odpowiednich obiektów,
- licencję na wytwarzanie energii elektrycznej i/lub ciepła, jeśli o nią występował.

W 2005 roku w Bułgarii wyprodukowano około 43 TWh energii elektrycznej. Większość energii wytwarzana jest w elektrowni atomowej Kozłoduj na Dunaju (około 40% w 2004 roku, 36% w elektrowniach ciepłych i elektrociepłowniach, 16% w elektrowniach zasilanych gazem oraz ropą naftową, zaś 8% w elektrowniach wodnych).

Część energii elektrycznej powstaje obecnie w elektrowniach ciepłych w Warnie (1260 MW) i w miejscowości Marica (2610 MW) zasilanych węglem brunatnym. Istnieje również kilkadziesiąt małych oraz średniej wielkości elektrowni wodnych. Elektrownie bułgarskie dysponują łączną mocą około 12 GW.

Zgodnie z ustaleniami akcesyjnymi podjętymi z Komisją Europejską dwa bloki elektrowni atomowej Kozłoduj zostały zamknięte pod koniec 2002 roku, co oznaczało zmniejszenie mocy systemu o 880 MW. Pozostałe dwa bloki mają zostać, stosownie do uzgodnień z Komisją Europejską, zamknięte do końca 2006 roku. W związku z tym Bułgaria przywiązuje coraz większe znaczenie do rozwoju energetyki konwencjonalnej, jak również podjęła decyzję o budowie nowoczesnej elektrowni atomowej w Belene.

Przewiduje się, iż łączna wartość projektów służących rozbudowie i modernizacji bułgarskich elektrowni może wynieść w ciągu najbliższych 10 lat od 2,5 do 4,5 mld USD. W 2005 roku wartość nakładów inwestycyjnych poniesionych w sektorze energetycznym (energia elektryczna, gaz) wyniosła około 685 mln EUR, co oznacza wzrost o około 40% w stosunku do roku ubiegłego.

W ostatnich latach największe projekty były związane z modernizacją elektrowni atomowej Kozłoduj oraz elektrociepłowni Marica. W niedalekiej przyszłości należy spodziewać się dalszych znaczących inwestycji (m.in. sieci przesyłowe i dystrybucyjne oraz

elektrociepłowni, m.in. Marica). Jednym z największych planowanych projektów inwestycyjnych jest budowa nowej, wspomnianej już, elektrowni atomowej w Belene, której koszt budowy jest szacowany na 2,5-3,0 mld EUR. Na „krótkiej liście” wykonawców, wg stanu na kwiecień 2006, znalazło się czeskie konsorcjum Skoda Alliance oraz rosyjski AtomStroyExport.

Planuje się również budowę ropociągu łączącego port Burgas z greckim portem Aleksandroupolis, którego koszt szacowany jest na około 600-700 mln EUR. Kolejnym dużym, strategicznym projektem jest gazociąg Nabucco, który ma połączyć Morze Kaspijskie z Austrią. Łączny koszt tego projektu jest szacowany na około 4,0-4,5 mld EUR, przy czym część nakładów ponoszonych przez stronę bułgarską – na 400 mln EUR.

Oficjalny współczynnik otwarcia bułgarskiego rynku energii elektrycznej z dniem 1 lipca 2006 wyniesie 28% (rzeczywisty jest znacznie mniejszy, około 8%).

Największymi inwestorami zmieniającymi oblicze bułgarskiej energetyki są firmy EON, EVN, AES, Horizon Energy i Entergy (budujące elektrociepłownie). Rząd bułgarski negocjuje również z czeską firmą CEZ przejęcie dwóch elektrociepłowni w Warnie i Ruse, po tym jak rosyjski Gazprom odstąpił od ich kupna. W maju 2006 roku została podpisana wstępna umowa dotycząca sprzedaży firmie CEZ elektrociepłowni w Warnie za około 206 mln EUR plus zobowiązania inwestycyjne o wartości 140 mln EUR.

Bułgarski sektor energetyczny stoi wobec olbrzymiego wyzwania wynikającego z konieczności modernizacji całego systemu wytwarzania i dystrybucji energii elektrycznej. Wynika to z faktu, iż pod względem efektywności energetycznej kraj ten znajduje się na ostatnim miejscu w Europie, a energochłonność liczona na jednostkę produkcji jest od kilku do kilkudziesięciu razy wyższa niż w innych krajach europejskich. Z drugiej strony Bułgaria jest pod względem energetycznym silnie uzależniona od partnerów zagranicznych, bowiem sprowadza około 70% nośników energii, które stanowią ponad jedną czwartą wartości importu tego kraju ogółem.

OCHRONA ŚRODOWISKA

Prawodawstwo dotyczące ochrony środowiska zostało już w dużej mierze zharmonizowane z regulacjami Unii Europejskiej.

Zagadnienia związane z ochroną środowiska podlegają Ministerstwu Środowiska i Wód. Podstawowym aktem prawnym regulującym działania w tym zakresie jest Ustawa o ochronie środowiska.

Ustawa o ochronie środowiska reguluje:

- zbieranie i dostarczanie informacji o stanie środowiska,
- sprawowanie kontroli nad stanem środowiska,
- kryteria i procedury oceny wpływu na środowisko,
- planowanie i wdrażanie działań z zakresu ochrony środowiska,
- prawa i obowiązki władz centralnych i lokalnych, przedsiębiorstw i osób fizycznych w odniesieniu do ochrony środowiska.

Zwolniony z podatku VAT, podatku akcyzowego, ceł i innych opłat jest import mający na celu zmniejszenie zagrożenia dla zdrowia ludzkiego i środowiska, dokonywany w ramach umów zawartych na podstawie porozumień i traktatów międzynarodowych ratyfikowanych i promulgowanych przez Bułgarię, które weszły w życie oraz import realizowany nieodpłatnie, finansowany bezpośrednio z funduszy utworzonych w ramach tych porozumień i traktatów.

Ponadto, z podatku VAT zwolnione są transakcje spełniające łącznie następujące warunki:

- zawarte pomiędzy Ministerstwem Środowiska i Wód a osobami krajowymi lub zagranicznymi,
- obejmujące dobra i usługi podlegające opodatkowaniu na mocy Ustawy o podatku od wartości dodanej,
- finansowane bezpośrednio z funduszy pomocy nieodpłatnej przyznanej w ramach porozumień i traktatów międzynarodowych ratyfikowanych i promulgowanych przez Bułgarię, które weszły w życie w stosunku do Bułgarii,
- mające na celu zmniejszenie zagrożenia dla zdrowia ludzkiego i środowiska.

Na mocy ustawy zabroniony jest import odpadów i substancji niebezpiecznych w celu ich składowania, magazynowania i niszczenia oraz o nieokreślonym składzie chemicznym i/lub kiedy nie ma sposobu, który by można zastosować na terytorium Bułgarii do określenia ich składu. Zabronione jest również sprowadzanie odpadów i substancji niebezpiecznych w celu ich wykorzystania w charakterze surowca w procesie produkcyjnym, jeżeli decyzja właściwych organów władzy dotycząca oceny wpływu na środowisko naturalne jest negatywna.

Ustawa wprowadziła zasadę odpłatnego korzystania ze środowiska, czyli system opłat za zanieczyszczanie środowiska w granicach dopuszczalnych norm, oraz system kar za ich przekroczenie.

Ministerstwo Ochrony Środowiska i Wód wydaje zezwolenia i licencje na:

- odprowadzanie ścieków,
- korzystanie z zasobów wodnych,

- wydobywanie materiałów obojętnych z koryt rzek,
- eksport i tranzyt odpadów i substancji niebezpiecznych,
- zbieranie i transport roślin chronionych,
- import, eksport i reeksport roślin i zwierząt oraz ich części i produktów objętych Konwencją o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem,
- prowadzenie działalności obejmującej zbieranie, transport, magazynowanie lub składowanie odpadów,
- budowę sprzętu i obiektów służących gospodarce odpadami,
- prowadzenie działalności rzeczoznawczej w zakresie opracowywania ocen wpływu na środowisko,
- akredytację instytucji edukacyjnych do prowadzenia szkoleń w zakresie oceny wpływu na środowisko,
- prowadzenie działalności hydrogeologicznej,
- prowadzenie badań hydrogeologicznych,
- wdrażanie monitoringu inżynierskiego na obiektach hydrogeologicznych.

W latach 2001-2006 Bułgaria stopniowo dostosowywała legislację w zakresie ochrony środowiska do wymogów Unii Europejskiej. Ze względu na wysokie zużycie majątku produkcyjnego i brak możliwości dostosowania się do ostrych wymagań kraj ten otrzymał prawo do szeregu okresów przejściowych, zyskując czas niezbędny dla realizacji procesów dostosowawczych (dotyczą one m.in. gospodarki odpadami oraz dopuszczalnych standardów w zakresie zanieczyszczenia powietrza).

Jednym z najważniejszych problemów ochrony środowiska w Bułgarii jest gospodarka wodna. Bułgaria jest krajem względnie ubogim w zasoby wodne. Ilość wody nadającej się do wykorzystania na osobę jest tam znacznie niższa niż w większości państw europejskich. Ponadto, występują ogromne straty wody podczas jej przesyłania. W związku z bardzo złym stanem systemu wodociągowego, w skali całego kraju straty przesyłanej wody sięgają 57%, a w niektórych regionach dochodzą nawet do 90%. Podstawowym priorytetem gospodarki wodnej jest zapewnienie wody gospodarstwu domowemu, na które przypada 7 do 9% zapotrzebowania na wodę w skali kraju. Pomimo to, latem zdarzają się przypadki jej racjonowania, występujące na sporą skalę podczas suszy, na znacznych obszarach kraju z liczbą dotkniętych niedoborami mieszkańców wynoszącą ponad milion osób. Zjawisko to ma miejsce głównie w ośrodkach wiejskich znajdujących się w zachodniej części Bułgarii.

Duże inwestycje są potrzebne dla zapewnienia odpowiednich standardów w zakresie zanieczyszczenia powietrza, co jest ściśle związane z restrukturyzacją przemysłu, w tym przede wszystkim stalowego, energetycznego oraz chemicznego.

Na gospodarkę związaną z ochroną środowiska przeznaczana jest znaczna część z przedakcesyjnych funduszy Unii Europejskiej (PHARE, ISPA, SAPARD). Ministerstwo Środowiska i Wód przewiduje, iż w celu sprostania wymaganiom ekologicznym stawianym przez Unię Europejską, w latach 2007-2013 niezbędne będą proekologiczne nakłady inwestycyjne o wartości co najmniej 2,1 miliarda EUR. Prawie jedna piąta tej kwoty, tj. ok. 400 mln EUR powinna przypadać na samą gospodarkę wodną.

TURYSTYKA

Pod względem turystycznym Bułgaria ma bardzo wiele do zaoferowania. Łagodny klimat, bezchmurne letnie niebo, kilometry pięknych, piaszczystych plaż na wybrzeżu ciepłego i spokojnego Morza Czarnego, a ponadto góry, rzeki i jeziora oraz zabytki kultury gwarantują udany wypoczynek.

Tradycyjnie najwięcej turystów, bo aż około 70%, przyciąga wybrzeże czarnomorskie. Kurorty i miasteczka położone nad morzem oferują zróżnicowane formy wypoczynku rodzinnego i indywidualnego, obejmującego również wszelkiego rodzaju sporty wodne, łącznie z nurkowaniem i polowaniem podwodnym.

W ciągu ostatnich lat na bułgarskim wybrzeżu Morza Czarnego powstało wiele nowoczesnych miejscowości wypoczynkowych, zaś stare, od dawna znane i cieszące się zasłużonym uznaniem zostały w znacznej mierze zmodernizowane. Najważniejsze kąpieliska morskie w Bułgarii to Albena, Złote Piaski, Warna, Słoneczny Brzeg, Nesebyr, Pomorie, Burgas, Sozopol.

Dla miłośników żeglarstwa przystanie jachtowe w Warnie, Bałczik, Nesebyr i Burgas oferują pełną infrastrukturę i usługi.

Liczne i pełne uroku masywy górskie, z których część o szczytach sięgających powyżej 2500 m n.p.m. posiada majestatyczny, alpejski charakter, dominują w krajobrazie Bułgarii i stanowią doskonały cel krótszych bądź dłuższych wyjazdów i wycieczek, zarówno w sezonie letnim, jak i zimowym. W górach Riła, Rodopach i Bałkanach znajdują się popularne ośrodki turystyczne, oferujące interesujące trasy narciarskie, o łącznej długości około 100 km i różnicach poziomu dochodzących do 1500 m. Długość sezonu narciarskiego w ośrodkach położonych na średniej i dużej wysokości dochodzi do 190 dni w roku.

Popularne ośrodki sportów zimowych, wyposażone w infrastrukturę narciarską (wyciągi narciarskie i trasy zjazdowe) oraz zaplecze hotelowe i gastronomiczne, funkcjonujące przez cały rok, to między innymi Borowec, Pamporowo, Bansko i Aleko.

W sezonie letnim wypoczynek w górach można urozmaicić przemierzając szlaki wytyczone dla wycieczek pieszych, rowerowych i konnych. Dostępne są również takie rozrywki, jak loty na lotniach i motolotniach, wspinaczka skałkowa, speleologia itp.

Turystyka balneologiczna to kolejny, tradycyjny już sposób na wypoczynek w Bułgarii. Na terenie kraju znajduje się około 1600 źródeł wody mineralnej o zróżnicowanym składzie i właściwościach. Najczęściej jest to woda lekko mineralizowana, o różnej zawartości mikroelementów, temperaturze i właściwościach leczniczych. Na wypoczynek zdrowotny można się wybrać do jednego z ponad stu ośrodków oficjalnie uznanych za uzdrowiska. Do najbardziej znanych należą Momin Prochod, Chisaria, Bankia, Welingrad i Sandanski.

Miłośnicy kultury także nie będą zawiedzeni odwiedzając Bułgarię. Ponad 1300 lat historii i tysiące zabytków, a wśród nich te najstarsze, które pamiętają jeszcze mityczne czasy trackie, greckie, rzymskie i bizantyjskie sprawiają, iż każdy turysta poszukujący wrażeń natury kulturalno-historycznej i architektonicznej znajdzie tu coś interesującego. Obecnie dziedzictwo kulturalne Bułgarii jest jednym z najważniejszych elementów przyciągających turystów zagranicznych. Wg danych Instytutu Studiów nad Kulturą dla około 40% turystów zagranicznych odwiedzających Bułgarię motywem decydującym o wyborze tego kraju jest właśnie dziedzictwo kulturalne.

Na liście światowego dziedzictwa kulturalnego UNESCO znajduje się siedem spośród ponad 40 tysięcy zabytków historycznych Bułgarii. Turystyka kulturalna oferuje także wiele różnych możliwości. Oprócz zwiedzania zabytków, wśród których znajduje się 160 klasztorów i budynków zakonnych, czy też zwiedzania wybranych muzeów i galerii, można również zapoznać się z tradycyjnymi formami gospodarki prowadzonej na zwiedzanych terenach. Może to być na przykład produkcja wina lub olejku różanego, albo hodowla róż. Można też uczestniczyć w kursach tradycyjnych bułgarskich rzemiosł, takich jak haft, robienie na drutach, drzeworytnictwo czy garncarstwo.

Powoli rośnie też rola turystyki ekologicznej (na rozwój tego typu turystyki w 2003 roku przeznaczono z funduszy PHARE 7 mln EUR). Poszukujących zacisza i kontaktu z przyrodą mogą zainteresować trzy parki narodowe oraz parki krajobrazowe i rezerваты przyrody. Podobnie jak w Polsce, wzrasta też popularność wypoczynku na wsi, połączonego z jazdą konną, wędkarstwem i innymi formami aktywnego spędzania czasu. Ponadto, w ramach narodowego programu budowy eko-szlaków turystycznych powstają nowe

szlaki w malowniczych, lecz do tej pory trudno dostępnych rejonach górskich i wyżynnych poprzez wytyczanie i znakowanie tras oraz wyposażanie ich w niezbędne mostki, poręcze, schody i inne elementy umożliwiające bezpieczne przejście.

W ciągu ostatnich lat zauważyć można dość szybki, utrzymujący się systematycznie w dłuższym okresie czasu wzrost liczby turystów zagranicznych odwiedzających Bułgarię w poszukiwaniu interesującego, letniego i zimowego wypoczynku, dostępnego tu po niezwykle atrakcyjnych cenach (w 2005 roku w wyniku nowelizacji ustawy o turystyce, operatorzy turystyczni mają obowiązek stosować jednolite ceny dla turystów krajowych i zagranicznych).

W 2005 roku Bułgarię odwiedziło około 7,2 mln gości, tj. prawie o 4% więcej niż rok wcześniej, z czego 4,8 mln w celach turystycznych. Najwięcej osób przyjeżdżających w celach turystycznych przybyło z Grecji, Niemiec, Macedonii oraz Serbii i Czarnogóry (razem około 54%).

Według danych Narodowego Banku Bułgarii, szacunkowe wpływy z turystyki wyniosły w roku 2005 około 1,9 mld USD i były o 5% wyższe w porównaniu z 2004 rokiem (1,8 mld USD).

Przychody z turystyki są dla gospodarki Bułgarii bardzo istotne. W celu ich zwiększenia konieczna jest jednak dalsza modernizacja i konsekwentna rozbudowa infrastruktury turystycznej, traktowana przez rząd jako jeden z priorytetów inwestycyjnych.

Wartość nakładów inwestycyjnych na rozwój branży turystycznej systematycznie rośnie i szacowana jest na poziomie 50-100 mln EUR rocznie. Wiąże się to również z rosnącym udziałem inwestorów prywatnych w rozbudowie infrastruktury w oparciu o system koncesyjny, w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). Przykładowo, w 2005 roku rząd bułgarski udzielił koncesji na zarządzanie i modernizację trzech plaż, w tym dwóch o znaczeniu „centralnym”, znajdujących się odpowiednio w Kranowie i w Burgas oraz jednej lokalnej w Ikantalyka I.

Liczba turystów polskich, która pod koniec lat 80-tych osiągała 300 tysięcy, zmniejszyła się dramatycznie do 13,5 tysiąca w roku 1999. Ostatnie lata, to odkrywanie Bułgarii przez Polaków na nowo, jednak nadal zainteresowanie, w porównaniu do szczytowych okresów z lat 80-tych, jest stosunkowo niewielkie. Liczba polskich turystów przyjeżdżających do Bułgarii osiągnęła w 2005 roku, mimo rosnącego dotąd trendu, zaledwie około 108 tysięcy osób.

Statystyka przyjazdów do Bułgarii w 2005 roku w celach turystycznych zamieszczona jest w załączniku nr 18.

WSPÓŁPRACA Z MIĘDZYNARODOWYM FUNDUSZEM WALUTOWYM

Do sukcesu reform gospodarczych Bułgarii w latach 90-tych w dużym stopniu przyczynił się Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW), udzielając zarówno wsparcia finansowego jak i doradczego.

Bułgaria wstąpiła do MFW 25 września 1990 roku. Osiem lat później, 24 września 1998 roku, kraj ten zobowiązał się do przestrzegania Artykułu VIII oraz artykułów 2, 3 i 4 Porozumienia z MFW. Oznacza to, między innymi, powstrzymanie się od nakładania ograniczeń na płatności i transfery międzynarodowe w obrocie bieżącym oraz od dyskryminujących praktyk walutowych.

Od roku 1991 Bułgaria wielokrotnie korzystała z funduszy MFW. Szczególne znaczenie miały kredyty przyznane w roku 1996 i 1997, ułatwiające wyjście z kryzysu gospodarczego. Wprowadzone wtedy reformy, opracowane we współpracy z MFW, w szczególności zastosowanie mechanizmu *currency board*, przyniosły wyjątkowo korzystne rezultaty znacznie szybciej, niż się spodziewano. Stabilizacja makroekonomiczna pozwoliła Międzynarodowemu Funduszowi Walutowemu na podjęcie w roku 1998 decyzji o udzieleniu dalszego, trzyletniego wsparcia kredytowego (na ogólną sumę 627,62 mln SDR) w ramach Extended Fund Facility, instrumentu mającego na celu wsparcie średnioterminowych programów zmierzających do pokonania trudności w bilansie płatniczym, wynikających z braku równowagi gospodarczej i problemów strukturalnych.

Po zakończeniu we wrześniu 2001 roku trzyletniego programu wsparcia kredytowego i kolejnych konsultacjach przeprowadzonych przez rząd Bułgarii z MFW dotyczących planowanej polityki gospodarczej, w końcu lutego 2002 roku Fundusz zaaprobował kolejny, dwuletni kredyt typu stand-by na kwotę 250 mln SDR (około 299 mln USD). Ma on stanowić wsparcie dla programu gospodarczego rządu, którego podstawę stanowi dalsze korzystanie z mechanizmu *currency board*, ostrożna i elastyczna polityka fiskalna, rygorystyczna polityka w zakresie dochodów budżetowych oraz prywatyzacja i inne reformy strukturalne. W związku z udzielonym kredytem MFW monitoruje na bieżąco sytuację gospodarczą Bułgarii. Konsultacjom z MFW podlega m.in. program gospodarczy rządu oraz poziom deficytu budżetowego. W kwietniu 2006 roku rząd Bułgarii negocjował z MFW przedłużenie spłaty zobowiązań do wiosny przyszłego roku.

Nie mniej ważna od wsparcia kredytowego była udzielona Bułgarii przez MFW pomoc techniczna, obejmująca wiele obszarów. Wśród nich znalazły się:

- restrukturyzacja Banku Centralnego,
- zarządzanie wydatkami budżetowymi,
- administracja celna i podatkowa,
- nadzór bankowy,
- polityka monetarna,
- statystyka.

BUŁGARIA A CZŁONKOSTWO W UNII EUROPEJSKIEJ

Uzyskanie członkostwa w Unii Europejskiej jest jednym z podstawowych celów bułgarskiego rządu. Bułgaria zakończyła w czerwcu 2004 roku negocjacje akcesyjne dotyczące dwóch ostatnich rozdziałów odnoszących się do konkurencji oraz „pozostałych aspektów”. W dniu 25 kwietnia 2005 roku przedstawiciele tego kraju oraz Rumunii podpisali w Luksemburgu Traktat o Przystąpieniu do Unii Europejskiej, który otworzył Bułgarii drogę do uzyskania członkostwa w Unii Europejskiej z dniem 1 stycznia 2007 roku, wraz z Rumunią. Ostateczna decyzja będzie zależeć jednak od Komisji Europejskiej, która w kwietniu bieżącego roku wyraziła swoje zastrzeżenia odnoszące się do niewystarczających postępów w zwalczaniu korupcji.

Głównym celem przedakcesyjnego programu ekonomicznego, uwzględniającym polityczne i ekonomiczne uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne, jest stabilny wzrost gospodarczy. Postawienie takiego właśnie celu i uznanie go za ekonomiczno-polityczny priorytet jest postrzegane przez społeczeństwo nie tylko wyłącznie z punktu widzenia potrzeby osiągnięcia określonej dynamiki rozwoju gospodarczego, lecz również jako wyraz dążenia do przekształcenia Bułgarii w stabilny kraj demokratyczny podobny do tych, które już znajdują się w Unii Europejskiej.

Zgodnie z budżetem Unii Europejskiej zatwierdzonym na lata 2007-2013, Bułgaria ma otrzymać w tym okresie około 11,1 mld EUR, z czego 2,3 mld EUR zostanie przeznaczone na rozwój słabo rozwiniętych regionów kraju, 2,5 mld EUR na dopłaty bezpośrednie dla rolników. Pozostałe fundusze (6,3 mld EUR) zostaną wydatkowane na rozwój infrastruktury oraz poprawę konkurencyjności gospodarki. Kwota ta nie obejmuje 280 mln EUR przyznanych w 2005 roku na potrzeby wygaszania działalności elektrowni nuklearnej w Kozłoduju.

Integracja z Unią Europejską cieszy się ogromnym poparciem społeczeństwa oraz wszystkich sił politycznych Bułgarii. Przeprowadzane cyklicznie badania opinii publicz-

nej systematycznie pokazują, że za przystąpieniem do tego ugrupowania opowiada się około 70-80% społeczeństwa.

Bułgaria aktywnie uczestniczy już w wielu programach europejskich. Do największych z nich należą PHARE, ISPA i SAPARD. W latach 1992-2002 wielkość środków wydatkowanych z funduszu PHARE wyniosła 1,35 mld EUR, natomiast w ramach funduszy SAPARD i ISPA wykorzystano w okresie 2003-2004 odpowiednio 125 mln EUR oraz 250 mln EUR.

Bułgaria sukcesywnie obniża stawki celne, stopniowo dochodząc do poziomu stosowanego przez Unię Europejską. Do momentu uzyskania członkostwa średnia stawka dla krajów, którym Bułgaria przyznała Klauzulę Największego Uprzywilejowania obniży się z obecnych 11,31% do 6,5% (dla przykładu na towary przemysłowe średnia stawka wynosi 8,62%, zaś Unia Europejska stosuje stawkę 3,6%).

III. PRZEKSZTAŁCENIA STRUKTURALNE

RAMY PRAWNE

Procesy prywatyzacyjne rozpoczęły się w Bułgarii w roku 1993 i przyjmowały różne formy. Generalnie, prywatyzacja odbywała się w ramach dwóch odrębnych, lecz powiązanych ze sobą programów. Były to:

- prywatyzacja rynkowa (gotówkowa) przedsiębiorstw państwowych i komunalnych oraz
- prywatyzacja kuponowa.

Aktualnie ramy prawne prywatyzacji wyznacza opublikowana w Gazecie Państwowej nr 28 z 2002 roku Ustawa o prywatyzacji i kontroli poprywatyzacyjnej, która weszła w życie w marcu 2002 roku.

Ustawa miała na celu stworzenie warunków dla przejrzystej, szybkiej i ekonomicznie efektywnej prywatyzacji, przy zachowaniu jednolitych zasad wobec inwestorów oraz zapewnienie rozwoju i konkurencyjności prywatyzowanych firm. Ustawa nie dotyczy prywatyzacji obiektów służby zdrowia oraz budynków niemieszkalnych, w których się one mieszczą.

W prywatyzacji mogą uczestniczyć na równych warunkach wszystkie osoby fizyczne i prawne, nie posiadające zaległych niespłaconych kredytów.

Udziały stanowiące własność władz komunalnych są uważane za poddane procesowi prywatyzacji z chwilą opublikowania wykazu zatwierdzonego przez odpowiednie władze regionalne w Gazecie Państwowej. Termin ogłoszenia wynosi dwa miesiące od wejścia w życie Ustawy.

Ustawa określa funkcje i zasady działania Agencji Prywatyzacji oraz Agencji Kontroli Poprywatyzacyjnej. Reguluje metody prywatyzacji, przekazywanie praw własności w wyniku jej dokonania oraz udostępnianie koncesji i licencji w związku z prywatyzacją.

Zgodnie z Ustawą, wiodąca rola w opracowywaniu strategii prywatyzacyjnych i realizacji sprzedaży przedsiębiorstw państwowych przypada Agencji Prywatyzacji.

Za prywatyzację przedsiębiorstw komunalnych odpowiadają władze komunalne.

BULGARSKA AGENCJA PRYWATYZACJI

Agencja Prywatyzacji została utworzona w 1992 roku jako niezależna instytucja rządowa odpowiadająca za prywatyzację wielkich przedsiębiorstw państwowych oraz przedsiębiorstw o znaczeniu strategicznym. Uprawnienia do prywatyzacji mniejszych firm zostały przekazane do ministerstw branżowych. Zgodnie z nową ustawą o prywatyzacji i kontroli poprywatyzacyjnej, procesy prywatyzacyjne zostały skupione w Agencji Prywatyzacji, natomiast ministerstwa branżowe odgrywają rolę reprezentanta państwa jako właściciela przedsiębiorstw.

Agencja jest kierowana przez dyrektora zarządzającego i jego dwóch zastępców. Pracę Agencji kontroluje Rada Nadzorcza złożona z siedmiu członków wybieranych przez Zgromadzenie Narodowe.

WYNIKI PRYWATYZACJI

Procesy prywatyzacyjne zostały w Bułgarii w dużej mierze zakończone, w tym m.in. w wiodących branżach przemysłowych – w przemyśle spożywczym, chemicznym, metalurgicznym, zbrojeniowym, maszynowym oraz w budownictwie. Dużą część aktywów będąca pod kontrolą państwa obejmuje szeroko rozumiany sektor energetyczny (wytworzenie, przesył, dystrybucja) oraz infrastrukturę (usługi kolejowe, porty lotnicze, porty morskie i rzeczne).

W 2005 roku tempo prywatyzacji oraz otwierania dla inwestorów rynków o charakterze infrastrukturalnym (m.in. energetyka, sektor kolejowy) uległo spowolnieniu. Ze względu na kluczowe gospodarcze znaczenie części przedsiębiorstw mających być przedmiotem dalszej prywatyzacji, w kręgach politycznych i gospodarczych Bułgarii dają się zauważyć kontrowersje odnoszące się do strategii procesu przekształceń własnościowych. Dodatkowym czynnikiem hamującym prywatyzację w 2005 roku były wybory parlamentarne. Spadek ilości transakcji prywatyzacyjnych jest jednak generalnie wynikiem naturalnego poniekąd „wytracania tempa” tego procesu, zapoczątkowanego już u progu lat 90-tych i zasilanego malejącą, z roku na rok, podażą przedsiębiorstw mających przejść w ręce prywatne (sprywatyzowano już około 90% całości publicznego majątku).

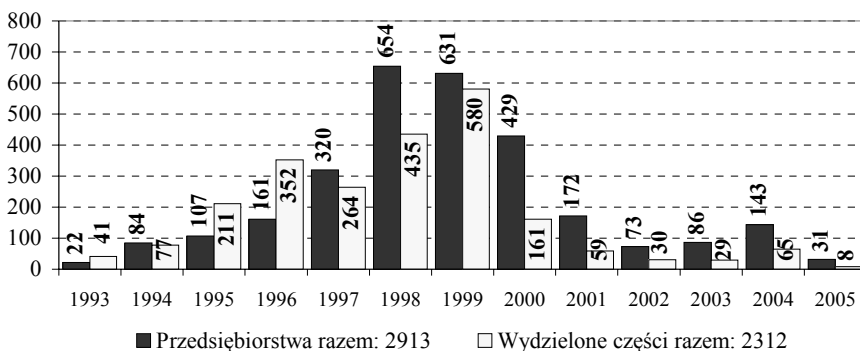
Do końca 2005 roku dokonano prywatyzacji 5225 podmiotów, z czego 2913 w formie sprzedaży całych przedsiębiorstw, zaś pozostałe 2312 poprzez sprzedaż wyodrębnio-

nych części przedsiębiorstw. Do końca kwietnia 2002 roku prawie 90% wszystkich lasów zwrócono pierwotnym właścicielom.

Do największych transakcji 2005 roku można zaliczyć sprzedaż pakietu mniejszościowego Telekomunikacji Bułgarskiej oraz prywatyzację części elektrowni wodnych i miejskich spółek ciepłowniczych.

Liczbę transakcji prywatyzacyjnych zawartych od momentu zainicjowania przekształceń własnościowych do końca 2005 roku przedstawia rys. 8. Te same informacje w formie tabelarycznej, z podziałem na transakcje przeprowadzone przez Agencję Prywatyzacji i przez ministerstwa branżowe, znajdują się w załączniku nr 6.

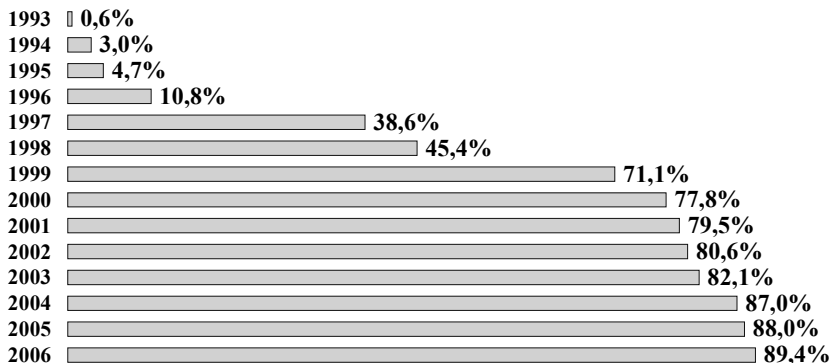
Rys. 8 Liczba transakcji prywatyzacyjnych w latach 1993-2005

Źródło: Agencja Prywatyzacji Bulgarii

Na przestrzeni ostatnich lat udział państwa w bułgarskiej gospodarce nieustannie malał, co dokumentuje poniższy wykres przedstawiający stosunek sprywatyzowanego majątku do całości zasobów przeznaczonych do prywatyzacji w latach 1993-2006.

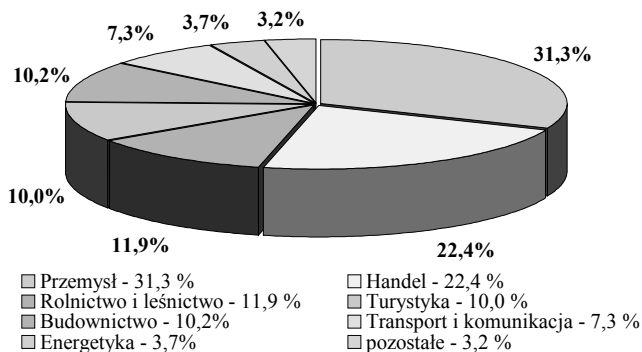
Rys. 9 Udział majątku sprywatyzowanego w całości majątku podlegającego prywatyzacji na koniec okresu w latach 1993-2006 (luty)

Źródło: Agencja Prywatyzacji Bułgarii

Jak wynika z poniższego wykresu, struktura branżowa przedsiębiorstw sprywatyzowanych do końca marca 2006 roku jest stosunkowo zróżnicowana, przy zdecydowanej przewadze przemysłu.

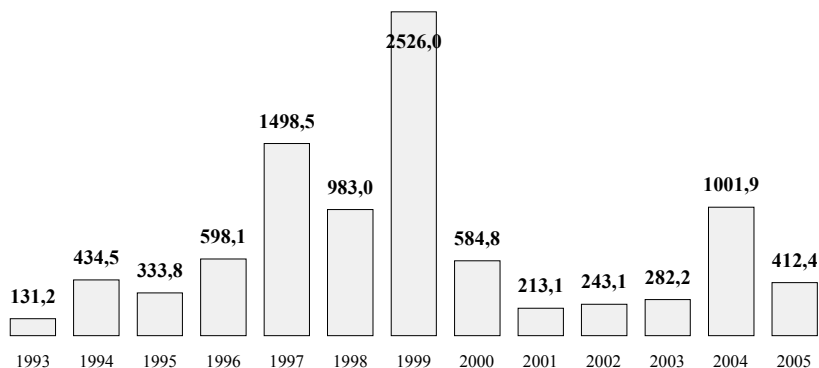
Rys. 10 Struktura branżowa sprywatyzowanych przedsiębiorstw na koniec marca 2006 (wg ilości zawartych transakcji)

Źródło: Agencja Prywatyzacji Bułgarii

Łączna, skumulowana wartość transakcji prywatyzacyjnych zrealizowanych do końca lutego 2006 roku wynosi około 10,3 mld USD, z której na 2005 rok przypada kwota 412 mln USD.

Rys. 11 Finansowe wyniki prywatyzacji w latach 1993-2005 w milionach USD

Źródło: Agencja Prywatyzacji Bułgarii

Szacuje się, iż ilość spółek, w których Skarb Państwa ma udziały mniejszościowe wynosi około 1000. Natomiast udziały większościowe (powyżej 50%) utrzymywane są jeszcze w ok. 300 małych i średnich przedsiębiorstwach, jak również w kilkunastu dużych, strategicznych przedsiębiorstwach, często o pozycji monopolistycznej.

W 2006 roku i w najbliższych latach planuje się m.in.:

- kontynuację przez Skarb Państwa sprzedaży udziałów mniejszościowych,
- dokończenie prywatyzacji jednego z największych bułgarskich pracodawców – firmy tytoniowej Bulgartabac,
- dokończenie prywatyzacji narodowego przewoźnika lotniczego Bulgarian Air,
- finalizację prywatyzacji elektrociepłowni w Warnie, Ruse i Bobov Dol,
- dokończenie prywatyzacji spółek Bulgarian River Shipping (żegluga rzeczna) oraz Maritime Navigation Bulgare (usługi transportowe, budowa statków),
- kontynuację prywatyzacji firm ciepłowniczych,
- prywatyzację firm zbrojeniowych (m.in. Teraton, Kintez i VMZ Sopot).

Kontynuacja i dokończenie prywatyzacji jest jednym z kluczowych warunków udzielania Bułgarii pomocy finansowej przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy oraz Bank Światowy. Prywatyzacja jest również jednym z głównych czynników restrukturyzacji bułgarskiej gospodarki.

IV. FINANSE PUBLICZNE ORAZ SEKTOR BANKOWY I UBEZPIECZENIOWY

BUDŻET

Na przestrzeni ostatnich kilku lat Bułgaria prowadziła konserwatywną, ostrożną politykę budżetową. Rządowi udało się utrzymać ścisłą dyscyplinę finansową i osiągnąć zrównoważenie budżetu, zgodnie ze zobowiązaniami wynikającymi z programu gospodarczego uzgodnionego z Międzynarodowym Funduszem Walutowym. Wyniki budżetu Bułgarii w wartościach bezwzględnych oraz w stosunku do PKB osiągnane w ostatnich latach przedstawiono w poniższej tabeli. Plany na lata 2006-2007 zakładają dalsze utrzymanie nieznacznej nadwyżki budżetowej.

Tab. 6 Skonsolidowana nadwyżka/deficyt budżetowy w latach 1998-2005

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Nadwyżka/deficyt w BGN mln	224	- 223	- 269	- 255	- 218	0,9	656,4	1337,7
Nadwyżka/deficyt w % PKB	1,0	- 0,9	- 1,06	- 0,86	- 0,7	0,003	1,7	3,2

Źródło: Ministerstwo Finansów Bułgarii

W 2005 roku, podobnie jak w latach 2003-2004, Bułgaria osiągnęła nadwyżkę w budżecie wynoszącą około 3,2% PKB, co stanowi swego rodzaju ewenement wśród krajów Europy Środkowej i Wschodniej. Jednak utrzymanie zrównoważonego budżetu może okazać się w dłuższym okresie trudne z uwagi na niskie stawki podatku CIT i PIT oraz fakt, że gospodarka Bułgarii wymaga znacznych nakładów na modernizację infrastruktury. Wydatki na ten cel mogą w dużej mierze obciążyć budżet państwa (pomimo częściowego ich finansowania środkami pochodzącymi z funduszy pomocowych Unii Europejskiej). Kluczową kwestią dla utrzymania nadwyżki budżetowej jest poprawa ściągальności podatków.

W ostatnich latach rząd prowadził aktywną politykę w zakresie zarządzania długiem budżetowym zagranicznym i krajowym. Działania te znalazły wyraz m.in. w restrukturyzacji i obniżeniu zadłużenia zagranicznego i krajowego, wprowadzeniu ścisłej kontroli zadłużania się jednostek budżetowych oraz rozpoczęciu zamiany źródeł zadłużenia z rynków zagranicznych na rynek krajowy.

Wytyczne MFW oraz przyjęte zadania rządowe znalazły odzwierciedlenie w projekcie budżetu na 2006 rok przewidującym m.in. uzyskanie nadwyżki budżetowej na poziomie 3% oraz ograniczenie wzrostu zadłużenia zagranicznego sektora publicznego do 0,5 mld EUR.

BILANS PŁATNICZY

Jednym z niepokojących zjawisk w gospodarce Bułgarii w okresie ostatnich lat był stale pogłębiający się deficyt na rachunku bieżącym. W latach 2004-2005 roku zwiększył się on ponad dwukrotnie z 1,1 do 2,5 mld EUR, głównie za sprawą prawie dwa razy większego deficytu w towarowej wymianie handlowej (odpowiednio 2,9 wobec 4,4 mld EUR), wynikającego ze znacznie szybciej rosnącego importu aniżeli eksportu. Znaczny deficyt w obrotach towarowych jest częściowo kompensowany nadwyżką w wymianie usług (przede wszystkim w turystyce), która w 2005 roku wyniosła 661 mln EUR.

Saldo na rachunku bieżącym w latach 1999-2006 (luty) oraz stosunek nadwyżki/deficytu do produktu krajowego brutto przedstawiony został w tabeli poniżej.

Tab. 7 Bilans rachunku bieżącego w latach 1999-2006 (luty)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Stycz.- luty 2006
nadwyżka lub deficyt w EUR mln	-586,9	-761,4	-855,2	-402,5	-972,3	-1131,3	-2530,6	-661,1
nadwyżka lub deficyt w% PKB	bd	bd	-7,3	-5,6	-9,2	-5,8	-11,8	bd

Źródło: Narodowy Bank Bułgarii

W okresie styczeń-luty 2006 deficyt na rachunku obrotów bieżących wyniósł 661,1 mln EUR i był znacznie wyższy niż w roku poprzedzającym, kiedy wyniósł on 370,2 mln EUR. Na duży wzrost deficytu miało przede wszystkim wpływ rosnące ujemne saldo wymiany handlowej. Dla utrzymania deficytu rachunku bieżącego pod kontrolą istotny jest okres letni, kiedy Bułgaria realizuje nadwyżkę w usługach turystycznych oraz saldo dochodów związanych m.in. z płatnościami odsetkowymi od zadłużenia zagranicznego.

Generalnie deficyt na rachunku bieżącym pokrywany jest przez dodatnie saldo występujące na rachunku finansowym i kapitałowym, gdzie najważniejszą pozycję stanowi nad-

wyżka na rachunku zagranicznych inwestycji bezpośrednich (1789 mln EUR w 2005 roku oraz 2727 mln USD w 2004 roku).

ZADŁUŻENIE ZAGRANICZNE I REZERWY WALUTOWE

Według danych Narodowego Banku Bułgarii zadłużenie zagraniczne brutto tego kraju na koniec stycznia 2006 roku wynosiło 15,2 mld EUR. Oznacza to wzrost w ciągu roku, od marca 2005 do marca 2006 aż o 16%, głównie w wyniku rosnącego zadłużenia sektora prywatnego, które w tym okresie zwiększyło się o 42% – z 7,3 do 10,5 mld EUR. Natomiast zagraniczne zadłużenie sektora publicznego od końca lat 90-tych maleje, co wiąże się z jego restrukturyzacją, konserwatywną, ostrożną polityką finansową oraz rosnącą rolą krajowego rynku finansowego, stanowiącego alternatywne źródło zasilania w tym zakresie.

Wzrost udziału sektora prywatnego w zadłużeniu zagranicznym, tak wyraźnie widoczny w ubiegłym roku, nie jest zjawiskiem nowym i stanowi potwierdzenie wyraźnego trendu zapoczątkowanego już w końcu lat dziewięćdziesiątych. W okresie od grudnia 1999 do marca 2006 sektor prywatny zwiększył swój udział w zadłużeniu kraju ogółem, z 13,3% do 65,9%.

Zmiany w proporcjach zadłużenia zagranicznego brutto Bułgarii w latach 1999-2006 (styczeń) pomiędzy sektorem publicznym i prywatnym zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tab. 8 Zadłużenie zagraniczne w latach 1999-2006 (styczeń) w mln EUR

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	styczeń 2006
zadłużenie ogółem	10846,6	11882,7	11934,9	10768,9	10640,6	12571,6	14530,3	14328,8
sektor publiczny	9396,1	9876,7	9698,5	7960,6	7047,9	6427,9	5147,7	4890,4
sektor prywatny	1450,5	2006,0	2236,5	2808,3	3592,7	6143,7	9382,6	9438,3

Źródło: Narodowy Bank Bułgarii

Z punktu widzenia wymagalności, dług zagraniczny Bułgarii jest relatywnie "bezpieczny" dzięki stosunkowo niskiej wartości zadłużenia krótkoterminowego, którego udział w całości zadłużenia zagranicznego wyniósł na koniec marca 2006 roku 29,2%.

Dzięki stabilizacji zadłużenia przy jednocześnie wysokiej dynamice wzrostu PKB znacznie poprawił się stosunek zadłużenia zagranicznego brutto do PKB, który w okresie od stycznia 2005 do stycznia 2006 nieznacznie się zwiększył z 57,9% do 59,7%.

Tab. 9 Stosunek zadłużenia zagranicznego brutto (ZZB) do produktu krajowego brutto (PKB) oraz do eksportu towarów i usług (ETU) w latach 1999-2006 (styczeń) w EUR

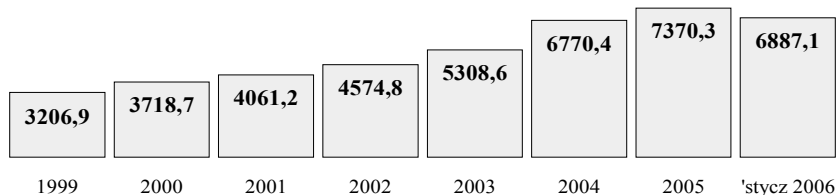
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	styczeń 2006
ZZB/PKB%	89,2	86,9	78,6	65,1	60,2	64,2	67,7	59,7
ZZB/ETU%	200,1	156,0	147,4	126,1	112,5	111,8	112,7	bd

bd – brak danych

Źródło: Narodowy Bank Bułgarii

Na uwagę i uznanie zasługuje fakt, iż w okresie 1999-2005 systematycznie rosły rezerwy walutowe Bułgarii. Na koniec stycznia 2006 wyniosły one około 6,9 mld EUR.

Rys. 12 Rezerwy walutowe na koniec roku w latach 1999-2006 (styczeń) w mln EUR

Źródło: Narodowy Bank Bułgarii

Tempo wzrostu rezerw w ostatnich latach utrzymywało się na mniej więcej podobnym poziomie co dynamika wzrostu eksportu. W efekcie w okresie od roku 2003 do roku 2005 wskaźnik pokrycia importu wahał się, w poszczególnych miesiącach w granicach od 5,3 do 6,0.

WYMIENIALNOŚĆ WALUTY I POLITYKA KURSOWA

W szczególnie trudnym 1996 roku Bułgaria była pogrążona w głębokim kryzysie gospodarczym i po nieudanych próbach stabilizacji makroekonomicznej wkraczała na drogę hiperinflacji. Szczególnie ostro kryzys uwidocznił się w sektorze bankowym, gdzie bankructwa objęły prawie jedną trzecią banków. Pod wpływem coraz gwałtowniej pogarszającej się sytuacji stało się jasne, że należy porzucić dotychczasowe kierunki polityki

gospodarczej i szybko znaleźć nowe, radykalne sposoby ratowania gospodarki. W tym samym roku, z inicjatywy Międzynarodowego Funduszu Walutowego, podjęto konsultacje dotyczące wprowadzenia mechanizmu *currency board*, polegającego na zapewnieniu stabilizacji waluty krajowej poprzez związanie jej z silną walutą zagraniczną. Mechanizm ten obejmuje trzy podstawowe elementy:

- stały kurs wymiany pomiędzy walutą krajową a walutą, w której jest ona zakotwiczona,
- automatyczną wymiennalność,
- długookresowy horyzont stosowania systemu, co znajduje wyrazne odzwierciedlenie w ustawie o banku centralnym.

Mechanizm ten okazywał się niejednokrotnie bardzo skuteczny w walce z inflacją, a jego powodzenie warunkuje utrzymanie rezerw dewizowych wystarczających przynajmniej na pokrycie wszystkich zobowiązań pieniężnych banku centralnego. Dzięki temu zarówno opinia publiczna, jak i instytucje finansowe mają pewność, że każdy wyemitowany krajowy znak pieniężny ma pełne pokrycie w walucie zagranicznej. Do jego minusów należy jednak zaliczyć ograniczenie dostępnych instrumentów polityki finansowej.

Wspomniany już w innym miejscu niniejszego przewodnika *currency board* wprowadzono w Bułgarii 1 lipca 1997 roku, jednocześnie eliminując na terytorium kraju wszelkie ograniczenia w wymianie walut. Zdecydowano się na zakotwiczenie bułgarskiej lewy do marki niemieckiej i ustalono kurs wymiany na 1000 lew za 1 markę. Mechanizm *currency board*, wsparty finansowaniem MFW, okazał się skutecznym narzędziem w tłumieniu inflacji i osiągnięciu stabilizacji gospodarczej. W dniu 5 lipca 1999 roku przeprowadzono w Bułgarii denominację, zastępując stare lewy nowymi w stosunku 1000 do 1. Przedstawiciele banku centralnego zakładają dalsze utrzymanie mechanizmu *currency board*, którego zmiana miałaby nastąpić dopiero po wejściu do strefy euro.

Obecnie waluta bułgarska zakotwiczona jest do euro w stosunku 1 EUR = 1,95583 BGN. Jednocześnie kurs BGN w stosunku do pozostałych walut kształtuje się swobodnie na rynku walutowym. Waluta jest w pełni wymiennalna wewnątrz.

Tab. 10 Średni miesięczny poziom kursu walutowego w okresie styczeń-kwiecień 2006

	BGN/USD	BGN/PLN
Styczeń 06	1,614	0,512
Luty 06	1,638	0,516
Marzec 06	1,627	0,503
Kwiecień 06	1,601	0,498

Źródło: na podstawie danych Narodowego Banku Bułgarii

Nowa lewa, podobnie jak wcześniej stara, dzieli się na sto stotinek. W obiegu znajdują się banknoty o nominałach 1, 2, 5, 10, 20 i 50 BGN oraz monety o wartości 1, 2, 5, 10, 20 i 50 stotinek.

PRAWO DEWIZOWE

Transakcje zagraniczne regulowane są ustawą „Prawo dewizowe”, opublikowaną w Gazecie Państwowej nr 83 z roku 1999, która weszła w życie 1 stycznia 2000 roku (wraz z późniejszymi nowelizacjami). Ustawa dokonała liberalizacji obrotów bieżących, zgodnie z artykułem VIII ogólnych obowiązków członków MFV. Regulacje prawa dewizowego kierują się zasadą wolności działań, zawierania transakcji i dokonywania płatności.

Zarówno osoby krajowe, jak i zagraniczne mogą posiadać w dowolnym banku w Bułgarii dowolną ilość kont w dowolnej walucie. Obywatele Bułgarii oraz obcokrajowcy mogą wywozić z Bułgarii dowolną ilość waluty krajowej. Wywóz waluty krajowej powyżej 5000 BGN lub równowartości tej kwoty w walucie obcej podlega zgłoszeniu na granicy celnej. Wywóz kwot przekraczających równowartość 25 tysięcy BGN wymaga dodatkowo wskazania źródeł pochodzenia tych środków pieniężnych oraz przedstawiania przez osobę dokonującą wywozu, certyfikatu właściwego urzędu podatkowego o braku zaletności podatkowych.

Płatności zagraniczne przedsiębiorstw oraz osób prowadzących indywidualną działalność gospodarczą mogą być dokonywane jedynie za pomocą przelewów bankowych. Przelewy zagraniczne w ramach obrotu bieżącego (import towarów i usług, transport, odsetki i raty kapitałowe, szkolenie, ubezpieczenia, usługi medyczne oraz w ramach innych, określonych przepisami transakcji) muszą być poparte dokumentacją, z której wynika potrzeba i cel realizacji płatności. Przelewy zagraniczne na kwoty przekraczające 25 tysięcy BGN powinny dodatkowo obejmować dokumentację wymaganą przez Narodowy Bank Bułgarii.

SYSTEM BANKOWY

Bank Centralny

System bankowy w Bułgarii nadzorowany jest przez Narodowy Bank Bułgarii, pełniący funkcje banku centralnego. NBB jest niezależną instytucją państwową, podległą jedynie Zgromadzeniu Narodowemu, które wybiera prezesa NBB oraz, na wniosek prezesa, jego

trzech zastępców. Działalność i zadania NBB określa ustawa o Narodowym Banku Bułgarii, opublikowana w Gazecie Państwowej nr 46 z 1997 roku, z późniejszymi zmianami.

Narodowy Bank Bułgarii powstał w roku 1879. Głównym jego celem jest utrzymanie stabilności waluty narodowej, lewa, poprzez wdrażanie odpowiedniej polityki i sprawnego systemu płatności. Po wprowadzeniu systemu *currency board* 1 lipca 1997 roku, liczba instrumentów polityki monetarnej znajdujących się w dyspozycji NBB uległa znacznemu zmniejszeniu. Kurs wymiany jest określony ustawowo w sposób sztywny i wynosi 1,95583 BGN za 1 EUR.

Narodowy Bank Bułgarii reguluje i nadzoruje krajowy system bankowy, mając na celu zapewnienie stabilności systemu. NBB wydaje licencje na prowadzenie działalności bankowej, przeprowadza kontrole i zbiera informacje od pozostałych banków. Inne instytucje finansowe również podlegają licencjonowaniu i kontroli NBB. Ponadto, Narodowy Bank Bułgarii kontroluje transakcje i rozliczenia innych banków dotyczące państwowych papierów wartościowych. NBB administruje Depozytem Państwowych Papierów Wartościowych oraz kontroluje działalność Centralnego Depozytu Papierów Wartościowych.

Banki komercyjne

Na koniec kwietnia 2006 roku działały w Bułgarii 34 banki komercyjne. Dwadzieścia osiem z nich posiadało koncesję na prowadzenie działalności międzynarodowej. Pozostałych sześć banków stanowiło oddziały banków zagranicznych. Lista banków prowadzących działalność w Bułgarii została zamieszczona w załączniku nr 13.

Po kryzysie finansowym w latach 1995-1997, kiedy 17 instytucji bankowych ogłosiło upadłość, sektor bankowy powoli odbudowuje swoją wiarygodność.

Bezpieczeństwo depozytów bankowych gwarantuje Ustawa o gwarancji depozytów bankowych, opublikowana w Gazecie Państwowej nr 49 z 1998 roku, z późniejszymi zmianami. Obecnie, w przypadku bankructwa banku, ustawa gwarantuje pełną wypłatę depozytów do wysokości 10 tysięcy BGN zarówno osobom fizycznym, jak i prawnym.

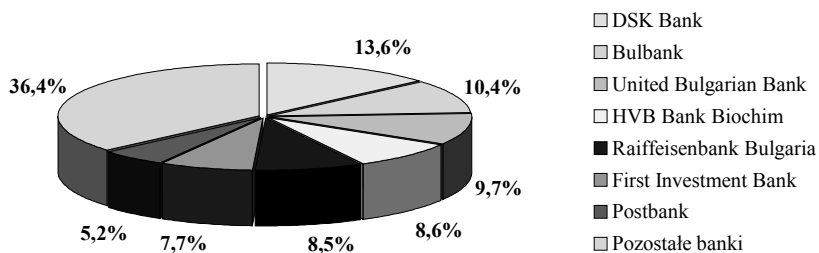
Obecna sytuacja finansowa banków jest relatywnie stabilna. Systematycznej poprawie ulegają wskaźniki wypłacalności oraz rentowności. Wraz z pojawieniem się inwestorów zagranicznych wdrażane są również nowoczesne instrumenty finansowe oraz odpowiednie standardy obsługi klienta.

Na koniec lutego 2006 roku wartość aktywów sektora bankowego ogółem wyniosła około 32,7 mld BGN (16,7 mld EUR), co oznaczało 30% wzrost w porównaniu do tego

samego okresu ubiegłego roku. W latach 2004-2006 utrzymywała się tendencja wzrostowa, jeśli chodzi o wartość i liczbę kredytów udzielanych przedsiębiorstwom. W lutym 2006 roku łączna wartość kredytów otrzymanych przez przedsiębiorstwa oraz ludność wyniosła 18 mld BGN i była o ponad 28% wyższa w porównaniu z analogicznym okresem roku ubiegłego.

Warto podkreślić, iż najsilniejszą dynamiką wzrostu charakteryzowały się kredyty dla ludności, których wartość w okresie od lutego 2005 do lutego 2006 wzrosła o 48% osiągając 6,5 mld BGN (stanowią one około 36% kredytów ogółem udzielonych dla przedsiębiorstw oraz ludności). Tak dynamicznej akcji kredytowej sprzyjał m.in. niski poziom stóp procentowych, rosnący popyt konsumpcyjny i inwestycyjny oraz wzrost zaufania do sektora bankowego, będący m.in. funkcją generalnie poprawiającej się sytuacji gospodarczej i stabilizacji politycznej.

Rys. 13 Struktura sektora bankowego według wielkości aktywów (stan na koniec 2005 roku)

Źródło: Narodowy Bank Bułgarii

Modernizacja infrastruktury bankowej i wprowadzanie nowych usług i produktów postępuje bardzo szybko, co potwierdza m.in. dynamiczny wzrost transakcji bezgotówkowych. Według danych instytucji finansowej Borica, prowadzącej obsługę płatności realizowanych za pomocą bankowych kart płatniczych, na koniec 2005 roku w Bułgarii funkcjonowało 13,9 tys. terminali elektronicznych oraz 2,3 tys. bankomatów, co stanowiło zdecydowany postęp w stosunku do sytuacji sprzed roku, kiedy to terminali było 6,8 tys., zaś bankomatów 1,8 tys.

Równie wyraźny i pozytywny jest wzrost liczby znajdujących się w obiegu kart bankowych. Na koniec 2005 roku było ich około 3,8 mln wobec 3,4 mln w 2004 roku.

Proces prywatyzacji sektora bankowego został praktycznie zakończony. W 2004 roku został sprywatyzowany ostatni duży bank państwowy DSK Bank. Bardzo duże znaczenie

w systemie bankowym posiada kapitał zagraniczny. Banki, w których dominują inwestorzy zagraniczni mają około 85% udział w ogólnej wartości aktywów systemu bankowego.

Istotnym czynnikiem stymulującym rozwój sektora jest systematyczny rozwój oferty kredytowej. Oprocentowanie kredytów denominowanych w euro jest nieznacznie niższe w porównaniu do kredytów w BGN czy USD, co wynika m.in. z przyjętego mechanizmu *currency board*. Dla przykładu w marcu 2004 roku średnie miesięczne oprocentowanie kredytów dla przedsiębiorstw krótkoterminowych denominowanych w euro wyniosło 6,99% podczas gdy w USD – 8,79%, zaś w BGN – 8,83%.

Tab. 11 Średni miesięczny poziom oprocentowania kredytów denominowanych w BGN w bankach komercyjnych w okresie grudzień 2005 – marzec 2006

	Kredyty krótkoterminowe		Kredyty długoterminowe	
	Przedsiębiorstwa	Gospodarstwa domowe*	Przedsiębiorstwa	Gospodarstwa domowe*
gru-05	8,41	12,62/10,75	9,78	10,55/6,88
sty-06	8,91	12,94/11,00	9,94	11,04/6,70
lut-06	8,69	12,36/12,68	9,58	10,69/7,07
mar-06	8,83	12,24/13,74	9,19	10,37/6,68

* kredyty konsumenckie/kredyty hipoteczne

Źródło: Narodowy Bank Bułgarii

SYSTEM UBEZPIECZENIOWY

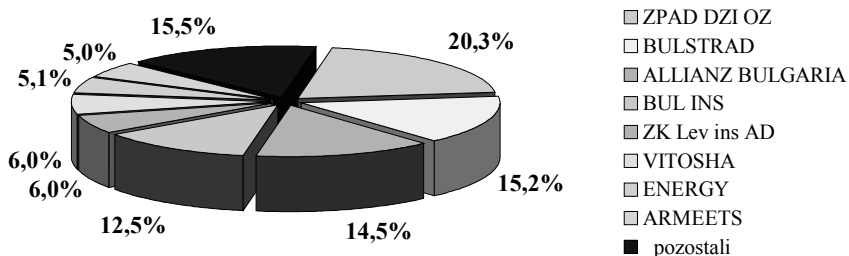
Nadzór nad sektorem ubezpieczeń sprawuje utworzona w 2003 roku Komisja Nadzoru Finansowego prowadząca zarazem nadzór nad instytucjami rynku kapitałowego, funduszami inwestycyjnymi i emerytalnymi. Istniejące regulacje zostały już w dużej mierze zharmonizowane z prawem Unii Europejskiej.

Pod koniec 2005 roku na bułgarskim rynku ubezpieczeń w sektorze pozaemerytalnym działało ponad 30 firm ubezpieczeniowych, z czego 18 w dziedzinie ubezpieczeń majątkowych i 11 w obszarze ubezpieczeń na życie. W 2005 roku anulowano licencje dwóch towarzystw ubezpieczeniowych – ZK „HILDON” AD oraz MZK „EUROPA”.

Rynek ubezpieczeń majątkowych szybko się rozwija. W 2005 roku w porównaniu z 2004 rokiem skumulowana wartość zebranych składek była wyższa o 25% niż w roku poprzedzającym. Łączna wartość zgromadzonych składek wyniosła w 2005 roku około 918 mln BGN wobec 733 mln BGN w 2004 roku. Największymi firmami na rynku są ZPAD DZI,

Bulstrad, Allianz i Orel. Na poniższym rysunku przedstawiono udziały wiodących firm w rynku ubezpieczeń majątkowych.

Rys. 14 Struktura rynku ubezpieczeń majątkowych według zebranych składek w 2005 roku

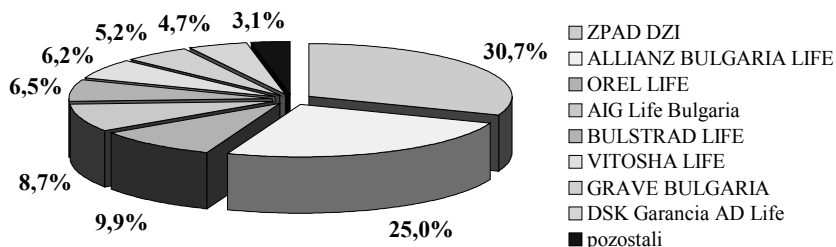

Źródło: Stowarzyszenie Bułgarskich Firm Ubezpieczeniowych

Sektor ubezpieczeń na życie w Bułgarii jest jeszcze słabo rozwinięty. Znajduje to swoje odzwierciedlenie w wartości składek zbieranych przez firmy ubezpieczeniowe działające na tym rynku. Sytuacja ta wynika przede wszystkim z niskich dochodów mieszkańców, które w zdecydowanej większości przeznaczane są na zakupy podstawowych dóbr.

Pomimo niskich dochodów ludności rynek ubezpieczeń na życie rozwija się dosyć dynamicznie. W 2005 roku zebrano składki o wartości 147 mln BGN, co oznaczało istotny wzrost w porównaniu do 2004 roku (101 mln BGN). Wartość składek jest jednak w Bułgarii znacznie niższa w porównaniu z innymi krajami europejskimi, w których ubezpieczenia na życie stanowią zazwyczaj 50 – 60% całego sektora ubezpieczeniowego.

Rys. 15 Struktura rynku ubezpieczeń na życie wg wartości składek w 2005 roku

Źródło: Stowarzyszenie Bułgarskich Firm Ubezpieczeniowych

W latach 2002-2003 w Bułgarii trwały prace nad reformą systemu emerytalnego i nowelizacją Kodeksu ubezpieczeń społecznych, mające na celu stymulowanie rozwoju rynku ubezpieczeń emerytalnych. Na koniec 2005 roku fundusze emerytalne zarządzały łącznymi zasobami o wartości 1,1 mld BGN, co stanowiło wzrost o około 41% w porównaniu do ubiegłego roku. Do największych firm w tym sektorze należą Occupational Funds Rodina, ING, LUKoil Garant, Nuton Sila i Bulgarian Pension Insurance Company.

Szybko rozwijającym się segmentem rynku ubezpieczeniowego są również ubezpieczenia zdrowotne, o łącznej wartości zebranych składek wynoszącej w 2005 roku ok. 6 mln EUR, wyższej w porównaniu z rokiem ubiegłym aż o 80%.

RYNEK KAPITAŁOWY

Historia bułgarskiej giełdy papierów wartościowych sięga 1907 roku, kiedy to przyjęto Ustawę o giełdach, regulującą zarówno rynek papierów wartościowych jak i giełdy towarowe. Giełda działała również w okresie międzywojennym. Regulacje prawne umożliwiające powstanie obecnie istniejącego rynku papierów wartościowych w Bułgarii powstały w roku 1991.

W początkowym okresie na bardzo słabo regulowanym rynku działało około dwudziestu giełd. Nowoczesne regulacje prawne umożliwiające jego uporządkowanie pojawiły się w uchwalonej w lipcu 1995 roku Ustawie o papierach wartościowych, giełdach i funduszach inwestycyjnych, na mocy której powstała Komisja Papierów Wartościowych i Giełd. Następną, kluczową dla rynku instytucją, Centralny Depozyt Papierów Wartościowych, powołano do życia w roku 1996. W końcu października 2000 roku utworzony został oficjalny indeks Giełdy Papierów Wartościowych w Sofii – SOFIX.

Znaczenie giełdy w gospodarce Bułgarii systematycznie rośnie. W końcu marca 2006 roku jej kapitalizacja wyniosła 2,4 mld BGN, podczas gdy w analogicznym okresie poprzedniego roku osiągnęła 2,1 mld BGN. Jej udział w PKB wyniósł ok. 5,7%.

Ważnym czynnikiem wpływającym na wzrost znaczenia giełdy jest dokonująca się reforma systemu emerytalnego, zwiększanie przez rząd emisji długu pokrywanej instrumentami generowanymi w krajowym systemie finansowym, wprowadzenie nowych regulacji zwiększających przejrzystość finansów notowanych przedsiębiorstw (m.in. wprowadzenie międzynarodowych standardów rachunkowości), wprowadzenie elektronicznego systemu zleceń COBOS oraz pojawianie się nowych prywatnych spółek, jak również zwiększenie ilości dużych transakcji prywatyzacyjnych dokonywanych poprzez giełdę.

Zagrożeniem dla rozwoju może stać się koncentracja zainteresowania inwestorów na wybranej, małej ilości spółek o akceptowalnym poziomie płynności.

Państwowa Komisja Papierów Wartościowych

Państwowa Komisja Papierów Wartościowych (uprzednio Komisja Papierów Wartościowych i Giełd) pełni rolę regulatora rynku. Komisja jest niezależnym organem Rady Ministrów. Jej głównym zadaniem jest zapewnienie ochrony inwestorom oraz rozwój sprawnego i przejrzystego funkcjonującego rynku giełdowego.

Komisja reguluje i kontroluje:

- ofertę publiczną i obrót papierami wartościowymi,
- regulowane rynki papierów wartościowych,
- Centralny Depozyt Papierów Wartościowych,
- fundusze inwestycyjne,
- firmy zarządzające,
- pośredników inwestycyjnych.

Od marca 2003 roku zadania Komisji przejęła nowoutworzona Komisja Nadzoru Finansowego, która zajmuje się regulacją pozabankowego rynku usług finansowych – w tym rynku papierów wartościowych.

Funkcjonowanie rynku

Rynek podstawowy akcji podzielony jest na trzy segmenty: A, B i C. Segmenty te różnią się wymaganiami stawianymi emitentom, które w segmencie A są najwyższe, a w segmencie C najniższe. Minimalna wielkość zlecenia to 1 akcja. Maksymalna dzienna zmiana ceny na rynku podstawowym wynosi +/- 15%, a na rynku wolnym +/- 30%.

Ponadto, na rynku podstawowym handluje się jeszcze prawami poboru, skarbowymi papierami wartościowymi, obligacjami komunalnymi oraz obligacjami przedsiębiorstw.

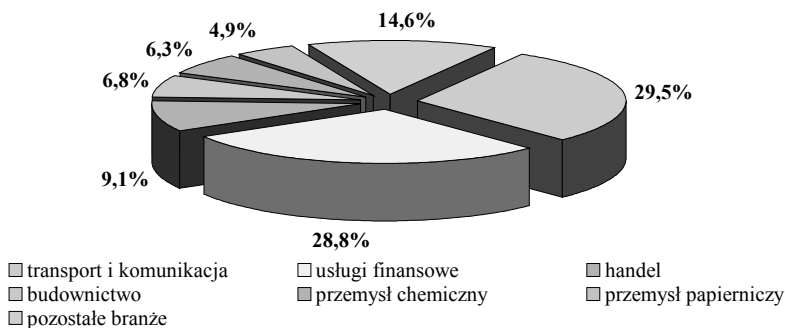
Sesje giełdowe odbywają się od poniedziałku do piątku:

- w godzinach 9.30 – 12.00 na rynku podstawowym i wolnym,
- w godzinach 12.00 – 13.00 dokonuje się transakcji blokowych,
- w godzinach 9.30 – 14.00 równoległe prowadzone są transakcje kwitami depozytowymi i instrumentami skarbowymi.

W 2002 roku na rynku wolnym giełdy rozpoczęto obrót tzw. instrumentami kompensacyjnymi (instrumenty te mają charakter obligacji i były emitowane w związku z restytucją – kompensatą za znacjonalizowanie majątku).

Struktura branżowa obrotów na Giełdzie Papierów Wartościowych w Sofii przedstawiona jest na poniższym wykresie:

Rys. 16 Struktura branżowa obrotów na Giełdzie Papierów Wartościowych w Sofii w okresie kwiecień 2005 – kwiecień 2006 (BGN)

Źródło: Giełda Papierów Wartościowych w Sofii

W połowie 2006 roku na giełdzie było notowanych ponad 300 spółek, w tym 38 na rynku podstawowym i pozostałe spółki na rynku wolnym. Obroty giełdy w Sofii według segmentów rynku w 2003 roku przedstawione zostały w załączniku nr 15.

V. SYSTEM PODATKOWY

W okresie ostatnich lat miały miejsce liczne zmiany w ustawach podatkowych. Główne z nich objęły m.in. harmonizację przepisów z prawem obowiązującym w Unii Europejskiej, integrację stawki dotychczasowego podatku dochodowego i podatku komunalnego, podwyższenie stawki amortyzacji dla niektórych dóbr inwestycyjnych, wprowadzenie 100% warunkowego zwolnienia z podatku dochodowego i VAT jako jednej z zachęt do podejmowania inwestycji oraz nowelizację ordynacji podatkowej, która ma na celu m.in. ograniczenie szarej strefy.

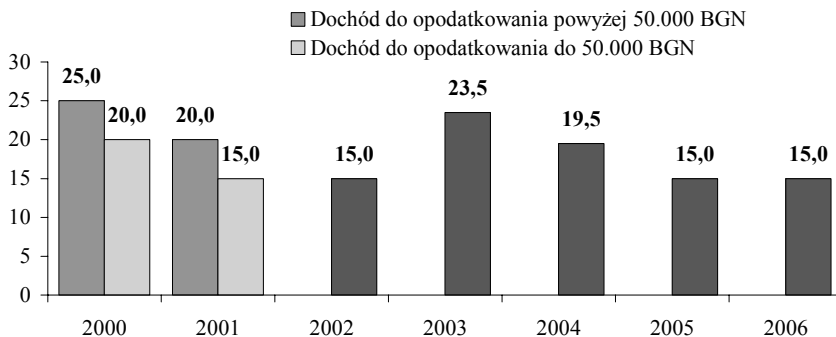
PODATKI BEZPOŚREDNIE

Podatek dochodowy od przedsiębiorstw

Ustawa o podatku dochodowym od przedsiębiorstw, opublikowana w Gazecie Państwowej Nr 115 z 1997 roku, z późniejszymi zmianami, stanowi, że opodatkowaniu podatkiem dochodowym od przedsiębiorstw podlegają wszystkie przedsiębiorstwa i spółki (również nie posiadające osobowości prawnej) oraz jednostki budżetowe.

Na użytek ustawy podatkowej przedsiębiorstwo uważane jest za krajowe, jeżeli jest zarejestrowane w Bułgarii. Przedsiębiorstwa krajowe płacą podatek od całego uzyskanego dochodu, natomiast przedsiębiorstwa zagraniczne – od dochodu pochodzącego ze źródeł w Bułgarii. Tym niemniej, bułgarskie oddziały firm zagranicznych uznawane są za przedsiębiorstwa krajowe.

W przeszłości stawka podatku dochodowego była zróżnicowana, w zależności od dochodu uzyskiwanego przez przedsiębiorstwo. Dla podmiotów o dochodzie do opodatkowania nie przekraczającym 50 000 BGN stawka była niższa. W ostatnich latach Bułgaria konsekwentnie wyrównuje i obniża stawki podatku dochodowego od przedsiębiorstw, jak to przedstawiono na rysunku poniżej. Od 2002 roku obowiązuje jednolita stawka podatku dochodowego.

Rys. 17 Stawki podatku dochodowego od przedsiębiorstw w latach 2000-2006 (%)

Źródło: Ministerstwo Finansów Bułgarii

W 2005 roku stawka podatku CIT została obniżona do poziomu 15% – jednego z najniższych w Europie.

Organizacja gier hazardowych wyłączona jest z zasad ogólnych. Firmy zajmujące się działalnością w tej branży opodatkowane są w zależności od rodzaju gier, jakie organizują, stawką wynoszącą 8% lub 12% procent. Dochód do opodatkowania to przychód uzyskany ze sprzedaży zakładów, losów itp.

Ustawa o podatku dochodowym od przedsiębiorstw nakłada również podatek na niektóre wydatki przedsiębiorstw zaliczane w koszty:

1. Wydatki na uroczystości, promocje i inne koszty reprezentacji, jak również upominki firmowe, na których nie znajduje się nazwa danej firmy, ani jej znak firmowy, darowizny i sponsoring zaliczone w koszty opodatkowane są według stawki 25%.
2. Wydatki socjalne ponoszone przez pracodawców, wydatki na utrzymanie, naprawy i paliwo dla samochodów w przypadkach innych niż wykorzystanie zawodowe oraz wydatki na dodatkowe, dobrowolne ubezpieczenie emerytalne, społeczne i zdrowotne opodatkowane są według stawki 20%.

Należy jednak zauważyć, że wydatki na ubezpieczenie związane ze specyficznym ryzykiem miejsca pracy lub wykonywanego zawodu, obligatoryjne z mocy prawa, nie są opodatkowane.

Opodatkowanie dywidend. Dywidendy otrzymywane przez przedsiębiorstwa krajowe nie podlegają opodatkowaniu podatkiem od dywidend. Dywidendy wypłacane przez przedsiębiorstwa lokalne bułgarskim osobom fizycznym oraz pewnym rodzajom insty-

tucji charytatywnych są opodatkowane podatkiem od dywidend w wysokości 7%. Dywidendy wypłacane przez przedsiębiorstwa lokalne udziałowcom/akcjonariuszom zagranicznym podlegają opodatkowaniu podatkiem od dywidend w wysokości 15%, chyba że dwustronne umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania stanowią inaczej.

Zapasy na koniec roku muszą być wycenione według niższej z następujących wartości: wartość rynkowa i wartość księgowa na dzień sporządzania bilansu.

Zyski kapitałowe stanowią dochód przedsiębiorstwa i są opodatkowane na równi z innymi dochodami podatkiem dochodowym. Różnice kursowe raportowane są w bilansie i ujęte w wyliczeniach zysku do opodatkowania.

Dochód ze źródeł zagranicznych uzyskany przez podmioty krajowe i oddziały podmiotów zagranicznych wliczony jest do dochodu do opodatkowania podatkiem od przedsiębiorstw. Podmioty krajowe mogą korzystać z kredytu podatkowego, w stosunku do dochodów otrzymywanych ze źródeł zagranicznych, opodatkowanego za granicą. Kredyt podatkowy ograniczony jest do wysokości zobowiązania podatkowego w Bułgarii, które zostałyby nałożone, gdyby dochód pochodził ze źródeł krajowych.

Wobec dochodów pochodzących ze źródeł znajdujących się w państwach, z którymi Bułgaria podpisała umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania, stosuje się przepisy przewidziane w danej umowie. Niepodzielony zysk oddziałów zagranicznych bułgarskiego przedsiębiorstwa krajowego nie jest opodatkowany.

Amortyzacja. Od stycznia 2003 roku przedsiębiorstwa są zobowiązane do przygotowywania planu amortyzacji dla celów podatkowych, który może różnić się od kalkulacji wykorzystywanej dla potrzeb rachunkowości. Amortyzacja jest w planie amortyzacji liczona metodą liniową. Przykładowe roczne stawki amortyzacji dla wybranych grup środków trwałych są następujące:

- I budynki i budowle, linie telekomunikacyjne – 4%;
- II maszyny i urządzenia – 30% lub 50% (wyższa stawka jest stosowana w przypadku nowych inwestycji);
- III środki transportu, pojazdy użytkowe – 10%;
- IV komputery, oprogramowanie – 50%;
- V samochody – 25%;
- VI pozostałe aktywa – 15%.

Straty można odpisywać przez pięć, a w przypadku banków przez dziesięć lat. Odpisywanie strat ze źródeł zagranicznych jest jednak ograniczone. Rozliczenia z zagranicznymi

podmiotami powiązаныmi mogą być korygowane przez władze podatkowe, jeśli nie są one prowadzone na zasadach rynkowych.

Ulgi podatkowe. Bułgaria oferuje szereg zachęt inwestycyjnych w postaci zwolnień od podatku dochodowego zachęcających do inwestycji w gminach o wysokiej stopie bezrobocia przekraczającej 50% (lista gmin, w których lokalizacja inwestycji upoważnia do ubiegania się o zwolnienia podatkowe, jest zatwierdzana każdego roku przez Ministra Finansów).

Obejmują one m.in.:

1) 100% zwolnienie z podatku dochodowego. Warunkiem uzyskania zwolnienia jest spełnienie m.in. następujących warunków:

- uruchomienie działalności produkcyjnej,
- siedziba firmy oraz aktywa produkcyjne są zlokalizowane w granicach administracyjnych danej gminy (znajdującej się na liście gmin o wysokiej stopie bezrobocia),
- w danym roku kalendarzowym uzyskania zwolnienia przedsiębiorstwo wnioskujące nie posiadało żadnych zaległości z tytułu podatków i ubezpieczeń społecznych.

Zwolnienie podatkowe jest udzielane na okres 5 lat. Kwota zwolnienia z księgowego punktu widzenia traktowana jest jako rezerwa.

2) Zwolnienie z podatku dochodowego w wysokości 10% wartości inwestycji. Warunkiem uzyskania zwolnienia jest spełnienie m.in. następujących warunków:

- wartość majątku nieprodukcyjnego (wartości niematerialne i prawne – licencje, patenty, know-how) nie może przekroczyć 25% kosztów nabycia rzeczowego majątku trwałego,
- nabyte aktywa nie mogą być zbyte przez okres co najmniej 5 lat.

Zwolnienie podatkowe jest udzielane na okres 5 lat.

W przypadku dużych inwestycji o wartości powyżej 36 mln EUR (określanych jako Klasa I inwestycji) przedsiębiorstwo może uzyskać wsparcie na budowę/rozbudowę infrastruktury niezbędnej, żeby zapewnić dostęp do danej lokalizacji. Wsparcie to jest realizowane w formie finansowania danej budowy/rozbudowy ze środków Ministerstwa Gospodarki i Energetyki. Wszystkie przedsiębiorstwa, w tym również inwestujące kwoty niższe niż 36 mln EUR, mogą ubiegać się o wsparcie administracyjne ze strony Agencji Inwestycji Zagranicznych (InvestBulgaria Agency) polegające na załatwianiu wszelkiego rodzaju zezwoleń, jak również udzielaniu im pomocy w zakresie nabywania nieruchomości.

Dodatkowo przedsiębiorstwa mogą ubiegać się o różnego rodzaju dofinansowanie na tworzenie miejsc pracy i szkolenia (np. pokrycie kosztów ubezpieczenia społeczne-

go i zdrowotnego przez Agencję ds. Zatrudnienia przy Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej).

Podatek od nieruchomości

Właściciele nieruchomości obowiązani są płacić podatek od nieruchomości w wysokości 0,15% ich wartości.

Podatek dochodowy od osób fizycznych

Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych stanowi, że opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych podlegają wyłącznie osoby fizyczne, krajowe i zagraniczne oraz niektóre osoby prawne, do których się ona stosuje.

Osoby krajowe w rozumieniu ustawy to, niezależnie od obywatelstwa, osoby, które na stałe zamieszkują w Bułgarii oraz osoby, które mieszkają w Bułgarii więcej niż 183 dni w okresie 365-dniowym. Osoby krajowe podlegają obowiązkowi podatkowemu od całości swoich dochodów.

Osoby zagraniczne, są to osoby inne niż wyżej określone osoby krajowe. Podlegają one obowiązkowi podatkowemu od dochodów osiągniętych ze źródeł w Bułgarii.

Eksperci zagraniczni, jak również osoby zagraniczne przebywające w Bułgarii w celu kształcenia się lub leczenia opodatkowane są od dochodów osiągniętych ze źródeł w Bułgarii, bez względu na ich okres pobytu.

Dochód ze źródeł w Bułgarii

Każdy dochód osoby fizycznej, wynikający z prowadzenia działalności gospodarczej na terytorium Bułgarii uznawany jest za pochodzący ze źródeł w Bułgarii. Przyjmuje się, że osoba prowadzi działalność gospodarczą na terytorium Bułgarii, jeżeli:

- posiada stały zakład lub trwałą bazę w Bułgarii,
- zleciła lub wykonała zlecenie na terytorium Bułgarii, bez względu na to, czy odbyło się to osobiście, czy też za pośrednictwem prokurenta, agenta, bądź w inny sposób.

Na potrzeby ustawy „stały zakład” oznacza konkretną posesję, poprzez którą zagraniczne przedsiębiorstwo prowadzi, w całości lub częściowo, swoją działalność w Bułgarii. Pojęcie to obejmuje: miejsce zarządzania, oddział, biuro, studio, zakład produkcyjny, fabrykę, warsztat, sklep, magazyn, w którym prowadzona jest działalność handlowa, instalację, plac budowy, kopalnię, szyb, kamieniołom itp., jak również prowadzenie działalności

gospodarczej przez prokurenta lub agenta uprawnionego do zawierania kontraktów na rzecz osób zagranicznych. „Trwała baza” oznacza konkretną posesję, poprzez którą fizyczna osoba zagraniczna świadczy, w całości lub częściowo, niezależne usługi lub działa w wolnym zawodzie.

Również każdy dochód uzyskiwany tytułem umowy o pracę lub wynikający ze świadczenia usług uznawany jest za pochodzący ze źródeł w Bułgarii, jeżeli praca była wykonywana, a usługi świadczone na terytorium kraju, bez względu na źródło zapłaty.

Ponadto, dochody uzyskane w wyniku korzystania z nieruchomości i zyski kapitałowe otrzymane ze sprzedaży nieruchomości położonych w Bułgarii, dochody uzyskane z transakcji obejmujących udziały krajowych przedsiębiorstw i dochody z transakcji papierami wartościowymi – także stanowią dochody ze źródeł w Bułgarii.

Dochód zwolniony z podatku (wybrane pozycje)

Z podatku zwolnione są, między innymi, następujące dochody:

- ze sprzedaży bądź zamiany niektórych rodzajów nieruchomości (np. mieszkania i domy) i środków transportu, przy spełnieniu pewnych warunków,
- ze sprzedaży bądź zamiany ruchomości, za wyjątkiem środków transportu,
- ze sprzedaży papierów wartościowych (akcje, udziały itp.),
- świadczenia wynikające z obowiązkowego ubezpieczenia emerytalnego, zdrowotnego i społecznego,
- z odsetek od depozytów bankowych, funduszy inwestycyjnych, obligacji, akcji i udziałów,
- z transakcji akcjami i prawami do akcji spółek publicznych dokonywanych na regulowanym bułgarskim rynku giełdowym,
- zasiłki socjalne i zasiłki dla bezrobotnych,
- z wygranych na loterii,
- z dzierżawy ziemi rolnej.

Wszystkie dochody nie wymienione w ustawie jako wolne od podatku podlegają opodatkowaniu.

Podobnie jak w prawie polskim, istnieje cały szereg odliczeń od dochodu do opodatkowania, obejmujących, między innymi, dochody opodatkowane podatkiem ryczałtowym, składki na ubezpieczenie emerytalne i zdrowotne, ustawowe odliczenia stosowane do dochodów uzyskiwanych z umów innych niż umowa o pracę, etc.

Skala podatkowa

Uzyskany dochód do opodatkowania, po uwzględnieniu wszelkich zwolnień i odliczeń, opodatkowywany jest według progresywnej skali podatkowej, która w roku 2006 przedstawia się następująco:

Tab. 12 Progi podatkowe w podatku dochodowym w 2006 roku

Roczny dochód do opodatkowania w BGN	Podatek
do 2160 (1104 EUR)	nie opodatkowany
od 2160 do 3000 (1534 EUR)	20% od dochodu przekraczającego 2160 BGN
od 3000 do 7200 (3681 EUR)	168 BGN (86 EUR) + 22% od dochodu przekraczającego 3000 BGN
ponad 7200	1092 BGN (558 EUR) + 24% od dochodu przekraczającego 7200 BGN

Źródło: Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych

Warto też zwrócić uwagę, że niektóre rodzaje działalności gospodarczej prowadzonej na małą skalę opodatkowane są *podatkiem ryczałtowym*, zgodnie z przepisami ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Jego wysokość związana jest często z wielkością posiadanych aktywów. Na przykład dla hoteli i moteli są to kwoty „od łóżka”, zaś dla lokali oferujących jedzenie i/lub działalność rozrywkową – „od miejsca”, w zależności od kategorii. Z kolei przy ustalaniu wysokości podatku od działalności handlowej bierze się pod uwagę powierzchnię, rodzaj prowadzonej działalności oraz lokalizację.

PODATKI POŚREDNIE

Podatek VAT

Ustawa o podatku od wartości dodanej (Ustawa o VAT), opublikowana w Gazecie Państwowej nr 153 z 1998 roku, obowiązuje, z późniejszymi zmianami, od 1 stycznia 1999 roku. Ustawa ta w znacznej mierze jest zgodna z wymogami określonymi w Szóstej Dyrektywie Unii Europejskiej o VAT.

Ustawa przewiduje dwie stawki VAT: stawkę 0% dla eksportu (oraz dla dóbr z importu na potrzeby reeksportu) oraz stawkę 20% dla opodatkowanych towarów i usług, w tym także importowanych.

Rejestracja

Każdy podmiot, zarówno osoba prawna, jak i fizyczna, krajowa i zagraniczna, który osiągnął przychód podlegający opodatkowaniu w wysokości przekraczającej 50 000 BGN (ok. 26 tys. EUR, bez uwzględnienia przychodów z eksportu) w okresie poprzedzających 12 miesięcy jest zobowiązany do zarejestrowania się jako płatnik VAT. Zgodnie z ustawą podmioty te muszą zostać zarejestrowane bez względu na to, czy posiadają stały zakład w Bułgarii i czy ich działalność jest prowadzona/kontynuowana w oparciu o trwałą bazę w Bułgarii. Od 2005 roku zagraniczne osoby fizyczne lub prawne świadczące wybrane usługi (np. doradczce, dostarczanie danych) nie są zobligowane do zarejestrowania się jako płatnik VAT.

Podmioty, których przychód wraz z przychodami z eksportu znajdował się w granicach 25 000-50 000 BGN lub podmioty, których kapitał zarejestrowany wynosi przynajmniej 500. 000 BGN (tylko na okres 3 lat, jeżeli dany podmiot nie osiągnie przychodów na poziomie 50 000 BGN) mogą dobrowolnie zarejestrować się jako płatnicy VAT.

Płatności podatku VAT na rzecz skarbu państwa oraz zwrot podatku płatnikom dokonywane są wyłącznie w walucie bułgarskiej. Płatnicy zobowiązani są dokonywać płatności w okresie 14 dni po zakończeniu okresu rozliczeniowego. W przypadku wyrejestrowania, płatność należna za ostatni okres musi być dokonana w przeciągu 30 dni od zakończenia wyrejestrowania.

Zwrot podatku VAT

Podatek VAT do zwrotu może być odliczony od należnego podatku VAT, jak również od innych zobowiązań względem skarbu państwa. Odliczenia dokonuje się w okresie czterech miesięcy od okresu, w którym wystąpił podatek VAT do zwrotu. Jeżeli po upływie tego czasu nadal występuje podatek VAT do zwrotu, zwrot dokonywany jest w przeciągu 45 dni.

Eksporterzy otrzymują zwrot podatku VAT w ciągu 30 dni, pod warunkiem, że nie posiadają bieżących zobowiązań wobec skarbu państwa. Za eksporterów uważa się podmioty, których wartość eksportu stanowi ponad 30% wartości sprzedaży ogółem. W przypadku nie-eksporterów okres zwrotu podatku może być w praktyce znacznie dłuższy.

Zwolnienia z podatku VAT

Ustawa przewiduje następujące rodzaje zwolnień:

1. Dostawy dokonywane poza terytorium Bułgarii;
2. Dostawy towarów do składów celnych, w ramach odpowiedniej procedury celnej.

Zwolnione z VAT są, między innymi:

- przekazanie praw własności oraz ograniczonych praw własności do ziemi,
- usługi finansowe,
- usługi ubezpieczeniowe,
- wynajem budynków i ich części, pod warunkiem, że jest to wynajem na cele mieszkaniowe,
- transfer działającego przedsiębiorstwa lub jego części, zgodnie z Ustawą o prywatyzacji,
- świadczenie doradztwa prawnego przez zarejestrowanych adwokatów zgodnie z Ustawą o adwokaturze i usług zgodnie z Ustawą o notariacie,
- usługi w zakresie uprawy ziemi wykonywane przez spółdzielnie za pomocą sprzętu spółdzielni, pod warunkiem, że grunt ten stanowi własność członka spółdzielni,
- dostawy zboża w charakterze czynszu dzierżawnego w naturze za korzystanie z gruntu,
- zakłady o charakterze hazardowym oraz inne formy hazardu,
- darowizny na rzecz instytucji charytatywnych.

Eksport towarów i usług

Eksport towarów i usług podlega opodatkowaniu podatkiem od wartości dodanej według stawki zerowej. Na użytek ustawy o VAT eksport towarów oznacza ich eksport za granicę lub do stref wolnocłowych, składów wolnocłowych i sklepów wolnocłowych. Dostawy do składów celnych nie są traktowane jako eksport.

Szereg usług związanych z transportem międzynarodowym uznawana jest za usługi eksportowe. Obejmują one, między innymi:

- usługi spedycyjne,
- sprzedaż biletów na loty międzynarodowe,
- usługi związane z powyższą sprzedażą.

Przetwarzanie towarów importowanych, które następnie są re-eksportowane, również opodatkowane jest według stawki zerowej.

W przypadku, kiedy towary przeznaczone na eksport zostały sprzedane, lecz nie zostały fizycznie wyeksportowane do końca miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym miało miejsce wynikające ze sprzedaży przeniesienie własności, eksporterzy zobowiązani są doliczać i płać VAT w wysokości 20%.

Po faktycznej realizacji eksportu zapłacony podatek VAT powinien zostać zwrócony eksporterowi, brak jest jednak zapisów precyzujących, jak ten proces ma wyglądać w praktyce.

Preferencyjne traktowanie VAT w imporcie

Od 1 stycznia 2003 roku VAT naliczany w imporcie może zostać pobrany i zatrzymany przez importera (0% stawka VAT) pod warunkiem, iż spełni on łącznie następujące warunki:

- zakupy są realizowane na potrzeby projektu inwestycyjnego zatwierdzonego przez Ministra Finansów,
- jest on płatnikiem VAT,
- otrzymał odpowiednie zezwolenie Ministra Finansów.

Projekt inwestycyjny zatwierdzany przez Ministra Finansów powinien spełniać następujące warunki:

- okres realizacji projektu – do dwóch lat,
- wartość inwestycji – ponad 10 mln BGN (5,1 mln EUR) wydatkowanych w dwuletnim okresie,
- powstanie 50 nowych miejsc pracy,
- możliwość sfinansowania przez inwestora realizacji projektu oraz późniejszej działalności uruchomionej na jego podstawie.

Dla przykładu w 2003 roku zostały zatwierdzone dwa projekty inwestycyjne, w przypadku których Ministerstwo Finansów zastosowało preferencyjne traktowanie. Były to projekty firm Sofia Med (objął 35 mln EUR importu maszyn i urządzeń i zagwarantował utworzenie 200 nowych miejsc pracy) oraz Drujba AD (import pieca i maszyn na potrzeby fabryki szkła płaskiego; 21 mln EUR; 144 nowe miejsca pracy).

Zwrot podatku VAT dla zagranicznych osób prawnych

W Bułgarii zwrot podatku VAT dla zagranicznych osób prawnych reguluje Zarządzenie Nr 1 Ministerstwa Finansów z dnia 28.03.2001, opublikowane w Gazecie Państwowej (Dyżawen Westnik – DW) Nr 33 z 04.04.2001, z późniejszymi zmianami. Zostało ono wydane na podstawie Ustawy o podatku od wartości dodanej (opubl. w DW 153/23.12.1998 z późniejszymi zmianami i uzupełnieniami).

Prawo do zwrotu podatku VAT mają również zagraniczne osoby prawne z Polski, które spełniają m.in. następujące warunki:

- nie posiadają na terytorium Bułgarii własnego obiektu (firmy, oddziału, przedstawicielstwa handlowego itp., za pośrednictwem którego wykonują w całości lub częściowo działalność gospodarczą),
- nie dokonują dostaw z miejscem realizacji na terytorium Bułgarii,
- są zarejestrowane jako płatnicy VAT w kraju, w którym znajduje się ich siedziba stała lub adres dyrekcji.

Zwrot podatku przysługuje w odniesieniu do usług:

1. związanych z udziałem w konferencjach, seminariach, kongresach, sympozjach itp.,
2. związanych z udziałem w wystawach, targach itp.,
3. transportowych,
4. związanych z nauką i podnoszeniem kwalifikacji,
5. hotelarskich,
6. marketingowych i reklamowych,
7. remontowo-serwisowych oraz świadczonych przy zastosowaniu środków transportu (z wyłączeniem samochodów osobowych), traktorów i samoporuszających się maszyn (z wyjątkiem materiałów), przy czym usługi muszą być opłacone drogą bankową.

Podatek VAT (min. 500 BGN tj. ca 250 EUR rocznie) zwracany jest zagranicznej osobie prawnej za pośrednictwem upoważnionego agenta bułgarskiego, po złożeniu następujących dokumentów:

1. wniosku osoby zagranicznej o zwrot podatku VAT wypełnionego na zatwierdzonym formularzu,
2. deklaracji, że osoba nie posiada na terytorium Bułgarii przedstawicielstwa handlowego lub oddziału,
3. dokumentu stwierdzającego, że jest on podatnikiem podatku VAT (przetłumaczony i oficjalnie zalegalizowany),
4. oryginalnych dokumentów będących podstawą do żądania zwrotu VAT,
5. pisemnego upoważnienia agenta do każdego wniosku o zwrot.

Należny podatek jest zwracany w pełnej wysokości w bułgarskich lewa, na konto w bułgarskim banku, podane we wniosku, w terminie 6 miesięcy od daty złożenia wniosku.

Niesłusznie wypłacony podatek podlega zwrotowi łącznie z odsetkami. Wnioskodawca i agent są odpowiedzialni solidarnie za zwrot podatku w nieprawidłowej lub nienależnej kwocie.

Zwrot podatku VAT następuje w okresie od 1.01. do 30.06. w roku następnym po roku, w którym nastąpiło prawo do zwrotu.

Niezależnie od powyższego, jeżeli wysokość podatku wyniesie ponad 1000 BGN (ok. 513 EUR) w skali roku, osoba prawna może ubiegać się o jego zwrot w okresach kwartalnych, składając wniosek w miesiącu następującym po kwartale.

Natomiast jeżeli wartość podatku przekroczy w skali jednego miesiąca 500 BGN, zachodzi możliwość ubiegania się o jego zwrot w ciągu kwartału następującego po miesiącu, w którym nastąpiło przekroczenie tego limitu.

Zwrot podatku VAT osobom fizycznym

Osoby fizyczne mogą ubiegać się o zwrot podatku VAT, jeżeli zakupiły na potrzeby własne, w sklepach uprawnionych do sprzedaży z podatkiem VAT towar, o wartości wynoszącej łącznie z podatkiem ponad 100 BGN (ok. 52 EUR), ujęty w jednej fakturze podatkowej. W tym celu należy wypełnić formularz stanowiący wniosek o zwrot podatku VAT, który można otrzymać w sklepie, a towar powinien być wywieziony z Bułgarii w okresie do 3 miesięcy od daty faktury podatkowej.

Sklepy uprawnione do sprzedaży z podatkiem VAT są oznaczone na witrynie niebiesko-czerwonym logo TAX BACK. Przy wyjeździe osoba fizyczna uzyskuje od celnika podpis i pieczętkę na wniosku, po przedstawieniu faktury i towaru, co uprawnia ją do otrzymania zwrotu podatku VAT od agenta.

W chwili obecnej funkcjonuje biuro zwrotu podatku VAT na lotnisku w Sofii, a przewidywane jest utworzenie takich punktów na wszystkich przejściach granicznych. Tam, gdzie brak jest agentów zwracających podatek lub turysta wyjeżdża poza godzinami ich pracy, dokumenty można wrzucić do specjalnej skrzynki pocztowej agenta przed wyjazdem z Bułgarii.

Podatek akcyzowy

Podatek akcyzowy regulowany jest Ustawą o podatku akcyzowym, opublikowaną w Gazecie Państwowej nr 16 z 1999 roku, z późniejszymi zmianami. Jest on nakładany na towary i usługi wymienione w taryfie podatku akcyzowego, jeżeli:

- są one podmiotem transakcji dokonywanych w Bułgarii, lub
- stanowią podmiot transakcji transgranicznych, przy wwozie z zagranicy do Bułgarii.

Podatkiem akcyzowym obłożone są następujące towary:

- napoje spirytusowe (łącznie z piwem, ale wyłączając wino),
- wyroby tytoniowe,
- kawa,
- herbata,
- niektóre rodzaje samochodów osobowych,
- benzyna,
- oleje,

- gaz,
- maszyny i urządzenia do gier hazardowych.

Ustawa przewiduje zwrot podatku akcyzowego w przypadku eksportu towarów, jeżeli znaki akcyzy zostały przez producentów zakupione, lecz niewykorzystane i w podobnych sytuacjach. Przykładowe stawki podatku akcyzowego zostały zamieszczone w zał. nr 11.

VI. PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

ZAKŁADANIE FIRMY Z KAPITAŁEM ZAGRANICZNYM

Zakładanie i rejestrację firm w Bułgarii regulują przepisy Kodeksu Handlowego. Jedynie spółki zarejestrowane na podstawie tego kodeksu są spółkami handlowymi. Są to: spółka jawna, spółka komandytowa, spółka komandytowo-akcyjna, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i spółka akcyjna.

Jak wskazuje praktyka, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i spółka akcyjna są najdogodniejszymi formami do prowadzenia działalności gospodarczej przez przedsiębiorstwa zagraniczne w Bułgarii. Bułgarskie prawo nie stanowi ograniczeń co do wielkości udziału podmiotów zagranicznych w kapitale zakładowym.

Procedury założenia i rejestracji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjnej zostały przedstawione poniżej. W każdym przypadku należy pamiętać, że wszelkie dokumenty składane przy rejestracji spółki, jeżeli nie są sporządzone w języku bułgarskim, muszą zostać przetłumaczone i zalegalizowane. Oznacza to, że dany dokument musi być:

- a) potwierdzony notarialnie,
- b) zalegalizowany w Ministerstwie Spraw Zagranicznych danego kraju,
- c) potwierdzony w bułgarskim Wydziale Konsularnym, w celu wykonania legalizacji tłumaczenia na język bułgarski.

Charakterystyka i rejestracja sądowa spółki z ograniczoną odpowiedzialnością – wymagane dokumenty

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością jest spółką prawa handlowego, której kapitał tworzony jest poprzez udziały jej członków (udziałowców). W spółce tej odpowiedzialność udziałowców jest ograniczona do wysokości posiadanego udziału. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością może być założona przez jedną lub więcej osób, w tym również zagraniczne osoby fizyczne i prawne. Minimalny kapitał zakładowy wynosi 5000 BGN (2557 EUR). Minimalna wartość nominalna udziału wynosi 10 BGN. Przed rejestracją spółki wniesione musi być przynajmniej 70% jej kapitału. Udziały mogą być wnoszone zarówno w gotówce, jak i w formie rzeczowej. Statutowymi organami spółki z ograniczoną odpowiedzialnością są zgromadzenie ogólne wspólników, które musi się odbywać przynajmniej raz w roku, oraz jej kierownik/kierownicy.

1. Podstawowym dokumentem jest umowa spółki, która musi być podpisana przez wszystkich jej założycieli. Umowa nie musi być legalizowana, jeżeli jest sporządzona w języku bułgarskim. Jeżeli jest sporządzona w innym języku musi być potwierdzona notarialnie, zalegalizowana w Ministerstwie Spraw Zagranicznych danego kraju i potwierdzona w bułgarskim Wydziale Konsularnym, w celu wykonania legalizacji tłumaczenia na język bułgarski.
2. Zaświadczenie z bułgarskiego banku handlowego o wartości wpłaconego kapitału założycielskiego (należy wnieść minimum 70% kapitału założycielskiego).
3. Decyzja organu kierowniczego udziałowca – osoby prawnej o tworzeniu nowej spółki, potwierdzona i zalegalizowana jw. Decyzja powinna być podpisana przez osoby upoważnione do reprezentowania spółki, zgodnie z wyciągiem z rejestru handlowego (punkt 11 jak niżej). W decyzji wymienia się nazwę, siedzibę, adres zarządu i kapitał nowej spółki, jak też wielkości udziałów. Oczywiście, dane te muszą być identyczne z danymi wymienionymi w umowie spółki.
4. Protokół założycielski, podpisany przez założycieli.
5. Deklaracja kierownika lub kierownictwa nowej spółki sporządzona i podpisana wg art.142 Kodeksu Handlowego, zatwierdzona notarialnie.
6. Deklaracja wg art.141 (3) Kodeksu Handlowego i wzór podpisów kierownika/kierownictwa nowej spółki zatwierdzony notarialnie.
7. Wniosek w języku bułgarskim do odpowiedniego sądu okręgowego, podpisany przez kierownika/kierownictwo nowej spółki (w Sofii jest to Sąd Miejski).
8. Kserokopie paszportów kierownika/kierownictwa, jeżeli nie są oni obywatelami bułgarskimi.
9. Certyfikat z biura informacyjnego przy Krajowym Instytucie Statystycznym o rezerwacji wyłączności nazwy spółki.
10. Pokwitowania opłat sądowych dotyczących rejestracji, opłaty za publikację w *Dyrżawen Westnik* (Gazecie Państwowej) i opłaty za wydanie jednej zalegalizowanej kopii postanowienia sądowego.
11. W przypadku, gdy współudziałowcy nie są bułgarskimi osobami prawnymi, należy przedstawić również wyciąg z odpowiedniego rejestru handlowego wg siedziby spółki do zarejestrowania wspólnika. Jeżeli przysli wspólnicy są bułgarskimi osobami prawnymi, przedstawia się zaświadczenie o aktualnym stanie spółki.

Charakterystyka i rejestracja sądowa spółki akcyjnej – wymagane dokumenty

Spółka akcyjna jest spółką, której kapitał podzielony jest na akcje o wartości nominalnej nie mniejszej niż 1 BGN. Każda wyższa wartość nominalna musi być wyrażana w pełnych BGN. Spółka ponosi odpowiedzialność wobec swoich wierzycieli do wysokości swojego majątku. Zgodnie z bułgarskim kodeksem handlowym, spółka akcyjna może być zało-

żona przez jedną lub więcej osób, w tym również zagraniczne osoby fizyczne i prawne. Minimalny kapitał spółki wynosi 50 000 BGN (25,6 tys. EUR).

W stosunku do spółek utworzonych w celu prowadzenia pewnych szczególnych rodzajów działalności, wymaga się wyższego kapitału minimalnego, jak niżej:

- Banki – 10.000.000 BGN
- Firmy ubezpieczeniowe:
 - ubezpieczenia na życie i NNW – 2 000 000 BGN
 - ubezpieczenia majątkowe – 3 000 000 BGN
 - reasekuracja – 4 000 000 BGN
- Towarzystwa inwestycyjne – 5 000 000 BGN
- Nieobowiązkowe ubezpieczenia zdrowotne – 2 000 000 BGN
- Nieobowiązkowe ubezpieczenia emerytalne – 3 000 000 BGN.

Generalnie, udziały mogą być wnoszone w gotówce, jak i w formie rzeczowej. Przynajmniej 25% wartości każdej akcji musi być wniesiona w momencie założenia spółki. Spółka akcyjna może emitować akcje imienne, akcje na okaziciela i akcje uprzywilejowane. Spółka zarządzana jest przez zgromadzenie ogólne akcjonariuszy, które musi się odbywać przynajmniej raz do roku, oraz radę dyrektorów (system zarządzania dwustopniowy) lub przez zgromadzenie ogólne akcjonariuszy, radę nadzorczą i zarząd (system zarządzania trzystopniowy).

Rejestracja spółki akcyjnej wymaga dłuższej procedury i innych, niż w przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, dokumentów. Najważniejsze z nich to:

1. Dokonanie subskrypcji na akcje kapitału zakładowego (minimum 50 000 BGN).
2. Wpłacenie przynajmniej 25% wartości każdej z akcji.
3. Wyciąg ze stosownego rejestru handlowego o rejestracji założyciela lub zaświadczenie o aktualnym stanie, jeżeli założycielem jest bułgarska osoba prawna.
4. Decyzja organu kierowniczego dla założyciela nowej spółki z wyszczególnieniem wszystkich danych nowej spółki, potwierdzona notarialnie.
5. Statut nowej spółki.
6. Protokół z zebrania założycielskiego, zawierający decyzję o utworzeniu spółki, dane adresowe, przedmiot i okres działalności, przyjęcie statutu, określenie kapitału, udziałowców, wybór systemu kierownictwa i jego członków.
7. Protokoły z pierwszych posiedzeń Zarządu i Rady Nadzorczej, na których zostali wybrani członkowie kierownictwa i organów wykonawczych.
8. Wykaz osób posiadających udziały, potwierdzony przez Zarząd.
9. Deklaracja założycieli wg art. 160 Kodeksu Handlowego.
10. Deklaracja członków zarządu wg art. 234 Kodeksu Handlowego.

11. Zaświadczenie z bułgarskiego banku handlowego o wpłaconym kapitale (minimum 50 tys. BGN, czyli ok. 25,6 tys. EUR).
12. Wzory podpisów członków zarządu, potwierdzone notarialnie.
13. Wniosek do sądu o rejestrację spółki w języku bułgarskim, podpisany przez Zarząd.
14. Zaświadczenie z bułgarskiego Krajowego Instytutu Statystycznego o zarezerwowaniu wyłączności nazwy.
15. Pokwitowania wpłat opłat sądowych dotyczących rejestracji, opłaty za publikację w Dyrżawen Westnik (Gazecie Państwowej) i opłaty za wydanie jednej zalegalizowanej kopii postanowienia sądowego.

Rejestracja w urzędach

Po dokonaniu rejestracji sądowej, przed rozpoczęciem działalności gospodarczej konieczne jest jeszcze zarejestrowanie firmy w następujących urzędach:

- w Urzędzie Podatkowym, właściwym dla siedziby zarządu spółki,
- w lokalnym Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych,
- w Krajowym Instytucie Statystycznym w systemie rejestracyjnym BULSTAT.

W przypadku prowadzenia operacji handlu zagranicznego, firma powinna się także zarejestrować w urzędzie celnym.

ODDZIAŁY I PRZEDSTAWICIELSTWA

Oddział

Zagraniczne osoby prawne oraz zagraniczne osoby fizyczne i podmioty nie posiadające osobowości prawnej mogą tworzyć filie w Bułgarii pod warunkiem, że są one zarejestrowane w swoim kraju jako kupcy (spółki handlowe). Zagraniczna osoba fizyczna, która nie posiada osobowości prawnej lub spółka może utworzyć oddział, jeżeli wg przepisów swojego prawa posiada rejestrację z prawem wykonywania działalności gospodarczej. Oddział zostaje wpisany do rejestru handlowego w sądzie rejonowym, na terenie którego jest adres siedziby oddziału.

Oddział stanowi część przedsiębiorstwa macierzystego posiadającą inną siedzibę. Oddział nie posiada osobowości prawnej, tym niemniej zobowiązany jest do prowadzenia ksiąg rachunkowych tak, jak samodzielne przedsiębiorstwo oraz do sporządzania bilansu. Otworzenie oddziału nie wymaga wniesienia żadnego kapitału zakładowego.

Przedstawicielstwo

Forma prawna przedstawicielstwa jest regulowana w ustawie o promocji inwestycji zagranicznych. Przedstawicielstwo może być założone przez osobę zagraniczną, która ma prawo do wykonywania działalności gospodarczej wg przepisów swojego kraju. Przedstawicielstwa nie są jednak osobami prawnymi i nie mogą prowadzić działalności gospodarczej. Mogą jedynie prowadzić działalność związaną z marketingiem, poszukiwaniem klientów, nawiązywaniem kontaktów oraz innego typu pod warunkiem, że nie jest ona przez prawo uważana za gospodarczą lub handlową.

Transakcje, które są dokonywane między osobą zagraniczną i miejscową dla potrzeb zarejestrowanego przedstawicielstwa, są podporządkowane przepisom transakcji między osobami miejscowymi. Rejestracji przedstawicielstw dokonuje Bułgarska Izba Przemysłowo-Handlowa.

KONCESJONOWANIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Podstawowe akty prawne regulujące koncesjonowanie działalności gospodarczej w Bułgarii to Konstytucja Republiki Bułgarii, Ustawa o koncesjach, Ustawa o własności komunalnej, oraz Ustawa o telekomunikacji i Ustawa o energii i sprawności energetycznej. W pierwszym kwartale 2003 roku parlament przyjął Ustawę o administracyjnej regulacji i kontroli działalności gospodarczej, która ma m.in. doprowadzić do ograniczenia bezpośredniej ingerencji w działalność gospodarczą przedsiębiorców ze strony władz centralnych i lokalnych. W maju 2002 roku miała miejsce istotna reforma istniejącego systemu zezwoleń, w wyniku której uchylono 74 zezwolenia, a w przypadku 120 złagodzone warunki ich obowiązywania.

Zgodnie z Konstytucją Bułgarii z 1991 roku i późniejszymi do niej poprawkami, koncesje mogą być przyznawane na wykorzystanie zasobów stanowiących wyłączną własność państwa, zasobów, wobec których państwo korzysta z suwerennego prawa i zasobów, na które państwo ustanowiło monopol. Koncesje te są przyznawane na warunkach i zgodnie z procedurą przewidzianą w Ustawie o koncesjach z 1995 roku.

Ponadto konstytucja gwarantuje prawo własności komunalnej oraz korzystanie z tego prawa własności na pożytek podmiotów komunalnych, na mocy prawa samorządów lokalnych. Przyznawanie koncesji na korzystanie z zasobów komunalnych regulowane jest w Ustawie o własności komunalnej.

Koncesje na zasoby stanowiące własność państwową oraz na działalność podlegającą monopolowi państwowemu

Przyznawanie koncesji na korzystanie z zasobów stanowiących własność państwową oraz na działalność gospodarczą w obszarach, na które ustanowiony został monopol państwowy regulowane jest w Ustawie o koncesjach.

Ustawa ta wymienia zasoby państwowe, na korzystanie z których mogą być udzielane koncesje. Są to:

- rudy i surowce mineralne, w odniesieniu do ich wydobycia,
- pas nabrzeża,
- biologiczne, mineralne i energetyczne zasoby szelfu kontynentalnego oraz wyłącznej strefy ekonomicznej Bułgarii, w odniesieniu do ich eksploracji, rozwoju, produkcji i wykorzystania,
- części infrastruktury kolejowej wraz z gruntem, na którym się znajdują oraz tym, który jest przeznaczony pod ich budowę, porty i technologicznie wyodrębnione ich części służące transportowi publicznemu oraz cywilne porty lotnicze, istniejące i/lub takie, które zostaną wybudowane przez i z finansowaniem koncesjonariusza,
- wody, w tym wody mineralne stanowiące wyłączną własność państwową,
- systemy i obiekty hydroponiki i wodno-kanalizacyjne, stanowiące własność państwową,
- lasy i parki o znaczeniu narodowym,
- obiekty nuklearne,
- rezerwy przyrody i archeologiczne,
- inne, określone w przepisach prawa zasoby stanowiące własność państwową.

Zgodnie z Ustawą o koncesjach, koncesje mogą być wydawane na niżej wymienione rodzaje działalności, stanowiące monopol państwowy:

- korzystanie z energii nuklearnej,
- wytwarzanie materiałów radioaktywnych, broni, materiałów wybuchowych oraz substancji silnie aktywnych biologicznie.

Ustawa przewiduje wydawanie koncesji nie tylko na istniejące już zasoby, stanowiące własność państwową, lecz także na zasoby, które zostaną wybudowane i sfinansowane przez koncesjonariusza.

Procedura przyznawania koncesji obejmuje następujące etapy:

1. Podjęcie przez Radę Ministrów, na wniosek właściwego ministra, decyzji o udzieleniu koncesji.

2. Konkurs lub przetarg zorganizowany i przeprowadzony przez ministra wyznaczonego w wymienionej wyżej decyzji.
3. Przyznanie koncesji.
4. Zawarcie umowy koncesyjnej z koncesjonariuszem.

W niektórych, przewidzianych prawem przypadkach, koncesjonariusz może być wyznaczony z pominięciem procedury konkursowej i przetargowej. Koncesje są przyznawane na okres do 35 lat. Okres ten może ulec wydłużeniu, jednak całkowity okres trwania koncesji nie może być dłuższy niż 50 lat. W chwili wygaśnięcia koncesji, przy tak samo spełnionych wszystkich pozostałych warunkach, dotychczasowy koncesjonariusz posiada pierwszeństwo na zawarcie nowej umowy koncesyjnej dotyczącej tych samych zasobów lub tej samej działalności.

Koncesje na zasoby stanowiące własność komunalną

Przyznawanie koncesji na korzystanie z zasobów stanowiących własność komunalną regulowane jest w Ustawie o własności komunalnej. Zgodnie z tą ustawą, „koncesja” to przyznanie szczególnego prawa do korzystania z jej podmiotu, który stanowi własność komunalną, mającego na celu stałe zaspokajanie potrzeb społecznych o znaczeniu komunalnym. Jednocześnie prawo to musi być takiego rodzaju, który przewiduje, że działania związane z korzystaniem z niego mogą być prowadzone przez władze komunalne.

Zasoby, które mogą być podmiotem udzielenia koncesji obejmują:

- zasoby wodne (w tym wody mineralne) wykorzystywane wyłącznie na potrzeby komunalne,
- komunalne zbiorniki wodne i występujące nad nimi plaże,
- materiały obojętne i inne, niezbędne do zaspokojenia potrzeb komunalnych i wydobywane metodą urobku skalnego w objętości nie większej niż 10 000 m³ rocznie,
- drogi i parkingi lokalne,
- lasy komunalne.

Władze komunalne mogą przyznawać koncesje na następujące rodzaje działalności:

- usługi wodno-kanalizacyjne,
- działalność dotyczącą infrastruktury transportowej i przewozów pasażerskich,
- działalność prowadzoną w obiektach stanowiących własność komunalną.

Procedura koncesyjna obejmuje następujące etapy:

1. Podjęcie przez Radę Miasta/Gminy decyzji o udzieleniu koncesji.
2. Przeprowadzenie konkursu lub przetargu.
3. Zawarcie umowy koncesyjnej z wybranym koncesjonariuszem.

Licencjonowanie działalności telekomunikacyjnej oraz licencjonowanie działalności w branży energetycznej zostało przedstawione w odpowiednich częściach rozdziału II Gospodarka.

STOSUNKI MIĘDZY PRACOWNIKIEM I PRACODAWCĄ

Stosunki między przedsiębiorcą i pracownikami podlegają przepisom Kodeksu pracy, zabraniającego, między innymi, dyskryminacji ze względu na rasę i płeć.

Na poziomie krajowym stosunki pomiędzy pracodawcami i pracownikami regulowane są poprzez porozumienia trójstronne, w których uczestniczą związki zawodowe, rząd i przedstawiciele pracodawców. Na poziomie przedsiębiorstwa zawierane są porozumienia pomiędzy związkami zawodowymi a pracodawcą.

Dwa najważniejsze związki zawodowe w Bułgarii to Konfederacja Niezależnych Związków Zawodowych Bułgarii oraz Pokrepa. Generalnie, związki zawodowe nie stwarzają problemów pracodawcom w Bułgarii, nie powinny być jednak ignorowane. Dobra współpraca kierownictwa przedsiębiorstwa ze związkami zawodowymi może być bardzo korzystna dla obu stron, ponieważ związkowcy zazwyczaj uważnie słuchają przywódców związkowych w swoim zakładzie.

Umowa o pracę

Umowa o pracę jest ściśle regulowana przez Kodeks pracy. Umowa o pracę pomiędzy pracownikiem, przynajmniej 16-letnim, a pracodawcą musi być sporządzona w formie pisemnej i powinna określać m.in.:

- miejsce wykonywania pracy,
- czas pracy,
- rodzaj pracy,
- wysokość wynagrodzenia,
- warunki wypowiedzenia umowy o pracę.

Umowa o pracę może być zawarta na czas określony lub nieokreślony. Przepisy przewidują możliwość przekształcenia umowy zawartej na czas określony w umowę na czas nieokreślony. Możliwe jest również zawarcie umowy na okres próbny, który nie może być jednak dłuższy niż 6 miesięcy. Przewidziane są także inne rodzaje umów o pracę, np. umowa o pracę w wymiarze kilku dni w miesiącu lub umowa o pracę dodatkową wykonywaną na rzecz tego samego bądź innego pracodawcy.

Treść umowy o pracę musi być zgodna z obowiązującymi przepisami, dotyczącymi specjalnej ochrony pracownika, godzin pracy i wypoczynku, wynagrodzenia, urlopu, bezpieczeństwa i higieny pracy, korzyści socjalnych i kulturalnych oraz warunków i wymogów dotyczących rozwiązania umowy.

Miesięczne wynagrodzenie za pracę w pełnym wymiarze nie może być niższe niż płaca minimalna, określana przez Radę Ministrów. Obecnie (kwiecień 2006) płaca minimalna brutto w Bułgarii wynosi 160 BGN (82 EUR). Wynagrodzenie może być wypłacane z góry, dwa razy w miesiącu lub tak, jak się strony umówią. Podatek dochodowy oraz obowiązkowe i dobrowolne składki na ubezpieczenie społeczne potrącane są u źródła.

Z umową o pracę związany jest obowiązek pracodawcy do ubezpieczenia pracownika i regularnego płacenia składek ubezpieczeniowych. Pracodawca musi zarejestrować pracownika podlegającego ubezpieczeniu obowiązkowemu w przeciągu 7 dni od momentu zatrudnienia.

Zgodnie z Kodeksem pracy umowę o pracę można zakończyć na trzy sposoby:

- na zasadach ogólnych,
- ze szczególnego powodu, z okresem wypowiedzenia,
- ze szczególnego powodu, bez okresu wypowiedzenia.

Okres wypowiedzenia powinien być przedstawiony na piśmie i wynosić nie mniej niż 30 dni i nie więcej niż 3 miesiące.

Każda ze stron może wypowiedzieć umowę ze skutkiem natychmiastowym jedynie w przypadkach przewidzianych przez prawo. W przypadku, kiedy okres wypowiedzenia umowy nie został zachowany, strona poszkodowana ma prawo do odszkodowania w wysokości wynagrodzenia brutto lub faktycznie poniesionych strat.

Zatrudnienie na podstawie umowy cywilnej

Innym sposobem na zatrudnienie pracownika jest skorzystanie z umowy cywilnej (odpowiednik umowy zlecenia/umowy o dzieło stosowanych w polskim prawie). Pomiedzy zatrudnieniem na podstawie umowy o pracę a zatrudnieniem na podstawie umowy cywilnej występują zasadnicze, przedstawione niżej różnice:

- Na mocy umowy cywilnej dwie strony umawiają się, że jedna z nich podejmie działanie, które przyniesie określony rezultat, natomiast druga strona wypłaci wynagrodzenie, czyli przedmiotem umowy jest rezultat działania i pracodawca nie jest w stanie określić warunków pracy, czasu pracy, urlopu itp.
- Pracodawca nie jest w stanie kontrolować działań pracownika.

- Pracodawca może jedynie określić termin, w którym będą prowadzone działania oraz warunki, jakim ma odpowiadać rezultat pracy.
- Pracownik płaci 20% zaliczkę na podatek dochodowy, zgodnie z Ustawą o podatku dochodowym od osób fizycznych.
- Ani pracodawca, ani pracownik nie płaci składki na Fundusz Pracy.

W związku z tym ostatnim, w momencie wypełnienia lub zerwania umowy pracownik nie może się zarejestrować jako osoba bezrobotna, a więc nie może pobierać świadczeń dla bezrobotnych.

Na podstawie umowy cywilnej pracodawcy często zatrudniają konsultantów, w celu wykonania konkretnego zadania na z góry określonych warunkach. Ta forma zatrudnienia, regulowana przez ustawę o zobowiązaniach i umowach, jest bardziej elastyczna niż umowa o pracę podlegająca Kodeksowi pracy. Takie osoby podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu w ograniczonym zakresie, tzn. pracodawca zobowiązany jest ubezpieczyć je od inwalidztwa spowodowanego chorobą, starości i śmierci. Obecnie składka na te ubezpieczenia waha się w granicach 19-20%.

Ubezpieczenie społeczne

Państwowe ubezpieczenie społeczne jest obowiązkowe dla wszystkich pracowników zatrudnionych w Bułgarii, zatrudnianych zarówno przez podmioty krajowe, jak i zagraniczne. Ubezpieczenie obejmuje wszystkie rodzaje ryzyka.

Kodeks ubezpieczeń społecznych zapewnia następujące rodzaje ubezpieczeń i świadczeń:

- ogólne chorobowe,
- od wypadków przy pracy,
- od inwalidztwa,
- od chorób zawodowych,
- od bezrobocia,
- urlopy macierzyńskie,
- na starość i na wypadek śmierci,
- dodatkowe obowiązkowe emerytalne.

Wszyscy pracownicy obowiązkowo podlegają ubezpieczeniu, bez względu na to, czy są zatrudnieni na podstawie umowy o pracę, czy umowy cywilnej. W przypadku zatrudnienia na podstawie umowy cywilnej pracodawca zobowiązany jest jedynie do ubezpieczenia od inwalidztwa spowodowanego chorobą, na starość i na wypadek śmierci. Jedynym wyjątkiem jest przypadek zatrudnienia na podstawie umowy cywilnej przewidującej wynagrodzenie miesięczne niższe od płacy minimalnej.

Wysokość składek ubezpieczeniowych określa Ustawa o budżecie krajowym i ubezpieczeniach społecznych. Generalnie, pracodawcy płacą składki na ubezpieczenie społeczne w wysokości 17,7-18,4% wynagrodzenia, a pracownicy w wysokości 9,2%. Ponadto, pracodawcy płacą 2% składkę na Fundusz Pracy (od tej opłaty zwolnione są kontrakty zawierane na podstawie umowy cywilnej). Od stycznia 2003 roku obowiązuje klasyfikacja zawodów uzależniająca minimalną stawkę ubezpieczenia od charakteru wykonywanej pracy. W ramach ubezpieczenia społecznego istnieje jeszcze opłata na fundusz zdrowia, którą pracodawca ponosi w wysokości 2,3% wynagrodzenia, a pracownik 1,2%.

Powyższe składki obliczane są od wartości wynagrodzenia wraz z dodatkowymi świadczeniami za dany miesiąc, jednak od kwoty nie większej, niż maksymalna podstawa miesięczna składek na ubezpieczenie społeczne, która w 2006 roku wynosi 1 400 BGN (716 EUR). Składki ubezpieczeniowe płatne są do 10 dnia miesiąca, do którego się odnoszą.

Państwowe ubezpieczenie społeczne zapewnia pomoc finansową w przypadkach chwilowej niezdolności do pracy spowodowanej chorobą, wypadkiem, ciążą, urodzeniem i wychowywaniem małego dziecka, kwarantanną, opieką nad chorym członkiem rodziny. Ponadto zapewnia wypłatę dodatków do wynagrodzenia w sytuacji zmiany stanowiska pracy związanej z ciążą i chwilowym obniżeniem zdolności do pracy w przypadku, kiedy wynagrodzenie za pracę na nowym stanowisku jest niższe od poprzedniego, jak również emerytury i renty inwalidzkie oraz renty dla członków rodziny w przypadku śmierci osoby, która je utrzymywała i jednorazowy zasiłek po urodzeniu dziecka.

W przypadku wypadków przy pracy pracodawcy zobowiązani są zwrócić kwoty świadczeń wypłacanych z powszechnego ubezpieczenia społecznego.

Pracodawca musi zarejestrować pracownika podlegającego ubezpieczeniu obowiązkowemu w przeciągu 7 dni od momentu zatrudnienia. Oddziały, które nie są formalnie wydzielone nie dokonują samodzielnie rejestracji, a ich pracownicy rejestrowani są przez firmę macierzystą. W przypadku likwidacji, zmian organizacyjnych, czy fuzji na ubezpieczającym ciąży obowiązek poinformowania o zaistniałej sytuacji władz ubezpieczeniowych.

Urlopy

Pracownik nabywa prawo do płatnego urlopu po przepracowaniu 8 miesięcy. Długość podstawowego urlopu płatnego nie może być mniejsza niż 20 dni. W trakcie urlopu macierzyńskiego, trwającego 135 dni, w tym obejmującego 45 dni przed urodzeniem dziecka, pracownicy przysługuje zasiłek macierzyński w wysokości 90% wynagrodzenia, który jest wypłacany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Ponadto Kodeks pracy przewiduje dodatkowy płatny urlop wychowawczy na wychowanie dziecka do ukończe-

nia przez nie 2 lat. Na urlopie wychowawczym matce przysługuje zasiłek wychowawczy w wysokości płacy minimalnej, wypłacany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Te same prawa obowiązują w przypadku adopcji.

Prawo przewiduje również urlop na okres czasowej niezdolności do pracy, w trakcie którego przysługuje świadczenie z funduszy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Czas pracy

Normalny czas pracy dla pięciodniowego tygodnia pracy wynosi 40 godzin, a dla sześciodniowego tygodnia pracy 46 godzin. W Kodeksie pracy sformułowana jest ogólna zasada, że praca w godzinach nadliczbowych jest zabroniona. Za pracę w godzinach nadliczbowych uważa się pracę wykonywaną na polecenie lub za wiedzą pracodawcy poza normalnymi godzinami pracy.

Sprawy związane z pracą w godzinach nadliczbowych nadzoruje Inspektorat Pracy. Wyjątki od generalnej zasady zabraniającej pracy w godzinach nadliczbowych są związane z obronnością kraju, zwalczaniem skutków awarii przemysłowych itp.

Święta państwowe, ustawowo wolne od pracy, to:

- 1 stycznia (Nowy Rok),
- 3 marca (Dzień Wyzwolenia),
- Wielkanoc (dwa dni, niedziela i poniedziałek, wg kalendarza prawosławnego),
- 1 maja (Święto Pracy),
- 6 maja (Dzień Św. Jerzego, Dzień Wojska Bułgarskiego),
- 24 maja (Święto Cyrylicy – Dzień Kultury i Oświaty, Piśmiennictwa Słowiańskiego oraz Dzień Prasy Bułgarskiej),
- 6 września (Dzień Zjednoczenia),
- 22 września (Dzień Niepodległości),
- 1 listopada (Dzień Przywódców Odnowy Bułgarii),
- 25,26 grudnia (Boże Narodzenie).

Ubezpieczenie zdrowotne

Ubezpieczenie zdrowotne w Bułgarii jest obowiązkowe. Ponadto można się dodatkowo ubezpieczyć dobrowolnie. Świadczenia zdrowotne w ramach obowiązkowego ubezpieczenia finansuje Narodowy Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych. Dodatkowe ubezpieczenie zdrowotne zapewniają firmy, które muszą być zarejestrowane jako spółki akcyjne i posiadać licencję wydaną zgodnie z Ustawą o ubezpieczeniu zdrowotnym.

Składka na obowiązkowe ubezpieczenie zdrowotne nie jest opodatkowana. Jej wysokość, jako procent wynagrodzenia brutto, jest określona w ustawie o budżecie rocznym Narodowego Funduszu Ubezpieczeń Zdrowotnych. W 2006 roku składka wynosi 6% (pracodawca 3,9% + pracownik 2,1%) wynagrodzenia brutto; 65% tej składki płaci pracodawca, a pozostałe 35% pracownik.

Tab. 13 Obciążenie pracownika i pracodawcy składką na obowiązkowe ubezpieczenie zdrowotne

Rok	% płacony przez pracodawcę	% płacony przez pracownika
2006	65	35
2007	60	40
2008	55	45
2009 i następne	50	50

Źródło: Narodowy Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych

LICENCJE HANDLOWE

Handel niektórymi grupami towarów, posiadającymi szczególne znaczenia dla bezpieczeństwa narodowego, życia i zdrowia ludzi, zwierząt i roślin, ochrony środowiska i narodowych dóbr kultury podlega reglamentacji administracyjnej przez właściwe organa państwowe. Licencji wymaga produkcja i obrót spirytusem i napojami alkoholowymi, obrót chemicznymi środkami ochrony roślin, obrót bronią, produkcja i obrót lekami, przetwarzanie i obrót tytoniem i wyrobami tytoniowymi itp.

OCHRONA KONKURENCJI

Nowa Ustawa o ochronie konkurencji weszła w życie 12 maja 1998 roku, uchylając uprzednio obowiązującą Ustawę o ochronie konkurencji z 1991 roku. Podstawowym celem ustawy jest zapewnienie ochrony i właściwych warunków do rozwoju konkurencji i wolnej inicjatywy w działalności gospodarczej, tak aby stanowiły one podstawowe siły kształtujące gospodarkę rynkową w Bułgarii.

Ustawa odnosi się do wszystkich przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą w Bułgarii, w tym również przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym i zapewnia ochronę przed:

- porozumieniami, decyzjami i wspólnym działaniem, mającymi na celu ograniczenie konkurencji,
- nadużywaniem monopolistycznej lub dominującej pozycji na rynku,
- nadmierną koncentracją działalności gospodarczej,
- nieuczciwą konkurencją oraz
- innymi działaniami, w wyniku których mogłoby dojść do eliminacji, ograniczenia, bądź naruszenia konkurencji.

Zgodnie z Ustawą o ochronie konkurencji „przedsiębiorstwo” oznacza zarówno osoby fizyczne, jak i osoby prawne oraz inne podmioty prowadzące działalność na rynku, niezależnie od ich formy prawnej.

Komisja Ochrony Konkurencji

Komisja Ochrony Konkurencji jest organem państwowym odpowiedzialnym za efektywne stosowanie Ustawy o ochronie konkurencji.

Do zadań Komisji należą:

- stwierdzanie naruszenia ustawy i nakładanie przewidzianych w niej sankcji,
- wydawanie pozwoleń przewidzianych ustawą,
- wnioskowanie do kompetentnych organów wykonawczych i samorządowych o uchylenie aktów prawnych wydanych z naruszeniem ustawy,
- zgłaszanie wniosków do sądu o unieważnienie sprzecznych z ustawą indywidualnych decyzji administracyjnych.

Działania Komisji Ochrony Konkurencji obejmują badania prowadzące do określenia pozycji przedsiębiorstwa na danym rynku. Badania te są wykonywane zgodnie z metodologią przyjętą przez Komisję. Ponadto Komisja, na zlecenie właściwych organów rządowych i samorządowych, udziela opinii dotyczących planów przekształceń i prywatyzacji przedsiębiorstw bądź ich części w przypadkach, kiedy istnieje podejrzenie, że mogą one doprowadzić do naruszenia Ustawy o ochronie konkurencji.

Komisja może zezwolić na:

- wstępne ujednoczenie warunków ogólnych dla przedsiębiorstw oferujących zawarcie umowy na warunkach ogólnych przewidzianych prawem,
- pomoc państwową w wyszczególnionych niżej przypadkach,
- koncentrację działalności gospodarczej dopuszczaną przez ustawę,
- przewidziane w ustawie uchylenie zakazu w stosunku do danego działania.

Komisja może zezwolić na pomoc państwową, jeżeli jest ona przeznaczona na:

- przyspieszenie rozwoju gospodarczego w regionach o niskim poziomie życia lub stopie bezrobocia powyżej średniej dla całego kraju,
- promocję wzrostu gospodarczego w szczególnych rodzajach działalności gospodarczej lub regionach, tak jak jest to przewidziane przez prawo,
- wspieranie realizacji przedsięwzięć o dużym znaczeniu dla gospodarki narodowej lub mających na celu przewyższenie znacznych trudności gospodarczych w Bułgarii.

Ograniczenie konkurencji

Ustawa o ochronie konkurencji zabrania działań mających na celu lub prowadzących do ograniczenia konkurencji. Obejmują one w szczególności porozumienia mające na celu ograniczenie konkurencji, nadużywanie pozycji monopolistycznej lub dominującej i nieuczciwą konkurencję. W przypadku podjęcia działań naruszających ustawę, Komisja orzeka, iż są one nieważne z punktu widzenia prawa podając swą decyzję do publicznej wiadomości.

Należy jednak pamiętać, że Komisja może uchylić zakaz w stosunku do działania, które sprzyja wzrostowi i rozszerzeniu produkcji towarów lub świadczonych usług, rozwojowi technicznemu lub gospodarczemu, lub też poprawie konkurencyjności na rynkach zagranicznych i nie pociąga za sobą ograniczenia lub eliminacji konkurencji.

Pozycja monopolistyczna i dominująca

Zgodnie z Ustawą o ochronie konkurencji, za pozycję monopolistyczną uważa się pozycję takiego przedsiębiorstwa, które z mocy prawa posiada wyłączność na prowadzenie danego rodzaju działalności gospodarczej. Wyłączność taka może być przyznana przez ustawodawcę jedynie w przypadkach przewidzianych w artykule 18, paragraf 4 Konstytucji Republiki Bułgarii. Jakikolwiek inny sposób przyznania pozycji monopolistycznej uważa się z mocy prawa za nieważny.

Ustawa definiuje pozycję dominującą przedsiębiorstwa jako sytuację, w której przedsiębiorstwo z uwagi na swój udział w rynku, zasoby finansowe, możliwości dostępu do rynku, poziom technologiczny oraz powiązania biznesowe z innymi przedsiębiorstwami może wykluczyć konkurencję na danym rynku, ponieważ nie jest zależne od konkurentów, dostawców, ani nabywców. Przyjmuje się założenie, że przedsiębiorstwo ma pozycję dominującą na danym rynku, jeśli jego udział w tym rynku przekracza 35%.

Koncentracja działalności gospodarczej

Prawo reguluje następstwa przypadków koncentracji działalności gospodarczej, czyli fuzji i przejęć, w których biorą udział dwa lub więcej niezależnych przedsiębiorstw oraz przejęcia bezpośrednio lub pośrednio nad jednym bądź większą liczbą przedsiębiorstw lub ich części.

W przypadku, jeśli całkowity udział w rynku towarów lub usług będących przedmiotem koncentracji działalności przekracza 20%, jak również w przypadku, gdy całkowite obroty uczestników koncentracji w roku poprzednim przekraczały 15 mln BGN, przedsiębiorstwa są zobowiązane do powiadomienia Komisji Ochrony Konkurencji o zamiarze przeprowadzenia działań powodujących koncentrację działalności gospodarczej.

W odniesieniu do wyżej wymienionych działań Komisja może podjąć następujące decyzje:

- oświadczyć, że zamiar koncentracji nie spełnia żadnego z kryteriów zobowiązujących do jego zgłoszenia,
- zezwolić na koncentrację działalności gospodarczej,
- rozpocząć postępowanie wyjaśniające w przypadku, gdy istnieją poważne wątpliwości, czy w wyniku koncentracji nie dojdzie do utworzenia lub umocnienia istniejącej już pozycji dominującej i zapobieżenia ograniczenia lub naruszenia konkurencji.

Sąd rejestruje fuzje i przejęcia w rejestrze handlowym po przedstawieniu zezwolenia wydanego przez Komisję Ochrony Konkurencji.

OCHRONA PRAW WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

Bułgaria, podobnie jak inne państwa kandydujące do członkostwa w Unii Europejskiej, w dużej części dostosowała legislację z zakresu ochrony praw własności intelektualnej do wymogów UE. W lipcu 2002 roku Bułgaria stała się stroną Europejskiej Konwencji Patentowej oraz uzyskała status obserwatora w komisji administracyjnej Europejskiej Organizacji Patentowej. Obecnie, w celu ochrony przed piractwem gospodarczym, fałszerstwami znaków i marek towarowych, etc. można korzystać z całego zestawu działań prawnych, obejmujących zarówno prawo cywilne, jak i administracyjne i karne. Mimo to w praktyce często przedsiębiorcy spotykają się z nielegalnym wykorzystaniem lub kopiowaniem znaków handlowych. Dochodzenie praw z tego tytułu w wielu przypadkach jest bardzo żmudne.

Ustawa o znakach towarowych i handlowych i wskazaniu pochodzenia geograficznego (Gazeta Państwowa nr 81 z 1999 roku, z późniejszymi zmianami) przewiduje możliwość wniesienia sprawy o naruszenie praw własności intelektualnej do sądu. W roli powoda może występować zarówno właściciel tych praw, jak i przy zachowaniu pewnych warunków, licencjodawca. Powództwo może obejmować następujące rodzaje roszczeń:

- o ustalenie faktu wystąpienia naruszenia praw własności intelektualnej,
- o nakazanie zaprzestania działalności naruszającej te prawa,
- o naprawienie wyrządzonych szkód.

Ponadto roszczenie może jeszcze obejmować wnioski do sądu o nakazanie przetworzenia lub zniszczenia naruszających prawa dóbr i opublikowania wyroku sądu w dwóch gazetach codziennych na koszt strony, która dopuściła się naruszenia praw.

Należy zwrócić uwagę, że wszelkie tego rodzaju sprawy powinny być wnoszone do Sądu miasta Sofii, bez względu na to, gdzie miało miejsce naruszenie praw.

Kolejną ustawą chroniącą własność intelektualną na gruncie prawa cywilnego jest Ustawa o prawach autorskich i pokrewnych (Gazeta Państwowa nr 56 z 1993 r., z późniejszymi zmianami).

Właścicielom praw autorskich i wyłącznych licencji przysługuje prawo do wniesienia powództwa do sądu o ustalenie faktu naruszenia praw oraz o naprawienie wyrządzonych szkód. W przypadku ustalenia, że miało miejsce naruszenie prawa i jednocześnie niemożności ustalenia wysokości poniesionych szkód, poszkodowanemu przysługuje prawo do finansowej rekompensaty w wysokości równej:

- wartości zysku osiągniętego na skutek naruszenia praw,
- wartości dóbr, które wprowadzono do obrotu naruszając prawa autorskie, wliczonej według ich ceny detalicznej lub
- kwocie mieszczącej się w przedziale od 70 do 35 000 BGN.

Posiadacze praw pokrewnych (producenci, artyści itp.) mogą ponadto wnosić powództwo o:

- zaprzestanie nieautoryzowanego wykorzystania,
- przekazanie posiadaczom praw nielegalnych kopii oraz matryc/form,
- konfiskatę i zniszczenie nielegalnych kopii oraz matryc/form wykorzystanych do ich produkcji,
- konfiskatę urządzeń nagrywających, dekodujących i odtwarzających wykorzystywanych wyłącznie w procesie naruszenia praw.

Ponadto w przypadkach, kiedy trwa naruszanie praw autorskich lub pokrewnych, a nawet wtedy, kiedy tylko istnieją rozsądne podstawy by sądzić, że takie naruszenie będzie miało miejsce, możliwe jest uzyskanie nakazu sądowego, obejmującego:

- zakazanie wykonywania działalności, co do której istnieje podejrzenie, że obejmuje nielegalne wykorzystanie prac chronionych przez prawa pokrewne,
- konfiskatę nielegalnych kopii, slajdów, matryc itp. wykorzystanych do nielegalnej reprodukcji prac chronionych przez prawa pokrewne,
- konfiskatę urządzeń wykorzystanych do nielegalnej reprodukcji prac chronionych przez prawa pokrewne,
- zamknięcie posesji, gdzie doszło lub może dojść do naruszenia praw.

W przeciwieństwie do roszczeń przewidzianych w Ustawie o znakach towarowych i handlowych i wskazaniu pochodzenia geograficznego, wszelkie roszczenia wynikające z ustawy o prawach autorskich i pokrewnych muszą być wnoszone do właściwego sądu rejonowego.

Należy również wspomnieć, że przepisy prawa administracyjnego przewidują grzywny w wysokości do 5 000 BGN za oferowanie do sprzedaży, przechowywanie i marketing dóbr oznakowanych w sposób identyczny lub podobny do zarejestrowanych znaków handlowych i towarowych.

Z kolei na gruncie prawa karnego, za naruszanie praw własności intelektualnej grożą grzywny do 5 000 BGN oraz kara pozbawienia wolności do lat 3.

RACHUNKOWOŚĆ I SPRAWOZDAWCZOŚĆ

Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa uregulowane są w Ustawie o rachunkowości z 1991 roku z późniejszymi zmianami. W znacznej części ustawa została znowelizowana w 2002 roku poprzez wprowadzenie m.in. czwartej i siódmej Dyrektywy Komisji Europejskiej o rachunkowości. Zasady rachunkowości są generalnie zgodne z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowymi (IAS). Ustawa zawiera wymogi odnośnie prowadzenia ksiąg rachunkowych i prezentacji informacji finansowej o przedsiębiorstwie. Ustawa stosuje się do wszelkiego rodzaju organizacji, przedsiębiorstw, podmiotów z sektora publicznego, organizacji typu non-profit, etc. Od 2003 roku, wg znowelizowanej Ustawy o rachunkowości, standardy IAS podlegają wprowadzaniu przez instytucje finansowe oraz spółki publiczne (notowane na giełdzie). Od 2005 roku obowiązek ich stosowania będą miały wszystkie podmioty gospodarcze.

Przepisy ustawy regulują następujące grupy zagadnień:

- zasady rachunkowości,
- dokumentacja transakcji,
- bieżąca i końcowa wycena majątku i zobowiązań,
- roczne sprawozdanie finansowe,
- biegli księgowi.

Wszystkie podmioty powinny stosować system podwójnej księgowości. Wyjątek stanowią podmioty bardzo małe, które jeżeli w poprzednim roku zatrudniały mniej niż dziesięciu pracowników i osiągnęły dochód całkowity poniżej 75 000 BGN, mają możliwość korzystania z uproszczonej księgowości, opartej na systemie pojedynczym.

Rachunkowość stosowana na potrzeby szczególnych rodzajów działalności, takich jak działalność bankowa, ubezpieczeniowa, etc. regulowana jest w odrębnych ustawach.

Ustawa o rachunkowości określa, w jakich przypadkach stosuje się urzędowe (obowiązkowe) badanie sprawozdań finansowych. Podmioty podlegające badaniu z urzędu to:

- spółki akcyjne i publiczne spółki z ograniczoną odpowiedzialnością,
- banki, firmy ubezpieczeniowe i inne instytucje finansowe oraz
- podmioty spełniające przynajmniej dwa z poniższych kryteriów:
 - całkowite aktywa podane na początek okresu sprawozdawczego przekraczają 300 000 BGN (153 tys. EUR),
 - sprawozdana sprzedaż i dochody finansowe za rok poprzedni przekroczyły 600 000 BGN (306 tys. EUR),
 - liczba pracowników w roku poprzednim, w przeliczeniu na pełne etaty, przekroczyła 30.

Obowiązkowe badanie sprawozdań finansowych może przeprowadzić wyłącznie certyfikowany biegły rewident – członek Bułgarskiego Instytutu Biegłych Rewidentów lub „wyspecjalizowana firma świadcząca usługi badania sprawozdań finansowych”, spełniająca określone ustawą kryteria.

Rokiem obrachunkowym dla wszystkich podmiotów sporządzających sprawozdania finansowe jest rok kalendarzowy. Sprawozdanie finansowe powinno być sporządzone w walucie i w języku bułgarskim.

Zapisanym w ustawie celem sporządzania sprawozdań finansowych jest prawdziwe i uczciwe przedstawienie sytuacji finansowej przedsiębiorstwa, jego wyników finansowych i przepływów środków pieniężnych.

Roczne sprawozdanie finansowe obejmuje m.in.:

- bilans,
- rachunek wyników,
- sprawozdanie z przepływu środków pieniężnych,
- deklarację zmian w kapitale oraz
- informację dodatkową (w tym m.in. zasady prowadzenia rachunkowości, metody wyceny i amortyzacji aktywów).

Ustawa i Krajowe Standardy Rachunkowości określają format sprawozdania finansowego, jednak przedsiębiorstwa mają prawo do umieszczania w sprawozdaniu dodatkowych pozycji, jeśli służy to lepszemu przedstawieniu sytuacji finansowej. Sprawozdania finansowe powinny być przygotowywane do 15 lutego i przedstawiane władzom (Krajowy Instytut Statystyczny i właściwy urząd podatkowy) do 31 marca roku następującego po dacie sporządzenia bilansu objętego sprawozdaniem.

Wszystkie przedsiębiorstwa, których sprawozdania finansowe podlegają kontroli z urzędu, zobowiązane są do ich publikacji za rok ubiegły w dzienniku lub specjalistycznym wydawnictwie gospodarczym lub finansowym do końca maja. Ponadto, mają również obowiązek złożyć je do końca czerwca w Bułgarskiej Izbie Przemysłowo-Handlowej.

Skonsolidowane sprawozdania finansowe powinny być przygotowywane do 15 czerwca i publikowane nie później niż 30 czerwca. Banki, firmy ubezpieczeniowe i oddziały zagranicznych instytucji finansowych zobowiązane są do publikacji swoich sprawozdań finansowych w Gazecie Państwowej.

ZAMÓWIENIA PUBLICZNE

W marcu 2004 roku został utworzony w Bułgarii Urząd Zamówień Publicznych, który prowadzi centralny rejestr zamówień publicznych.

Mimo iż Ustawa o zamówieniach publicznych jest w dużej mierze dostosowana do wymagań stawianych przez regulacje Unii Europejskiej, to zawiera ona szereg odstępstw; m.in. uwzględnia przejściowe, do momentu uzyskania przez Bułgarię członkostwa w Unii Europejskiej, preferencyjne traktowanie małych i średnich przedsiębiorstw. Zgodnie z Ustawą, ofertę takiego przedsiębiorstwa uważa się za najniższą, kiedy jej wartość jest wyższa od najkorzystniejszej oferty o 15% (2004); 10% (2005); 5% (2006). Preferencje mają zastosowanie w sytuacji, kiedy konkurencyjne oferty są składane przez podmioty z krajów, w których przedsiębiorstwa bułgarskie nie mają dostępu do zamówień publicznych na tych samych warunkach co przedsiębiorstwa krajowe.

Obszar zamówień publicznych wymaga ciągłego usprawniania. Przedsiębiorcy generalnie uskarżają się na małą przejrzystość procedur przetargowych, uznaniowość oraz niejasne procedury odwoławcze.

Główne bariery prowadzenia działalności gospodarczej

Pomimo istotnych zmian poprawiających klimat gospodarczy, w dalszym ciągu pozostaje szereg barier i ograniczeń prowadzenia działalności gospodarczej. Do najważniejszych z nich należą m.in. duża biurokracja, nieprzejrzystość i niestabilność przepisów prawnych, nieefektywna administracja i sądownictwo oraz wysoka korupcja.

Problem niskiej skuteczności prawa obrazuje wysoki udział szarej strefy. Według różnych źródeł jej udział w PKB waha się w granicach 25-30%. Z jednej strony oznacza to, iż rzeczywiste dochody mieszkańców są wyższe niż by to wynikało z oficjalnych statystyk, z drugiej zaś powoduje to określone trudności dla przedsiębiorców związane z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Istotnym problemem bułgarskiej gospodarki jest korupcja. Problem ten podnoszony jest zarówno przez przedsiębiorców, jak organizacje pozarządowe i międzynarodowe (w tym Komisję Europejską). Zgodnie z przygotowywanymi przez Bank Światowy każdego roku ocenami klimatu inwestycyjnego opartymi na analizach ankietowych kwestionariuszy, do kluczowych barier w prowadzeniu działalności gospodarczej należą: korupcja (w tym m.in. w dziedzinie zamówień publicznych), nieefektywny system sądowniczy, znaczna liczba barier administracyjno-regulacyjnych oraz duża swoboda interpretacji istniejących przepisów. Do istotnych barier należy również stosunkowo trudny dostęp do kredytów bankowych, w szczególności w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw. Pewnym utrudnieniem z punktu widzenia sprawowania nadzoru właścicielskiego przez polskich przedsiębiorców są również przepisy wizowe.

Tab. 14 Przykładowe bariery w prowadzeniu działalności gospodarczej w 2005 roku

% firm określających dany czynnik jako ważną barierę/stwierdzających dany fakt	Podmioty ogółem	Podmioty zatrudniające		
		1-49 pracowników	50-249 pracowników	Powyżej 250 pracowników
korupcja	18,4	17,3	22,7	19,4
łapówki (jako % sprzedaży)	1,6	1,8	1,1	0,8
proponowanie „podarunków” w celu otrzymania określonych zezwoleń	18,7	21,0	15,6	6,7

niefektywny system sądowy	16,7	17,3	12,7	18,8
przestępstwa, kradzieże itp.	11,4	12,3	6,2	12,8
zaległości płatnicze	46,0	41,6	62,5	51,6
trudności w dostępie do finansowania	16,1	17,7	12,3	10,2
regulacje rynku pracy	7,7	6,8	14,4	3,2
regulacje w zakresie handlu zagranicznego	7,6	9,6	2,9	4,3
infrastruktura transportowa	4,3	4,1	8,3	0,0

Źródło: Bank Światowy

Pozytywnym działaniem zmierzającym do ograniczenia korupcji była m.in. głęboka nowelizacja Ustawy o zamówieniach publicznych, której celem było dostosowanie obowiązującej legislacji do wymogów Unii Europejskiej. Mimo to w ostatnim raporcie Komisji Europejskiej (z października 2005 roku) pojawiają się zastrzeżenia co do przejrzystości stosowanych procedur odnoszące się do udzielania zamówień publicznych, w tym także do kwestii protestów i odwołań.

Przedsiębiorcy często skarżą się na przerost biurokracji i niską efektywność administracji. Według analiz Bułgarskiej Agencji ds. Inwestycji wielkość wydatków, które inwestor musi ponieść do momentu rozpoczęcia projektu inwestycyjnego wynosi około 6 tys. USD, to jest wielokrotnie więcej od 300 USD, które często wymienia się jako oficjalną kwotę. Potrzebnych jest też około 3-5 miesięcy aby załatwić wszystkie sprawy administracyjne.

Rozpoczynanie działalności gospodarczej często jest utrudnione przez dużą ilość niezbędnych koncesji i zezwoleń. Do pozytywnych działań w tym kierunku należy zaliczyć zmniejszenie ilości istniejących zezwoleń oraz przyjęcie przez parlament w pierwszym kwartale 2003 roku Ustawy o administracyjnej regulacji i kontroli działalności gospodarczej, która m.in. doprowadziła do częściowego ograniczenia bezpośredniego ingerowania w działalność gospodarczą przedsiębiorców ze strony władz centralnych i lokalnych.

Małe i średnie przedsiębiorstwa mogą spotkać się też z problemem uzyskania finansowania. Banki podchodzą do kredytowania bardzo ostrożnie, a rynek kapitału ryzyka (venture capital) jest bardzo słabo rozwinięty. Mali przedsiębiorcy mogą próbować pozyskać preferencyjne kredyty z ProCredit Bank oraz Encouragement Bank. Ilość środków finansowych, którymi te instytucje dysponują jest jednakże stosunkowo nieduża (około 20-30 mln EUR), co powoduje wydatne ograniczenie ich zdolności do udzielania kredytów.

VII. INWESTYCJE ZAGRANICZNE

Za wyborem Bułgarii na lokalizację produkcji, zarówno poprzez tworzenie spółek joint-venture z lokalnym partnerem, zakup istniejących aktywów produkcyjnych, czy też realizację całkowicie nowej inwestycji, przemawia szereg argumentów. Jednym z nich jest z pewnością stabilizacja polityczna i makroekonomiczna, w tym w szczególności bliska perspektywa uzyskania członkostwa w Unii Europejskiej, przewidywanego w roku 2007. Ważnym wydarzeniem dla międzynarodowej stabilności politycznej Bułgarii jest uzyskanie przez ten kraj członkostwa w NATO w 2003 roku.

Korzystne jest również położenie geograficzne Bułgarii, ułatwiające dostęp do rynków byłego Związku Radzieckiego, Azji i Afryki Północnej. W celu jak najlepszego wykorzystania tego atutu Bułgaria, za pomocą wielostronnych i dwustronnych traktatów międzynarodowych, zapewniła już dla swoich towarów przemysłowych wolny lub znacznie ułatwiony dostęp na rynki obejmujące ponad pół miliarda konsumentów.

Kolejną sprzyjającą inwestycjom zagranicznym cechą gospodarki Bułgarii jest dostępność dobrze wykształconej i wykwalifikowanej siły roboczej, której koszt jest znacznie niższy niż w innych częściach Europy, w tym również w innych krajach Europy Środkowej i Wschodniej.

Konkurencyjny jest również system podatkowy ze stawkami podatku dochodowego od osób prawnych i podatku VAT należącymi do najniższych w Europie Środkowej i Wschodniej. Uregulowania dotyczące inwestycji zagranicznych zapewniają narodowe traktowanie inwestorów zagranicznych i wszechstronne wsparcie ze strony instytucjonalnej.

Warto też zauważyć, że Bułgaria podpisała już 56 umów o wzajemnej ochronie i wspieraniu inwestycji oraz 58 umów o unikaniu podwójnego opodatkowania. Lista państw, z którymi Bułgaria podpisała umowy o wzajemnej ochronie i wspieraniu inwestycji i/lub o unikaniu podwójnego opodatkowania według stanu na 2006 rok znajduje się w załączniku nr 27.

RAMY PRAWNE

24 października 1997 roku parlament Bułgarii przyjął Ustawę o inwestycjach zagranicznych (opublikowana w Gazecie Państwowej nr 97 z 1997 roku, z późniejszymi zmianami).

Ustawa tworzy ramy prawne inwestycji zagranicznych w pełni zgodne z powszechnie przyjętymi standardami międzynarodowymi i zapewnia bardzo dogodne środowisko prawne dla inwestorów zagranicznych.

W rozumieniu Ustawy o inwestycjach zagranicznych, inwestorami zagranicznymi mogą być:

- osoby prawne niezarejestrowane w Bułgarii,
- spółki nieposiadające osobowości prawnej zarejestrowane zagranicą,
- osoby fizyczne posiadające obywatelstwo zagraniczne i mieszkające na stałe za granicą.

Obywatel Bułgarii, będący jednocześnie obywatelem innego państwa, powinien dokonać wyboru, czy ma być traktowany przez ustawę jako obywatel bułgarski, czy jako cudzoziemiec.

W 2004 roku weszła w życie również Ustawa o wspieraniu inwestycji (odnosi się ona zarówno do inwestycji krajowych, jak i zagranicznych). Głównym jej celem jest zapewnienie inwestorom wsparcia instytucjonalnego dla usprawnienia procedur inwestycyjnych. Dzieli ona inwestycje na trzy grupy:

- klasa I – inwestycje powyżej 70 mln BGN (36 mln EUR),
- klasa II – inwestycje od 40 do 70 mln BGN (od 20 do 36 mln EUR),
- klasa III – inwestycje od 10 do 40 mln BGN (od 5 do 20 mln EUR).

Generalnie wraz ze wzrostem wartości inwestycji rośnie zakres wspomnianych już wyżej, usług oferowanych przez Agencję ds. Inwestycji, począwszy od udzielania informacji o charakterze rynkowym, poprzez reprezentowanie inwestora w procesie pozyskiwania całej potrzebnej dokumentacji, wsparcie w procesie nabywania gruntów i nieruchomości.

W przypadku największych inwestycji (Klasa I) inwestorzy mogą występować do władz i negocjować z nimi ich ewentualny udział w kosztach budowy lub rozbudowy infrastruktury, niezbędnej przykładowo dla połączenia danego obiektu z krajową siecią dróg (lokalną drogą dojazdową), tak jak to miało miejsce w przypadku inwestycji tureckiej firmy Sisecam, o wartości ok.160 mln USD.

WSPARCIE INSTYTUCJONALNE

Bułgarska Agencja ds. Inwestycji

Bułgarska Agencja Inwestycji Zagranicznych została utworzona w 1995 roku w charakterze instytucji obsługującej wszystkie potrzeby inwestorów zagranicznych. W 2004 roku

zmieniła ona nazwę na “InvestBulgaria Agency” i funkcjonuje obecnie jako Bułgarska Agencja ds. Inwestycji.

Agencja ta jest organem rządowym służącym koordynacji działań instytucji państwowych w obszarze inwestycji zagranicznych. Do jej podstawowych zadań należy również promocja inwestycji zagranicznych w Bułgarii.

Agencja udziela pomocy firmom zagranicznym na wszystkich etapach realizacji inwestycji. Dostarcza potencjalnym inwestorom aktualne informacje odnośnie procesów inwestycyjnych, porad natury prawnej, jak również wyszukuje dla nich odpowiednich partnerów lokalnych.

Usługi oferowane przez Agencję obejmują:

- udzielanie informacji odnośnie dostępnych terenów budowlanych i wolnych zdolności produkcyjnych,
- na wniosek klienta, wyszukiwanie partnerów dla joint-venture,
- udzielanie wyczerpującej informacji o projektach inwestycji infrastrukturalnych,
- analizy sektorowe najważniejszych branż gospodarki Bułgarii,
- dostarczanie porównywalnych danych makroekonomicznych dotyczących gospodarki kraju,
- udzielanie aktualnych informacji o napływie inwestycji zagranicznych,
- szczegółową prezentację przedsiębiorstw przewidzianych do prywatyzacji,
- tworzenie programów wsparcia instytucjonalnego dla inwestycji uznanych za priorytetowe,
- porady prawne.

Międzyresortowe grupy wsparcia instytucjonalnego priorytetowych przedsięwzięć inwestycyjnych

Ustawa o inwestycjach zagranicznych przewiduje specjalne wsparcie instytucjonalne dla inwestorów realizujących przedsięwzięcia inwestycyjne uznane przez Radę Ministrów za priorytetowe.

Bułgarska Agencja Inwestycji Zagranicznych, na wniosek inwestora, może zaproponować Radzie Ministrów utworzenie grupy międzyresortowej, składającej się z przedstawicieli właściwych ministerstw i agencji, w celu zapewnienia wsparcia instytucjonalnego wybranym przedsięwzięciom inwestycyjnym uznanych przez Radę Ministrów za priorytetowe.

RODZAJE INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH

Inwestycją zagraniczną jest każda inwestycja dokonana przez osobę zagraniczną w którykolwiek z poniższych instrumentów:

- akcje i udziały spółek handlowych,
- tytuły własności budynków i ograniczone tytuły własności nieruchomości,
- tytuły własności i ograniczone tytuły własności ruchomości, jeśli uznawane są za długoterminowe aktywa materialne,
- tytuły własności przedsiębiorstw lub ich wyodrębnionych części, zgodnie z przepisami Ustawy o restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych i komunalnych,
- papiery wartościowe, w tym dłużne oraz obligacje skarbowe, jak również ich instrumenty pochodne emitowane przez Skarb Państwa, samorządy miejskie oraz inne bułgarskie osoby prawne, z pozostającym okresem do wykupu nie krótszym niż 6 miesięcy,
- pożyczki, również w formie leasingu, udzielone na okres nie krótszy niż 12 miesięcy,
- prawa własności intelektualnej – prawa autorskie i pokrewne, prawa patentowe, prawa do modeli użytkowych, znaków handlowych i towarowych oraz projektów przemysłowych,
- prawa wynikające z umów koncesyjnych oraz umów o wyznaczenie zarządu.

Ponadto za inwestycje zagraniczne uważa się również zwiększenie wartości dokonanych już inwestycji.

Należy zwrócić również uwagę, że dwustronne umowy o wzajemnym wspieraniu i ochronie inwestycji, w których Bułgaria jest stroną, mogą zawierać szersze definicje inwestycji zagranicznych.

PRAWNE I MIĘDZYNARODOWE GWARANCJE BEZPIECZEŃSTWA

Klauzula narodowa

Konstytucja Bułgarii i Ustawa o inwestycjach zagranicznych przewidują zasadę narodowego traktowania inwestorów zagranicznych. Oznacza to, że inwestorzy zagraniczni mają prawo prowadzić działalność gospodarczą w Bułgarii na takich samych warunkach, jak inwestorzy bułgarscy, za wyjątkiem przypadków, gdzie prawo przewiduje inaczej. W szczególności zasada ta odnosi się do całego zakresu prawnych i organizacyjnych form prowadzenia działalności gospodarczej. Narodowe traktowanie inwestorów zagranicznych

odnosi się również do ich udziału w procesach prywatyzacji i nabywania akcji, udziałów i obligacji przedsiębiorstw, obligacji skarbowych i innych papierów wartościowych.

Klauzula największego uprzywilejowania

Bułgaria podpisała szereg dwustronnych umów o wzajemnym wspieraniu i ochronie inwestycji, które przewidują, oprócz traktowania narodowego, także klauzulę największego uprzywilejowania dla inwestycji dokonywanych przez podmioty z jednego kraju – strony umowy – na terytorium drugiego kraju.

Pierwszeństwo traktatów międzynarodowych

W przypadku, kiedy traktaty międzynarodowe, których jedną ze stron jest Bułgaria przewidują bardziej korzystne postanowienia i warunki dla inwestycji zagranicznych, te postanowienia i warunki mają pierwszeństwo przed prawodawstwem krajowym. Ta naczelną zasadą znajduje swoje odzwierciedlenie w umowach o wzajemnym wspieraniu i ochronie inwestycji, a szczególnie w umowach o unikaniu podwójnego opodatkowania. Międzynarodowe umowy o wzajemnym wspieraniu i ochronie inwestycji zawsze obejmują rozszerzoną definicję bezpośrednich inwestycji zagranicznych, która ma pierwszeństwo w stosunku do koncepcji zawartej w ustawodawstwie bułgarskim.

Zabezpieczenie przed niekorzystnymi rozwiązaniami prawnymi

Ustawa o inwestycjach zagranicznych zawiera zasadę, zgodnie z którą w przypadku nowelizacji przepisów idących w kierunku ustanowienia prawnych ograniczeń dotyczących wyłącznie inwestycji zagranicznych, inwestycje zagraniczne zrealizowane przed wejściem w życie takiej nowelizacji nie będą jej podlegać. Tak więc, porządek prawny w Bułgarii zabezpiecza przedsiębiorców zagranicznych przed wprowadzeniem rozwiązań na ich niekorzyść.

Ochrona przed wywłaszczeniem

Konstytucja Bułgarii zezwala na przymusowe wywłaszczenie na potrzeby państwa i komunalne wyłącznie wtedy, jeżeli jest wykonywane z mocy prawa, pod warunkiem, że potrzeby te nie mogą być zaspokojone w żaden inny sposób oraz pod warunkiem uprzedniego zapewnienia uczciwego odszkodowania.

W Bułgarii wywłaszczenie jest regulowane Ustawą o własności państwowej oraz Ustawą o własności komunalnej.

Ustawa o inwestycjach zagranicznych zapewnia inwestorom dodatkową ochronę. Jedną z jej form jest przepis stanowiący, że wywłaszczenie może mieć miejsce jedynie w przypadku wyjątkowo ważnych potrzeb narodowych, których nie można zaspokoić w żaden inny sposób. Nieruchomości stanowiące własność inwestorów zagranicznych nie mogą być przedmiotem wywłaszczenia na potrzeby komunalne.

Kolejną formą ochrony jest to, że ustawa wymaga odszkodowania w postaci innej nieruchomości położonej w tym samym miejscu lub, za zgodą inwestora, położonej gdzie indziej bądź w formie gotówki, jeżeli inwestor zagraniczny preferuje takie rozwiązanie. Wysokość odszkodowania ma być równa cenie rynkowej wywłaszczanej nieruchomości z dnia wywłaszczenia.

FORMY PRZEDSIĘBIORSTW Z KAPITAŁEM ZAGRANICZNYM

Zgodnie z obowiązującym w Bułgarii prawem, firmy z udziałem kapitału zagranicznego mogą być tworzone w dowolnej formie przewidzianej w Kodeksie Handlowym. Formy te obejmują, między innymi, znane powszechnie spółki akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki komandytowe.

Ponadto, zagraniczne osoby prawne, jak i zagraniczne osoby fizyczne i podmioty nieposiadające osobowości prawnej, pod warunkiem, że są zarejestrowane w swoim kraju jako kupcy, mogą tworzyć oddziały w Bułgarii.

Przedstawicielstwa firm zagranicznych również regulowane są Ustawą o inwestycjach zagranicznych. Podmioty zagraniczne mające prawo do prowadzenia działalności gospodarczej w swoim kraju mogą tworzyć przedstawicielstwa w Bułgarii.

Podobnie jak w Polsce, w spółkach typu joint-venture nie ma ograniczeń co do wielkości udziału partnera zagranicznego.

Jeżeli zagraniczna osoba fizyczna pragnie prowadzić w Bułgarii działalność gospodarczą:

- jako osoba fizyczna samodzielnie wykonująca działalność gospodarczą,
- w spółce jawnej,
- w spółdzielni,
- jako komplementariusz w spółce komandytowej lub w spółce komandytowo-akcyjnej,

musi najpierw uzyskać zezwolenie na pobyt stały w Bułgarii.

Więcej informacji o oddziałach i przedstawicielstwach, jak również o tym jak założyć w Bułgarii spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością i spółkę akcyjną znajduje się w rozdziale poświęconym działalności gospodarczej.

TRANSFER ZYSKÓW I KAPITAŁU

Inwestorzy zagraniczni prowadzący działalność gospodarczą w Bułgarii mogą swobodnie transferować zyski za granicę po ich opodatkowaniu. Dotyczy to także repatriacji kapitału zagranicznych przedsiębiorstw oraz udziałowców, w przypadku ich decyzji dot. wycofywania się z tego kraju.

Inwestorzy zagraniczni mogą kupować obce waluty i transferować je zagranicę bez ograniczeń, pod warunkiem przedstawienia potwierdzenia zapłacenia podatków, w następujących przypadkach:

- dochodu uzyskanego z inwestycji,
- przychodów z odszkodowania w przypadku wyłączenia spowodowanego potrzebami państwa,
- kwot uzyskanych z likwidacji działalności,
- przychodów uzyskanych ze sprzedaży dóbr inwestycyjnych,
- kwot uzyskanych w wyniku wykonania nakazu egzekucyjnego.

Prawo wolnego transferu przysługuje również:

- obywatelom zagranicznym zatrudnionym w Bułgarii w stosunku do otrzymywanego przez nich wynagrodzenia,
- obywatelom zagranicznym, którzy uzyskali zezwolenie na pobyt stały i są zarejestrowani jako osoby fizyczne samodzielnie wykonujące działalność gospodarczą lub są udziałowcami:
 - w spółce jawnej,
 - w spółdzielni,
 - w charakterze komplementariusza w spółce komandytowej lub w spółce komandytowo-akcyjnej.

PRAWO WŁASNOŚCI NIERUCHOMOŚCI

Zgodnie z bułgarską konstytucją obywatele państw obcych, podobnie jak zagraniczne osoby prawne, nie mogą bezpośrednio nabywać praw własności do ziemi (w tym zakresie Bułgaria wynegocjowała w Traktacie Akcesyjnym 7-letni okres przejściowy). W przypadku, gdy osoba zagraniczna odziedziczy ziemię w Bułgarii, zobowiązana jest do prze-

niesienia własności tej ziemi na fizyczne lub prawne osoby krajowe w przeciągu trzech lat od momentu wejścia w życie decyzji o przyjęciu spadku.

Powyższe ograniczenia nie obowiązują przedsiębiorstw bułgarskich z udziałem kapitału zagranicznego, *bez względu na jego wysokość w kapitale zakładowym*. Tak więc osoby zagraniczne mogą nabyć pełne prawa własności do ziemi, w tym prawa własności do ziemi rolnej, w drodze ustanowienia własnego przedsiębiorstwa, bądź w wyniku przystąpienia do firmy bułgarskiej poprzez wniesienie własnych udziałów.

Ponadto, na wniosek inwestora, Agencja ds. Inwestycji może uruchomić specjalną procedurę wsparcia instytucjonalnego i zaproponować kompetentnym władzom regionalnym lub komunalnym przekazanie osobie zagranicznej ograniczonych praw własności. Odbywa się to w drodze udzielania odpowiednich zezwoleń na budowę obiektów na określonym terenie bądź umożliwiających korzystanie z nieruchomości będącej własnością państwową, prywatną lub komunalną. Odnośna procedura administracyjna realizowana jest na podstawie Ustawy o własności państwowej i komunalnej i ma stanowić zachętę do podejmowania priorytetowych przedsięwzięć inwestycyjnych.

W przypadku nabywania przez osoby zagraniczne lub przedsiębiorstwa z udziałem zagranicznym praw własności do nieruchomości położonych w strefach przygranicznych i w obszarach o szczególnym znaczeniu dla bezpieczeństwa narodowego, określonych przez Radę Ministrów, konieczne jest wcześniejsze uzyskanie wydanego przez Radę Ministrów pozwolenia.

Zatrudnianie obcokrajowców

Wszyscy obcokrajowcy, którzy mają kartę stałego pobytu lub przyznano im statut uchodźcy mogą być zatrudniani na takich samych zasadach jak obywatele bułgarscy. Pozostali, w celu podjęcia pracy muszą uzyskać czasowe pozwolenie na pracę.

Czasowe pozwolenia na pracę wydawane są przez Krajowy Urząd Zatrudnienia Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej. Pozwolenia są wydawane na wniosek pracodawcy, na określony czas, pracę i dla określonego pracodawcy.

Pozwolenia wydawane są na pracę wymagającą specjalistycznej wiedzy, umiejętności i doświadczenia zawodowego, pod warunkiem, że nie ma obywatela Bułgarii odpowiedniego do podjęcia tej pracy.

Pozwolenie wydaje się na okres proponowanej umowy o pracę, jednak nie dłuższy niż na jeden rok. Może być kilkukrotnie przedłużone w ramach 3-letniego okresu.

Urzędowy okres na wydanie pozwolenia na pracę waha się między 3 tygodniami a 1 miesiącem. Pracodawca wnioskujący musi zapłacić jednorazowo za każde pozwolenie 600 BGN (ponad 5-krotność minimalnej pensji).

Liczba obywateli zagranicznych zatrudnianych przez danego pracodawcę nie może przekraczać 10% całkowitej liczby pracowników. Pracodawca musi też zapewnić pokrycie kosztów podróży powrotnej pracownika zagranicznego w przypadku wcześniejszego rozwiązania umowy o pracę oraz wygaśnięcia lub anulowania uzyskanego pozwolenia na pracę.

Pozwolenie na pracę nie może być wydane, jeżeli:

- pracodawca wnioskujący o wydanie pozwolenia w okresie ostatnich 3 miesięcy zwolnił obywatela Bułgarii odpowiedniego do wykonywania pracy, której dotyczy wniosek o wydanie pozwolenia,
- oferowane warunki pracy i płacy są mniej korzystne niż zwykle proponowane obywatelom Bułgarii,
- proponowane wynagrodzenie nie jest wystarczające dla zapewnienia niezbędnych środków utrzymania,
- Konstytucja lub inne ustawy wymagają, aby daną pracę wykonywał obywatel Bułgarii,
- zatrudniany obcokrajowiec pracował nielegalnie w okresie ostatnich 5 lat,
- wnioskujący pracodawca był karany za łamanie prawa pracy,
- zatrudniany obcokrajowiec znajdował się na liście osób „niepożądanych” lub nie otrzymał wizy.

W drugiej połowie czerwca 2002 roku weszło w życie Rozporządzenie o warunkach wydawania, odmowy i anulowania pozwoleń na pracę dla cudzoziemców, szczegółowo regulujące wyżej wymienione kwestie.

Zgodnie z rozporządzeniem, pozwolenie na zatrudnienie cudzoziemca może być wydane dla miejscowego pracodawcy, jeżeli:

- udowodni on, że aktywnie w okresie co najmniej jednego miesiąca poszukiwał na rynku pracy niezbędnego specjalisty, w tym poprzez Biuro Pracy przy Agencji Zatrudnienia oraz poprzez ogłoszenia w krajowych i lokalnych środkach masowego przekazu,
- cudzoziemiec posiada obiektywnie niezbędne kwalifikacje i staż pracy,
- na rynku pracy nie ma miejscowego specjalisty, odpowiadającego wymaganiom lub mogącego w odpowiednio krótkim czasie uzyskać niezbędne kwalifikacje.

Pozwolenie na pracę nie jest wymagane wobec:

1. Cudzoziemca, którego zatrudnienie wynika z postanowień umów międzynarodowych.

2. Ścisłego kierownictwa/członków zarządu spółki lub oddziału utworzonego na terytorium Bułgarii przez osoby prawne i inwestorów.
3. Gościa – wykładowcy, lektorów i nauczycieli, po uprzednim uzyskaniu zgody odpowiednich władz oświaty i szkolnictwa.
4. Pracowników delegowanych do firm zagranicznych, działających na terytorium Bułgarii na krótki okres (nie dłużej niż 3 miesiące w ciągu 1 roku) w celu:
 - a) szkolenia w zakresie obsługi lub przyjęcia zamówionych maszyn, urządzeń i innych dóbr materialnych;
 - b) szkolenia w ramach umowy eksportowej na dostawę lub umowy licencyjnej;
 - c) usprawnienia lub koordynacji prac;
 - d) montażu, uruchomienia i remontu urządzeń importowanych, wprowadzenia specjalnych technologii, know-how, uruchomienia specjalistycznych i unikalnych procesów technicznych.
5. Sportowców i trenerów zawodowych klubów sportowych, po uprzednim potwierdzeniu przez odpowiednie władze instytucji sportowych.
6. Osoby, która zawarła związek małżeński z obywatelem bułgarskim.

Pozwolenie wydaje się na okres proponowanej umowy o pracę, jednak nie więcej niż na jeden rok. Rozporządzenie określa sytuacje wyjątkowe, w których pozwolenie może być przedłużone.

W Rozporządzeniu zostały wymienione przypadki, w których nie jest wymagane pozwolenie na pracę, m.in. dla kierownictwa zagranicznych firm handlowych zarejestrowanych w Bułgarii, jeżeli osoby te nie są zatrudnione na podstawie umowy o pracę i dla członków służb dyplomatycznych. Ponadto studenci mogą podejmować prace doraźne. W tym przypadku przepisy określają szczegółowe przypadki i wymogi w stosunku do pracodawcy.

Rejestr złożonych wniosków oraz wydanych pozwoleń prowadzi Agencja ds. Zatrudnienia. Szczegółowe informacje i niezbędne dokumenty można otrzymać w Rejonowej Dyrekcji Biura Pracy – właściwej dla miejsca, w którym miałby podjąć pracę cudzoziemiec.

ZACHĘTY PODATKOWE

Podmioty zagraniczne i krajowe, które inwestują w regionach o wysokiej stopie bezrobocia (przewyższającej o 50% średnią krajową) mogą ubiegać się o 100% zwolnienie z podatku dochodowego (szerzej w Rozdziale V). Regiony te są zatwierdzane każdego roku przez Ministra Finansów. Kwota zwolnienia traktowana jest jak rezerwa i jeżeli przewyższa podatek należny za dany rok, pozostała jej część może być wykorzystana do pomniejszenia podatku dochodowego przez pięć kolejnych lat.

W przypadku realizacji dużych projektów inwestycyjnych, z którymi związany jest import, istnieje również możliwość zwolnienia z podatku VAT naliczanego od importowanych maszyn i urządzeń (szerzej w Rozdziale V).

Ponadto, osoby prawne, które zakończyły procedurę upadłościową sądowym zatwierdzeniem planu rehabilitacji, korzystają z pełnego zwolnienia z podatku dochodowego tej części dochodu, która jest konsekwencją działań wynikających z realizacji planu ratowania przedsiębiorstwa. W ten sposób ustawodawca stworzył bodziec finansowy, służący ratowaniu upadających przedsiębiorstw.

BRANŻE ATRAKCYJNE POD WZGLĘDEM INWESTYCYJNYM

Przemysł włókienniczy

Szczególna atrakcyjność inwestycji w przędzalnictwo, tkactwo, dziewiarstwo i branżę odzieżową wynika z dostępności wysoko wykwalifikowanej i taniej siły roboczej, doświadczeń eksportowych i bliskości rynków europejskich umożliwiającej szybką reakcję na zmianę trendów, wysokiej jakości wytwarzanych ubrań, brak kontyngentów w eksporcie do UE, duże doświadczenie lokalne, wynikające z tradycyjnie silnej pozycji sektora i dostępności surowców.

Ze względu na niskie koszty siły roboczej (średnia miesięczna płaca w sektorze wynosi 91 EUR) szczególnie atrakcyjne są te dziedziny przemysłu, które charakteryzują się wysoką pracochłonnością – np. szycie i bazujący na tej formie przerób uszlachetniający (import tkanin i ich reeksport po przeróbkach). Pozwala to bułgarskim przedsiębiorstwom konkurować z innymi firmami z Europy Środkowej i Wschodniej oraz z Turcji.

Znacząca część produkcji jest lokowana za granicą. Udział przemysłu włókienniczego w eksporcie wynosi około 20%. W sektorze jest zatrudnionych około 150 tys. osób. Wartość inwestycji zagranicznych w tym sektorze wyniosła około 280 mln USD.

Przemysł spożywczy i przetwórstwa spożywczego

Szczególnie interesujące możliwości inwestycyjne, wynikające między innymi z krajowego doświadczenia, ale także z potrzeb modernizacji, związane są z rozwijaniem produkcji w następujących segmentach:

- przetwórstwo owocowo-warzywne,
- produkcja win,
- hodowla zwierząt, w tym przetwórstwo mięsa i produkcja pasz.

Inwestycjom w sektorze spożywczym sprzyja również duży udział ziemi uprawnej w całkowitej powierzchni kraju, wynoszący około 55%, jak również przyjazny klimat. Około 50% produkowanej żywności kierowane jest na eksport. Szybko rośnie sprzedaż takich wyrobów jak soki i woda mineralna. Dla przykładu w latach 2002-2005 spożycie napojów (wody mineralnej i soków) rosło w tempie 15-20% rocznie.

W sektorze spożywczym zainwestowano do końca 2005 około 280 mln USD, z czego największy udział miała produkcja piwa (m.in. Heineken, Interbrew, Carlsberg) oraz przetwórstwo spożywcze (m.in. Kraft Foods, Nestle).

Przemysł spożywczy jest również beneficjentem programu pomocowego Unii Europejskiej SAPARD, którego wartość wynosi około 50 mln EUR rocznie.

Z szybkim rozwojem sektora spożywczego wiąże się również bezpośrednio rozwój branży opakowaniowej, stymulowany m.in. poprzez wprowadzanie rygorystycznych norm sanitarnych, jak również zalety marketingowe (dynamiczny rozwój wielkopowierzchniowych sieci handlowych) i wymogi bezpieczeństwa.

Turystyka

Branża turystyczna w Bułgarii przedstawia wiele potencjalnych możliwości do przeprowadzenia udanych, bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Wynika to z następujących czynników:

- dobrze rozwinięty i rosnący rynek wyjazdów zorganizowanych z Europy Zachodniej i wschodniej części basenu Morza Śródziemnego,
- potencjał do tworzenia nowych ośrodków turystycznych,
- potencjał do zakładania parków tematycznych i ośrodków sportu i rekreacji związanych z ośrodkami wypoczynkowymi,
- gotowe tereny do budowania pól golfowych,
- możliwości rozwoju rynku,
- kompetentni i doświadczeni partnerzy lokalni,
- konkurencyjne w stosunku do innych ośrodków nadmorskich koszty nieruchomości oraz koszty pracy.

Należy podkreślić, że wymienione wyżej branże charakteryzują się wysokimi notowaniami pod względem lokalnego doświadczenia i know-how, potencjału do poprawy wydajności i obniżki kosztów, dostępności wykwalifikowanej siły roboczej oraz doświadczenia i tradycji eksportowej. Ponadto realizowane w nich przedsięwzięcia mogą liczyć na wsparcie finansowe Unii Europejskiej w ramach programu SAPARD.

Bułgaria powoli odzyskuje swoje wysokie miejsce w rankingach wyjazdów turystycznych. W okresie 2003-2005 liczba przyjeżdżających turystów wzrosła o ponad 50% do 4,8 mln, zapewniając dochody w wysokości prawie 2 mld USD. Wartość inwestycji zagranicznych w tym sektorze szacuje się na ponad 330 mln EUR. Inwestycje zmierają w szczególności do infrastruktury – hotele, nabrzeża, porty.

Usługi finansowe

Rozwój rynku usług finansowych ma podobny charakter do tego, jaki miał miejsce w okresie transformacji w Polsce.

W chwili obecnej dominującym typem usług finansowych są usługi bankowe. Mając na uwadze ich szybki rozwój (w tym również usług ubezpieczeniowych), należy oczekiwać, iż podobnie jak w Polsce wraz ze wzrostem zamożności zaistnieje potrzeba alternatywnych usług finansowych.

Przy obecnych trudnościach w uzyskaniu kredytów, do perspektywicznych usług finansowych można zaliczyć leasing, usługi pośrednictwa kredytowego oraz świadczenie pożyczek gotówkowych dla ludności o niskich dochodach. Dla przykładu, wartość rynku leasingu wzrosła w okresie 2004-2005 prawie trzykrotnie, z 200 do 612 mln EUR (struktura rynku leasingu w 2005 roku: 40,1% maszyny i urządzenia; 29,1% samochody dostawcze; 23,4% samochody osobowe).

Rozwój usług finansowych będą stymulować przede wszystkim obecni już w sektorze bankowym inwestorzy zagraniczni. Szacuje się, iż około 85% aktywów sektora bankowego jest kontrolowane przez inwestorów zagranicznych.

Energetyka

Sektor energetyczny jest jedną z kluczowych gałęzi gospodarki bułgarskiej. W chwili obecnej pojawia się szereg potencjalnych możliwości w elektroenergetyce związanych m.in. z modernizacją sieci ciepłowniczych, mocy wytwórczych oraz sieci przesyłowych (energia elektryczna, gaz), co będzie generowało popyt na maszyny i urządzenia oraz wykwalifikowane usługi.

Potencjalnym obszarem zainteresowań mogą się stać projekty związane z modernizacją miejskich sieci wodociągowych, które są znacznie przestarzałe i muszą zostać zmodernizowane, bowiem generują wysokie straty przesyłowe (do największych projektów tego typu należy modernizacja sieci wodociągowej w Sofii, modernizacja mocy wytwórczych

większości dużych elektrociepłowni oraz planowana budowa elektrowni atomowej w Belene, której koszt budowy szacowany jest na około 2-3 mld EUR).

W 2005 roku nakłady na modernizację i inwestycje w energetyce kształtowały się na poziomie 700 mln EUR.

Inwestorzy powinni mieć na uwadze, iż wejście do niektórych sektorów jest możliwe tylko poprzez uczestniczenie w prywatyzacji, w tym w takich branżach jak produkcja i przesył energii (energia elektryczna, gaz).

Infrastruktura transportowa

Rozwój infrastruktury transportowej jest jednym z priorytetów obecnej polityki transportowej. Wynika to m.in. z zapewnienia przepustowości strategicznych korytarzy transportowych. Do potencjalnych projektów należy modernizacja dróg mająca na celu dostosowanie bułgarskich dróg do standardów europejskich związanych m.in. z transportem ciężarowym. Szacuje się, iż modernizacji będzie wymagać około 1200 km dróg. W planach jest również budowa autostrad Sofia-Burgas oraz Burgas-Varna, jak również budowa mostu na Dunaju. Znaczna część środków będzie także alokowana w projektach służących modernizacji przejść granicznych.

Nie bez znaczenia jest fakt, iż modernizacja dróg jest współfinansowana ze środków Unii Europejskiej (m.in. PHARE, ISPA) oraz środków międzynarodowych instytucji finansowych (m.in. Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju), co znacząco zwiększa przejrzystość procedur przetargowych.

Wartość planowanych środków na projekty drogowe w latach 2006-2015 przekracza 1,8 mld EUR; obejmą one w szczególności budowę i modernizację autostrad (autostrada Hemus, autostrada Trakia, autostrada Warna – Burgas; w sumie ponad 700 mln EUR), modernizacja korytarzy IV i VIII (410 mln EUR), modernizacja odcinka Ruse – Weliko Tyrnowo (250 mln EUR).

Polscy przedsiębiorcy powinni również zwrócić uwagę na projekty w transporcie kolejowym, który podobnie jak transport drogowy wymaga znaczącej modernizacji.

Wartość planowanych środków na projekty kolejowe w latach 2006-2015 przekracza 1,4 mld EUR.

Jednym z najważniejszych projektów inwestycyjnych jest wspomniana już wyżej modernizacja i elektryfikacja 200 km linii kolejowej prowadzącej z Płowdiw do granic Turcji (325 mln EUR).

Budownictwo mieszkaniowe i biurowe

Jednym z efektów wzrostu dochodów gospodarstw domowych (przede wszystkim Sofia, Płowdiw, Warna, Burgas) oraz zwiększonej dostępności kredytów bankowych jest dynamiczny rozwój budownictwa mieszkaniowego.

Jednym z czynników napędzających budownictwo mieszkaniowe są również działania spekulacyjne związane z oczekiwanym wzrostem wartości mieszkań po wejściu do UE. Szczególnym zainteresowaniem cudzoziemców cieszą się zwłaszcza nieruchomości w okolicach nadmorskich.

W pierwszych trzech kwartałach 2005 roku ilość wydanych zezwoleń budowlanych na budynki mieszkaniowe wzrosła o 47%.

Mając na uwadze bardzo dobrze rozwinięty sektor budownictwa mieszkaniowego w Polsce, polscy przedsiębiorcy mogą upatrywać swoich szansy zarówno w eksporcie materiałów budowlanych (m.in. stolarka budowlana, ocieplenia, płyty gipsowe) jak i w dziedzinie wyposażania mieszkań (w tym również sprzęt AGD) oraz w zakresie podejmowania inwestycji developerskich.

Handel detaliczny

Handel detaliczny należy do bardzo szybko rozwijających się sektorów stwarzających duże możliwości dla polskich przedsiębiorców.

Największymi inwestorami wnoszącymi wielkopowierzchniowe sklepy/supermarkety są Metro (ok. 85 mln EUR inwestycji), Billa (ok. 70 mln EUR), CBA (ok. 80-100 mln EUR), Praktiker (ok. 50 mln EUR).

W latach 2005-2006 zostaną uruchomione w Sofii i okolicach 3 duże galerie handlowe o łącznej powierzchni przekraczającej 100 tys. m². Zgodnie z ogłoszonymi przez inwestorów planami budowy ośrodków handlowych, w latach 2006-2008 ich łączna powierzchnia przekroczy 80 tys. m². W 2006 roku na rynek bułgarski mają wejść sieci Kaufland (wartość planowanych obiektów 300 mln EUR) oraz Lidl. Jedną z największych inwestycji w rejonach Sofii będzie budowa galerii handlowej Sofia Airport Centre o powierzchni około 115 tys. m², której uruchomienie planowane jest na 2008/2009 rok.

Polscy przedsiębiorcy mogą skorzystać z szeregu interesujących opcji obejmujących zarówno eksport gotowych produktów (żywność, odzież) m.in. poprzez wykorzystanie istniejących kontaktów handlowych z sieciami w Polsce, jak również otwieranie własnych sklepów (w tym markowych).

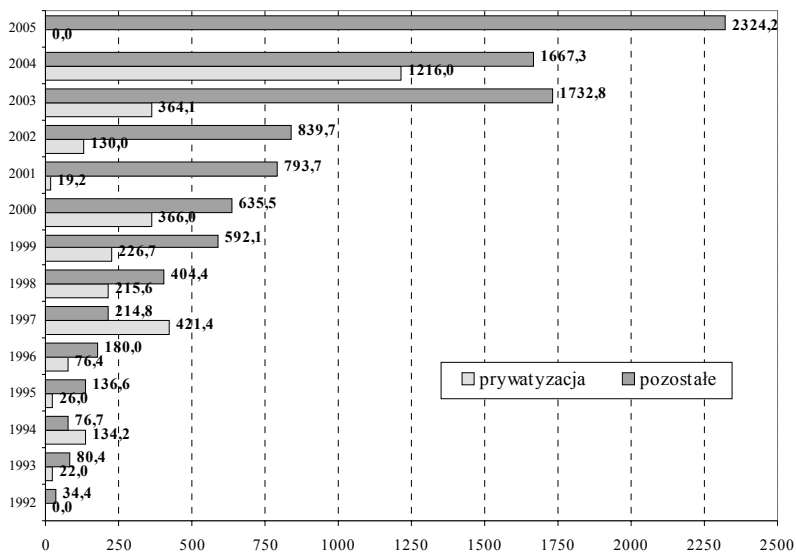
WIELKOŚĆ I STRUKTURA INWESTYCJI

Otwarcie Bułgarii na inwestycje zagraniczne nastąpiło wraz ze zmianami politycznymi na początku lat dziewięćdziesiątych. Zainteresowanie inwestorów zagranicznych Bułgarią znacznie wzrosło po rozpoczęciu procesów prywatyzacyjnych w 1993 r., kiedy to bezpośrednio inwestycje zagraniczne w Bułgarii po raz pierwszy przekroczyły próg 100 mln USD rocznie. Wzrost napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych w ostatnich latach jest związany w dużej mierze z poprawą klimatu inwestycyjnego – w tym przede wszystkim dostosowywaniem krajowej legislacji do regulacji Unii Europejskiej, jak również ze stopniowym wzrostem dochodów społeczeństwa stanowiących o atrakcyjności rynku od strony popytowej. Trendy te są widoczne m.in. w rosnącym napływie inwestycji typu greenfield.

Łącznie, od 1992 roku do końca 2005 roku, podmioty zagraniczne zainwestowały w Bułgarii około 12,9 miliarda USD, realizując ponad 50 tysięcy różnych przedsięwzięć. W okresie styczeń-luty 2006 do Bułgarii napłynęły inwestycje zagraniczne o wartości około 271 mln EUR.

Poniżej przedstawiono napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Bułgarii w latach 1993-2005 z podziałem na dokonane w ramach procesu prywatyzacji i pozostałe (obejmujące m.in. nowe inwestycje typu greenfield, reinwestycje oraz joint-venture).

Rys. 18 Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Bułgarii w latach 1992-2005 (w milionach USD)

Źródło: Bułgarska Agencja ds. Inwestycji

Dane te zostały również przedstawione w formie tabelarycznej w załączniku nr 7.

Według danych opublikowanych przez Bułgarską Agencję Inwestycji Zagranicznych, w 2005 roku przedsiębiorcy zagraniczni zainwestowali w Bułgarii 2324,2 mln USD. Kwota ta, pomimo relatywnie dużej wartości, oznacza spadek prawie o jedną piątą w porównaniu do roku ubiegłego.

Rosnąca liczba inwestycji zagranicznych typu greenfield wiąże się ze stopniowym finalizowaniem procesów prywatyzacyjnych, stanowiących w latach 90-tych jeden z podstawowych czynników inwestycyjnego angażowania się kapitału zagranicznego w Bułgarii.

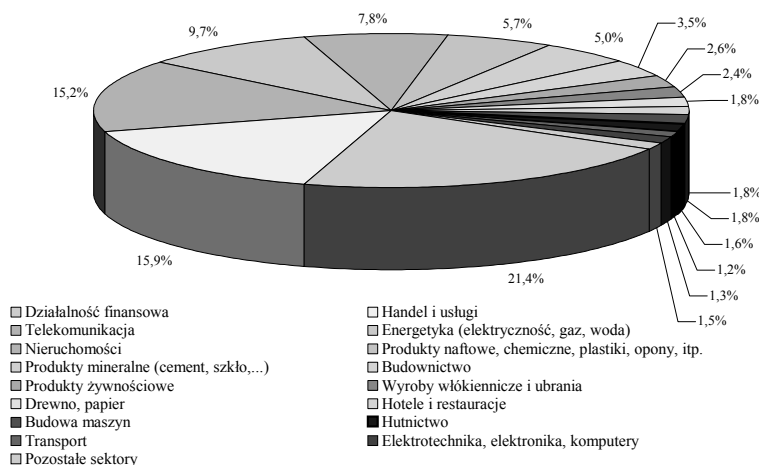
Do najbardziej atrakcyjnych sektorów należą usługi, w szczególności finansowe, handel i telekomunikacja. W latach 1998-2005 zagraniczni inwestorzy ulokowali w tych sektorach odpowiednio 2,3; 1,7 i 1,6 mld USD. Zainteresowanie tymi sektorami wynika z dostosowania infrastruktury finansowej i handlowej do standardów krajów Unii Europejskiej. W sektorze bankowym szacuje się, iż około 85% aktywów jest kontrolowane przez inwestorów zagranicznych.

Największym „beneficjentem” i odbiorcą kapitału zagranicznego jest bułgarski przemysł, w którym ulokowano ponad 30% wartości inwestycji ogółem. Inwestycje zagraniczne generalnie koncentrują się w regionach o dużym znaczeniu gospodarczym (Sofia, Płowdiw) oraz na atrakcyjnych turystycznie wybrzeżach Morza Czarnego.

Stosunkowo niewiele inwestycji, bardzo pożądaných z punktu widzenia tworzenia PKB i priorytetów bułgarskiej polityki gospodarczej, napłynęło do przetwórstwa żywności i rolnictwa (ok. 310 mln USD). Lista największych inwestorów zagranicznych w poszczególnych branżach znajduje się w załączniku nr 10.

Struktura branżowa bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Bułgarii na koniec 2005 roku przedstawiona jest na poniższym wykresie.

Rys. 19 Struktura branżowa skumulowanych bezpośrednich inwestycji zagranicznych w okresie 1998-2005 (ogółem 11,5 mld USD)

Źródło: Bułgarska Agencja ds. Inwestycji

Bardziej szczegółowe dane w ujęciu sektorowym zamieszczone zostały w załączniku nr 8.

Analizując strukturę geograficzną napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych w latach 1992-2005 należy zauważyć, że najczęściej zainwestowali w Bułgarii przedsiębiorcy austriaccy (2,5 mld USD), greccy (1,3 mld USD) i niemieccy (1 mld USD). Tuż za nimi po-

dążąca inwestorzy z Włoch (0,8 mld USD) i Holandii (0,8 mld USD). Na tych pięć państw przypada około 49% wszystkich bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Bułgarii.

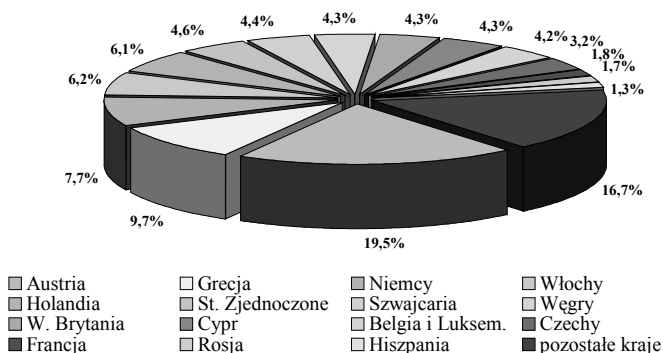
Skumulowana wartość inwestycji zrealizowanych w Bułgarii przez polskich przedsiębiorców jest relatywnie niska i wynosi wg danych Bułgarskiej Agencji ds. Inwestycji „Invest-Bulgaria” – zaledwie około 6 mln USD. Największymi polskimi inwestorami w Bułgarii są obecnie Maspex oraz GTC. W latach dziewięćdziesiątych największą inwestycją był zakup przez polskich inwestorów udziałów w firmie MK Oliwia, będącej producentem oleju słonecznikowego, za około 1,3 mln USD (następnie zostały one sprzedane innym inwestorom). Na koniec 2005 roku w Bułgarii było zarejestrowanych 31 polskich przedsiębiorstw, na czele z wadowickim Maspexem, który za około 5,2 mln EUR przejął jednego z wiodących producentów soków firmę Queens.

W pierwszym kwartale 2006 roku notowany na warszawskiej giełdzie developer GTC nabył za około 2,4 mln EUR grunty w Sofii celem budowy budynku biurowego z częścią handlową.

Z krajów znajdujących się w okresie transformacji gospodarczej najwięcej w Bułgarii zainwestowały Węgry (561 mln USD), Czechy (420 mln USD) oraz Rosja (215 mln USD). Na rysunku nr 20 przedstawiono strukturę bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Bułgarii.

Do głównych barier w realizacji inwestycji w Bułgarii inwestorzy zaliczają stosunkowo dużą biurokrację, korupcję oraz nieprzejrzyste regulacje prawne.

Rys. 20 Struktura geograficzna skumulowanych bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Bułgarii na koniec 2005 roku (ogółem 12,9 mld USD)

Źródło: Bułgarska Agencja ds. Inwestycji

Bardziej szczegółowe dane, obejmujące 26 krajów i ich inwestycje w ujęciu rocznym w okresie 1992-2005, przedstawione zostały w załączniku nr 9, zaś listę największych inwestorów zawiera załącznik nr 10.

VIII. HANDEL ZAGRANICZNY

RAMY PRAWNE

Bułgaria jest członkiem Światowej Organizacji Handlu (WTO) od 1 grudnia 1996 roku. Prawne uwarunkowania obrotów handlowych Bułgarii z zagranicą opierają się w głównej mierze na podpisanych przez Bułgarię dwustronnych i wielostronnych umowach międzynarodowych.

Unia Europejska

Handel z Unią Europejską regulowany jest Umową o Stowarzyszeniu z 1993 roku, która weszła w życie 1 lutego 1995 roku. Umowa ta obejmuje stopniową redukcję stawek celnych w handlu z krajami UE, stosując korzystną dla Bułgarii zasadę asymetrii. Na jej mocy od 1 stycznia 1998 roku eksport bułgarskich towarów przemysłowych do Unii Europejskiej jest wolny od cła. Z kolei import towarów przemysłowych z UE po okresie stopniowej liberalizacji został w pełni zwolniony z cła od 1 stycznia 2002 roku. Handel artykułami rolnymi pomiędzy Bułgarią a Unią Europejską w części oparty jest na zasadach kontyngentowych.

Zgodnie z podpisanym przez przedstawicieli Bułgarii w dniu 25 kwietnia 2005 roku Traktatem o Przystąpieniu do Unii Europejskiej, do dnia uzyskania członkostwa w Unii Europejskiej Bułgaria wystąpi z wszelkich dotychczasowych preferencyjnych porozumień handlowych. Poczynając od momentu przystąpienia do Unii Europejskiej przewidzianego na dzień 1 stycznia 2007 roku, ramy prawne regulujące handel zagraniczny będą zgodne z zagraniczną polityką handlową Unii Europejskiej.

EFTA

W roku 1993 Bułgaria podpisała Umowę o Wolnym Handlu z krajami Europejskiego Zrzeszenia Wolnego Handlu (EFTA), do którego należą Szwajcaria, Lichtenstein, Norwegia i Islandia. Na mocy tej umowy od 1 stycznia 1998 roku eksport bułgarskich towarów przemysłowych do krajów EFTA jest wolny od cła. Podobnie jak w przypadku umowy z UE, po okresie stopniowej liberalizacji import towarów przemysłowych z EFTA został w pełni zwolniony z cła od 1 stycznia 2002 roku, natomiast handel artykułami rolnymi opiera się na zasadach kontyngentowych.

CEFTA

17 lipca 1998 roku Bułgaria podpisała umowę o przystąpieniu do Środkowo-Europejskiej Strefy Wolnego Handlu (CEFTA), do której należą Polska, Czechy, Słowacja, Węgry, Słowenia i Rumunia. Wejście umowy w życie 1 stycznia 1999 roku spowodowało zniesienie ceł na ponad 80% towarów przemysłowych występujących w obrocie pomiędzy Bułgarią a krajami CEFTA. Zwolnienie z cła pozostałych towarów przemysłowych nastąpiło 1 stycznia 2002 roku.

Handel artykułami rolnymi opiera się na ich podziale na trzy grupy: towary o zerowej stawce celnej, towary o obniżonej stawce celnej oraz towary, na które kraje CEFTA przyznają sobie nawzajem udogodnienia.

Turcja

11 lipca 1998 roku Bułgaria i Turcja podpisały umowę o utworzeniu strefy wolnego handlu pomiędzy obydwoma krajami. Na mocy umowy, która weszła w życie 1 stycznia 1999 roku około 90% bułgarskiego eksportu do Turcji zostało zwolnione z cła, a od 1 stycznia 2002 roku wszystkie bariery celne na handel artykułami przemysłowymi pomiędzy tymi krajami zostały zniesione. Handel artykułami rolnymi odbywa się na podstawie przyznawanych sobie nawzajem udogodnień.

Macedonia

Umowa o utworzeniu strefy wolnego handlu pomiędzy Bułgarią a Macedonią została podpisana 13 października 1999 roku i weszła w życie 1 stycznia 2000 roku. Przewiduje ona całkowite zniesienie ceł na towary przemysłowe od 1 stycznia 2005 roku. Od 1 stycznia 2002 roku około 90% obrotu artykułami przemysłowymi jest realizowana według zerowych stawek celnych. Zgodnie z porozumieniem, handel artykułami rolnymi odbywa się na zasadach kontyngentowych.

Izrael

8 czerwca 2001 roku Bułgaria podpisała porozumienie o wolnym handlu z Izraelem. Przewiduje ono utworzenie do 1 stycznia 2004 roku strefy wolnego handlu pomiędzy tymi krajami. Z wejściem w życie od 1 stycznia 2002 roku strona izraelska dokonała liberalizacji 95,6% importu towarów przemysłowych z Bułgarii, zaś strona bułgarska dokonała liberalizacji 85,9% importu towarów przemysłowych pochodzenia izraelskiego. Udogodnienia w handlu artykułami rolnymi oraz przetworzonymi produktami rolnymi

objmują kontyngenty celne, w ramach których stosowane są obniżone lub zerowe stawki celne.

Dodatkowo w latach 2003-2005 zostały podpisane umowy o utworzeniu strefy wolnego handlu z Albanią, z Serbią i Czarnogorą, z Mołdową, z Bośnią i Hercegowiną.

Memorandum o Liberalizacji i Wspieraniu Handlu

W czerwcu 2001 roku siedem krajów bałkańskich (Albania, Bośnia i Hercegowina, Bułgaria, Chorwacja, Macedonia, Rumunia i Jugosławia) podpisało Memorandum o Liberalizacji i Wspieraniu Handlu. Dokument ten przewidywał podpisanie dwustronnych porozumień gospodarczych pomiędzy wszystkimi siedmioma krajami do końca 2002 roku. Wszystkie te porozumienia miały zostać oparte na zasadach Światowej Organizacji Handlu (WTO), z uwzględnieniem przyjętych przez poszczególne kraje zobowiązań w stosunku do Unii Europejskiej. Dzięki tej inicjatywie kraje Europy Południowo-Wschodniej stworzyły sieć dwustronnych porozumień o wolnym handlu obejmującą około 55 milionów konsumentów. Można oczekiwać, że taka liberalizacja rynku zainteresuje inwestorów zagranicznych i przy zachowaniu stabilności politycznej i gospodarczej zwiększy napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do państw regionu.

LICENCJONOWANIE HANDLU ZAGRANICZNEGO

W wyniku liberalnej polityki handlowej zgodnej ze standardami WTO tylko niewiele grup towarowych występujących w obrocie handlowym z zagranicą podlega kontroli administracyjnej. Generalnie kontrola ta ma charakter rejestracji lub wydawania zezwoleń.

Rejestracja (licencjonowanie automatyczne) oznacza rejestrację transakcji eksportu i importu towarów prowadzoną dla celów statystycznych.

Nieliczne towary podlegające obowiązkowi rejestracji obejmują:

- Niektóre rodzaje drewna – w przypadku eksportu; rejestracją zajmuje się Ministerstwo Rolnictwa i Leśnictwa.

Zezwolenie (licencjonowanie nieautomatyczne) jest licencją na dokonywanie transakcji towarowych. Wymóg ten wynika z przestrzegania przez Bułgarię zawartych porozumień międzynarodowych, jak również z prawodawstwa krajowego.

1. Zezwolenie jest wymagane m.in. w przypadku wprowadzania na obszar celny Bułgarii bądź eksportu i reeksportu:

- materiałów nuklearnych, substancji radioaktywnych oraz innych źródeł promieniowania radioaktywnego, zgodnie z postanowieniami Ustawy o pokojowym wykorzystaniu energii atomowej. Za wydanie zezwolenia odpowiada agencja ds. regulacji energetyki jądrowej;
 - prochu dymnego, materiałów wybuchowych i pirotechnicznych oraz wykonanych z nich wyrobów o przeznaczeniu cywilnym i trójnitoluenu (trotyl). Za wydanie zezwolenia odpowiada Ministerstwo Gospodarki i Energetyki;
 - broni myśliwskiej i sportowej, pistoletów i rewolwerów gazowych i sygnalizacyjnych oraz amunicji do nich – możliwych do wykorzystania zarówno dla potrzeb cywilnych jak i militarnych. Za wydanie zezwolenia odpowiada Ministerstwo Gospodarki i Energetyki.
2. Wprowadzania na obszar celny Bułgarii:
- celowników, celowników laserowych i miotaczy gazu. Za wydanie zezwolenia odpowiada Ministerstwo Gospodarki i Energetyki;
 - roślin i zwierząt obcych dla flory i fauny Republiki Bułgarii, przeznaczonych do rozmnażania i hodowli. Za wydanie zezwolenia odpowiada Ministerstwo Środowiska Naturalnego i Wód;
 - produkcji poligraficznej do podaży publicznej, która może być wykorzystywana jako papier wartościowy. Za wydanie zezwolenia odpowiada Ministerstwo Finansów.
 - środków ochrony roślin. Za wydanie zezwolenia odpowiada Ministerstwo Rolnictwa i Leśnictwa;
 - zagrożonych rodzajów dzikiej flory i fauny, objętych Konwencją Waszyngtońską o międzynarodowym handlu zagrożonymi rodzajami dzikiej flory i fauny. Za wydanie zezwolenia odpowiada Ministerstwo Środowiska Naturalnego i Wód.
3. Importu:
- leków medycznych. Za wydanie zezwolenia odpowiada Ministerstwo Ochrony Zdrowia;
 - preparatów weterynaryjnych. Za wydanie zezwolenia odpowiada Ministerstwo Rolnictwa i Leśnictwa.
4. Eksportu i reeksportu:
- roślin nieuprawnych i ich części (za wyjątkiem tych z listy ustanowionej rozporządzeniem Ministra Środowiska Naturalnego i Wód). Za wydanie zezwolenia odpowiada Ministerstwo Środowiska Naturalnego i Wód;
 - dzikich zwierząt (za wyjątkiem tych, które są przedmiotem Ustawy o polowaniach i ochronie dzikich zwierząt), małży, ślimaków morskich i lądowych, żab, łącznie z hodowanymi w fermach; dziko rosnących grzybów. Za wydanie zezwolenia odpowiada Ministerstwo Środowiska Naturalnego i Wód;
 - dzieł sztuki i przedmiotów o wartości historycznej, archeologicznej, numizmatycznej, egzemplarzy muzealnych i o wartości przyrodniczej. Za wydanie zezwolenia odpowiada Ministerstwo Kultury.

5. Eksportu:

- żywej dziczyzny i jej materiału genetycznego, trofeów myśliwskich, rogów i innych produktów dzikich zwierząt, z wyłączeniem zdobytych przez myśliwych w ramach zorganizowanej turystyki myśliwskiej. Za wydanie zezwolenia odpowiada Ministerstwo Rolnictwa i Leśnictwa;
- farmaceutyków związanych z ochroną zdrowia ludzkiego. Za wydanie zezwolenia odpowiada Ministerstwo Zdrowia.

Zabroniony jest również eksport drewna uzyskanego na skutek pożarów z pozycji 440320110, 440391100, 440320190, 440391900, 440320310, 440329100, 440320390, 440399100, 440320910, 440399510, 440320990, 440499950 i 440110000 taryfy celnej.

W celu dokonania rejestracji lub otrzymania zezwolenia firma musi przedłożyć odpowiedniemu ministerstwu wypełniony formularz certyfikatu wraz z wypisem z rejestru sądowego, zaświadczeniem o rejestracji w urzędzie podatkowym, numerem rejestracyjnym z rejestru BULSTAT (Krajowy Instytut Statystyczny) oraz innymi właściwymi dokumentami potwierdzającymi dane zawarte w wypełnionym formularzu certyfikatu. Mogą to być na przykład kontrakt, faktura pro-forma, zamówienie, certyfikat jakości, świadectwo weterynaryjne czy świadectwo pochodzenia. W niektórych przypadkach wymagane jest przedłożenie dodatkowych dokumentów. Na przykład, w przypadku importu matryc do tłoczenia płyt kompaktowych, wymagane jest przedstawienie odpowiedniego świadectwa nabycia praw autorskich. Wymagane mogą być również licencje na handel i produkcję (jeśli są konieczne).

Wprowadzanie na obszar celny Bułgarii, tranzyt bezpośredni, eksport oraz reeksport wyrobów o przeznaczeniu militarnym i specjalnym, jak również towarów i technologii o podwójnym zastosowaniu (cywilnym i wojskowym) podlega odrębnej reglamentacji (Bułgaria jest stroną układu z Waassenar).

Zabroniony jest import substancji niszczących warstwę ozonową, odpadów i innych materiałów niebezpiecznych dla środowiska.

IMPORT ARTYKUŁÓW ROLNYCH

Import artykułów rolnych jest w Bułgarii w pełni zliberalizowany i nie podlega systemowi automatycznego licencjonowania importu, jaki obowiązuje w stosunku do niektórych innych towarów. Ta generalna zasada nie dotyczy trzech grup towarowych, w odniesieniu do których przy imporcie obowiązuje system nieautomatycznego licencjonowania, polegający na wydawaniu zezwoleń. Zezwolenia te wymagane są dla:

1. Produktów ochrony roślin:

Wymagana jest licencja na import, sprzedaż, pakowanie i usługi w tym zakresie. Koszt uzyskania licencji wynosi od 278,50 BGN do 425,80 BGN i uzależniony jest od liczby rodzajów wykonywanej działalności.

2. Zwierząt, produktów pochodzenia zwierzęcego, pasz i preparatów weterynaryjno-medycznych:

Wymagane jest zezwolenie Państwowego Urzędu Weterynaryjno-Medycznego na import zwierząt, surowców i produktów pochodzenia zwierzęcego, dodatków, pasz i dodatków do pasz, preparatów weterynaryjno-medycznych. Zezwolenie wydawane jest na jeden rok kalendarzowy.

3. Dzicyzny żywej i materiału genetycznego:

Zezwolenia ważne 3 miesiące wydaje naczelnik Państwowego Zarządu Lasów, po uzgodnieniu z ministrem ochrony środowiska i wód.

Odpowiednie zezwolenia wydawane są przez Ministerstwo Rolnictwa i Lasów.

W styczniu 2003 roku weszło w życie wydane przez Ministerstwo Rolnictwa i Leśnictwa Zarządzenie Nr 1 z 10.01.2003 (opublikowane w Dyrżawen Westnik nr 6/21.01.2003), dotyczące norm zdrowotnych zwierząt przy imporcie bydła, owiec, kóz i świń oraz wymogów sanitarno-weterynaryjnych przy imporcie produktów pochodzenia zwierzęcego do konsumpcji przez ludność.

Minister Rolnictwa i Leśnictwa co roku wydaje zarządzenie, w którym są opisane warunki i zasady dotyczące rejestracji i zezwoleń na transakcje w handlu zagranicznym, będące w kompetencjach Ministerstwa Rolnictwa i Leśnictwa.

Wolumen kontyngentów oraz okresy realizacji odnoszące się do importu do Bułgarii wyrobów mięsnych (mięso surowe, kiełbasy, podroby, konserwy itp.) na 2006 rok został określony w Decyzji Rady Ministrów Nr 556 z 17 czerwca 2005 r. (opubl. w Gazecie Państwowej Nr 52 z 24.06.2005), dotyczącej podziału kontyngentów na import do Bułgarii produktów rolniczych, pochodzących ze Wspólnoty Europejskiej wg okresów realizacji.

USTAWA O ETYKIETOWANIU ARTYKUŁÓW TEKSTYLNICH

Na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów nr 308 z 27 grudnia 2001 roku przyjęta została Ustawa o etykietowaniu i nazewnictwie produktów tekstylnych, opublikowana w bułgarskiej Gazecie Państwowej nr 2 z 8 stycznia 2002 roku. Ustawa w całości weszła w życie 1 stycznia 2003 roku.

Dokument ten określa wymogi dotyczące etykietowania produktów tekstylnych i dotyczy wszystkich rodzajów wyrobów tekstylnych o zawartości włókien tekstylnych nie mniejszej niż 80% masy ogólnej, jak również innych produktów zawierających nie mniej niż 80% komponentów tekstylnych, takich jak materiały obciowe, wielowarstwowe pokrycia, materace, podszewki ocieplające do produkcji obuwia, rękawic itp.

Ustawa definiuje również wymogi odnośnie nazewnictwa artykułów tekstylnych. Załącznik nr 1 do ustawy zawiera nazwy i określenia włókien tekstylnych. Nazwy te muszą być podawane w sposób jasny, zrozumiały i jednolity w materiałach reklamowych, katalogach i dokumentacji handlowej oraz dotyczącej opakowań, etykietowania i markowania. Ponadto określone zostały metody dokonywania analiz ilościowych dwu- i trzyrodzajowych mieszanek włókien.

Obowiązek etykietowania spoczywa na osobach fizycznych i prawnych, wprowadzających produkty tekstylne na rynek bułgarski do celów produkcyjnych i handlowych.

Etykiety na produkty tekstylne muszą:

- być sporządzone w języku bułgarskim lub bułgarskim i innym,
- określać procentowo skład rodzajów włókien,
- być wyraźne i szczegółowe, niepozwalające na wprowadzenie w błąd kupującego.

Stosowanie skrótów w umowach i fakturach sprzedaży jest zakazane. Załącznik nr 3 do Ustawy zawiera spis produktów tekstylnych, wobec których etykietowanie i markowanie nie jest obowiązkowe.

PRAWO CELNE I TARYFA CELNA

1 stycznia 1999 roku Bułgaria wprowadziła w życie nowe prawo celne oparte na przepisach Unii Europejskiej. Wprowadzenie na obszar celny, import, przywóz czasowy, składowanie czasowe, tranzyt, eksport, wywóz czasowy, przerób uszlachetniający czynny i bierny, przetwarzanie pod kontrolą celną, zawieszenie płatności itp. regulowane są w taki sam sposób, jak w krajach Unii Europejskiej. Regulacje w zakresie polityki celnej są już w dużej mierze zharmonizowane z wymogami Unii Europejskiej.

Obowiązująca w Bułgarii Taryfa Celna weszła w życie 1 stycznia 2006 roku. Obecnie średnia stawka celna na towary sprowadzane z krajów, którym Bułgaria przyznała Klauzulę Największego Uprzywilejowania (KNU) wynosi 11,49% (w tym na towary przemysłowe 8,59%). Wiele grup towarów przemysłowych korzysta z zerowej stawki celnej, między innymi surowce i leki. Dodatkowo wraz z uzyskaniem członkostwa w Unii Europejskiej

znacznemu obniżeniu ulegną aktualnie stosowane stawki celne wobec krajów spoza Unii Europejskiej oraz stref wolnego handlu, których Bułgaria jest członkiem.

Taryfa celna przewiduje następujące podstawowe rodzaje stawek:

- Konwencyjna, stosowana wobec towarów pochodzących z krajów, którym Bułgaria przyznała KNU (kraje członkowskie Światowej Organizacji Handlu i inne),
- Obniżona, stosowana wobec towarów pochodzących z krajów UE, EFTA, CEFTA, Turcji, Macedonii, Izraela, Albanii, Serbii i Czarnogóry, Mołdowy, Bośni i Hercegowiny. Od 2005 roku wobec towarów przemysłowych sprowadzanych z krajów UE, EFTA, CEFTA, Turcji, Macedonii i Izraela obowiązuje 0% stawka celna;
- Preferencyjna, stosowana w ramach Generalnego Systemu Preferencji wobec towarów wymienionych w osobnym aneksie, pochodzących z krajów rozwijających się (70% stawek konwencyjnych) i z krajów najmniej rozwiniętych (zawieszenie cła).

Odprawa celna towarów wymaga przedstawienia deklaracji celnej, podobnej do obowiązującej w Polsce deklaracji SAD, wraz z towarzyszącymi dokumentami handlowymi, takimi jak faktura, świadectwo pochodzenia, dokumenty transportowe, etc.

WOLNE OBSZARY CELNE

Wolne obszary celne utworzone zostały w Bułgarii w 1987 roku na mocy Rozporządzenia nr 2242 o wolnych obszarach celnych.

Obecnie w Bułgarii znajduje się sześć wolnych obszarów celnych. Wszystkie z nich zostały założone i wyposażone w teren i infrastrukturę przez administrację państwową. Każdy z obszarów zarządzany jest przez stworzoną specjalnie w tym celu spółkę akcyjną bądź przez przedsiębiorstwo należące do państwa.

Wolne obszary celne położone są przy strategicznych korytarzach transportowych, prowadzących na główne rynki międzynarodowe: Unii Europejskiej, Europy Środkowej i byłych republik radzieckich, Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej. Dwa z nich znajdują się nad Dunajem, w portach Widin i Ruse. Taka lokalizacja zapewnia łatwy dostęp towarów na rynki Europy Zachodniej i Środkowej poprzez szlak wodny Ren – Men – Dunaj, jak również na rynki byłych republik radzieckich przez linię Ro-Ro pomiędzy portem Ruse a portem Reni na Ukrainie.

Dwa kolejne obszary wolnocłowe położone są na skrzyżowaniach głównych europejskich autostrad, łączących Europę Zachodnią i Północną z Grecją i Bliskim Wschodem.

Pierwszy z nich znajduje się w Dragoman, w pobliżu granicy z Serbią, zaś drugi w Swilengrad, w pobliżu granicy z Turcją.

Kolejny wolny obszar celny znajduje się w Płowdiw, położonym w centrum kraju, drugim co do wielkości mieście Bułgarii. Obszar ten charakteryzuje się bardzo dobrze rozwiniętą infrastrukturą i obejmuje tereny Międzynarodowych Targów Płowdiw oraz tereny przemysłowe. Ponadto miasto posiada lotnisko międzynarodowe, oferujące połączenia z krajami Europy, Bliskiego Wschodu oraz Afryki Północnej.

Wolny obszar celny Burgas usytuowany jest przy największym bułgarskim porcie na Morzu Czarnym, co pozwala na łatwy dostęp towarów do wszystkich państw położonych nad Morzem Czarnym i Morzem Egejskim. Obszar obejmuje terminal cargo w międzynarodowym porcie Burgas.

Wolne obszary celne w Bułgarii regulowane są szczegółowo przez prawo celne, które weszło w życie 1 stycznia 1999 roku. Przewiduje ono i reguluje różnego rodzaju działalność produkcyjną i handlową, jaka może mieć miejsce na ich terenie. Towary zagraniczne mogą się znajdować na terenie wolnych obszarów celnych na zasadach procedury celnej:

- importu,
- importu czasowego,
- przerobu uszlachetniającego czynnego,
- przetwarzania pod kontrolą celną,

jak również bez specjalnego zezwolenia, w celu składowania, poprawy wizerunku handlowego i jakości oraz przetwarzania w celu realizacji dostawy lub sprzedaży.

Towary krajowe znajdujące się na terenie wolnych obszarów celnych mogą być tam jedynie składowane. Na ich składowanie konieczne jest zezwolenie administracji celnej. W przypadku eksportu tych towarów możliwe jest również poddanie ich innego rodzaju działaniom.

Wolne obszary celne w Bułgarii zapewniają:

- posługiwanie się walutami wymiennymi,
- wolny od wszelkich ograniczeń transfer wpływów zagranicę,
- struktury organizacyjne, odciążające inwestora od potrzeby kontaktów bezpośrednich z władzami lokalnymi,
- wygodne i dobrze rozwinięte połączenia kolejowe,
- niskie koszty produkcji i siły roboczej,
- dostęp do dobrze wyszkolonej i wysoko wykwalifikowanej siły roboczej.

Lista adresowa wolnych obszarów celnych znajduje się w załączniku nr 16.

WIELKOŚĆ I STRUKTURA HANDLU ZAGRANICZNEGO BUŁGARII (WYMIANA TOWAROWA)

Rok 2005 był kolejnym rokiem wzrostu obrotów handlu zagranicznego Bułgarii, które osiągnęły wartość 28,9 miliarda USD (wobec 23,3 miliarda USD w 2004 roku). Eksport wyniósł 11,7 miliarda USD, co oznacza wzrost o 19,2% w porównaniu z poprzednim rokiem, zaś import osiągnął wartość 17,1 miliarda USD, czyli był o 27,0% wyższy niż w roku 2004. Wyższa dynamika importu od eksportu powoduje utrzymywanie się w dalszym ciągu deficytu w handlu zagranicznym.

W okresie styczeń-luty 2005 utrzymywał się trend wzrostowy obrotów handlu zagranicznego, w porównaniu do tego samego okresu 2005 roku zwiększyły się one o ponad 10%. Poniższa tabela przedstawia towarowe obroty handlowe Bułgarii z zagranicą.

**Tab. 15 Handel zagraniczny Bułgarii w latach 1997-2005
(wymiana towarowa, w milionach USD)**

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Obroty	9872	9150	9521	10825	11806	12367	16739	23339	28878
- Eksport FOB	4940	4193	4006	4825	5113	5354	7081	9848	11740
- Import CIF	4932	4957	5515	6000	6693	7013	9657	13491	17139
Saldo	8	-764	-1509	-1176	-1581	-1659	-2576	-3643	-5399

Źródło: Krajowy Instytut Statystyczny Bułgarii

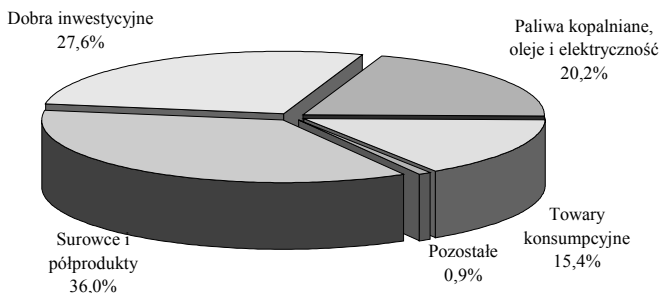
W ostatnich latach najważniejszą pod względem wartości grupą towarową w bułgarskim imporcie były surowce i półprodukty na które przypadało 51-56% importu, podczas gdy udział dóbr inwestycyjnych oscylował wokół 30%, a towarów konsumpcyjnych 12-16%. Struktura ta wynika w dużej mierze z niskiej podaży krajowych bogactw naturalnych.

Podstawowe grupy towarowe bułgarskiego importu to: ropa naftowa, gaz ziemny, samochody osobowe, produkty ropy naftowej, węgiel kamienny, rudy miedzi i koncentraty, maszyny i urządzenia, wyroby tekstylne, lekarstwa i elektronika. Pierwsze pięć grup towarowych obejmuje ponad 30% importu ogółem. W efekcie, wahania wartości bułgarskiego importu w dużym stopniu zależą od zmian w poziomie cen surowców (np. cen ropy naftowej i gazu uzależnionych od sytuacji na rynku międzynarodowym).

W 2005 roku największy wzrost importu wystąpił w następujących grupach towarowych: surowce (oprócz paliw) 52%, pojazdy 45%, maszyny i urządzenia 33%, ruda żelaza 31%,

artykuły żywnościowe 26%. Wysoka dynamika importu dóbr zaopatrzeniowych wiąże się m.in. z dynamicznym napływem inwestycji zagranicznych.

Rys. 21 Struktura towarowa importu Bułgarii w roku 2005

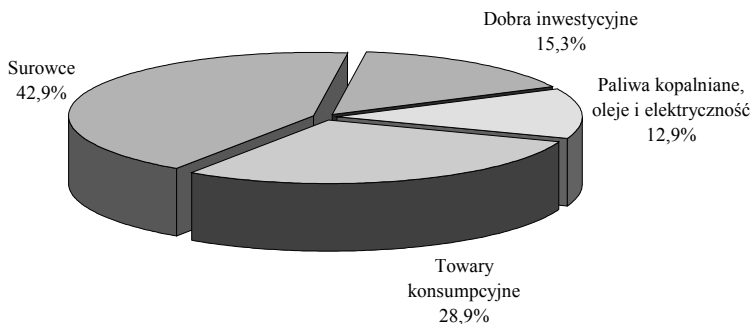

Źródło: Krajowy Instytut Statystyczny Bułgarii

Podstawowe grupy towarowe eksportowane przez Bułgarię to: produkty ropopochodne, nierafinowana miedź, wyroby gorąco walcowane, energia elektryczna i wyroby włókiennicze, czyli generalnie wyroby o niskim stopniu przetworzenia.

W 2005 roku największą dynamiką eksportu charakteryzowały się następujące grupy towarowe: pojazdy (ponad 200%), nawozy i środki ochrony roślin (54%), produkty ropopochodne (56%), półprodukty dla przemysłu spożywczego (47%).

Rys. 22 Struktura towarowa eksportu Bułgarii w roku 2005

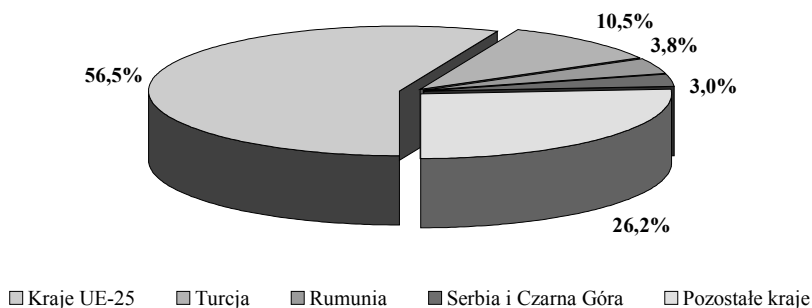

Źródło: Krajowy Instytut Statystyczny Bułgarii

Szczegółowe dane dotyczące struktury towarowej handlu zagranicznego Bułgarii w roku 2003 znajdują się w załącznikach nr 2 (import) i nr 4 (eksport).

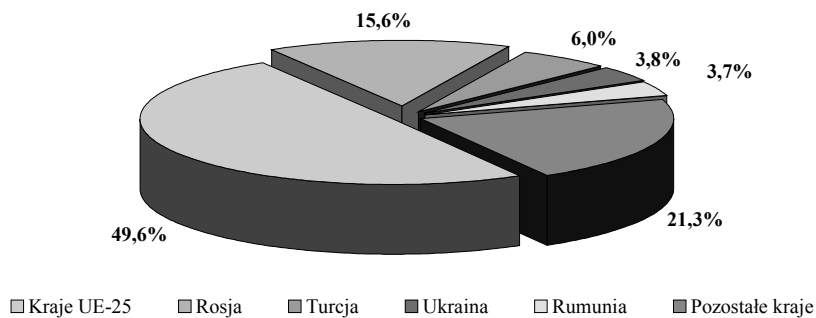
Główne kierunki eksportowe to, niezmiennie już od lat: Włochy, Grecja, Niemcy i Turcja, na które przypada prawie 42% eksportu ogółem. W 2005 roku kraje Unii Europejskiej (UE-25) były odbiorcą niemal 57% bułgarskich towarów, z tego na nowe kraje członkowskie UE przypadło około 5% bułgarskiego eksportu. Udział Polski w bułgarskim eksporcie jest pomimo wzrostu nadal niski. W 2005 roku wyniósł on 1,1%. Wartość eksportu do Polski wzrosła w okresie 2004-2005 o 28,6%.

Rys. 23 Struktura geograficzna eksportu Bułgarii w roku 2005

Źródło: Krajowy Instytut Statystyczny Bułgarii

W imporcie, podobnie jak w przypadku eksportu, od wielu lat główne kierunki nie ulegają zmianie. Są to: Rosja, Niemcy, Włochy, Grecja, Turcja i Francja, na które łącznie przypadło 54% bułgarskiego importu w roku 2005. Szczególne znaczenie ma import z Rosji, stanowiący niemal 16% importu ogółem (głównie surowce – w tym m.in. gaz i ropa naftowa). Około połowa towarów sprowadzanych do Bułgarii pochodzi z Unii Europejskiej. Udział nowych krajów członkowskich UE w bułgarskim imporcie wyniósł w 2005 roku 6%. Udział Polski w imporcie jest nieznacznie wyższy niż w eksporcie. W 2005 roku wyniósł on 1,6% przy silnym trendzie wzrostowym wartości importu (w okresie 2004-2005 wzrost o około 40% ze 173 do 239 mln USD).

Rys. 24 Struktura geograficzna importu Bułgarii w roku 2005

Źródło: Krajowy Instytut Statystyczny Bułgarii

Szczegółowe dane dotyczące struktury geograficznej handlu zagranicznego Bułgarii w roku 2005 znajdują się w załącznikach nr 3 (import) i nr 5 (eksport).

IX. WSPÓŁPRACA GOSPODARCZA Z POLSKĄ

PODSTAWY PRAWNE

Do 30 kwietnia 2004 roku zasady współpracy gospodarczej i wymiany handlowej między Polską i Bułgarią regulowała Umowa międzyrządowa o współpracy gospodarczej z 29 kwietnia 1991 roku oraz Umowa o przystąpieniu Bułgarii do CEFTA podpisana 17 lipca 1998 roku. W związku z wejściem Polski do UE obie umowy zostały wypowiedziane.

Od 1 maja 2004 roku wzajemna polsko-bułgarska współpraca gospodarcza i handel jest realizowana w oparciu o Umowę stowarzyszeniową Bułgaria – Unia Europejska, która weszła w życie 1 lutego 1995 roku.

Nie straciły ważności bilateralne umowy między Polską i Bułgarią, których nie obejmują kompetencje Unii, w tym: Umowa w sprawie wzajemnego popierania i ochrony inwestycji, podpisana 11 kwietnia 1994 roku, Umowa w sprawie unikania podwójnego opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i majątku, podpisana 11 kwietnia 1994 roku oraz Umowa o współpracy w dziedzinie turystyki z 10 stycznia 1969 roku.

W pierwszym półroczu 2004 roku Bułgaria zamknęła ostatnie rozdziały negocjacyjne i tym samym zakończyła negocjacje akcesyjne z Unią Europejską. Podpisała także wraz z Rumunią Traktat Akcesyjny w dniu 25 kwietnia 2005 roku. Zgodnie z przewidywaniami Bułgaria stanie się najpewniej pełnoprawnym członkiem Unii Europejskiej z dniem 1 stycznia 2007 roku.

Bułgaria prowadzi aktywną działalność dyplomatyczną na rzecz ratyfikowania przez państwa unijne traktatu integracyjnego. Dokument ten został już zatwierdzony przez 14 parlamentów europejskich w tym m.in. przez Wielką Brytanię, Holandię, Włochy, Hiszpanię, Grecję z tzw. grupy starych członków UE oraz Czechy, Słowację, Węgry, Słowenię, Estonię, Maltę, Cypr i Łotwę – kraje określane mianem tzw. nowych członków UE. Polski Sejm ratyfikował Traktat 10 marca 2006 roku. W kwietniu 2006 roku z oficjalną wizytą przebywał w Bułgarii premier RP Kazimierz Marcinkiewicz.

Ponadto w dalszym ciągu obowiązuje umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania (Umowa między Rzeczypospolitą Polską a Republiką Bułgarii w sprawie unikania podwójnego opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i majątku z dnia 11 kwiet-

nia 1994 roku) oraz umowa o ochronie inwestycji zagranicznych (Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Bułgarii w sprawie wzajemnego popierania i ochrony inwestycji, podpisana podobnie jak poprzednia w dniu 11 kwietnia 1994 roku).

WYMIANA HANDLOWA

Według wstępnych danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2005 roku wartość wzajemnych obrotów handlowych między Polską a Bułgarią kształtowała się na poziomie 423,6 mln USD, co oznacza wzrost w stosunku do 2004 roku o 37%. Polski eksport w tym okresie wyniósł 256 mln USD i był wyższy o 44,1%, import zaś osiągnął poziom 167,6 mln USD charakteryzując się wzrostem o ok. 28%. Saldo wzajemnych obrotów było korzystne dla Polski i wyniosło 88,4 mln USD.

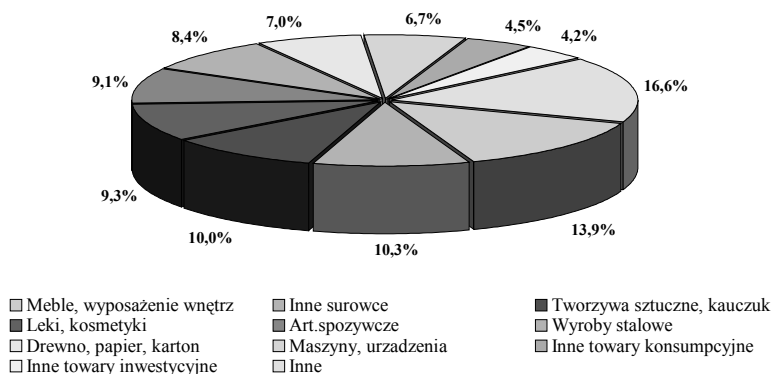
W 2004 roku wzajemne obroty wynosiły 308,8 mln USD (wzrost o ok. 45% w porównaniu do 2003 r.), w tym polski eksport do Bułgarii – 177,6 mln USD (wzrost o ok. 44%), a import z Bułgarii – 131,2 mln USD (wzrost o 46%). Główne pozycje w eksporcie objęły: druty, kable i przewody elektryczne, sprzęt AGD i RTV, meble, papier i wyroby papiernicze, mięso, tworzywa sztuczne i wyroby z nich, artykuły spożywcze i farmaceutyki. W imporcie występowało wino, sprzęt AGD, RTV i akcesoria, łożyska, wózki akumulatorowe i spalino-we, preparaty do karmienia zwierząt, tytoń, materiały fotograficzne oraz farmaceutyki.

Tab. 16 Polsko-bułgarskie obroty towarowe (w mln USD)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005 (dane wstępne)	2005/2004 (%)
Obroty ogółem	116,3	149,6	144,7	213,2	308,8	423,6	137,2
– Eksport	80,5	89,7	82,9	123,9	177,6	256,0	144,1
– Import	35,4	59,9	61,8	89,3	131,2	167,6	127,7
Saldo	45,5	29,8	21,2	34,6	46,4	88,4	*

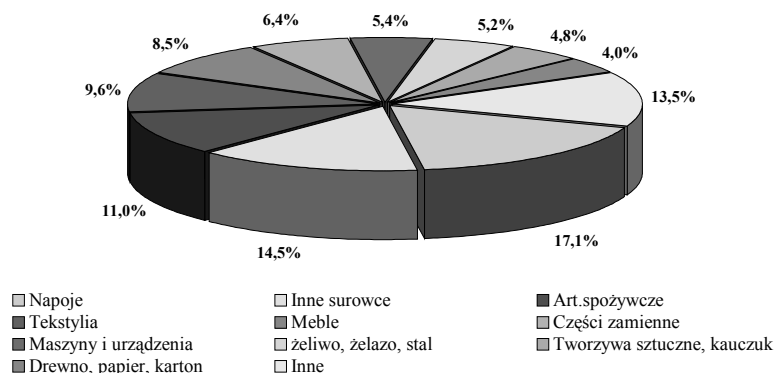
Źródło: CIHZ

W 2005 roku, wg danych Bułgarskiego Ministerstwa Gospodarki i Energetyki, do największych polskich pozycji eksportowych zaliczały się meble i wyroby wyposażenia wnętrz (14%), tworzywa sztuczne (10%), farmaceutyki i kosmetyki (9%), artykuły spożywcze (9%).

Rys. 25 Struktura towarowa polskiego eksportu do Bułgarii w roku 2005

Źródło: Bułgarskie Ministerstwo Gospodarki i Energetyki

Wśród produktów spożywczych zdecydowanie największy udział w polskim imporcie z Bułgarii ma od lat wino (wraz z innymi napojami ok. 17%), za którym podążają wyroby włókiennicze (10%), meble i wyroby wyposażenia wnętrz (9%) oraz części zamienne (6%).

Rys. 26 Struktura towarowa importu z Bułgarii do Polski w roku 2005

Źródło: Bułgarskie Ministerstwo Gospodarki i Energetyki

Prowadzona przez Wydział Ekonomiczno-Handlowy w Sofii (WEH) systematyczna analiza sytuacji w poszczególnych gałęziach gospodarki Bułgarii wskazuje jednoznacznie na stały wzrost zapotrzebowania na wysokiej jakości dobra konsumpcyjne oraz inwestycyjne i towary zaopatrzeniowe. Jednocześnie coraz liczniejsze przykłady świadczą o tym, że polskie

wyroby są konkurencyjne na tym rynku, zarówno pod względem cenowym, jak i walorów użytkowych, co rokuje nadzieję na dalszy wzrost polskiego eksportu do Bułgarii.

W Bułgarii jest zarejestrowanych 420 spółek z polskim kapitałem (w większości mikro przedsiębiorstw), w tym 187 ze 100% polskim kapitałem. W samym okręgu sofijskim działa kilkanaście firm prowadzonych lub współzarządzanych przez Polaków. Polskie podmioty gospodarcze są coraz bardziej widoczne na rynku bułgarskim. Znamienny jest również fakt, iż coraz więcej polskich firm decyduje się na działalność handlową poprzez bułgarskich przedstawicieli lub ustanowione w tym kraju spółki prawa handlowego. Polskie firmy coraz częściej biorą udział w największych targach w Płowdiw.

Ponadto, na rynek bułgarski wchodzi, za pośrednictwem swoich polskich filii, coraz więcej firm posiadających centrale w krajach Europy Zachodniej.

Na uwagę zasługuje aktywność takich polskich firm jak: Krosno, produkująca szkło gospodarcze, ELEKTRA (maty elektryczne podłogowe), Eveline i Ziaja (kosmetyki), i Carbo-tech, instalująca oczyszczalnie ścieków, która zdobywa kontrakty na montaż oczyszczalni ścieków. WEH pomógł tym firmom wejść na rynek bułgarski. Z ogólnej liczby 18 przedstawicielstw zarejestrowanych w bułgarskiej Izbie Handlowo-Przemysłowej praktycznie działa 5. Tę formę działalności na rynku bułgarskim wybierają zwłaszcza przedsiębiorstwa z branży spożywczej oraz zajmujące się produkcją lub sprzedażą mebli, sprzętu domowego i wyposażenia oraz materiałów budowlanych.

Wzrasta także zainteresowanie polskich podmiotów udziałem w przetargach na dostawy maszyn i urządzeń. Wyniki takiej działalności są zachęcające – m.in. firma Wawrzaszek wygrała przetarg na dostawę 50 wozów strażackich, BUMAR na dostawę silników dla elektrowni Marica Iztok oraz kół zębatych dla kolei bułgarskiej, zaś firma Krusz-Service przetarg na kruszarkę kaolinową.

Rosnące obroty handlowe z naszym krajem świadczą o coraz bardziej dojrzałym i perspektywicznym partnerstwie między Bułgarią i Polską.

DOŚWIADCZENIA WYBRANYCH POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTWA RYNKU BUŁGARSKIM

Dobrą ilustracją niektórych zjawisk opisywanych w niniejszym Przewodniku mogą być praktyczne doświadczenia polskich przedsiębiorstw uzyskane w trakcie ich działalności na rynku bułgarskim.

Poniżej przedstawiamy opinie dwóch polskich firm prowadzących już działalność gospodarczą w Bułgarii, w nadziei na to, że ich przykład zachęci innych polskich przedsiębiorców do bliższego zainteresowania się możliwościami jakie stwarza bezpośrednie zaangażowanie się w prowadzenie interesów w tym kraju.

Fabryka Elektrofiltrów ELWO SA

ELWO SA jest jednym z wiodących polskich przedsiębiorstw produkujących elektrofiltry i filtry workowe na potrzeby elektrowni, ciepłowni, zakładów cementowych i metalurgicznych.

Firma rozpoczęła swoją działalność w Bułgarii w 2003 roku w formie przedstawicielstwa, uznając tę formę za najbardziej odpowiednią, zwłaszcza w początkowej fazie aktywizowania swych kontaktów z partnerami w tym kraju. Jednym z głównych powodów zainteresowania się przez ELWO tym rynkiem była wysoka dynamika zmian zachodzących w bułgarskim sektorze energetycznym, który poddawano gruntownej modernizacji. Ponadto w okresie transformacji gospodarczej ta gałąź gospodarki rozwijała się w tym kraju w sposób zbliżony do rozwiązań stosowanych m.in. w Polsce i Czechach. Tym samym, podobieństwo doświadczeń w tym zakresie, sprzyjało wchodzeniu na rynek. Istotnym czynnikiem była także pogłębiająca się współpraca Bułgarii z instytucjami międzynarodowymi współfinansującymi projekty modernizacyjne, takimi jak np. Bank Światowy oraz znaczenie, jakie przywiązują one do ochrony środowiska oraz wysokiej efektywności inwestycji.

Rejestracja przedstawicielstwa była prosta. Trwała tylko kilka dni i obejmowała odpowiedni wpis do rejestru prowadzonego przez Bułgarską Izę Handlową oraz uzyskanie numerów REGON i NIP.

Zdaniem ELWO formuła przedstawicielstwa spełniała swoją rolę w początkowym okresie, w sytuacjach kiedy firma ograniczała się do eksportu i importu towarów. Ta forma prowadzenia działalności przestała jednak z czasem wystarczać, zwłaszcza po podjęciu decyzji o celowości bezpośredniego inwestycyjnego zaangażowania się w tym kraju.

ELWO wyraża także przekonanie, iż w przypadku bardziej zaawansowanych form współpracy oraz dokonywania bezpośrednich inwestycji lepszym sposobem prowadzenia działalności jest spółka lub oddział, co wynika z powodów finansowych, podatkowych (VAT) oraz celnych.

Firma ELWO ustanowiła, w miejsce przedstawicielstwa, swój oddział w Bułgarii wkrótce po wygraniu przetargu na budowę elektrofiltru w bułgarskiej firmie ciepłowniczej „Ciepłownictwo – Pernik”, której modernizacja była finansowana ze środków Banku Świato-

wego. Zmiana formuły obecności na rynku była niezbędna ze względu na kompleksowość realizowanej inwestycji oraz konieczność korzystania z usług bułgarskich firm podwykonawczych przy dostawach części obiektu oraz jego montażu. Istotnym powodem powołania oddziału była także możliwość sprawniejszego rozliczania VAT-u (możliwość uzyskiwania zwrotu podatku VAT, który w przypadku usług wynosi 20%).

Rejestracja w sądzie Oddziału ELWO SA w Bułgarii trwała, podobnie jak w przypadku przedstawicielstwa, kilka dni.

BTH Pangeloff & Co. na rynku bułgarskim

BTH Pangeloff & Co. jest polsko-bułgarskim biurem doradczym ustanowionym w Bułgarii w 2002 roku w celu wspierania polskich inwestycji zagranicznych oraz świadczenia kompleksowych usług doradczych dotyczących prawnych i rynkowych warunków prowadzenia działalności gospodarczej w tym kraju. Drugą, odrębną dziedziną w której specjalizuje się firma są usługi w sferze księgowości i rachunkowości oferowane zarówno kontrahentom zagranicznym, jak i firmom rodzimym.

Biuro oferuje autorski model współpracy oraz indywidualne rozwiązania idealnie odpowiadające firmom małym i średnim, a także osobistą pomoc specjalistów, czego nie mogą zapewnić duże firmy consultingowe. Atutem firmy jest doświadczenie zatrudnionych przez nie ekspertów w obszarze usług finansowych, prawnych i księgowych wynikające z pracy zarówno na rynku bułgarskim, jak i polskim.

Dobrą ilustracją działalności BTH Pangeloff & Co. na tle specyficznych warunków działania na bułgarskim rynku może być poniższy fragment artykułu na temat prowadzenia w Bułgarii działalności gospodarczej przez zagraniczne podmioty gospodarcze, przygotowanego przez p. Pawła Pangelowa dla miesięcznika „Manager”, opublikowanego w maju 2003 roku.

„Z prawnego punktu widzenia, przepisy bułgarskiego Kodeksu Handlowego dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej przez zagraniczne podmioty fizyczne i prawne są bardzo liberalne. Wejście na rynek bułgarski nie jest tak trudne, jak mogłoby wydawać się na początku, biorąc pod uwagę barierę językową, nieznaną bułgarskich przepisów prawnych etc. Zacząć należy od zadania sobie elementarnych pytań: jakie są cele strategiczne mojej firmy – krótko, średnio i długookresowe? Co mam do zaoferowania? Jakie koszty i ryzyko jestem skłonny ponieść?

Najlepszym i najtańszym sposobem nawiązania pierwszych kontaktów handlowych z potencjalnymi partnerami w Bułgarii wydają się być organizowane tu kilka razy w roku mię-

dzynarodowe targi branżowe i techniczne oraz imprezy handlowe. Warto wymienić światnie zorganizowane targi w Płowdiu, czy chociażby największe w Bułgarii międzynarodowe targi budownictwa i wyposażenia wnętrz w Sofii – Stroyko 2000 (www.stroyko2000.com).

Chociaż do niedawna w opinii Bułgarów polskie wyroby charakteryzowały się przeciętnym lub wręcz negatywnym wizerunkiem jakościowym (np. Polski FIAT 125p), to dziś wizerunek ten uległ diametralnej zmianie. Pralki i lodówki Polar, odkurzacze Zelmer, kuchenki Mastercook cieszą się bardzo dobrą opinią wśród bułgarskich konsumentów i nabywców. Uważają oni, że w porównaniu z wyrobami konkurencji wyróżniają się one „dobrą jakością oraz przystępną ceną”. Jan III Sobieski jest chyba najbardziej znanym Polakiem w Bułgarii, ale nie ze względu na dobrą znajomość przez Bułgarów historii Polski, lecz z uwagi na fakt, iż na ulicach Sofii, Płowdiu i Warny prawie na co drugim bilbordzie widnieje reklama wódki „Sobieski” (reklama wyrobów alkoholowych w Bułgarii nie jest zabroniona). Ponadto, produkty i wyroby z Polski można zobaczyć prawie w każdym sklepie czy hipermarkecie – od mebli, przez wyposażenie łazienek i wnętrz (Sanitex – Koło) do Pierniczków Alpejskich i soków Kubuś. Nie zmienia to jednak faktu, że w Bułgarii dominuje jednak niemiecka sieć hipermarketów METRO i austriacka BILLA.

Formy prawne prowadzenia działalności gospodarczej przez zagraniczne podmioty gospodarcze są różne, w zależności od celów rynkowych, jakie stawia przed sobą firma mogą to być: przedstawicielstwa, spółki handlowe i oddziały.

Przedstawicielstwo może być założone przez osobę zagraniczną, która ma prawo do wykonywania działalności handlowej wg przepisów swojego kraju. Jeżeli naszym celem jest początkowe rozeznanie rynku, prowadzenie działalności marketingowej, promocyjnej i reklamowej, czy nawiązanie kontaktów handlowych, to ta forma prawna wydaje się być najlepszym i najtańszym rozwiązaniem. Jako przedstawicielstwo handlowe nie możemy jednakże prowadzić jakiejkolwiek działalności gospodarczej, gdyż podmiot ten nie posiada osobowości prawnej. Jeżeli natomiast chcielibyśmy prowadzić na terytorium Bułgarii działalność gospodarczą – zawierać umowy kupna-sprzedaży, otwierać punkty handlowe lub przedsiębiorstwa produkcyjne, to – bez wyjątku – musielibyśmy zarejestrować się wg przepisów bułgarskiego Kodeksu Handlowego. W tych przypadkach najlepszą prawną formą byłaby rejestracja spółki handlowej – spółki z o.o. (OOD) lub jednoosobowej spółki z o.o. (EOOD). Może być także spółka akcyjna (AD) lub jednoosobowa spółka akcyjna (EAD).

Zagraniczna osoba fizyczna, która nie posiada osobowości prawnej lub spółka, może także utworzyć oddział, jeżeli wg przepisów swojego prawa posiada rejestrację z prawem wykonywania działalności handlowej. Oddział zostaje wpisany do rejestru handlowego w sądzie rejonowym, na terenie którego jest adres siedziby oddziału.”

Ciech Polfa Sp. z o.o.

Ciech Polfa Sp. z o.o. w Warszawie jest spółką „córka” Ciech SA w Warszawie, przedsiębiorstwa akcyjnego notowanego na GPW. W celu usprawnienia swej współpracy z partnerami bułgarskimi firma ustanowiła swoje przedstawicielstwo w Sofii już w 1975 roku. Przedstawicielstwo podlegające bezpośrednio spółce Ciech Polfa Sp. z o.o. zajmuje się eksportem polskich leków a także eksportem i importem substancji farmaceutycznych oraz materiałów opakowaniowych dla przemysłu farmaceutycznego.

Ze względu na dużą dynamikę wzrostu, którą charakteryzuje się bułgarski rynek farmaceutyczny, przedstawicielstwo koncentruje się na eksporcie leków do Bułgarii. Jednocześnie prowadzi uzupełniająco działalność na rzecz spółki Ciech SA w dziedzinie produktów przemysłu chemicznego.

Ciech Polfa reprezentuje na rynku bułgarskim kilka zakładów farmaceutycznych. Zajmuje się rejestracją leków i ich cen, wprowadzaniem leków na listy refundacyjne, promocją leków, analizami rynku, organizacją współpracy z lokalnymi dystrybutorami leków, współpracą z odpowiednimi wydziałami akademii medycznych oraz uczestnictwem w konferencjach dla lekarzy i farmaceutów, prezentując polskie leki.

Współpraca gospodarcza z partnerami bułgarskimi zarówno w branży chemicznej, jak i dystrybucji leków napotyka na pewne trudności z powodu niedotrzymywania przez niektóre lokalne firmy terminów płatności przewidzianych kontraktami, co wynika niekiedy z ich ograniczonej wypłacalności. Ponadto, w branży farmaceutycznej czynnikiem komplikującym współpracę są różnego rodzaju procesy konsolidacyjne zachodzące w sieciach dystrybutorów prowadzących handel hurtowy. Prowadzi to niestety do częstych zmian partnerów i wymaga dodatkowych starań w celu sprawdzenia ich finansowej wiarygodności.

DZIAŁALNOŚĆ MINISTERSTWA GOSPODARKI W ZAKRESIE PROMOCJI I WSPIERANIA EKSPORTU

Ministerstwo Gospodarki realizuje szereg działań promocyjnych, mających na celu kreowanie pozytywnego wizerunku polskiej gospodarki, rozwój współpracy gospodarczej z zagranicą i przede wszystkim wzrost polskiego eksportu.

Odbywa się to poprzez wsparcie (w formie dotacji) działań promocyjnych podejmowanych głównie przez przedsiębiorców czy organizacje samorządu gospodarczego, a także

realizację własnych przedsięwzięć promocyjnych, przede wszystkim przy wykorzystaniu wydziałów promocji handlu i inwestycji ambasad i konsulatów RP za granicą.

W ramach nowego systemu Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw lata 2004-2005” SPO-WKP, współfinansowanego z funduszy strukturalnych, po raz pierwszy udzielono wsparcia przedsiębiorstwom polskim uczestniczącym w targach i wystawach organizowanych w Bułgarii. Wykaz wystaw i targów dofinansowywanych w danym roku kalendarzowym jest ogłaszany na stronach internetowych www.wkp.gov.pl i www.exporter.gov.pl.

Na ww. stronach znaleźć można pełną informację dotyczącą zasad i procedur dotyczących korzystania z tego wsparcia.

Portal Promocji Eksportu

30 kwietnia 2003 roku uruchomiony został Portal Promocji Eksportu. System ten integruje rozproszone zasoby informacji o tematyce gospodarczej istotnej dla eksportera i udostępnia je w portalu internetowym: www.eksporter.gov.pl. W szczególności zawiera on informacje o profilach eksportowych polskich przedsiębiorstw, zapytaniach ofertowych z zagranicy, ofertach polskich eksporterów, możliwościach oferowania polskich produktów na rynkach międzynarodowych, warunkach dostępu do rynków międzynarodowych (tak w rozumieniu geograficznym jak i branżowym), dostępnym w Polsce instrumentarium wspierania eksportu dla przedsiębiorców.

Działalność promocyjna WEH

Kolejnym ważnym obszarem działań Ministerstwa Gospodarki podejmowanych na rzecz polskich eksporterów jest działalność promocyjna wydziałów ekonomiczno-handlowych ambasad i konsulatów RP za granicą.

Placówki koncentrują się na sferze promocji polskiego eksportu i inwestycji zagranicznych w Polsce. Ich zadaniem jest przygotowywanie analiz rynkowych i branżowych, analizowanie regulacji prawnych, organizacja seminariów, konferencji, udział w targach i wystawach (przede wszystkim w tych na których nie są obecni polscy wystawcy), działalność wydawnicza. Obok zadań dotyczących makroekonomicznej reprezentacji naszych interesów za granicą polskie placówki w coraz większym stopniu zajmują się wspomaganie małych i średnich firm w ich kontaktach gospodarczych z partnerami w kraju urzędowania placówki.

INSTYTUCJE I ORGANIZACJE ZAANGAŻOWANE W ROZWIJANIE WSPÓŁPRACY

Centrum Informacji Rynkowej Instytutu Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego, wychodząc naprzeciw potrzebom polskich przedsiębiorców, wydawało od początku 1999 roku do grudnia 2003 roku serię biuletynów informacyjnych poświęconych ważniejszym dla polskiego handlu zagranicznego rynkom, w tym kwartalnik „Rynek – kraje CEFTA”.

W kwartalnikach publikowano szczegółowe i aktualne informacje gospodarcze, branżowo-towarowe, legislacyjne, organizacyjno-techniczne, handlowe i praktyczne, niezbędne przedsiębiorcom polskim działającym na omawianych rynkach.

Obecnie Centrum Informacji Rynkowej IKC HZ, jako Redakcja Makroekonomiczna, publikuje ww. informacje na stronach należącego do Ministerstwa Gospodarki Portalu Promocji Eksportu: <http://www.eksporter.gov.pl>.

Informacje w Portalu podzielone są na osiem kategorii, a mianowicie: podstawowe informacje o kraju, rozwój gospodarczy, handel zagraniczny, współpraca gospodarczo-handlowa z Polską, regulacje prawno-administracyjne dostępu do rynku, rynki branżowo-towarowe, targi i wystawy oraz informacje praktyczne.

Inne instytucje w Polsce

Na terenie Polski informacji o warunkach prowadzenia działalności gospodarczej w Bułgarii udziela *Biuro Radcy Handlowego Republiki Bułgarii w Warszawie*. Biuro oferuje aktualne informacje o sytuacji gospodarczej Bułgarii oraz pomaga w wyszukiwaniu potencjalnych partnerów handlowych. Usługi biura w szczególności wiążą się z promocją bułgarskiego eksportu do Polski.

Od stycznia 2001 roku warszawskie *Biuro Promocji Inwestycji i Technologii UNIDO* zajmuje się również promocją polskiego eksportu oraz polskich technologii i inwestycji w Bułgarii. Biuro pomaga polskim firmom zarówno przy inwestycjach bezpośrednich, jak i przy nawiązywaniu kooperacji technicznej i produkcyjnej oraz przy wejściu na rynek z polskimi towarami. W promocji projektów współpracy biuro posługuje się komputerowymi bazami danych, zawierającymi polskie oferty eksportowe, technologiczne i kooperacyjne, które są promowane na całym świecie poprzez międzynarodową sieć promocji UNIDO Exchange. Wszystkie usługi warszawskiego biura UNIDO na rzecz polskich przedsiębiorców świadczone są nieodpłatnie.

Na terytorium Bułgarii

Pomoc dla polskich przedsiębiorców na terytorium Bułgarii oferuje przede wszystkim *Wydział Ekonomiczno-Handlowy Ambasady RP w Sofii*, funkcjonujący obecnie jako Wydział Promocji Handlu i Inwestycji.

Wydział prowadzi ciągłą analizę bułgarskich rozwiązań legislacyjnych i praktyk w zakresie handlu zagranicznego, dbając o uzyskiwanie jak najlepszych warunków dostępności polskich towarów, usług i kapitału do rynku bułgarskiego. Szczególnie uważnie śledzone są zmiany w branżach, w których Polska była obecna inwestycyjnie w Bułgarii w poprzednich dziesięcioleciach.

W ramach działalności statutowej prowadzone są różnego rodzaju działania promocyjne, ułatwiające dostęp polskich towarów i usług na rynek bułgarski. Podstawowe formy działalności to:

- Udzielanie polskim respondentom informacji w odpowiedzi na zgłaszane korespondencyjnie zapytania dotyczące:
 - sytuacji w poszczególnych branżach gospodarki Bułgarii oraz w wybranych sektorach rynku,
 - potencjalnych nabywców oferowanych towarów i usług,
 - sieci sklepów i hurtowni,
 - zwyczajów handlowych, obowiązujących rozwiązań taryfowych i pozataryfowych.
- Gromadzenie w komputerowej bazie danych informacji o oferowanych i poszukiwanych towarach i przekazywanie opracowanych biuletynów informacyjnych zainteresowanym zarówno ze strony polskiej jak i bułgarskiej,
- Organizowanie na terenie siedziby wydziału bezpośrednich rozmów handlowych przedstawicieli polskich firm z potencjalnymi partnerami bułgarskimi,
- Organizowanie własnego stoiska informacyjnego na wiosennych i jesiennych Międzynarodowych Targach w Płowdiw, które na podstawie formalnego zamówienia może promować towary firm nie uczestniczących osobiście w Targach,
- Organizowanie na terenie siedziby wydziału sesji promocyjnych na zlecenie polskich firm z udziałem oferentów, jak i potencjalnych bułgarskich klientów.

Bułgarska Agencja Inwestycji Zagranicznych, opisana szerzej w rozdziale Inwestycje Zagraniczne, oferuje kompleksową obsługę inwestorów zagranicznych, od udzielania informacji makroekonomicznych i udostępniania analiz sektorowych, poprzez porady natury prawnej i prezentację przedsiębiorstw przewidzianych do prywatyzacji, do wyszukiwania potencjalnych partnerów, wolnych mocy produkcyjnych i terenów pod inwestycje.

Agencja Prywatyzacji w Bułgarii jest naczelnym organem państwowym kierującym procesem transformacji własnościowej gospodarki. Potencjalnym inwestorom oferuje wszelkie informacje dotyczące prywatyzowanych przedsiębiorstw, jak również prowadzi negocjacje w celu ich sprzedaży.

Ponadto, pomocy prawnej i organizacyjnej potencjalnym inwestorom i firmom zagranicznym udzielają bułgarskie izby gospodarcze w Sofii i innych miastach.

ŹRÓDŁA INFORMACJI PRAWNEJ I GOSPODARCZEJ

Źródła informacji prawnej i gospodarczej możemy zasadniczo podzielić na trzy grupy, w zależności od sposobu dostępu do informacji, obejmujące odpowiednio:

- instytucje,
- publikacje i inne źródła drukowane,
- strony internetowe.

Bardzo często zdarza się, że instytucja będąca źródłem informacji udostępnia ją na wiele sposobów, w tym również poprzez publikacje i strony internetowe.

Instytucje

Jednym z najbardziej wiarygodnych źródeł informacji są oczywiście ministerstwa i inne instytucje rządowe. Wydają one różne publikacje, w tym również w językach obcych. Niemal wszystkie z nich posiadają też strony internetowe w języku angielskim, na których można znaleźć wiele różnych, mniej lub bardziej przydatnych informacji. Lista ministerstw i instytucji rządowych znajduje się w załączniku nr 12.

Główne instytucje – źródła informacji zostały już w dużej mierze omówione w rozdziale poświęconym pomocy polskim przedsiębiorcom. W uzupełnieniu można dodać, że cennymi źródłami informacji są jeszcze organizacje podane poniżej.

Bułgarska Izba Przemysłowo-Handlowa udziela między innymi informacji makroekonomicznych, informacji o bieżących zmianach gospodarczych i prawnych, o organizowanych konferencjach, seminariach i targach, oraz oczywiście o partnerach bułgarskich poszukujących i/lub oferujących różne formy współpracy.

Wiele informacji jest dostępnych w języku angielskim na stronach internetowych izby, <http://www.bcci.bg>. Izba wydaje też szereg publikacji w tym języku, które można zamówić przez internet. Obejmują one przede wszystkim opracowania dotyczące aspektów

prawnych współpracy gospodarczej z Bułgarią. Bezpłatnie udostępniane są tłumaczenia na język angielski podstawowych aktów prawnych, lecz niestety bez ich licznych nowelizacji, stąd też ich przydatność jest mocno ograniczona.

Na uwagę zasługuje bezpłatny biuletyn internetowy „Bulgaria Analytica”, publikowany on-line kilkanaście razy w miesiącu i przedstawiający najważniejsze aktualności gospodarcze. Dostępne jest również jego pełne archiwum od 1999 roku.

Bułgarskie Stowarzyszenie Przemysłowe oferuje między innymi analizy sektorowe oraz doskonałą internetową bazę informacji o gospodarce (<http://daily.bia-bg.com>) wraz z linkami do instytucji i konkretnych opracowań. Warto również zwrócić uwagę na publikowany on-line w języku angielskim dziennik „Business Industry Capital”, zawierający informacje gospodarcze i finansowe z Bułgarii i ze świata oraz informacje o bułgarskich przedsiębiorstwach.

Ważnym źródłem informacji branżowej i regionalnej oraz dotyczącej konkretnych ofert współpracy są także *izby i stowarzyszenia przemysłowo-handlowe* oraz *regionalne izby przemysłowo-handlowe*, których listy zamieszczono w załącznikach nr 19 i nr 20.

Nie należy też zapominać o *instytucjach międzynarodowych*, w szczególności tych, które mają swoje przedstawicielstwa w Bułgarii, takich jak Międzynarodowy Fundusz Walutowy, UNDP, Bank Światowy czy Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju. Ich lista znajduje się w załączniku nr 25.

Publikacje i inne źródła drukowane

Spis publikacji wykorzystanych do redakcji niniejszego przewodnika znajduje się w bibliografii umieszczonej na ostatnich stronach. Na szczególne polecenie zasługuje publikacja Bułgarskiej Agencji Inwestycji Zagranicznych „Bulgaria Business Guide – legal, tax and accounting aspects”, która, jak wszystko na to wskazuje, będzie wznawiana cyklicznie.

Poradnik ten jest dostępny bezpłatnie na stronach internetowych Agencji (<http://www.bfia.org>) i obejmuje następujące zagadnienia: handel zagraniczny, inwestycje zagraniczne, prywatyzację, podatki, zakładanie przedsiębiorstw i zatrudnianie pracowników.

Wyczerpujące analizy aspektów prawnych prowadzenia działalności gospodarczej w Bułgarii oferuje w swoich publikacjach Bułgarska Izba Przemysłowo-Handlowa. Ponadto, szukając aktualności warto też zwrócić uwagę na anglojęzyczne dzienniki i czasopisma poświęcone w całości lub częściowo gospodarce. Należą do nich m.in. „Pari Daily” (<http://www.news.pari.bg>) oraz dziennik „Sofia Echo” (<http://www.sofiaecho.com>).

Strony internetowe

Strony internetowe w języku polskim z rzetelną informacją gospodarczą o Bułgarii należą do rzadkości, tym bardziej więc należy polecić strony (<http://www.brhplsofia.bsbg.net>) Wydziału Ekonomiczno-Handlowego Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Sofii. Znajdują się tu publikowane okresowo biuletyny ekonomiczne i raporty statystyczne oraz oferty firm bułgarskich, informacje o targach, wzajemnej wymianie handlowej, aktualnych zmianach w przepisach prawnych itp.

Nie ma natomiast najmniejszych trudności ze znalezieniem stron internetowych w języku angielskim zawierających informacje gospodarcze o Bułgarii. Oczywiście, najbardziej godne polecenia, jako najbardziej rzetelne, są oficjalne strony instytucji rządowych. Szczególnie godne uwagi są strony Ministerstwa Finansów (www.minfin.government.bg), Narodowego Banku Bułgarii (www.bnb.bg), Bułgarskiej Agencji Inwestycji Zagranicznych (www.bfia.org), Agencji Prywatyzacji (www.priv.government.bg) i Krajowego Instytutu Statystycznego (www.nsi.bg).

Z innych, nie wspomnianych jeszcze stron, doskonałym źródłem informacji jest portal informacji gospodarczej [econ.bg](http://www.econ.bg) (www.econ.bg), prowadzony przez Centrum na rzecz Rozwoju Gospodarczego (www.ced.bg). Na portalu można znaleźć rzetelne i aktualne informacje statystyczne opisujące gospodarkę Bułgarii, z powołaniem się na ich źródła, różnego typu opracowania oraz mnóstwo użytecznych linków.

Z kolei Bułgaria online (<http://www.onlinebg.com>) oferuje, między innymi, kwartalnie aktualizowany raport o sytuacji gospodarczej Bułgarii, obejmujący politykę monetarną i kredytową, finanse publiczne, produkcję, handel zagraniczny, bilans płatniczy itp.

Ponadto, warto też zajrzeć na <http://www.seeurope.net>, strony poświęcone gospodarcom krajów Europy Południowo-Wschodniej.

W najbardziej uprzywilejowanej pozycji znajdują się osoby znające język bułgarski, gdyż wersje angielskie wielu stron są z reguły okrojone w porównaniu do wersji bułgarskich, a często również rzadziej aktualizowane.

UBEZPIECZENIA OFEROWANE PRZEZ KORPORACJĘ UBEZPIECZEŃ KREDYTÓW EKSPORTOWYCH*

Bułgaria znajduje się w obszarze zainteresowania Korporacji Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych, powołanej do życia w 1991 roku, tworzącej zgodnie ze swoją misją warunki sprzyjające promocji polskiego eksportu na warunkach kredytowych oraz umacnianiu pozycji polskich eksporterów oraz ich towarów i usług na rynku międzynarodowym.

W ramach tych działań, w zależności od konkretnego zapotrzebowania, rozszerzana jest gama produktów ubezpieczeniowych i utrzymywane są stałe kontakty z wieloma agencjami ubezpieczeń kredytów działającymi w różnych krajach, co pozwala na bieżąco identyfikować potrzeby eksporterów.

KUKE SA oferuje swoje produkty ubezpieczeniowe dużym, średnim i małym eksporterom, realizującym swoją wymianę handlową w kraju i za granicą na warunkach krótko, średnio i długoterminowych.

W odpowiedzi na rosnące potrzeby polskich eksporterów w zakresie ubezpieczenia ryzyka transakcji zagranicznych, KUKE SA przygotowała zestaw rozwiązań ubezpieczeniowych uwzględniających indywidualne potrzeby różnych grup polskich eksporterów, zarówno tych, którzy już funkcjonują na rynku azerskiej, jak również tych, którzy dopiero chcą tam znaleźć odbiorców.

System ubezpieczeń krótkoterminowych

W zakresie ubezpieczeń krótkoterminowych KUKE SA oferuje produkty ubezpieczeniowe dla małych i średnich oraz dużych eksporterów w tym również dla takich, którzy prowadzą sprzedaż krajową. Ochroną ubezpieczeniową objęta jest sprzedaż z terminem płatności odroczonym do 2 lat. System ubezpieczenia należności krótkoterminowych oferowanych przez KUKE SA przeznaczony jest dla eksporterów realizujących sprzedaż cykliczną, jak również dla tych podmiotów, które dokonują pojedynczych wysyłek przede wszystkim dóbr konsumpcyjnych oraz realizujących usługi.

KUKE SA przygotowała także instrumenty ubezpieczeniowe, które mogą ułatwić eksporterom dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania. W tym celu Korporacja zawarła z wiodącymi polskimi bankami porozumienia dotyczące traktowania, dokonywanej przez przedsiębiorstwa cesji praw do przyszłych odszkodowań wynikających z podpisanych umów ubezpieczenia, jako zabezpieczenia kredytu udzielanego eksporterom.

* Na podstawie materiału informacyjnego Korporacji Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych KUKE.

Krótkoterminowe produkty ubezpieczeniowe ze wsparciem Skarbu Państwa:**1. Ubezpieczenie krótkoterminowych należności z tytułu sprzedaży eksportowej od ryzyka nierynkowego**

Produkt ten umożliwia ubezpieczenie zarówno całej sprzedaży eksportowej, jak i pojedynczych wysyłek realizowanych z odroczonym terminem płatności do krajów o podwyższonym ryzyku. KUKA SA oferuje różne warianty tej formy ubezpieczenia, np. eksporter może ubezpieczyć płatność w rachunku otwartym lub, jeżeli takie są wymogi kontraktu, płatność zabezpieczoną gwarancją akceptowanego przez Korporację banku, banku centralnego lub gwarancją rządową.

2. Ubezpieczenie kosztów poszukiwania zagranicznych rynków zbytu

Produkt adresowany jest do krajowych przedsiębiorstw produkcyjnych, usługowych oraz handlowych. Przedsiębiorcy, którzy mogą ubiegać się o ubezpieczenie, powinni prowadzić działalność gospodarczą nie krócej niż trzy lata i uzyskiwać roczne przychody netto ze sprzedaży nie większe niż równowartość 50 mln EUR. Korporacja ubezpiecza koszty i wydatki ponoszone w związku z podejmowaniem działań zmierzających do wejścia na zagraniczne rynki zbytu od ryzyka niezawarcia z kontrahentami z tych rynków, z przyczyn niezależnych od przedsiębiorcy, kontraktów eksportowych o wartości wystarczającej do pokrycia poniesionych kosztów. Ubezpieczenie to pomaga przedsiębiorcom zachować płynność finansową w trakcie podejmowania działań zmierzających do zawarcia kontraktów eksportowych z partnerami zagranicznymi oraz zabezpieczyć się przed ryzykiem niepowodzenia tych działań. Dużą zaletą ubezpieczenia jest możliwość otrzymania środków finansowych (zaliczek) przez przedsiębiorców uzyskujących roczne przychody netto ze sprzedaży nie większe niż równowartość w złotych kwoty 1 mln EUR, zanim działania na zagranicznych rynkach zbytu przyniosą wymierne rezultaty w postaci przychodów ze sprzedaży.

Krótkoterminowe produkty ubezpieczeniowe realizowane na własny rachunek:**1. Ubezpieczenie krótkoterminowych należności eksportowych – polisa obrotowa bądź saldo niezapłaconych należności**

Ta forma ubezpieczenia jest szczególnie przydatna dla eksporterów realizujących sprzedaż cykliczną. Zabezpiecza ona kontrahenta zagranicznego przed niewypłacalnością spowodowaną ryzykiem handlowym, czyli z tytułu prawnie stwierdzonej niewypłacalności lub zwłoki w zapłacie, oraz przed ryzykiem politycznym. Przedmiotem ubezpieczenia są należności za dostawy towarów lub usług płatne w terminie do dwóch lat, przysługujące od kontrahentów prywatnych, pochodzących z ponad 160 krajów.

2. Ubezpieczenie krótkoterminowych należności eksportowych Europolisa

Produkt został stworzony z myślą o małych i średnich eksporterach. Polisa ta jest przeznaczona dla przedsiębiorstw realizujących roczną sprzedaż eksportową do 800 tys. EUR do krajów: Andora, Austria, Belgia, Bułgaria, Cypr, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Islandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Monako, Niemcy, Norwegia, Portugalia, Republika Czeska, Rumunia, San Marino, Słowacja, Słowenia, Szwajcaria, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania i Włochy. Umożliwia ona ubezpieczenie także pojedynczych transakcji realizowanych w kredycie z kontrahentem zagranicznym. Zawiera cały szereg ułatwień dla małego eksportera oraz uproszczoną procedurę obsługi.

3. Ubezpieczenie krótkoterminowych należności krajowych – polisa obrotowa bądź saldo niezapłaconych należności

Produkt przeznaczony jest dla przedsiębiorców realizujących transakcje, w których przedmiotem ubezpieczenia są należności za wysłane towary lub zrealizowane usługi w kraju płatne w terminie do 1 roku. Korporacja obejmuje ochroną ubezpieczeniową ryzyko utraty należności w wyniku bankructwa bądź zwłoki w regulowaniu należności przez kontrahentów krajowych.

4. Ubezpieczenie pakietowe (ubezpieczenie krótkoterminowych należności eksportowych i krajowych)

Produkt ten przeznaczony jest dla przedsiębiorstw realizujących transakcje związane ze sprzedażą **krajową** oraz **eksportem** towarów lub realizacją usług poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Przedmiotem ubezpieczenia są należności powstałe z tytułu dostaw towarów lub wykonania usług płatne w terminie **do 2 lat** w przypadku sprzedaży eksportowej i **do 1 roku** w przypadku sprzedaży krajowej. Taka forma ubezpieczenia należności jest szczególnie korzystna dla eksporterów realizujących sprzedaż cykliczną. Produkt ten zapewnia kompleksowe zarządzanie portfelem należności ryzyk kredytowych firmy (krajowych i eksportowych) przy utrzymaniu jednakowej stawki ubezpieczeniowej dla eksportu i kraju.

System ubezpieczeń średnio i długoterminowych

Oferta Korporacji w tym zakresie skierowana jest do eksporterów realizujących inwestycje, które wymagają średnio- lub długoterminowego kredytowania. W zależności od formy finansowania kontraktu realizowanego w kredycie powyżej 2 i więcej lat, istnieje możliwość ubezpieczenia kredytu eksportowego udzielonego przez eksportera lub ubezpieczenia kredytu dla nabywcy udzielonego przez bank lub inną instytucję finansową. Korporacja obejmuje ochroną ubezpieczeniową kredyty na finansowanie polskiego eksportu udzielane zarówno przez banki krajowe, jak i zagraniczne.

Ubezpieczenia kontraktów eksportowych średnio- i długoterminowych mogą być realizowane na zasadach kredytu dostawcy lub kredytu dla nabywcy.

Ubezpieczenia średnio i długoterminowe są w całości realizowane ze wsparciem Skarbu Państwa.

1. Kredyt dostawcy jest najbardziej tradycyjną formą kredytowania kontrahenta zagranicznego przez eksportera, który udzielając kredytu kupieckiego świadomie godzi się na odroczenie zapłaty za dostarczony towar czy zrealizowaną usługę. Przedmiotem ubezpieczenia są należności z tytułu realizacji kontraktu eksportowego, dotyczącego dostawy krajowych produktów lub usług, finansowanego kredytem o okresie spłaty 2 i więcej lat. Należności te ubezpieczone są zarówno od ryzyka istniejącego przed wysyłką towarów lub usług, jak i od ryzyka istniejącego po tej wysyłce.

2. Kredyt dla nabywcy jest kredytem celowym, udostępnianym bezpośrednio kontrahentowi zagranicznemu bądź jego bankowi, z przeznaczeniem na finansowanie konkretnego projektu eksportowego przez bank krajowy lub zagraniczny bądź inną instytucję finansującą eksport. Kredyt dla nabywcy stanowi dogodną formę finansowania sprzedaży bez angażowania środków własnych eksportera. Taka forma finansowania eksportu umożliwia natychmiastowe otrzymanie należności za dostarczony towar czy zrealizowaną usługę po przedłożeniu w banku dokumentów potwierdzających, iż całość lub część kontraktu została zrealizowana.

3. Ubezpieczenie leasingu finansowego

Adresatem produktu są instytucje dokonujące leasingu finansowego krajowych towarów dostarczanych przez polskich przedsiębiorców. Przedmiotem ubezpieczenia jest należność główna wraz z marżami i innymi opłatami przysługującymi instytucji finansującej na podstawie umowy leasingu finansowego dotyczącego dostaw krajowych towarów i usług, którego spłata rat leasingowych wynosi dwa lub więcej lat. Korporacja może objąć ochroną ubezpieczeniową również kwotę przeznaczoną na finansowanie składki ubezpieczeniowej.

4. Ubezpieczenie inwestycji bezpośrednich za granicą

W ramach ubezpieczeń inwestycji bezpośrednich za granicą ochroną ubezpieczeniową są obejmowane długoterminowe inwestycje polskich przedsiębiorstw. Ubezpieczenie udzielane jest od ryzyka poniesienia przez krajowych inwestorów straty w następstwie zdarzeń określonych jako ryzyko polityczne. Inwestycje bezpośrednie za granicą, które mogą zostać objęte ochroną ubezpieczeniową, powinny prowadzić do utworzenia i prowadzenia za granicą nowego przedsiębiorstwa lub uzyskania skutecznego wpływu

na przedsiębiorstwo już istniejące poza granicami kraju, aż do uzyskania nad nim całkowitej kontroli.

System gwarancji ubezpieczeniowych

Gwarancje kontraktowe udzielane eksporterowi przez KUKE SA potwierdzają wiarygodność firmy na rynkach międzynarodowych, pozwalają spełnić wymogi importera i umożliwiają zawarcie kontraktu. Podnoszą również skuteczność prawną kontraktu.

Gwarancje znajdujące się w ofercie Korporacji to:

1. Gwarancje przetargowe

Pisemne zobowiązanie KUKE SA do zapłaty kwoty wskazanej w gwarancji, w przypadku gdyby zleceniodawca (oferent), który wygrał przetarg, odmówił podpisania kontraktu na warunkach oferty lub w inny sposób naruszył zobowiązania wynikające z przystąpienia do przetargu. Gwarancja przetargowa jest składana jako wadium przez przystępującego do przetargu.

2. Gwarancje zwrotu zaliczki

Pisemne zobowiązanie Korporacji do wypłacenia importerowi (beneficjentowi gwarancji) oznaczonej w niej kwoty w przypadku gdyby eksporter (zleceniodawca) nie wykonał umowy i odmówił zwrotu zaliczki. Sumą gwarancji jest kwota zaliczki przekazanej eksporterowi przez importera. Gwarancja wchodzi w życie po wpływie zaliczki na konto zleceniodawcy.

3. Gwarancje wykonania i dobrego wykonania kontraktu

Zobowiązanie KUKE SA do zapłacenia określonej w gwarancji kwoty, w przypadku gdy zleceniodawca (eksporter) nie wykona, bądź nieprawidłowo wykona kontrakt i odmówi naprawienia szkody, zrekompensowania straty bądź też zapłacenia kar umownych. Tym rodzajem gwarancji importer (beneficjent gwarancji) stara się zabezpieczyć przed wszystkimi negatywnymi konsekwencjami niewłaściwego wykonania kontraktu. W związku z tym także zakres zdarzeń objętych tą gwarancją może być bardzo szeroki.

4. Gwarancje celne

KUKE SA udziela gwarancji na zabezpieczenie zapłaty kwoty należności z długu celnego, które po przedłożeniu Urzędowi Celnemu umożliwiają wprowadzenie towaru na polski obszar celny bez potrzeby uprzedniego uiszczenia stosownych należności oraz objęcie go procedurą celną (dopuszczenia do obrotu, uszlachetniania czynnego w systemie zawiesznień, tranzytu, składu celnego, odprawy czasowej). Korporacja jest gwarantem ak-

ceptowanym przez wszystkie urzędy celne. Uzyskanie gwarancji w KUKI SA następuje po złożeniu zlecenia oraz po akceptacji ryzyka.

5. Regwarancje

Korporacja udziela również regwarancji będących zabezpieczeniem gwarancji wystawionych przez bank. Regwarancja może być wykorzystana przez eksportera jako zabezpieczenie dla banku wystawiającego gwarancję kontraktową na rzecz importera. Udzielenie gwarancji kontraktowej oraz regwarancji następuje po złożeniu zlecenia na formularzu stosowanym przez KUKI SA oraz po akceptacji ryzyka.

6. Gwarancje dla banków refinansujących kredyt dostawcy

Produkt ułatwia krajowym przedsiębiorcom dostęp do refinansowania udzielonych przez nich kredytów dostawcy o okresie spłaty 2 i więcej lat. Beneficjentami gwarancji są banki, które nabywają wierzytelności eksporterów powstałe z tytułu udzielonych przez nich kredytów dostawcy. Gwarancje mogą dotyczyć skupu weksli wystawionych w związku z udzielonymi przez krajowych przedsiębiorców kredytami dostawcy. Korporacja może również zagwarantować spłatę wierzytelności, w związku z którymi nie zostały wystawione weksle, w przypadku zawarcia przez bank umowy kredytowej z dłużnikiem zagranicznym.

7. Gwarancje dla banków potwierdzających akredytywy

Produkt umożliwia wspieranie przez Korporację polskich eksporterów, którzy realizują kontrakty, w których płatność za dostarczone towary i usługi dokonywana jest w formie nieodwołalnej akredytywy potwierdzonej przez bank krajowy. W ramach udzielanych gwarancji Korporacja jest zobowiązana do pokrycia części płatności wynikającej z akredytywy w przypadku niezrealizowania zobowiązań przez bank zagraniczny, który akredytywę otworzył. Umożliwi więc ona bankowi krajowemu ograniczenie ryzyka związanego z potwierdzeniem akredytywy, poprzez przekazanie tego ryzyka Korporacji.

W celu zawarcia umowy ubezpieczenia należy złożyć odpowiedni wniosek na formularzu ustalonym przez KUKI S.A dostępnym na stronach www.kuke.com.pl.

Korporacja Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych Spółka Akcyjna

00-121 Warszawa, ul. Sienna 39

Tel.: (+48 22) 3568300, fax.: (+48 22) 3130120

Infolinia: 0 801 805853 lub 0 801 80 KUKI, (+48 22) 3130853

E-mail: market@kuke.com.pl

Strona internetowa: www.kuke.com.pl

X. MIESZKAĆ W BUŁGARII

WJAZD

Nie ma obowiązku wizowego dla obywateli polskich przy pobytach do 90 dni, w ciągu 6 miesięcy od daty pierwszego wjazdu. Nie dotyczy to przyjazdów na pobyt stały lub w celu podjęcia pracy. Dłuższy pobyt (nauka, praca, odwiedziny) wymaga wcześniejszego uzyskania wizy w bułgarskim urzędzie konsularnym.

1 stycznia 2006 roku weszły w życie znowelizowane postanowienia artykułu 18 Ustawy o cudzoziemcach opublikowanej w *Dyrżawen Westnik*, nr 63 z 2 sierpnia 2005 roku, zgodnie z którym wprowadza się obowiązek przy wjeździe do Bułgarii deklarowania przez cudzoziemców celu pobytu i wskazania na piśmie adresu pobytu, poprzez wypełnienie karty adresowej, zatwierdzonej przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Cudzoziemcy przejeżdżający przez Bułgarię tranzytem i opuszczający ją w ciągu 24 godzin nie wypełniają karty adresowej. Cudzoziemcy, którzy są akredytowani jako członkowie zagranicznych misji dyplomatycznych, konsularnych i przedstawicielstw handlowych, jak również przedstawiciele organizacji międzynarodowych w Bułgarii rejestrują swój pobyt w bułgarskim Ministerstwie Spraw Zagranicznych.

Należy pamiętać, że paszport musi być ważny co najmniej sześć miesięcy dłużej niż deklarowany pobyt. Zezwoleń na przedłużenie pobytu udzielają obwodowe biura paszportowe MSW. Honorowana jest procedura prolongaty paszportu w polskich urzędach konsularnych poprzez wydanie nowego paszportu lub paszportu blankietowego. W takim przypadku anulowany paszport, na podstawie którego nastąpił wjazd, przedstawia się wraz z nowym paszportem w biurze paszportowym MSW.

Ponadto, należy posiadać niezbędne środki finansowe na utrzymanie (50 BGN albo ich równowartość) oraz posiadać ubezpieczenia zdrowotne. Na granicy wręczane są karty statystyczne (statisticzeska karta). Karta musi pozostawać w paszporcie podróżującego do czasu opuszczenia Bułgarii, gdyż we wszystkich hotelach lub u wynajmujących pokoje będzie na niej wbijana pieczęć potwierdzająca pobyt. Karty są odbierane przy wyjeździe przez urzędnika imigracyjnego.

Turyści przejeżdżający tranzytem mogą przebywać przez 24 godziny bez meldunku. Należy pamiętać, że brak meldunku jest karany grzywną w wysokości 100 USD,

a w przypadkach długoterminowego pobytu bez zameldowania, grzywna może być kilkakrotnie wyższa.

Honorowane jest zarówno polskie, jak i międzynarodowe prawo jazdy. Posiadanie „zielonej karty” jest obowiązkowe. Władze graniczne dokonują w paszporcie adnotacji odnośnie samochodu. Podróżny zobowiązany jest do wyjazdu tym samym pojazdem. Należy zwracać uwagę, aby potwierdzenie własności pojazdu przy wjeździe nie zostało odnotowane w paszporcie pasażera. Ewentualna kradzież pojazdu na terenie Bułgarii jest traktowana jako sprzedaż i z tego powodu w przypadku kradzieży samochodu należy wnieść przewidziane prawem opłaty, takie jak cło, akcyza i VAT. Bez ich uiszczenia właściciel nie może opuścić terenu Bułgarii. Nie wolno udostępniać swojego pojazdu obywatelowi bułgarskiemu, jak również nie wolno kierować pojazdem należącym do obywatela bułgarskiego, chyba że posiada się notarialnie poświadczony pełnomocnictwo bułgarskiego właściciela.

W przypadku gdy kierujący pojazdem nie jest jego właścicielem (pojazd w leasingu, pożyczony itp.) kierujący powinien posiadać notarialnie potwierdzone pełnomocnictwo do prowadzenia pojazdu, przetłumaczone przez tłumacza przysięgłego na język bułgarski albo angielski.

Ubezpieczenia osobowe są obowiązkowe. Uznawane są polskie polisy ubezpieczeniowe. Na granicy można wykupić ubezpieczenie dodatkowe. Wjeżdżając do Bułgarii samochodem, należy określić punkt docelowy podróży; w zależności od tego zostanie naliczony podatek drogowy.

Opłaty winietowe

Na terytorium Bułgarii od 01 stycznia 2005 roku obowiązuje system winiet dla samochodów ciężarowych, autobusów i samochodów osobowych. Obowiązek ten został wprowadzony na podstawie zmian i uzupełnień opublikowanych w DW Nr 6/2004 do Ustawy o drogach, opublikowanej w Gazecie Państwowej (Dyrżawen Westnik – DW) Nr 26/2000, z późniejszymi zmianami.

Poniżej podajemy wysokość opłat winietowych dla pojazdów z zagraniczną rejestracją w okresie 2006-2007, które zostały wprowadzone Postanowieniem nr 321 R.M. z 30.11.2004 (opubl. DW nr 107/7.12.2004), jako część kolejnych zmian do Taryfy opłat nr 14 (opubl. w DW nr 94/1998, z późniejszymi zmianami).

Pojazdy samochodowe zostały podzielone na trzy kategorie jak niżej:

Opłata winietowa (w EUR)		2006 r.	2007 r.
Pojazdy – Kategoria 1	tygodniowa	36,00	29,00
	miesięczna	91,00	72,00
	roczna	506,00	400,00
Pojazdy – Kategoria 2	tygodniowa	18,00	15,00
	miesięczna	45,00	35,00
	roczna	253,00	200,00
Pojazdy – Kategoria 3	tygodniowa	4,00	2,50
	miesięczna	9,00	6,00
	roczna	51,00	32,00

Źródło: Wydział Ekonomiczno-Handlowy Ambasady RP w Sofii

Kategoria 1 – pojazdy przeznaczone do przewozu towarów, o więcej niż 2 osiach, zestawy pojazdów, jak również specjalistyczne maszyny budowlane, auto-dźwigi, przyczepy specjalistyczne do przewozu ciężkich lub ponadgabarytowych towarów i inne samochody specjalistyczne, bez trolejbusów; traktory kołowe i inne samoporuszające się maszyny, wówczas gdy są zarejestrowane do poruszania się po drogach; specjalistyczne pojazdy samochodowe i maszyny budowlane, które z zasady są przeznaczone do jazdy poza drogami publicznymi, łącznie z wózkami kopalnianymi, za okres przejazdu po drogach publicznych o własnym napędzie, pod warunkiem, że odpowiadają wymogom technicznym i warunkom bezpiecznej jazdy – wszystkie o więcej niż dwóch osiach.

Kategoria 2 – pojazdy przeznaczone do przewozu osób o ilości miejsc siedzących więcej niż 8, bez miejsca kierowcy, oraz pojazdy przeznaczone do przewozu towarów o dwóch osiach, jak również specjalistyczne maszyny budowlane, auto-dźwigi, przyczepy specjalistyczne do przewozu ciężkich lub ponadgabarytowych towarów i inne samochody specjalistyczne, bez trolejbusów; traktory kołowe i inne samoporuszające się maszyny, wówczas gdy są zarejestrowane do poruszania się po drogach; specjalistyczne pojazdy samochodowe i maszyny budowlane, które z zasady są przeznaczone do jazdy poza drogami publicznymi, łącznie z wózkami kopalnianymi, za okres przejazdu po drogach publicznych o własnym napędzie, pod warunkiem, że odpowiadają wymogom technicznym i warunkom bezpiecznej jazdy – wszystkie o 2 osiach.

Kategoria 3 – pojazdy przeznaczone do przewozu osób, o ilości miejsc siedzących nie większej niż 8.

Zmiany weszły w życie 1 stycznia 2005 r.

Zgodnie z Ustawą, opłata winietowa jest określana dla każdego konkretnego pojazdu, przy czym opłaty dla samochodów z bułgarską rejestracją są niższe.

W DW Nr 24 z 23 marca 2004 roku zostało opublikowane Zarządzenie o warunkach i zasadach dokonywania opłat winietowych na terytorium Republiki Bułgarii. Sprzedaż winietek leży w gestii Agencji Wykonawczej „Drogi” (Izpyłnitetna Agencja „Pytiszta”) i prowadzona jest w 49 punktach, w tym 22 granicznych, których wykaz opublikowano.

Za samochody z zagraniczną rejestracją opłaty mogą być wnoszone na punktach granicznych również w USD lub EUR.

W przypadku stwierdzenia, że wyjeżdżający samochód przekroczył okres opłaconej winietki, musi on dopłacić zaległą należność, jednak nie mniej niż wartość tygodniowej winietki.

Opłaty będą wnoszone na podstawie nalepek składających się z dwóch części, jedna powinna być zaklejana w dolnym prawym rogu od strony wewnętrznej pojazdu, drugą przechowuje kierowca, jako pokwitowanie wniesionej opłaty.

Do 1 stycznia 2005 roku zamiast przewidzianych w Zarządzeniu winietek mogły być wydawane przez Agencję Wykonawczą „Drogi” zaświadczenia zastępcze.

Ponadto w taryfie opłat Nr 14 wymieniono inne opłaty dotyczące samochodów wjeżdżających do Bułgarii, np. za przekroczenie wymiarów pojazdów, wagi, obciążenia osi oraz za przejazd przez most na Dunaju itp.

Wysokość i rodzaj opłat pobieranych przez Agencję „Administracja samochodowa” za wydawanie bułgarskich licencji, zezwoleń i innych dokumentów dla autobusów i samochodów ciężarowych oraz opłaty w punktach granicznych za brak tych zezwoleń ustalone są w Taryfie Nr 5 (opubl. w DW nr 41/2000, z późniejszymi zmianami) dotyczącej opłat pobieranych w strukturach Ministerstwa Transportu i Łączności.

Bezcłowo można wwozić i wywozić artykuły do łącznej wartości 100 USD. Przy wwozie i wywozie waluty o równowartości do 8000 BGN (ok.4090 EUR) oraz kosztowności w ilości zwyczajowo przyjętej nie ma obowiązku wypełniania deklaracji celnej. W każdym innym przypadku należy wypełnić deklarację celną, która jest przy wyjeździe traktowana jako dowód pochodzenia wywożonych kosztowności czy waluty. Nie można wwozić towarów w ilościach handlowych, nawet w ramach limitu studolarowego. W paszporcie osoby wjeżdżającej do Bułgarii samochodem władze graniczne dokonują adnotacji na temat pojazdu, a tym samym zobowiązują kierowcę do opuszczenia kraju tym samym autem.

POBYT W BUŁGARII

W miejscu pobytu w Bułgarii należy zameldować się w przeciągu 48 godzin od momentu przekroczenia granicy. W przypadku pobytu w domu prywatnym, hotelu pracowniczym lub studenckim zameldowania dokonuje się w lokalnym urzędzie paszportowym MSW, podczas gdy meldunek w hotelu zostaje potwierdzony na miejscu i nie wymaga żadnych dodatkowych formalności.

W Bułgarii nie ma specjalnych zagrożeń epidemiologicznych, nie są też wymagane szczepienia, za wyjątkiem przyjazdów z krajów uznanych przez Światową Organizację Zdrowia za rejon y szczególnego zagrożenia.

Pomoc lekarska dla Polaków w Bułgarii jak i dla Bułgarów w Polsce jest bezpłatna w przypadku nagłego zachorowania lub wypadku według działającej umowy dwustronnej. W innych przypadkach koszty ponosi sam pacjent lub ubezpieczyciel. Należy przy tym pamiętać, że ubezpieczenie pomoże nam zwrócić poniesione koszty za leki lub badania specjalistyczne. Państwowa służba zdrowia w Bułgarii może mieć kłopoty z zaopatrzeniem w podstawowe środki medyczne (środki opatrunkowe, lekarstwa).

Po Bułgarii raczej nie powinno się podróżować nocą, zatrzymywać na nieoznaczonych i nieoświetlonych parkingach, w przydrożnych barach, motelach itp. W miastach zaleca się jeździć z zablokowanymi od wewnątrz drzwiami samochodu. Nie należy pozostawiać samochodu bez dozoru, zwłaszcza jeśli znajduje się w nim bagaż. W przypadku zatrzymania się w hotelu, w kwaterach prywatnych lub na kempingu nie należy pozostawiać w pokojach nawet na krótko pieniędzy, kosztowności lub dokumentów.

Dopuszczalna prędkość dla samochodów to 40 lub 50 km/h w obszarach zabudowanych, 90 km/h w obszarze niezabudowanym i 120 km/h na trasach szybkiego ruchu (z przyczepą 100 km/h). Przekroczenie szybkości o 30-40 km/h jest karane mandatem w wysokości 20 BGN, o 40-50 km/h – 30 BGN, a o powyżej 50 km/h – 50 BGN. Za prowadzenie bez zapiętych pasów bezpieczeństwa – 20 BGN. Zawartość alkoholu we krwi kierowcy powyżej 0,5/1000 jest karana mandatem 100-300 BGN.

Warto też pamiętać, że w lipcu 1999 roku dokonano denominacji bułgarskiego lewa 1000 BGL = 1 BGN. Od 1 stycznia 2000 roku w obiegu są jedynie nowe pieniądze, zaś stare wyszły całkowicie z obiegu i już nie można ich wymieniać w banku.

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Zakwaterowanie

Klasyfikowane hotele od 2 do 5 gwiazdek, oraz liczne motele, kempingi, itp. Hoteli klasyfikowanych jest ponad pięćset, z czego niewiele ponad dziesięć pięciogwiazdkowych. Zalecana jest wcześniejsza rezerwacja pokoi. Hotele przyjmują najbardziej znane karty kredytowe.

Więcej informacji można znaleźć na stronie internetowej Bułgarskiej Agencji Informacji i Promocji Turystyki przy Ministerstwie Gospodarki www.bulgariatravel.org

Restauracje

Restauracje, podobnie jak hotele klasyfikowane są w systemie gwiazdkowym, od 2 do 5 gwiazdek. Jest ich ponad półtora tysiąca. Oprócz tradycyjnych dań kuchni bułgarskiej oferują również potrawy włoskie, francuskie, greckie, chińskie, rosyjskie i wiele innych.

Wynajem samochodów

Międzynarodowe firmy zajmujące się wynajmem samochodów obecne są w hali przylotów na lotnisku w Sofii. Ich biura znajdują się również w centrum Sofii oraz w innych większych miastach i w miejscowościach turystycznych. Aby wypożyczyć samochód, należy okazać paszport, prawo jazdy i złożyć depozyt w wysokości około 600 USD, który zostanie pobrany z karty kredytowej. W Bułgarii obowiązuje ruch prawostronny. Jakość dróg często pozostawia wiele do życzenia. Dopuszczalny poziom alkoholu we krwi to 0,5 promila.

Banki i wymiana walut

Waluty można wymieniać zarówno w bankach bułgarskich i oddziałach banków zagranicznych, jak i w kantorach wymiany. Banki są otwarte w godzinach 9-16 od poniedziałku do piątku. Kantory są zazwyczaj czynne do godziny 18-tej, niektóre zaś pracują 24 godziny na dobę. Wymiany walut można dokonać również na lotnisku i w dużych hotelach. Kurs bułgarskiego lewa jest stały względem euro i wynosi BGN 1,96 za 1 EUR.

Uwaga: Wymiana pieniędzy po korzystnym kursie „na ulicy” kończy się często ich utratą.

Transport miejski

W Sofii system transportu publicznego składa się z metra, tramwajów, autobusów i trolejbusów. Na lotnisko jeżdżą autobusy linii nr 84. Bilety można kupować zarówno w kioskach, jak i u kierowców.

Taksówki

Na lotnisku w Sofii najlepiej skorzystać z taksówek korporacji obsługującej Port Lotniczy Sofia Airport – O.K. Supertrans. Taksówki prywatne jeżdżą po wyższych cenach. Przy dłuższych przejazdach można negocjować opłatę, która jest przyjmowana również w walutach wymienialnych.

Sklepy

Od poniedziałku do piątku sklepy zasadniczo czynne są w godzinach 9-19; w soboty do godziny 13. Niektóre supermarkety czynne są 24 godziny na dobę. Bulwar Vitosha w Sofii to jedno z najpopularniejszych miejsc dokonywania zakupów. Świeże owoce i warzywa oraz inne produkty spożywcze można kupować na ulicznych bazarach.

Telekomunikacja

Numer kierunkowy do Bułgarii to 359, do Sofii – 359 2. Bułgaria posiada bezpośrednie połączenia telefoniczne z większością państw świata. Rozmowy międzynarodowe mogą być prowadzone również z budek telefonicznych Telekomunikacji Bułgarii. Aparaty telefoniczne w budkach działają na karty.

Ważniejsze numery telefoniczne:

- 0123 – centrala międzynarodowa (jeśli połączenie bezpośrednie jest niemożliwe)
- 0121 – centrala międzymiastowa
- 150 – Pogotowie ratunkowe
- 160 – Straż pożarna
- 166 – Policja/drogówka
- 140 – Wysyłanie telegramów
- 175 – Prognoza pogody
- 120 – Budzenie
- 180 – Zegarynka
- 144 – Informacja o numerach firmowych
- 145 – Informacja o numerach prywatnych
- 146 – Pomoc drogowa (na terenie całego kraju)
- 1286 – Pogotowie drogowa (na terenie Sofii)
- 090012900 – Informacja teleadresowa

Elektryczność: 220 V, 50 Hz.

XI. ZAŁĄCZNIKI

Nr 1. Makroekonomiczne dane o gospodarce Bułgarii w latach 2001-2005.....	160
Nr 2. Struktura towarowa importu w 2004 i 2005 roku.....	161
Nr 3. Struktura geograficzna importu w 2004 i 2005 roku.....	162
Nr 4. Struktura towarowa eksportu w 2004 i 2005 roku.....	163
Nr 5. Struktura geograficzna eksportu w 2004 i 2005 roku.....	164
Nr 6. Transakcje prywatyzacyjne w okresie 1993 – marzec 2005.....	165
Nr 7. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w latach 1992-2005.....	166
Nr 8. Struktura branżowa bezpośrednich inwestycji zagranicznych w latach 1998-2005.....	167
Nr 9. Struktura geograficzna bezpośrednich inwestycji zagranicznych w latach 1992-2005.....	168
Nr 10. Najwięksi inwestorzy zagraniczni.....	170
Nr 11. Przykładowe stawki podatku akcyzowego.....	175
Nr 12. Ministerstwa i instytucje państwowe.....	177
Nr 13. Banki.....	180
Nr 14. Firmy ubezpieczeniowe.....	183
Nr 15. Obroty giełdy papierów wartościowych w Sofii w latach 2004-2005.....	185
Nr 16. Wolne obszary celne.....	186
Nr 17. Przejścia graniczne.....	187
Nr 18. Przyjazdy do Bułgarii w celach turystycznych w 2004 i 2005 roku.....	188
Nr 19. Izby i stowarzyszenia przemysłowo-handlowe.....	189
Nr 20. Regionalne izby przemysłowo-handlowe (IPH).....	200
Nr 21. Firmy kurierskie.....	203
Nr 22. Firmy spedycyjne i transportowe.....	204
Nr 23. Targi i wystawy w Bułgarii.....	207
Nr 24. Adresy ambasad w Sofii.....	208
Nr 25. Międzynarodowe organizacje gospodarcze.....	212
Nr 26. Placówki dyplomatyczne w Polsce i w Bułgarii.....	213
Nr 27. Państwa z którymi Bułgaria podpisała umowy o wzajemnej ochronie i wspieraniu inwestycji i/lub o unikaniu podwójnego opodatkowania.....	215
Nr 28. Koszty operacyjne w Bułgarii przykładowe ceny i obciążenia podatkowe w Bułgarii.....	217

NR 1. MAKROEKONOMICZNE DANE O GOSPODARCE BUŁGARII W LATACH 2001-2005

	2001	2002	2003	2004	2005
Wzrost PKB	4,0%	4,8%	4,3%	5,7%	5,5%
Wzrost sprzedanej produkcji przemysłowej	2,8%	1,3%	16,1%	19,8%	6,3%
Wzrost nakładów brutto na środki trwałe	23,8%	7,9%	17,8%	17,0%	4,5%
Stopa inflacji*	7,4%	5,8%	2,3%	6,2%	5,0%
Stopa bezrobocia*	17,3%	16,8%	12,7%	12,0%	10,1%
Nadwyżka (Deficyt) na rachunku bieżącym/PKB	-7,3%	-5,6%	-9,2%	-5,8%	-11,8%
Nadwyżka (Deficyt) budżetowy/PKB	-0,9%	-0,7%	0,003%	1,7%	3,2%
Eksport FOB (miliony EUR)	5714,2	6062,9	6668,2	7984,9	9454,1
Import CIF (miliony EUR)	7492,6	7940,9	9093,8	10938,4	13823,2
Zadłużenie zagraniczne brutto (miliony EUR)*	11934,9	10768,9	10640,6	12571,6	14530,3
Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych (miliony USD)	813	970	2097	2883	2324
Rezerwy walutowe (miliony EUR)*	4061,2	4574,8	5308,6	6770,4	7370,3
Średnie miesięczne wynagrodzenie brutto (BGN)	249	266	278	298	320 BGN
Wynagrodzenie minimalne (BGN)*	100	110	130	160	160
Kurs BGN/EUR (sztywny)	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583

*Wskaźniki na koniec okresu

**NR 2. STRUKTURA TOWAROWA IMPORTU W 2004 I 2005 ROKU
(W MILIONACH EUR)**

KLASYFIKACJA	IMPORT – CIF		
	2004	2005	2005/2004%
Ogółem	11 619,5	14 682.4	126.4
Towary konsumpcyjne	1 894,7	2 258.8	119.2
Żywność, papierosy, napoje	306,1	387.0	126.4
Odzież i obuwie	120,5	137.2	113.9
Lekarstwa i kosmetyka	425,4	466.0	109.5
Meble i wyposażenie mieszkań	394,6	469.7	119.0
Samochody	385,2	480.0	124.6
Inne	262,9	318.9	121.3
Surowce i półprodukty	4 602,0	5 283.6	114.8
Żeliwo, żelazo i stal	458,6	585.1	127.6
Rudy	449,7	590.3	131.3
Metale kolorowe	130,3	202.5	155.4
Produkty chemiczne	256,5	277.3	108.1
Plastyk, kauczuk	552,8	696.3	126.0
Nawozy	b.d.	b.d.	–
Materiały tekstylne	1 356,6	1 343.2	99.0
Surowce do produkcji żywności	240,8	222.3	92.3
Materiał drewniany, papier i karton	248,2	291.6	117.5
Cement	b.d.	b.d.	–
Skóry	91,0	96.3	105.8
Tytoń	31,2	15.1	48.4
Inne	786,3	963.5	122.5
Towary inwestycyjne	3 085,1	4 046.6	131.2
Maszyny, urządzenia i aparaty	1 052,5	1 395.7	132.6
Maszyny elektryczne	350,2	459.5	131.2
Środki transportowe	837,0	1 211.9	144.8
Części zamienne i wyposażenie	413,6	510.1	123.3
Inne	431,8	469.4	108.7
Towary nieenergetyczne razem	9 581,7	11 589.0	120.9
Zasoby energetyczne	1 941,8	2 960.2	152.4
Produkty naftowe	1 482,6	2 283.4	154.0
Węgiel	212,3	258.4	121.7
Oleje i inne paliwa	246,9	418.4	169.5
Pozostałe	96,0	133.3	138.9

Źródło: Krajowy Instytut Statystyczny, Wydział Ekonomiczno-Handlowy Ambasady RP w Sofii

**NR 3. STRUKTURA GEOGRAFICZNA IMPORTU W 2004 I 2005 ROKU
(W MILIONACH EUR)**

PAŃSTWA I GRUPY PAŃSTW	IMPORT – CIF		
	2004	2005	2005/2004%
OGÓŁEM	11 619,5	14 682,4	126,4
Unia Europejska – 25 w tym:	6 283,9	7 284,1	115,9
Unia Europejska – 15 w tym:	5 596,2	6 438,4	115,0
Włochy	1 141,6	1 318,4	115,5
Niemcy	1 693,4	1 998,0	118,0
Grecja	667,7	735,0	110,1
Belgia	167,7	181,2	108,1
Francja	617,1	687,3	111,4
Hiszpania	244,0	271,8	111,4
Wielka Brytania	282,1	335,3	118,9
Austria	274,8	316,8	115,3
Holandia	193,0	210,6	109,1
Szwecja	134,2	174,4	130,0
Unia Europejska – 10 w tym:	687,7	845,7	123,0
Polska	173,1	238,9	138,0
Cypr	b.d.	b.d.	–
Czechy	196,6	213,2	108,4
Węgry	141,0	171,4	121,6
Europa w tym:	2 119,4	3 035,9	143,2
Rosja	1 469,8	2 293,8	156,1
Ukraina	471,2	560,2	118,9
Szwajcaria	138,9	146,7	105,6
Kraje bałkańskie w tym:	1 154,6	1 616,3	140,0
Turcja	700,1	888,2	126,9
Rumunia	342,3	547,4	159,9
Serbia i Czarnogóra	42,4	69,9	164,9
Macedonia	41,0	67,6	164,9
Chorwacja	b.d.	b.d.	–
Ameryka w tym:	734,3	1 017,8	138,6
USA	254,1	375,9	147,9
Brazylia	189,9	256,2	134,9
Azja w tym:	1 120,5	1 452,9	129,7
Singapur	b.d.	b.d.	–
Chiny	377,1	567,5	150,5
Japonia	151,4	176,9	116,8
Kazachstan	118,5	157,1	132,6
Inne	206,8	275,5	133,2

Źródło: Krajowy Instytut Statystyczny Bułgarii, Wydział Ekonomiczno-Handlowy Ambasady RP w Sofii

**NR 4. STRUKTURA TOWAROWA EKSPORTU W 2004 I 2005 ROKU
(W MILIONACH EUR)**

KLASYFIKACJA	EKSPORT – FOB		
	2004	2005	2005/2004%
Ogółem	7 984,9	9 454,1	118,4
Towary konsumpcyjne	2 623,4	2 728,7	104,0
Żywność, papierosy, napoje	443,9	506,6	114,1
Odzież i obuwie	1 549,4	1 540,1	99,4
Lekarstwa i kosmetyka	153,2	166,4	108,6
Meble i wyposażenie mieszkań	279,5	314,7	112,6
Samochody	b.d.	b.d.	–
Inne	197,6	201,0	101,7
Surowce i półprodukty	3 477,6	4 055,7	116,6
Żeliwo, żelazo i stal	805,3	763,2	94,8
Rudy	b.d.	b.d.	–
Metale kolorowe	746,6	942,7	126,3
Produkty chemiczne	254,6	280,4	110,1
Plastyk, kauczuk	198,6	250,4	126,1
Nawozy	58,1	89,3	153,7
Materiały tekstylne	293,5	308,4	105,1
Surowce do produkcji żywności	277,9	408,6	147,0
Materiał drewniany, papier i karton	228,9	231,5	101,1
Cement	22,8	21,9	96,1
Skóry	b.d.	b.d.	–
Tytoń	92,2	79,1	85,8
Inne	499,0	680,0	136,3
Towary inwestycyjne	1 075,3	1 447,8	134,6
Maszyny, urządzenia i aparaty	357,0	415,1	116,3
Maszyny elektryczne	96,1	115,6	120,3
Środki transportowe	83,8	238,5	284,6
Części zamienne i wyposażenie	238,5	316,1	132,5
Inne	299,9	362,5	120,9
Towary nieenergetyczne razem	7 176,2	8 232,2	114,7
Zasoby energetyczne	808,6	1 221,9	151,1
Produkty naftowe	624,6	975,6	156,2
Węgiel	b.d.	b,d	–
Oleje i inne paliwa	184,0	246,3	133,9
Pozostałe	b.d.	b.d.	–

Źródło: Krajowy Instytut Statystyczny Bułgarii, Wydział Ekonomiczno-Handlowy Ambasady RP w Sofii

**NR 5. STRUKTURA GEOGRAFICZNA EKSPORTU W 2004 I 2005 ROKU
(MILIONY EUR)**

PAŃSTWA I GRUPY PAŃSTW	EKSPORT – FOB		
	2004	2005	2005/2004%
OGÓŁEM	7 984,9	9 454,1	118,4
Unia Europejska – 25 w tym:	4 654,2	5 345,3	114,9
Unia Europejska – 15 w tym:	4 331,7	4 875,0	112,5
Włochy	1 043,2	1 132,7	108,6
Niemcy	816,1	929,0	113,8
Grecja	794,0	891,2	112,2
Belgia	474,4	564,2	118,9
Francja	359,2	435,4	121,2
Hiszpania	268,9	307,8	114,5
Wielka Brytania	199,7	208,4	104,4
Austria	175,8	177,8	101,1
Holandia	101,6	115,3	113,5
Szwecja	b.d.	b.d.	–
Unia Europejska – 10 w tym:	322,4	470,3	145,9
Polska	80,3	103,3	128,6
Cypr	31,1	90,4	290,7
Czechy	b.d.	b.d.	–
Węgry	60,3	73,8	122,4
Europa w tym:	293,7	323,8	11,2
Rosja	100,7	122,1	121,3
Ukraina	b.d.	b.d.	–
Szwajcaria	51,2	68,0	132,8
Kraje bałkańskie w tym:	1 631,7	2 055,3	126,0
Turcja	797,9	990,7	124,2
Rumunia	316,8	356,8	112,6
Serbia i Czarnogóra	276,9	282,3	102,0
Macedonia	166,4	188,1	113,0
Chorwacja	33,0	132,5	401,5
Ameryka w tym:	461,4	423,4	91,8
USA	356,7	285,7	80,1
Brazylia	b.d.	b.d.	–
Azja w tym:	476,6	601,6	126,2
Singapur	77,0	147,3	191,3
Chiny	29,8	57,4	192,6
Japonia	b.d.	b.d.	–
Kazachstan	b.d.	b.d.	–
Inne	465,3	704,8	151,5

Źródło: Krajowy Instytut Statystyczny Bulgarii, Wydział Ekonomiczno-Handlowy Ambasady RP w Sofii

NR 6. TRANSAKcje PRYWATYZACYJNE W OKRESIE 1993 – MARZEC 2005

Rok	Łącznie		Wszystkie ministerstwa		Agencja Prywatyzacji	
	przedsiębiorstwa	wyodrębnione części przedsiębiorstw	przedsiębiorstwa	wyodrębnione części przedsiębiorstw	przedsiębiorstwa	wyodrębnione części przedsiębiorstw
1993	22	41	18	34	4	7
1994	84	77	63	62	21	15
1995	107	211	87	163	20	48
1996	161	352	112	254	49	98
1997	320	264	266	235	54	29
1998	654	435	559	354	95	81
1999	631	580	492	489	139	91
2000	429	161	358	139	71	22
2001	172	59	120	28	52	31
2002	73	30	20	7	53	23
2003	86	29	1	1	85	28
2004	96	33	0	0	96	33
Styczeń – marzec 2005	113	14	0	0	113	14
Razem	2948	2286	2096	1766	852	520

Źródło: Agencja Prywatyzacji

**NR 7. BEZPOŚREDNIE INWESTYCJE ZAGRANICZNE
W LATACH 1992-2005 (W MILIONACH USD)**

Rok	Wartość (mln USD)		
	Prywatyzacja	Inne	Razem
1992	0,0	34,4	34,4
1993	22,0	80,4	102,4
1994	134,2	76,7	210,9
1995	26,0	136,6	162,6
1996	76,4	180,0	256,4
1997	421,4	214,8	636,2
1998	215,6	404,4	620,0
1999	226,7	592,1	818,8
2000	366,0	635,5	1001,5
2001	19,2	793,7	812,9
2002	130,0	839,7	969,7
2003	364,1	1732,8	2096,9
2004	1216,0	1667,3	2883,3
2005	0,0	2324,2	2324,2
Razem	3217,6	9712,6	12930,2

Źródło: Bułgarska Agencja ds. Inwestycji

**NR 8. STRUKTURA BRANŻOWA BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI
ZAGRANICZNYCH W LATACH 1998-2005 (MLN USD)**

Branża	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Ra- zem
Działalność finansowa	150,5	97,8	449,4	122,6	133,8	501,9	238,9	592,3	2287,2
Handel i usługi	111,9	134,5	116,5	121,7	229,2	485,1	364,7	132,1	1695,7
Telekomunikacja	23,2	14,1	14,9	236,8	205,0	127,3	401,6	598,2	1621,1
Elektryczność, gaz i woda	1,8	4,6	19,7	2,4	66,9	8,1	925,5	4,5	1033,4
Nieruchomości i inna działalność na rzecz przedsiębiorstw	33,7	39,7	2,8	13,2	56,5	182,2	141,9	362,8	832,8
Produkty mineralne (cement, szkło)	41,0	165,2	72,1	-9,5	6,5	169,7	-3,1	170,5	612,4
Produkty naftowe, chemiczne, plastiki, opony itp.	150,6	71,8	7,4	27,7	0,7	76,8	97,5	104,3	536,8
Budownictwo	2,4	19,8	47,9	17,4	33,1	5,1	55,0	193,0	373,6
Wyroby włókiennicze i ubrania	31,5	32,7	11,7	37,4	20,1	87,6	67,6	-5,7	282,9
Produkty żywnościowe	4,4	25,1	27,3	57,7	9,3	84,3	45,7	-0,1	253,7
Drewno, papier	37,3	24,9	38,1	2,9	17,0	69,9	-0,6	2,3	191,8
Hotele i restauracje	17,6	16,9	26,0	17,9	7,9	27,9	15,2	62,4	191,8
Budowa maszyn	21,3	18,0	64,7	13,2	37,6	1,1	13,8	22,1	191,8
Hutnictwo	13,2	72,2	17,1	81,0	-18,9	66,6	54,1	-119,0	166,3
Transport	6,2	-11,7	10,1	5,9	8,1	45,1	29,2	38,9	131,8
Elektrotechnika, elektronika, komputery i wyposażenie dla telekomunikacji	11,5	5,9	28,6	28,2	17,9	29,5	-0,7	14,6	135,4
Górnictwo	0,0	2,7	0,0	4,9	10,4	21,7	19,1	25,5	84,3
Rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo	6,5	2,1	7,3	0,5	1,2	2,6	-1,9	5,3	23,6
Skóra i produkty ze skóry	0,7	0,0	21,2	0,1	0,5	-0,2	-2,5	2,6	22,4
Działalność wydawnicza	0,0	0,2	0,3	11,8	10,6	7,7	-11,7	-2,4	16,5
Samochody i inne środki transportu	-0,9	1,7	0,0	5,1	2,2	2,1	-0,5	0,1	9,8
Razem	664,4	738,2	983,1	798,9	855,6	2002,1	2448,8	2204,3	10695,1

Źródło: Bułgarska Agencja ds. Inwestycji

NR 9. STRUKTURA GEOGRAFICZNA BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH W LATACH 1992-2005
(MLN USD)

Nr	Kraj	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Razem
1	Austria	13,0	1,0	14,7	1,4	12,1	12,5	46,9	74,6	70,5	93,6	160,6	238,4	927,3	849,7	2516,1
2	Grecja	0,2	5,1	3,0	29,8	14,6	16,1	3,3	2,3	99,1	240,2	239,3	224,6	156,9	222,6	1257,1
3	Niemcy	0,1	56,6	111,0	16,2	53,1	31,4	55,7	40,4	39,0	67,4	85,4	108,5	251,6	79,6	996,0
4	Włochy	0,0	0,2	5,2	2,3	1,2	0,4	2,1	6,9	338,3	146,5	45,2	100,5	67,1	86,1	802,1
5	Holandia	0,1	0,5	37,9	0,9	46,3	10,8	41,3	105,6	-10,2	80,3	30,9	242,6	340,7	-135,2	792,6
6	USA	0,0	10,5	16,2	16,1	20,7	46,6	38,6	54,7	58,2	44,5	56,2	128,0	41,6	61,7	593,5
7	Szwajcaria	0,4	6,7	0,2	7,9	23,1	31,4	6,6	8,7	24,7	33,5	36,3	144,6	6,3	240,7	571,1
8	Węgry	12,3	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,7	7,4	2,0	1,0	9,5	379,2	54,1	94,1	560,5
9	Wlk.Brytania	6,2	5,6	2,4	13,7	7,3	15,8	58,9	28,1	-3,3	20,1	0,7	96,1	58,9	245,0	555,4
10	Cypr	0,3	1,2	0,4	1,4	7,5	20,6	109,0	161,8	74,8	17,8	-8,2	120,9	38,4	7,3	553,2
11	Belgia i Luksemburg	0,0	0,1	0,3	10,0	8,5	255,2	21,9	0,2	100,2	60,8	0,3	31,3	9,9	38,4	537,1
12	Czechy	0,0	0,0	0,1	2,3	2,3	4,7	0,6	0,1	0,7	2,6	62,1	-6,8	376,0	-24,6	420,1
13	Francja	0,0	0,2	4,2	5,0	6,5	0,8	3,4	78,1	36,9	15,1	8,6	22,7	22,1	30,3	233,9
14	Rosja	0,3	1,4	2,3	15,1	14,4	2,0	14,8	99,5	21,5	-4,4	4,5	30,9	-8,4	21,0	215,1
15	Hiszpania	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	49,6	56,8	3,8	1,0	5,1	0,1	4,6	7,1	36,4	164,5
16	Irlandia	0,0	0,0	0,0	17,4	0,2	5,2	1,0	15,8	3,2	-5,8	-2,1	2,8	20,3	99,8	157,8
17	Turcja	0,0	9,8	1,3	13,7	7,3	9,9	23,8	12,3	25,4	-9,7	15,3	-5,4	26,5	27,4	157,5
18	Dania	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	1,1	1,6	-1,1	2,1	-0,5	4,1	49,2	22,0	31,4	110,9
19	Szwecja	0,0	0,0	0,0	0,0	1,4	2,4	0,9	0,4	2,2	5,7	28,5	6,9	18,5	15,2	82,1
20	Lichtenstein	0,0	1,1	0,1	0,0	0,0	2,5	0,8	4,8	4,0	6,9	6,4	12,9	2,4	6,3	48,0

Nr	Kraj	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Razem
21	Izrael	0,0	0,0	0,9	0,0	1,5	0,0	0,0	14,0	8,3	0,1	3,1	5,5	7,0	7,2	47,5
22	Kanada	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	9,5	24,6	12,1	46,4
23	Litwa	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,7	0,3	44,0	45,1
24	Japonia	0,0	0,0	0,1	0,5	0,6	1,9	1,9	1,8	1,6	3,1	13,6	0,6	0,1	18,3	44,1
25	Słowenia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	37,0	-3,7	6,7	40,2
26	Malta	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	8,9	-1,2	0,9	2,7	1,1	8,4	0,1	10,6	31,8
27	Panama	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,9	5,6	3,7	4,0	11,3	25,8
28	Liban	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,7	0,0	2,4	0,3	-1,1	9,8	4,9	2,0	0,2	19,5
29	Rumunia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9	-0,1	0,0	10,6	11,3
30	Słowacja	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,5	1,8	0,1	1,7	0,4	-0,1	-3,2	-0,9	2,0	8,2
31	Chiny	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,5	6,5	1,1	8,1
32	Korea	0,0	0,0	0,3	0,2	22,3	22,9	1,8	3,8	4,0	-9,2	-41,0	0,2	-0,8	0,0	4,5
	Ogółem	34,4	102,4	210,9	162,6	256,4	636,2	620,0	818,8	1001,5	812,9	969,7	2096,9	2883,3	2324,2	12930,2

Źródło: Bułgarska Agencja ds. Inwestycji

NR 10. NAJWIĘKSI INWESTORZY ZAGRANICZNI

Inwestor	Kraj pochodzenia	Firma bułgarska	Działalność	Rok rozpoczęcia działalności w BG
FESTO	Niemcy	FESTO PRODUCTION	automatyka	1993
GRAMMER	Niemcy	GRAMMER	podzespoły samochodowe	1994
MONTUPET SA	Francja	MONTUPET	podzespoły samochodowe	2005
NURSAN OTOMOTIVE	Turcja	NURSAN OTOMOTIVE	podzespoły samochodowe	
WILLIAM HUGHES	W. Brytania	WILLIAM HUGHES	podzespoły samochodowe	2004
LAUFEN	Szwajcaria	ROCA BULGARIA	bathroom ceramics	1996
BREWINEST	Grecja	ZAGORKA	produkcja piwa	1995
CARLSBERG	Dania	PIRINSKO PIVO, SHOUMENSKO PIVO	produkcja piwa	2003
INTERBREW	Belgia	KAMENITZA	produkcja piwa	1995
KNAUF	Austria	KNAUF GIPSFASER	materiały budowlane	1997
PLENA HOLDING	Luksemburg	PLENA BULGARIA	materiały budowlane	1998
EUROPEAN STUDENT SERVICES	Irlandia	TAXBACK	call centre	2003
IMRO	Belgia	IMRO EOOD	call centre	2003
MONEYGRAM	USA	BTC (outsourced)	call centre	2004
HEIDELBERG CEMENT	Niemcy	ZLATNA PANEGA. GRANATOID	przemysł cementowy	1997
HOLCIM (HOLDER-BANK)	Szwajcaria	BELOIZVORSKI ZEMENT	przemysł cementowy	1997
MARVEX, ITALCEMENT	Włochy	DEVNYA CEMENT, VULKAN	przemysł cementowy	1997
PLEVZEM LTD	Cypr	PLEVENSKI ZIMENT	przemysł cementowy	1997
WHITEBEAM HOLDINGS	Malta	ORGACHIM	przemysł chemiczny	1998
SOLVAY	Belgia	SODI DEVNYA	przemysł chemiczny	1997
ROLLMANN & PARTNER	Niemcy	PIRINTEX	ubrania	1996

Inwestor	Kraj pochodzenia	Firma bułgarska	Działalność	Rok rozpoczęcia działalności w BG
COSMOTE	Grecja	COSMO BULGARIA MOBILE	telekomunikacja	2001
TELECOM AUSTRIA	Austria	MOBILTEL AD	telekomunikacja	2005
VIVA VENTURES (ADVENT INTERNATIONAL)	Austria	BTC AD	telekomunikacja	2004
LINDNER INTERNATIONAL	Niemcy	BUSINESS PARK SOFIA	budownictwo	2000
CUMERIO	Belgia, Holandia	CUMERIO PIRDOP MED	przemysł miedziowy	1997
CEZ	Czechy	EDC SOFIA, EDC PLEVEN	dystrybucja energii elektrycznej	2004
E.ON	Niemcy	EDC VARNA, EDC G.ORYAHOVITZA	dystrybucja energii elektrycznej	2004
EVN	Austria	EDC PLOVDIV, EDC ST.ZAGORA	dystrybucja energii elektrycznej	2004
SPARKY	Niemcy	SPARKY ELTOS, AGROMASHINA	wyroby elektryczne	1996
EPIQ	Belgia	EPIQ BULGARIA	elektronika	1994
SCHNEIDER ELECTRIC	Francja	SCHNEIDER ELECTRIC	wyroby elektryczne	1999
VIDEOTON	Węgry	DZU STARA ZAGORA	wyroby elektryczne i elektroniczne	1999
AMIS	USA	AMIS BULGARIA	elektronika	2004
ENEL	Włochy	EK MARITZA EAST 3	wytwarzanie energii elektrycznej	2003
EFG EUROBANK ERGASIAS, CEH BALKAN HOLDINGS	Grecja	POSHTENSKA BANKA	usługi finansowe	1998
ALLIANZ	Niemcy	ALLIANZ BULGARIA	usługi finansowe	1999
BANK AUSTRIA	Austria	BIOCHIM BANK	usługi finansowe	2002
BANK AUSTRIA	Austria	DZI BANK, DZI	usługi finansowe	2005
NATIONAL BANK OF GREECE	Grecja	UBB	usługi finansowe	2000
OTP	Węgry	BANK DSK	usługi finansowe	2003
PIREOSBANK	Grecja	EVROBANK	usługi finansowe	2005
PROCREDITBANK	Niemcy	PROCREDITBANK	usługi finansowe	2001

Investor	Kraj pochodzenia	Firma bułgarska	Działalność	Rok rozpoczęcia działalności w BG
RAIFFEISEN BANK	Austria	RAIFFEISEN BANK BULGARIA	usługi finansowe	1994
SOCIETE GENERALE	Francja	EXPRESSBANK	usługi finansowe	1999
TOKUDA BANK	Japan	TOKUDA BANK BRANCH	usługi finansowe	2001
UNICREDITO	Włochy	BULBANK	usługi finansowe	2000
BANQUE NATIONALE DE PARIS	Francja	BNP PARIBAS BULGARIA, ALBENA	usługi finansowe, hotele	1995
EASTSTARCH	Holandia	AMYLUM	przemysł spożywczy	1996
KLARINA HOLDING	Luksemburg	BEVERAGE COMPANIES	przemysł spożywczy	1993
KRAFT FOODS	USA	KRAFT FOODS BULGARIA	przemysł spożywczy	1993
LUXCRAFT	W. Brytania	STORKO, Pleven	przemysł spożywczy	1995
NESTLE	Szwajcaria	NESTLE BULGARIA	przemysł spożywczy	1995
ŞİŞE CAM	Turcja	TRAKIA GLASS	przemysł szklany	2004
LINDE GAS	Niemcy	LINDE BULGARIA	produkcja gazów	2001
SAP	Niemcy, Grecja	SAP BULGARIA	informatyka	
PALFINGER	Austria	PALFINGER BULGARIA	budowa maszyn	2003
WAZ	Niemcy	168 HOURS PRESS-GROUP, PUBLISHING HOUSES	media	1996
ALLESORIOS DE TUBERIA	Hiszpania	BERG MONTANA FITINGI	produkty metalowe	1996
SKF BEARINGS	Szwecja	LAGEREN ZAVOD	produkty metalowe	2002
VIOHALCO	Grecja	SOFIAMED, STOMANA INDUSTRY	produkty metalowe	2000
DUNDEE PRECIOUS METALS	Kanada	Balkan Mineral and Mining	wydobycie	2003
MAYR MELNHOF	Austria	MAYR MELNHOF – NIKOPOL	przemysł papierniczy	1999
LUKOIL	Rosja, Holandia	NEFTOCHIM, PETROL	przemysł naftowy	1999
ACTAVIS	Islandia	BALKANPHARMA, BIOVET	przemysł farmaceutyczny	2000

Inwestor	Kraj pochodzenia	Firma bułgarska	Działalność	Rok rozpoczęcia działalności w BG
AMERICAN STANDARD	USA, Holandia	IDEAL STANDARD – VIDIMA	wyroby łazienkowe	1993
AES	USA	AES Maritza East 1	wytwarzanie energii elektrycznej	2005
ENERGO PRO	Czechy	ENERGO PRO BULGARIA	wytwarzanie energii elektrycznej	2002
MECAMIDI	Francja	MECAMIDI OGOSTA	wytwarzanie energii elektrycznej	2000
HYUNDAI HEAVY INDUSTRIES	Korea	HYUNDAI HEAVY INDUSTRIES BULGARIA	transformatory	1994
LIEBHERR HAUSGERÄTE	Niemcy	LIEBHERR MARITZA	chłodziarki	2000
McDONALDS	USA	McDONALDS BULGARIA	restauracje	1996
SWEDISH MATCH	Sweden	SWEDISH MATCH PLAM BULGARIA	produkcja zapalek	1997
CODIX	Francja	CODIX	software	1998
TUMBLEWEED	USA	TUMBLEWEED	software	2002
All	Austria	SIEMENS BUSINESS SERVICES	software	1998
IFAO	Niemcy	IFAO BULGARIA EOOD	software	
C3I	USA	C3I EUROPE EOOD	techniczne centrum wsparcia	2005
INTERGENIA	Niemcy	PLUSSERVER BULGARIA	techniczne centrum wsparcia	2004
MIROGLIO	Włochy, Niemcy	MIROGLIO BULGARIA, INTERPRED	produkcja odzieży	1999
SAFIL, Italy	Włochy	BULSAFIL	produkcja odzieży	2000
SOCOTAB	Szwajcaria	SOCOTAB BULGARIA	przemysł tytoniowy	2002
GRECOTEL	Grecja	BALKAN SHERATON	usługi turystyczne	2001
HILTON INTERNATIONAL	USA	HILTON SOFIA	usługi turystyczne	1998
IVAN ZOGRAFSKI	Niemcy	KEMPINSKY	usługi turystyczne	1994
PRINCESS GROUP	Turcja	PRINCESS HOTEL, TRIMONTZIUM	usługi turystyczne	1998
GORT SECURITIES	USA, W. Brytania	RADISSON SAS HOTEL	usługi turystyczne	1998
ZUERICH INVEST	Szwajcaria	PAMPOROVO	usługi turystyczne	2001
EUROBILLA	Austria	BILLA BULGARIA	handel	2000

Inwestor	Kraj pochodzenia	Firma bułgarska	Działalność	Rok rozpoczęcia działalności w BG
HIT	Niemcy	HIT HYPERMARKET	handel	2004
KAUFLAND	Niemcy	KAUFLAND BULGARIA	handel	2004
METRO	Niemcy	METRO BULGARIA	handel	1998
RAO GAZPROM	Rosja	OVERGAZ	handel	1996
HELENIC PETROLEUM	Grecja	ECO ELDA	handel paliwami	2003
LITASKO	Szwajcaria	LITASKO BULGARIA	handel paliwami	2002
OMV	Austria	OMV BULGARIA	handel paliwami	1999
SHELL	W. Brytania	SHELL BULGARIA	handel paliwami	1994
DHL	Niemcy	DHL EXPRESS BULGARIA	transport	1997
MILITZER & MUNCH	Szwajcaria	MILITZER & MUNCH BG	transport	1999
ROYAL FRANS MAAS	Holandia	FRANS MAAS BULGARIA	transport	1999
SCHENKER	Austria	SCHENKER BULGARIA	transport	1993
WILLI BETZ	Niemcy	SOMAT	transport	1994
NEWS INC	USA	BTV	usługi telewizyjne	2000
BOYAR INTERNATIONAL	W. Brytania	DOMAIN BOYAR	produkcja wina	1998
CRONOSPAN	Austria	CRONOSPAN BULGARIA	produkcja wyrobów z drewna	1997

Źródło: Bułgarska Agencja ds. Inwestycji

NR 11. PRZYKŁADOWE STAWKI PODATKU AKCYZOWEGO

Stawki akcyzy obowiązujące w Bułgarii od 1.07.2006 zgodnie z nową Ustawą o akcyzie i magazynach towarów akcyzowych opublikowaną w Dzienniku Ustaw (Dyrżawen Westnik) nr 91 z 15.11.2005 r.

Towary	Akcyza
Piwo	1,50 BGN za 1 hektolitr x procent alkoholu
Wino	0
Inne napoje fermentowane	0 BGN za hektolitr produktu końcowego
Produkty pośrednie	90 BGN za 1 hektolitr produktu końcowego
Alkohol etylowy	1100 BGN za 1 hektolitr czystego alkoholu
Alkohol etylowy (rakija) wyprodukowany w specjalistycznym małym obiekcie destylacyjnym	0 BGN za 1 hektolitr czystego alkoholu.

Akcyza na cygara i cygaretki wynosi 270 BGN za 1000 szt.

Akcyza na tytoń (do fajek i papierosów) wynosi:

1. akcyza specyficzna – 4,50 BGN za 100 gram,
2. akcyza proporcjonalna – 10% ceny sprzedaży.

Akcyza na papierosy wynosi:

1. akcyza specyficzna – 15 BGN za 1000 szt.
2. akcyza proporcjonalna – 48% ceny sprzedaży.

Akcyza na kawę:

1. kawa palona wszystkie rodzaje – 1,00 BGN za 1 kg,
2. kawa surowa (niepalona) wszystkie rodzaje – 0,70 BGN za 1 kg,
3. ekstrakty kawowe – 1,50 BGN za 1 kg,
4. mieszanki proszkowane o zawartości ekstraktu kawy ponad 10% – 1,00 BGN za 1 kg.

Akcyza na samochody używane:

1. za samochody o mocy silnika ponad 120 kW do 150 kW wg systemu DIN – 35 BGN za 1 kW,
2. za samochody o mocy silnika ponad 150 kW wg systemu DIN – 60 BGN za 1 kW,
3. za samochody o mocy silnika ponad 126 kW do 157,5 kW wg systemu SAE – 33,33 BGN za 1 kW,
4. za samochody o mocy silnika ponad 157,5 kW wg systemu SAE – 57,14 BGN za 1 kW.

Stawka akcyzy na samochody nowe:

1. 700 BGN + 90 BGN za 1 kW od różnicy ponad 120 kW wg systemu DIN,
2. 700 BGN + 85,71 BGN za 1 kW od różnicy ponad 126 kW wg systemu SAE.

Akcyza na paliwa silnikowe:

1. Benzyna ołowiowa o kodach celnych wg Taryfy Celnej/Nomenklatury Scalonej) 2710 11 31 0, 2710 11 51 0 i 2710 11 59 0 – 670 BGN za 1000 litrów,
2. Benzyna bezołowiowa o kodach celnych 2710 11 31 0, 2710 11 41 0, 2710 11 45 0 i 2710 11 49 0 – 530 BGN za 1000 litrów,
3. Oleje napędowe o kodach od 2710 19 41 do 2710 19 49 0 – 430 BGN za 1000 litrów,
4. Paliwo do silników odrzutowych o kodach 2710 19 21 0 i 2710 19 25 0 – 430 BGN za 1000 litrów,
5. Gaz Propan (LPG) o kodach od 2711 12 11 0 do 2711 19 00 0 – 340 BGN za 1000 kg,
6. Gaz ziemny o kodach 2711 11 00 0 i 2711 21 00 0 – 0 za 1 GJ (gigadzul = 277,8 kilowatogodzin),
7. za biodiesel – 0 BGN za 1000 litrów.

Akcyza na paliwa silnikowe wykorzystywane w gospodarstwach rolnych i leśnych, rybnych, sadownictwie, w motorach stacjonarnych i w środkach transportu pozadrogowego:

1. Oleje napędowe o kodach celnych od 2710 19 41 0 do 2710 19 49 0 – 50 BGN za 1000 litrów,
2. Paliwo do silników odrzutowych o kodach celnych 2710 19 21 0 i 2710 19 25 0 – 50 BGN za 1000 litrów,
3. Gaz ziemny o kodach 2711 11 00 0 i 2711 21 00 0 – 0 BGN za 1 GJ,
4. za biodiesel – 0 BGN za 1000 litrów.

Akcyza na paliwo wykorzystywane do ogrzewania i na potrzeby ludności, jak niżej:

1. Oleje napędowe o kodach od 2710 19 41 do 2710 19 49 0 – 50 BGN za 1000 litrów,
2. Oleje opałowe ciężkie o kodach od 2710 19 61 0 do 2710 19 69 0 – 25 BGN za 1000 kg,
3. Paliwo do silników odrzutowych o kodach 2710 19 21 0 i 2710 19 25 0 – 50 BGN za 1000 litrów,
4. Gaz Propan (LPG) o kodach od 2711 12 11 0 do 2711 19 00 0 – 0 BGN za 1000 kg,
5. Gaz ziemny o kodach 2711 11 00 0 i 2711 21 00 0 – 0 BGN za 1 GJ,
6. za biodiesel – 0 BGN za 1000 litrów.

NR 12. MINISTERSTWA I INSTYTUCJE PAŃSTWOWE

Biuro Prezydenta

2, Dondoukov, Boulevard
Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 98 38 39, 923 93 33
fax: (+359 2) 980 44 84
web-site: www.president.bg
e-mail: president@president.bg,
press@president.bg

Biuro Premiera

1, Dondoukov Boulevard
Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 940 20 64
fax: (+359 2) 980 20 42
web-site: www.government.bg
e-mail: primeminister@government.bg

Dyrektorat Informacji i Stosunków Społecznych

1, Dondoukov Boulevard
Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 940 27 70
fax: (+359 2) 980 20 56
e-mail: IPRD@government.bg

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

2, Aleksandar Zhendov Street
Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 971 14 08
fax: (+359 2) 8703 041
e-mail: avodenitcharova@mfa.government.bg
web-site: www.mfa.government.bg

Ministerstwo Finansów

102, Rakovski Street
Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 985 91

fax: (+359 2) 980 68 63
e-mail: feedback@minfin.bg
web-site: www.minfin.government.bg

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego i Prac Publicznych

17-19, Kiril i Metodii Street
Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 988 29 54, 94 05 9
fax: (+359 2) 987 25 17
e-mail: press@mrrb.government.bg
web-site: www.mrrb.government.bg

Ministerstwo Gospodarki i Energetyki

8, Slavianska Street
Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 940 71
fax: (+359 2) 987 21 90
e-mail: public@mee.government.bg
web-site: www.mee.government.bg

Ministerstwo Rolnictwa i Leśnictwa

55, Hristo Botev Boulevard
Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 985 11 255
fax: (+359 2) 981 79 55, 981 75 42
e-mail: press@mzgar.government.bg
web-site: www.mzgar.government.bg

Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej

2, Triaditsa Street
Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 8119 443
fax: (+359 2) 986 13 18
e-mail: mlsp@mlsp.government.bg
web-site: www.mlsp.government.bg

Ministerstwo Transportu

9, Diakon Ignatii Str.
Sofia 1000, Bulgaria
Hot Line: 940 – 9561
Public Relations Directorate
phone/fax: 987 – 1805
e-mail: smomchilova@mts.government.bg
web-site: www.mtc.government.bg

Ministerstwo Sprawiedliwości

1, Slavianska Street
Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 91 408
fax: (+359 2) 981 91 57
e-mail: pr@justice.government.bg
web-site: www.mjeli.government.bg

**Ministerstwo Ochrony Środowiska
i Wód**

67, W. Gladston Street
Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 940 60 00
fax: (+359 2) 986 48 48
e-mail: feedback@moew.government.bg
web-site: www.moew.government.bg

**Bułgarska Państwowa Komisja Papierów
Wartościowych**

23, Vrabcha Street
Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 940 49 99
fax: (+359 2) 980 26 47
e-mail: bg_ssec@ssec.bg
web-site: www.ssec.bg

**Państwowa Komisja Regulacji
Energetyki**

8-10, Dondukov Boulevard
1000 Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 988 24 98

fax: (+359 2) 988 87 82
e-mail: dker@dker.bg
web-site: www.dker.bg

Narodowy Bank Bułgarii

1, Alexander Batenberg Square
Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 91459,980 64 93
fax: (+359 2) 980 24 25
e-mail: press_office@bnbank.org
web-site: www.bnb.bg

Agencja Prywatyzacji

29, Aksakov Street
Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 980 98 2770
fax: (+359 2) 980 98 2770
e-mail: press@priv.government.bg
web-site: www.priv.government.bg

Dyrekcja Nadzoru Ubezpieczeń

6, Tzar Osvoboditel Boulevard
Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 981 79 34
fax: (+359 2) 981 78 58

Krajowy Instytut Statystyczny

2, Panayot Volov Street
Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 985 77 29
fax: (+359 2) 985 77 99
e-mail: presscentre@nsi.bg
web-site: www.nsi.bg

**Bułgarska Agencja Promocji Małych
i Średnich Przedsiębiorstw**

1, Sveta Nedelia Square
Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 980 50 69
fax: (+359 2) 980 58 69

E mail: office@sme.government.bg
web-site: www.sme.government.bg

Bułgarska Agencja Inwestycji Invest-Bulgaria

31, Aksakov Str.
Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 985 55 00
fax: (+359 2) 980 13 20
E mail: iba@investbg.government.bg
web-site: www.investbg.government.bg

Urząd Patentowy Republiki Bułgarii

52b, Dr G.M.Dimitrov Boulevard
Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 970 1
fax: (+359 2) 873 52 58
E mail: ldimitrov@bpo.bg
web-site: www.bpo.bg

NR 13. BANKI**NARODOWY BANK BUŁGARII**

Adres: 1, Alexander Battenberg Sq., Sofia 1000, Bulgaria
Godziny pracy: 08.30 – 17.00 GMT+2, od poniedziałku do piątku
tel.: (+359 2) 914 59
fax: (+359 2) 980 24 25, 980 64 93
telex: (+067) 24090 bnb bg, (+067) 24091 bnb bg
S.W.I.F.T. BNBGBGSF
Reuters: BNBB
e-mail: press_office@bnb.org
web-site: www.bnb.bg, www.bnbank.org

BANKI KOMERCYJNE**Alpha Bank (Ionian and National Bank of Greece) – Sofia Branch**

11, Narodno sabranie Sq., Sofia 1000
tel.: (+359 2) 810 94 00
fax: (+359 2) 981 77 79
web-site: www.alphabank.bg
e-mail: AlphaBankSofia@alphabank.bg

Biochim Commercial Bank, Sofia

1, Ivan Vazov Str., Sofia 1026
tel.: (+359 2) 926 92 10
fax: (+359 2) 926 94 40
e-mail: pr@biochim.com,
info@biochim.com
web-site: www.biochim.com

BNP-Paribas (Bulgaria)

(uprzednio BNP-Dresdnerbank)
2, Tsar Osvoboditel, Sofia 1000
tel.: (+359 2) 921 86 40
fax: (+359 2) 921 86 95
e-mail: bulgaria_bnp-paribas@bnpparibas.com
web-site: www.bulgaria.bnpparibas.com

Bulbank Ltd.

7, Sveta Nedelya Sq., Sofia 1000
tel.: (+359 2) 923 21 11
fax: (+359 2) 988 46 36
e-mail: pr@bulbank.bg
web-site: www.bulbank.bg

Bulgarian American Credit Bank, Sofia

16, Krakra Str., Sofia 1504, Bulgaria
tel.: (+359 2) 9658 358
fax: (+359 2) 944 5010
e-mail: bacb@baefinvest.com
web-site: www.bacb.bg

Bulgarian Post Bank, Sofia

14, Tsar Osvoboditel, Sofia 1048
tel.: (+359 2) 816 60 00
fax: (+359 2) 988 81 10
e-mail: contact@postbank.bg
web-site: www.postbank.bg

Citibank N. A., Sofia Branch

2, Maria Louisa Blvd., 5th Floor, Sofia 1000
tel.: (+359 2) 917 51 00, 917 51 01

fax: (+359 2) 981 99 14, 981 95 88
web-site: www.citybank.com/bulgaria/

Commercial Bank Bulgaria-Invest Ltd.

65, Maria-Louisa Blvd., Sofia 1000
tel.: (+359 2) 981 97 56, 988 54 88
fax: (+359 2) 981 85 64
e-mail: bginwit@mail.erix.net

Corporate Commercial Bank, Sofia

10, Graf Ignatiev Street
Sofia 1000
tel.: (+359 2) 980 93 62
fax: (+359 2) 980 89 48
e-mail: corpbank@corpbank.bg
web-site: www.corpbank.bg

D Commerce Bank (former Demirbank, Bulgaria)

8, Tzar Osvoboditel Str., Sofia 1000
tel.: (+359 2) 989 44 44
fax: (+359 2) 989 48 48
e-mail: info@dbank.bg
web-site: www.dbank.bg

DSK Bank, Plc

19, Moskovska Str., Sofia 1036
tel.: (+359 2) 939 12 20
fax: (+359 2) 980 64 77
e-mail: office@dskbank.bg
web-site: www.dskbank.bg

Economic and Investment Bank AD (former BRIBank)

11-A, Sborna Str., Sofia 1000
tel.: (+359 2) 939 92 40
fax: (+359 2) 981 25 26
e-mail: hq_supervisors@hq.bribank.bg
web-site: www.eibank.bg

Encouragement Bank, Sofia

1, Djakon Ingatii., Sofia 1000
tel.: (+359 2) 930 63 33
fax: (+359 2) 930 63 21
e-mail: office@nasbank.bg
web-site: www.nasbank.bg

PIRAEUS EUROBANK AD (former Eurobank Plc)

43, Cherni Vrah Blv., Sofia 1407
tel.: (+359 2) 969 07 60
fax: (+359 2) 969 06 99
e-mail: eurobank@eurobank.bg
web-site: www.eurobank.bg

First Investment Bank, Sofia

10, Stefan Karadja Str., Sofia 1000
tel.: (+359 2) 910 01 00
fax: (+359 2) 980 50 33
e-mail: fib@fibank.bg
web-site: www.fibank.bg

Hebrosbank, Plovdiv

37, Czar Boris III Obedinitel Blvd., Plovdiv 4018
tel.: (+359 32) 90 57 73
fax: (+359 32) 623 964
e-mail: head.office@hebros.bg
web-site: www.hebros.bg

ING Bank N.V. – Sofia Branch

12, Emil Bersinsky Str., Sofia 1408
tel.: (+359 2) 917 64 00
fax: (+359 2) 917 65 78
e-mail: ing.infobg@ingbank.com
web-site: www.ing.bg

Municipal Bank, Sofia

6, Vrabtcha Str., 2nd Floor, Sofia 1000
tel.: (+359 2) 930 01 11

fax: (+359 2) 981 51 47
e-mail: contacts@municipalbank.bg
web-site: www.municipalbank.bg

National Bank of Greece – Sofia Branch

5, Triaditza Str., Sofia 1000
tel.: (+359 2) 981 50 10, 980 50 97
fax: (+359 2) 980 69 56
web-site: www.nbg.gr

Raiffeisenbank (Bulgaria)

18-20, Nikolay Gogol Str., Sofia 1504
tel.: (+359 2) 919 851 01
fax: (+359 2) 943 45 28
e-mail: ibgagks@rbb-sofia.raiffeisen.at
web-site: www.raiffeisen.bg

DZI Bank

4-6, Dondoukov Blvd., Sofia 1000
tel.: (+359 2) 930 71 36
fax: (+359 2) 980 26 23
web-site: www.dzibank.bg

S G Expressbank

92, Vladislav Varnenchik Str., Varna 9000
tel.: (+359 52) 686 100
fax: (+359 52) 601 681
e-mail: webmaster@sgexpressbank.bg
web-site: www.sgexpressbank.bg

Societe General S. A. – Sofia Branch

36, Dragan Tzankov Blvd.,
World Trade Center – Interpred,
Sofia 1172
tel.: (+359 2) 919 41
fax: (+359 2) 971 29 78, 971 29 79
e-mail: socgen@exco.net

T.C. Ziraat Bank – Sofia Branch

19, Sveta Nedelia Sq., Sofia 1000
tel.: (+359 2) 980 00 87, 980 66 61
fax: (+359 2) 980 21 13

Texim Private Enterpeneurial Bank

107, Maria-Louisa Blvd., Sofia 1000
tel.: (+359 2) 333 240, 314 038, 318 038
fax: +3592/9311 207
e-mail: texim@omega.bg
web-site: www.teximbank.bg

Tokuda Credit Express Bank, Sofia

3, Graf Ignatiev Str., Sofia 1000
tel.: (+359 2) 981 01 67, 980 12 94, 980 33
00
fax: (+359 2) 981 53 78

Unionbank Ltd.

10-12, Damyan Gruev Str., Sofia 1606
tel.: (+359 2) 91 79 833
fax: (+359 2) 980 20 04
e-mail: unionbank@unionbank.bg
web-site: www.unionbank.bg

United Bulgarian Bank AD

5, Sveta Sofia Str., Sofia 1000
tel.: (+359 2) 811+Ext
fax: (+359 2) 988 08 22
e-mail: info@ubb.bg
web-site: www.ubb.bg

NR 14. FIRMY UBEZPIECZENIOWE

AIG Bułgaria – Towarzystwo Ubezpieczeniowe i Reasekuracji

4, Iskar Str., 1000 Sofia

tel.: (+359 2) 930 93 30

fax: (+359 2) 930 93 31

e-mail: ask.aiu@aig.com

web-site: www.aig.bg

tel.: (+359 2) 988 54 23

fax: (+359 2) 980 49 92

e-mail: headoffice@bulins.com

Allianz Bulgaria Holding AD

59, Dondukov Blvd., 1504 Sofia

tel.: (+359 2) 986 01 06

fax: (+359 2) 980 52 01

e-mail: bulhold@omega.bg

web-site: www.allianz.bg

Bułgarska Agencja Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych

55, Alexander Stamboliiski Blvd., fl 1, 1301 Sofia

tel.: (+359 2) 923 69 11

fax: (+359 2) 987 06 65

e-mail: baez@baez-bg.com

web-site: www.baez-bg.com

Bulstrad PLC

Positano Sq. 5, 1000 Sofia

tel.: (+359 2) 985 66 10

fax: (+359 2) 985 61 03

e-mail: public@bulstrad.bg

web-site: www.bulstrad.bg

Państwowy Zakład Ubezpieczeń – DZI

6, Tzar Osoboditel Blvd., 1000 Sofia

tel.: (+359 2) 981 57 99

fax: (+359 2) 987 45 33

e-mail: life.ins@dzi.bg

web-site: www.dzi.bg

INTERAMERICAN Ins. Co SA

16, Sveta Nedelya Sq., 5th Floor, 1000 Sofia

tel.: (+359 2) 986 76 39-43

fax: (+359 2) 986 76 51

e-mail: interbul@interamerican.bg

web-site: www.interamerican.bg

Towarzystwo Ubezpieczeniowe OREL

68, Dondukov Blvd., 1000 Sofia

tel.: (+359 2) 926 71 11

fax: (+359 2) 926 71 12

e-mail: contact@orel-insurance.com

web-site: www.orel-insurance.com

ARMEEC AD

21, Gurko Str., Sofia

tel.: (+359 2) 981 11 12, 981 55 54

fax: (+359 2) 981 11 12

e-mail: sofia1@armeec.bg

web-site: www.armeec.bg

Towarzystwo Ubezpieczeniowe Lev Ins

52, Tzar Boris III Blvd., 1000 Sofia

tel.: (+359 2) 953 25 82

fax: (+359 2) 952 24 81

e-mail: info@spartak-ins.com

web-site: www.lev-ins.com

BUL INS AD

17, Vitoshka Blvd., 1000 Sofia

Bulgarian Real Estate

Towarzystwo Ubezpieczeniowe

8, Balsha Str., Floor, 1408 Sofia

tel.: (+359 2) 9158787

fax: (+359 2) 9158798
e-mail: office@bulgarskiimoti.bg

JUPETER INS

3, Hristo Stamboliiski Str.,1463 Sofia
tel.: (+359 2) 91 53 753
fax: (+359 2) 91 53 631
e-mail: jupiter@jupiter.bg
web-site: www.jupiter.bg

**Międzynarodowe Towarzystwo
Ubezpieczeniowe EVROPA**

29, Slavyanska Str.,1000 Sofia
tel.: (+359 2) 980 67 19, 980 67 20
fax: (+359 2) 980 53 33
e-mail: europe@iterra.bg

**Międzynarodowe Towarzystwo
Ubezpieczeniowe QBE**

8, Iskar Str.1000 Sofia
tel.: (+359 2) 930 19 19
fax: (+359 2) 930 19 20

Miejskie Towarzystwo Ubezpieczeniowe

3, Paris Str.,1000 Sofia
tel.: (+359 2) 981 31 22
fax: (+359 2) 981 43 51

VITOSZA Insurance PLC

5, W. Gladstone Str.,1000 Sofia
tel.: (+359 2) 915 63 33
fax: (+359 2) 915 63 00
e-mail: info@vitosha.bg
web-site: www.vitosha.bg

NR 15. OBROTY GIEŁDY PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH W SOFII W LATACH 2004-2005

Transakcje sesyjne

Rynek podstawowy akcji segment "A"			
Rok	Liczba	Wartość obrotu (BGN)	Liczba transakcji
2004	920515	6 550 438	52
2005	11089891	52 014 331	10523
Rynek podstawowy akcji segment "B"			
Rok	Liczba	Wartość obrotu (BGN)	Liczba transakcji
2004	12714043	40 808 478	3811
2005	9347456	56 063 373	7252
Rynek podstawowy akcji segment "C"			
Rok	Liczba	Wartość obrotu (BGN)	Liczba transakcji
2004	133096484	428 572 249	32028
2005	46494984	262 195 376	84083
Rynek podstawowy papiery skarbowe			
Rok	Liczba	Wartość obrotu (BGN)	Liczba transakcji
2004	0	0	0
2005	0	0	0
Rynek podstawowy obligacje przedsiębiorstw			
Rok	Liczba	Wartość obrotu (BGN)	Liczba transakcji
2004	39160	42 329 496	355
2005	39312	44 268 537	226
Rynek wolny akcji			
Rok	Liczba	Wartość obrotu (BGN)	Liczba transakcji
2004	29725989	184 815 871	32862
2005	60937842	929 555 521	107803
Rynek wolny obligacji			
Rok	Liczba	Wartość obrotu (BGN)	Liczba transakcji
2004	46173	83 320 729	365
2005	128263	207 793 527	729

NR 16. WOLNE OBSZARY CELNE**ROUSSE**

5, Knyazheska Street, P.O. Box 107
7000 Rousse, Bulgaria
tel.: (+359 82) 831 111
fax: (+359 82) 831 112
e-mail: manager@freezone-rousse.bg
web-site: www.freezone-rousse.bg

PLOVDIV

242A, Vasil Levski Street (Karlovsko Shousse)
P.O. Box 75,4003 Plovdiv, Bulgaria
tel.:
Executive Director: (+359 32) 906 233
Trade department:
(+359 32) 906 211/906 232
(+359 32) 650 287/906 201
fax.: (+359 32) 960 833
e-mail: freezone@plovdiv.techno-link.com
web-site: www.freezone-plovdiv.com/en

VIDIN

tel.: (+359 94) 228 37, (+359 94) 260 98
fax: (+359 94) 309 47, (+359 94) 327 91
e-mail: ftzvd@vidin.net
web-site: www.vidin.net/ftz

BOURGAS

5, Trapezitsa Str., P.O. Box 154
8000 Bourgas, Bulgaria
tel.: (+359 56) 842 047
fax: (+359 56) 841 562
e-mail: info@freetradezone-bourgas.com
web-site: www.freetradezone-bourgas.com

SVILENGRAD

6500 Svilengrad, Bulgaria
tel.: (+359 379) 72 33,73 44,74 45,75 59
fax: (+359 379) 75 41

e-mail: sbz@svilengrad.spnet.net
web-site: www.svilengrad.com/sbz

DRAGOMAN

33, G. Dimitrov Street
2210 Dragoman, Bulgaria
tel/fax: (+359 7172) 24 31
Office in Sofia:
50, Gen. Skobelev Blvd.
1000 Sofia, Bulgaria
tel/fax: (+359 2) 954 93 39
web-site: www.bfia.org

NR 17. PRZEJŚCIA GRANICZNE

Przejście graniczne	Lokalizacja	Na granicy z	Rodzaj przejścia	Godziny otwarcia
Sofia	Sofia	–	port lotniczy	24 godziny na dobę
Plovdiv	Plovdiv	–	port lotniczy	24 godziny na dobę
Gorna Oriahovitza	Gorna Oriahovitza	–	port lotniczy	8: 00-17: 00
Kalotina	Kalotina	Serbia	drogowe kolejowe	24 godziny na dobę
Vidin	Vidin	Rumunia	Port rzeczny promowe	24 godziny na dobę
Bregovo	Bregovo	Serbia	drogowe	24 godziny na dobę
Vraska Chuka	Kula	Rumunia	drogowe	24 godziny na dobę
Strezimirovtzi	Strezimirovtzi	Rumunia	drogowe	24 godziny na dobę
Gjueshevo	Gjueshevo	Macedonia	drogowe	24 godziny na dobę
Oltomantzi	Oltomantzi	Serbia	drogowe	24 godziny na dobę
St.Lissichkovo		Macedonia	drogowe	24 godziny na dobę
Zlatarevo	Strumeshnitza	Macedonia	drogowe	24 godziny na dobę
Kulata	Kulata	Grecja	drogowe kolejowe	24 godziny na dobę
Kapitan – Andreevo	Kapitan – Andreevo	Turcja	drogowe kolejowe	24 godziny na dobę
Somovit	Somovit	Rumunia	port	24 godziny na dobę
Oriahovo	Oriahovo	Rumunia	promowe	24 godziny na dobę
Lom	Lom	Rumunia	port	24 godziny na dobę
Svilengrad	Svilengrad	Grecja	drogowe kolejowe	24 godziny na dobę
Malko Tarnovo	Malko Tarnovo	Turcja	drogowe	24 godziny na dobę
Bourgass	Bourgass	–	port port lotniczy	24 godziny na dobę
Varna	Varna	–	port port lotniczy promowe	24 godziny na dobę
Balchik	Balchik	–	port	24 godziny na dobę
Kardam	Iovkovo	Rumunia	drogowe kolejowe	24 godziny na dobę
Durankulak	Durankulak	Rumunia	drogowe	24 godziny na dobę
Silistra	Silistra	Rumunia	drogowe port morski	24 godziny na dobę
Svishtov	Svishtov	Rumunia	port morski	24 godziny na dobę
Rousse	Rousse	Rumunia	port morski promowe drogowe kolejowe	24 godziny na dobę

**NR 18. PRZYJAZDY DO BUŁGARII W CELACH TURYSTYCZNYCH
W 2004 I 2005 ROKU***

Lp.	KRAJE	2004	2005	Zmiana 2005/2004
	OGÓŁEM	4 629 854	4 837 150	4,48%
	Ogółem z krajów UE	2 483 540	2 623 880	5,65%
1	Grecja	751 027	665 894	-11,34%
2	Niemcy	596 826	582 315	-2,43%
3	Macedonia	682 017	581 139	-14,79%
4	Serbia i Czarnogóra	597 356	534 474	-10,53%
5	Wielka Brytania	275 138	374 494	36,11%
6	Turcja	198 322	271 160	36,73%
7	Rumunia	127 612	187 311	46,78%
8	Rosja	149 324	175 295	17,39%
9	Czechy	111 638	126 666	13,46%
10	POLSKA	108 789	113 544	4,37%
11	Izrael	83 590	103 523	23,85%
12	Szwecja	98 937	101 332	2,42%
13	Słowacja	82 855	89 226	7,69%
14	Ukraina	74 730	83 746	12,06%
15	Finlandia	59 604	83 056	39,35%
16	Francja	59 361	74 019	24,69%
17	Dania	54 666	72 094	31,88%
18	USA	53 569	60 405	12,76%
19	Włochy	52 653	59 912	13,79%
20	Austria	46 700	57 909	24,00%
21	Holandia	32 818	48 450	47,63%
22	Węgry	44 761	44 520	-0,54%
23	Belgia	33 837	32 583	-3,71%
24	Irlandia	13 030	29 176	123,91%
25	Hiszpania	13 399	18 510	38,14%

Źródło: Dyrekcja „Państwowa Polityka Turystyczna” przy Ministerstwie Kultury,
Wydział Ekonomiczno-Handlowy Ambasady RP w Sofii

* łącznie z przyjazdami „handlowymi”, bez przejazdów tranzytowych

NR 19. IZBY I STOWARZYSZENIA PRZEMYSŁOWO-HANDLOWE

BUŁGARSKA IZBA GÓRNICTWA
1309 Sofia, „Rudmetallurgproekt” EAD
205, Al. Stamboliysky Blvd., Room 21
tel.: (+359 2) 22 93 73
fax: (+359 2) 920 18 57

IZBA BRANŻOWA HUTNICTWA I METALI NIEŻELAZNYCH
1113 Sofia, 2 Alfred Nobel Str.,
vh. 4, et.5, app.10
tel.: (+359 2) 73 64 43, 988 12 46
fax: (+359 2) 71 80 74, 987 76 28
e-mail: bcm@mb.bia-bg.com

BUŁGARSKA IZBA PRZEMYSŁU MASZYNOWEGO
1000 Sofia, PO Box 625,
10 A, Graf Ignatiev Str. et.6
tel.: (+359 2) 987 66 33, 987 20 64, 988 27 65
tel./fax: (+359 2) 989 28 06, 988 40 44
e-mail: bbcm@vilmat.com

STOWARZYSZENIE PRODUCENTÓW MASZYN
1330 Sofia, 1, Vaskresenie Blvd.
tel.: (+359 2) 20 30 27
fax: (+359 2) 20 91 29

BUŁGARSKA IZBA BRANŻOWA MASZYN I URZĄDZEŃ BUDOWLANYCH
1000 Sofia, 7, Saborna Str.
BULBRICKINGENGINEERING EOOD
tel.: (+359 2) 988 23 58
fax: (+359 2) 987 54 61, (+359 62) 63 88 09
e-mail: office@unimash.bg

BUŁGARSKA IZBA BRANŻOWA INŻYNIERII ELEKTRYCZNEJ
1407 Sofia, PO Box 76
tel.: (+359 2) 963 35 32, 963 34 37
e-mail: bbktdep@mb.bia-bg.com

BUŁGARSKA IZBA BRANŻOWA ELEKTRONIKI I INFORMATYKI

1113 Sofia, BIC IZOT EAD
„7th Km” Tzarigradsko Shausse Str.
tel.: (+359 2) 971 80 94, 740 031
fax: (+359 2) 971 83 78
e-mail: bbkepi@isomatic.com

IZBA BRANŻOWA PRODUCENTÓW I HANDLOWCÓW PRZEMYSŁU ZBROJENIOWEGO

4330 Sopot, 34, „3-ti Mart” Str.
Metalchim Holding AD
tel.: (+359 31) 342 080, 20 74
fax: (+359 2) 313 440 10
e-mail: metalchim@vmz.bg

IZBA BRANŻOWA PRZEMYSŁU SKÓRZANEGO, FUTRZARSKIEGO, OBUWNICZEGO I WYROBÓW SKÓRZANYCH

1407 Sofia, 3, Shavarsky Pat Str.
tel.: (+359 2) 687 118

IZBA BRANŻOWA PRZEMYSŁU PRZETWÓRSTWA DRZEWNEGO I MEBLOWEGO

1113 Sofia, ECOTECH-PRODUCT OOD
79, Frederick J. Curie Str., bl. 314
tel.: (+359 2) 650 695, 657 802,
(+359 2) 668 818, 639 945 05
fax: (+359 2) 963 25 59
e-mail: ecoteh@nat.bg

IZBA BRANŻOWA PRZEMYSŁU WEŁNIANYCH I JEDWABNYCH MATERIAŁÓW WŁÓKIENNICZYCH

8800 Sliven, TOPCHIEV EOOD
kv. Drouzhba, bl.7 vh.2, et. 13
tel.: (+359 44) 794 36
fax: (+359 44) 731 97

IZBA BRANŻOWA PRZEMYSŁU SZKLANEGO I MIAŁKIEJ CERAMIKI

1313 Sofia, 93, Kiril i Metodiy Str., app.84
tel.: (+359 2) 328 006

IZBA BRANŻOWA PRZEMYSŁU CELULOZOWO-PAPIERNICZEGO

1528 Sofia, Gara Iskar, 8, „5009” Str.

Pulp and Cellulose Institute
tel./fax: (+359 2) 428 523, 429 003,
(+359 2) 885 841, 873 721

IZBA BRANŻOWA PRZEMYSŁU BAWĘLIANEGO, LNIARSKIEGO I KONOPII
1463 Sofia, 98, Patriarch Evtimiy Blvd.
tel.: (+359 88) 214 897

BUŁGARSKII ZWIĄZEK BRANŻOWY PRZEMYSŁU WYROBÓW Z DZIANINY
1000 Sofia, 8, Pozitano Str.
RUEN AD
tel.: (+359 2) 980 32 67
fax: (+359 2) 980 52 86

IZBA BRANŻOWA PRZEMYSŁU ODZIEŻOWEGO
1202 Sofia, 119, Tzar Samouil Str. RILA STYLE
tel.: (+359 2) 931 11 03, 32 10 64/20
fax: (+359 2) 931 07 18
e-mail: rila-style@intemet-bg.net

BUŁGARSKA IZBA BRANŻOWA BUDOWY MASZYN, ZABAWEK
I ARTYKUŁÓW SPORTOWYCH
4000 Plovdiv, complex „Trakia”,
bl. 8, vh. 2, app. 26
tel./fax: (+359 32) 670 003

STOWARZYSZENIE PRODUCENTÓW I SPRZEDAWCÓW WIN I WÓDEK
1080 Sofia, 19, Lavele Str.
tel./fax: (+359 2) 981 05 74, 981 16 74
e-mail: liliwine@mb.bia-bg.com

ZWIĄZEK BROWARNIKÓW W BUŁGARII
3100 Mezdra, „Ledenika” AD
tel.: (+359 91) 023 75, (+359 2) 986 50 90
fax: (+359 91) 070 00, (+359 2) 986 50 90
e-mail: ubb@i-n.net

STOWARZYSZENIE MLECZARNI
1000 Sofia, 9, Saborna Str.
tel./fax: (+359 2) 988 24 94

e-mail: cheese@bulgaria.net

BUŁGARSKIE STOWARZYSZENIE WYROBÓW PERFUMERYJNYCH I KOSMETYCZNYCH

4003 Plovdiv, 56, Koprivshitzta Str.

tel./fax: (+359 32) 640 470

tel.: (+359 32) 768 497

e-mail: bulfecos@plovdiv.tehno-link.com

BUŁGARSKA IZBA RZEMIOSŁA

1606 Sofia, 14, D. Grouev Str., et. 4, app. 15

tel.: (+359 2) 514 393

fax: (+359 2) 981 21 34

e-mail: bzk@infotel.bg

ZWIĄZEK MŁYNARZY W BUŁGARII

1510 Sofia, 4, P. Ounoufieva Str.

Melnichen Kombinat AD

tel.: (+359 2) 393 240, 394 887,

fax: (+359 2) 390 830

ZWIĄZEK PRODUCENTÓW MIESZANEK PASZ W BUŁGARII

1130 Sofia, 29, Vladaiska Str.

tel./fax: (+359 2) 952 12 58

e-mail: ifif.bg@infotel.bg

ZWIĄZEK HODOWCÓW DROBIU W BUŁGARII

1303 Sofia, 136, Tzar Simeon Str., 2nd Floor

tel./fax: (+359 2) 931 09 58

ZWIĄZEK PRODUCENTÓW CUKRU W BUŁGARII

4000 Plovdiv, 117, Bulgaria Blvd.

Zaharen Kombinat „Crystal” AD

tel./fax: (+359 32) 952 375, 248 969

fax: (+359 32) 554 408

e-mail: Headoffice@sugar.banksoft-bg, com

ZWIĄZEK PRODUCENTÓW WYROBÓW PUSZKOWANYCH W BUŁGARII

1574 Sofia, 13, Momina Cheshma Str.

BULGARPLOD AD

tel./fax: (+359 2) 971 36 37

fax: (+359 2) 793 081
e-mail: union@mail.prosoft.bg

IZBA BRANŻOWA PIEKARZY
1379 Sofia, 5, Ohridsko Ezero Str.
HLEBOZAVOD 1
tel./fax: (+359 2) 211 079, 211 081/wew. 212/
e-mail: bkh_bg@yahoo.com

STOWARZYSZENIE BRANŻOWE SPRZĘTU MEDYCZNEGO
1528 Sofia, 5, Iskarsko Shausse Str.
Medical Equipment AD
tel.: (+359 2) 798 387, 953 16 12
fax: (+359 2) 791 547

BUŁGARSKA IZBA BUDOWNICTWA
1202 Sofia, 23, Choumerna Str.
tel.: (+359 2) 988 63 93
fax: (+359 2) 988 68 80, 988 68 81
e-mail: bbcc@bnc.bg

IZBA TRANSPORTU KRAJOWEGO
4000 Plovdiv, 82, Hristo Botev Str.
tel.: (+359 32) 266 792, 620 001
fax: (+359 32) 630 650

BUŁGARSKIE STOWARZYSZENIE BIUR PODRÓŻY
1000 Sofia, 8, St. Sofia Str.
tel.: (+359 2) 987 40 59
fax: (+359 2) 986 51 33
e-mail: bata@ttm.bg,
web-site: www.travel-bulgaria.com/bata

BUŁGARSKI ZWIĄZEK FIRM OBSŁUGUJĄCYCH HANDEL ZAGRANICZNY
1113 Sofia, 20, J. Curie Str.
tel.: (+359 2) 6399/46 42
fax: (+359 2) 6399/46 41
e-mail: bsmvo@bsmvo.bg

ZWIĄZEK HANDLOWCÓW W BUŁGARII

1309 Sofia, 99, G. Rakovsky Str.,
14th Floor, Room 3
tel.: (+359 2) 980 43 90

BUŁGARSKA IZBA BRANŻOWA ENERGETYKI

1202 Sofia, 2, V. Glavinov Str.,
EKI-96 OOD
tel.: (+359 2) 324 187, 962 13 28
fax: (+359 2) 931 17 67
e-mail: tzonkova@yahoo.com

IZBA BRANŻOWA LEŚNICTWA

1000 Sofia, 14, Aksakov Str.
Regional Directorate of Forestry
tel.: (+359 2) 987 71 01, 987 40 09

STOWARZYSZENIE „CLUB 9000”

1000 Sofia, 108, Rakovsky Str.
tel.: (+359 2) 980 49 10
fax: (+359 2) 987 93 60

IZBA BRANŻOWA TELEKOMUNIKACJI

1000 Sofia, 6, St. Karadzha Str.
tel.: (+359 3) 949 64 30, 949 64 12, 889 364
fax: (+359 2) 980 94 94

BUŁGARSKA IZBA BRANŻOWA „FENIX RESOURCE”

1233 Sofia, 104, S. Vrachansky Str.
tel.: (+359 2) 320 188, 320 143, 315 155
fax: (+359 2) 322 197

BUŁGARSKIE STOWARZYSZENIE HOTELARZY I RESTAURATORÓW

1000 Sofia, 1, St. Sofia Sq., 2nd Floor
tel.: (+359 2) 986 33 84
tel./fax: (+359 2) 986 42 25
e-mail: egetsova@yahoo.com

ZWIĄZEK PRACODAWCÓW WODOCIĄGÓW I KANALIZACJI W BUŁGARII

5000 Veliko Tarnovo, 30, Yavor Str.

V i K OOD

tel.: (+359 62) 622 130

fax: (+359 62) 639 853

STOWARZYSZENIE PRZEDSIĘBIORSTW HANDLOWYCH PRZEMYSŁU FARMACEUTYCZNEGO

2000 Doupnitza, 1, Svoboda Sq.

RILENA TOURS OOD

tel.: (+359 701) 356 63

fax: (+359 701) 253 04, 320 60

BUŁGARSKA IZBA BRANŻOWA „PATISHTA”

Sofia 1331 kv. „Republika” N 2

Moststroy AD

tel.: (+359 2) 244 792, 250 831

fax: (+359 2) 245 231

e-mail: camarapatishtha@hotmail.com

BUŁGARSKA IZBA PRZEDSIĘBIORCÓW SEKTORA CHEMICZNEGO

1309 Sofia, 205, Al. Stamboliysky Blvd.

tel.: (+359 2) 920 05 73, 223 460

fax: (+359 2) 920 14 81

ZWIĄZEK PRODUCENTÓW OLEJU ROŚLINNEGO W BUŁGARII

1000 Sofia, 47, Vitosha Blvd., 2nd Floor

tel.: (+359 2) 989 94 81

fax: (+359 2) 989 24 08

BUŁGARSKI ZWIĄZEK TRANSPORTU SAMOCHODOWEGO

4000 Pzardjik, 1, Ivailovsko Shausse Str.

NIKAN LINE OOD, P.O. Box 16

tel.: (+359 4) 889 27 74, 892 43 23,

(+359 34) 819 33

fax: (+359 34) 819 67

e-mail: nikanline@cybcom.net

STOWARZYSZENIE PRZETWÓRCÓW MIĘSNYCH W BUŁGARII

1505 Sofia, 30, Madrid Str., 3rd Floor, app. 5

TANDEM-B OOD

tel.: (+359 2) 946 14 46, 946 13 66, 971 26 71

tel./fax: (+359 2) 946 14 54, 973 30 69

e-mail: tandem-v@mail.bol.bg, amb@einet.bg

STOWARZYSZENIE PRZEDSIĘBIORCÓW MASZYN I WYROBÓW DLA PRZEMYSŁU MIĘSNEGO

6300 Haskovo, 6, V. Levsky Str.

PIM SD

tel.: (+359 38) 386 04, 386 01, 386 11

fax: (+359 38) 254 50, 377 92

FEDERACJA PIEKARZY W BUŁGARII

1510 Sofia, 1, Baba Vida Str.

tel./fax: (+359 2) 945 45 19, 945 42 26

e-mail: fedbread@einet.bg

BUŁGARSKA IZBA BRANŻOWA HURTOWNI I HANDLU DETALICZNEGO

9300 Dobritch, 2, Tzar Petar Str. app. 10, vh. 5

tel.: (+359 58) 302 61

BUŁGARSKA IZBA MODY

1000 Sofia, 16, Aksakov Str.

LINEA SD

tel./fax: (+359 2) 981 49 67

BUŁGARSKIE STOWARZYSZENIE W BRANŻY TECHNOLOGII INFORMATYCZNYCH

1000 Sofia, 7A, Graf Ignatiev Str.

APIS – Hristovotch EOOD

tel.: (+359 2) 980 48 27

fax: (+359 2) 987 36 55

e-mail: bait@nat.bg

ZWIĄZEK AGENCJI NIERUCHOMOŚCI

1505 Sofia, 2, Zemen Str.,

tel./fax: (+359 2) 431 443

e-mail: sans_nike@mb.bia-bg.com

STOWARZYSZENIE PRODUKCJI NAPOJÓW BEZALKOHOLOWYCH

1000 Sofia, 82, Tzar Simeon Str., vh. 3

tel.: (+359 2) 983 24 22

fax: (+359 2) 983 36 82

e-mail: bsda@tehn-link.com

STOWARZYSZENIE BRANŻOWE PRODUCENTÓW I DYSTYBUTORÓW LEKÓW I WYROBÓW SANITARNYCH

1303 Sofia, 88, Eng. Ivan Ivanov Str.

tel.: (+359 2) 931 08 93, 834 486

fax: (+359 2) 931 14 80, 832 731

e-mail: bsc-tel@mb.bia-bg.com

BUŁGARSKIE STOWARZYSZENIE SPEDYTORÓW

1000 Sofia, 46, William Gladstone Str.

tel.: (+359 2) 980 63 40, 980 63 39, 963 29 22

fax: (+359 2) 980 63 45, 963 36 94

e-mail: extrans@sf.icn.bg

OGÓLNOKRAJOWY BUŁGARSKI ZWIĄZEK PSZCZELARZY

1000 Sofia, 60, Pozitano Str., 2nd Floor

tel.: (+359 2) 897 542

fax: (+359 2) 967 31 06

e-mail: pchelar@bitex.com

STOWARZYSZENIE EKSPORTERÓW DZIANINY I WYROBÓW WŁÓKIENNICZYCH

1124 Sofia, 2A, Omourtag Str.

tel.: (+359 2) 943 37 49

fax: (+359 2) 943 31 68

e-mail: garments@inet.bg

KRAJOWE STOWARZYSZENIE BUŁGARSKICH AGENTÓW PRZEWOZOWYCH

1606 Sofia, 12A, Tundja, Office 306

Trans Express OOD

tel./fax: (+359 2) 946 12 14/944 53 04

e-mail: nsbs@bitex.com

IZBA BRANŻOWA TAKSÓWKARZY I SPEDYTORÓW

1000 Sofia, 52, Boudapeshta Str.

tel./fax: (+359 2) 983 39 84

BUŁGARSKIE STOWARZYSZENIE HANDLOWCÓW METALI

1000 Sofia, 26, Hristo Botev Blvd., app.12

tel./fax: (+359 2) 526 098

e-mail: b_a_m_t@yohoo.com

BUŁGARSKI ZWIĄZEK PSZCZELARZY

Sofia, 153, Hristo Botev Str.

tel.: (+359 2) 931 13 68

fax: (+359 2) 931 12 00

e-mail: agropchel@mb.bia-bg.com

BUŁGARSKIE STOWARZYSZENIE OPERATORÓW TELEGRAFICZNYCH

1510 Sofia, j.k. H. Dimitar, bl. 57,

entr. 3, 8th Floor, app.7

tel./fax: (+359 2) 470 94 53

OGÓLNOKRAJOWE STOWARZYSZENIE PRACODAWCÓW OPIEKI ZDROWOTNEJ

1784 Sofia, j.k. Mladost 1

1, „akad. Evg. Pavlovski” Str.

tel./fax: (+359 2) 723 716

e-mail: health_ass@yahoo.com

OGÓLNOKRAJOWE STOWARZYSZENIE TAKSÓWKARZY

1233 Sofia, j.k. Banishora,

bl. 28, app. 53

tel. (+359 2) 549 215, 580 077,

(+359 88) 831 064

OGÓLNOKRAJOWY ZWIĄZEK BRANŻOWY STRAŻAKÓW” FIREFIGHTER”

1619 Sofia, 1, „Ogneboretz” Str.

tel.: (+359 2) 982 732 88, (+359 88) 831 377

e-mail: firefighter@mb.bia-bg.com

STOWARZYSZENIE PRODUCENTÓW, IMPORTERÓW, HANDLOWCÓW I WULKANIZATORÓW OPON

1113 Sofia, 10, „Tzarigradsko Shausse” Blvd.

bl. 5, entr. 2, 3rd Floor

tel.: (+359 2) 973 30 45

fax: (+359 2) 971 36 31

e-mail: dalko@olb.net

BUŁGARSKA IZBA BRANŻOWA DRÓG TRANSPORTOWYCH

1407 Sofia, 43, „Cherny Vrah” Blvd., P.O. Box 76

tel.: (+359 2) 932 03 17

STOWARZYSZENIE FIRM GEODEZYJNYCH

1797 Sofia, 18, „Kl. Ohridski” Blvd.

tel.: (+359 2) 777 191

fax: (+359 2) 777 450

e-mail: geoteh@bit.bg

BUŁGARSKIE STOWARZYSZENIE WYTWÓRCÓW DŹWIGÓW WINDOWYCH
SOFIA

37, Ekzarh Josef Str. Office 409

tel.: (+359 88) 457 378

e-mail: liftassociation@abv.bg

NR 20. REGIONALNE IZBY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWE (IPH)**BLAGOEVRAD CCI**

2700 Blagoevgrad, 23, T. Alexandrov Str.,
6th Floor, Rooms 62-64
tel.: (+ 359 73) 885 017
fax: (+ 359 73) 885 018
e-mail: tpp_bl@union-net.net

BOURGAS CCI

8000 Bourgas, 12B, L. Karavelov Str.,
P.O. Box 644
tel.: (+ 359 56) 812 007, 810 129, 816 346,
+(359 56) 816 345, 813 148, 813 149
fax: (+ 359 56) 810 130, 813 150
e-mail: bspal@unacs.bg, itc@unacs.bg,
bscci@bccci.bg
web-site: www.bscci.bccci.bg

DOBRITCH CCI

9300 Dobrich, 3, Bulgarai Str., P.O. Box 182
tel.: (+ 359 58) 601 471, 601 472, 601 435
fax: (+ 359 58) 601 434
e-mail: dbccci@bccci.bg, cci@dobrich.net
web-site: www.cci.dobrich.net

GABROVO CCI

5300 Gabrovo, 1, Vazrazhdane Sq.,
P.O. Box 217
tel.: (+ 359 66) 808 839
tel./fax: (+ 359 66) 803 142, 804 138
e-mail: office@chamber-gabrovo.com
web-site: www.chamber-gabrovo.com

GOTSE DELCHEV CCI

2900 Gotse Delchev,
5, Ilia Batakliiev Str.
tel./fax: (+ 359 751) 224 88
e-mail: gdccci@bccci.bg

HASKOVO CCI

6300 Haskovo, 9, Rakovski Blvd., 2nd Floor
tel.: (+ 359 38) 661 112
fax: (+ 359 38) 665 502
e-mail: hccci@bccci.bg

SOFIA OFFICE

6, Trapezitsa Str.
tel.: (+ 359 2) 988 53 11, 988 55 26
fax: (+ 359 2) 986 51 46
e-mail: hccci@cablebg.net

SVILENGRAD OFFICE

6500 Svilengrad, 1, Asen Iliev Str.
tel.: (+ 359 379) 732 74
e-mail: hccisv@bccci.bg

KARDJALI CCI

6600 Kardjali, 3, Otec Paisii Str.,
P.O. Box 266
tel./fax: (+ 359 361) 621 89
e-mail: kjccci@bccci.bg

KAZANLUK CCI

6100 Kazanluk, 2, Starata reka Str.,
D.K. Arsenal, Office 101
tel.: (+ 359 431) 625 56
fax: (+ 359 431) 626 35
e-mail: kzccci@bccci.bg

KYUSTENDIL CCI

2500 Kyustendil, 44, Demokrasia Str.,
House of Culture, 2nd Floor
tel.: (+ 359 78) 513 71
tel./fax: (+ 359 78) 513 70
e-mail: knccci@esnet.bg, knccci@bccci.bg

LOVECH CCI

5500 Lovech, 24, Targovska Str.,
dom Preslav, Office 222, P.O. Box 92
tel.: (+ 359 68) 418 44
fax: (+ 359 68) 418 44
e-mail: lchcci@el-soft.com

MONTANA CCI

3400 Montana, 21, Vassil Levski Str.,
P.O. Box 332
tel./fax: (+ 359 96) 305 660
e-mail: mcci@bccci.bg

PAZARDJIK CCI

4400 Pazardjik, 4, Dimitar Kazakov – Neron
Str., P.O. Box 97
tel.: (+ 359 34) 444 457
fax: (+ 359 34) 444 703
e-mail: PzCCI@operamail.com, pzccci@bccci.
bg web-site: pzccci.cjb.net

PERNIK CCI

2300 Pernik, kv. Dimova Mahala,
3, Kozlodui Str.
tel.: (+ 359 76) 640 335, 640 336, 603 356
e-mail: ptp@abv.bg, ptp@rotop.com,
pkcci@bccci.bg
web-site: www.dimont.com/pcci

PLEVEN CCI

5800 Pleven, 4, Aton Str., 1st Floor,
P.O. Box 145
tel.: (+ 359 64) 803 003, 803 001, 803 002
fax: (+ 359 64) 803 004
e-mail: plcci@pleven.interbgc.com

PLOVDIV CCI

4003 Plovdiv, 7, Samara Str.
tel.: (+ 359 32) 968 880, 962 645
(+ 359 32) 962 618 – Euro Info Centre

fax: (+ 359 32) 962 647

e-mail: pcci@plovdiv-chamber.org
web-site: www.plovdiv-chamber.org

RAZGRAD CCI AND AGRICULTURE

7200 Razgrad, 2, Bouzloudja Str.,
House of Technics, 5th Floor,
Rooms 402, 403, 406. P.O. Box 265
tel.: (+ 359 84) 660 253, 660 249, 660 254
fax: (+ 359 84) 660 249
e-mail: rzccci@bccci.bg, rtpzk@razgrad.net

ROUSSE CCI

7000 Rousse, 3 A, Ferdinand Blvd.,
1st Floor, P.O. Box 484
Chairman assistant (+ 359 82) 825 875
Project manager (+ 359 82) 825 876
Information department
(+ 359 82) 825 887
Business contacts department
(+ 359 82) 825 886
Daily service Department
(+ 359 82) 825 878
Trade documentary Department
(+ 359 82) 825 884
fax: (+ 359 82) 825 873
e-mail: Info@chamber.rousse.bg,
rcci@bccci.bg
web-site: www.chamber.rousse.bg

SILISTRA CCI

7500 Silistra, 5, Patriarh Damyan Str.
tel./fax: (+ 359 86) 820 498
e-mail: scci@mbox.digsys.bg

SHOUMEN CCI

9700 Shoumen, 71, Saedinenie Str.,
P.O. Box 203
tel.: (+ 359 54) 800 360
fax: (+ 359 54) 800 361

e-mail: shcci@bccci.bg
web-site: <http://shcci.bccci.bg>

SLIVEN CCI
8804 Sliven, 1, Tzar Samuil Str., P.O. Box 59
tel.: (+ 359 44) 623 601
tel./fax: (+ 359 44) 623 718
e-mail: slcci@bccci.bg

SMOLYAN CCI
4700 Smolyan, Municipal Council,
P.O. Box 44
tel.: (+ 359 301) 620 55
fax: (+ 359 301) 620 54
e-mail: smcci@bccci.bg,
smcci@mbox.digsys.bg

STARA ZAGORA CCI
6000 Stara Zagora, 66, G. S. Rakovski Str.
tel.: (+ 359 42) 626 297, 626 033, 396 27
fax: (+ 359 42) 626 033
e-mail: office@chambersz.com,
szcci@bccci.bg
web-site: www.chambersz.com

TARGOVISHTE CCI
7700 Targovishte, 1, Stefan Karadja Str.,
4th Floor, Room 413, P.O. Box 120
tel.: (+359 601) 634 77
tel./fax: (+ 359 601) 620 08
e-mail: tscci@bccci.bg, tpp_t@tshte.net
web-site: www.tshte.net/tpp/

VARNA CCI
9000 Varna, 135, Primorsky Blvd.
tel.: (+ 359 52) 615 140, 239 018, 612 173
fax: (+ 359 52) 612 146
e-mail: office@vcci.bg, bozhilov@vcci.bg,
tabakov@vcci.bg
web-site: www.vcci.bg

VELIKO TARNOVO CCI
5000 Veliko Tarnovo, 41, N. Gabrovski Str.,
Central Post P.O. Box 33
tel.: (+ 359 62) 605 014, tel/fax: 605 015
e-mail: vtcci@bccci.bg, vtcci@vali.bg
vtcci@vachev.com

VIDIN CCI
3700 Vidin, 1, Bdintsi Sq.
tel.: (+ 359 94) 600 556, fax: 600 576
e-mail: vdcci@bccci.bg,
vdcci@mbox.digsys.bg

VRATSA CCI
3000 Vratsa, 24, Hristo Botev Str., P.O. Box
267
tel.: (+ 359 92) 660 271, 660 273, 665 509
e-mail: cci-vr@bitex.com, vrcci@bccci.bg
web-site: cci-eic-vratsa.bitex.com

YAMBOL CCI
8600 Yambol, 1, Rakovska Str., P.O. Box 291
tel.: (+ 359 46) 662 939, fax: 665 011
e-mail: ycci@bsbg.net
web-site: www.yambiz.com

NR 21. FIRMY KURIERSKIE

ARAMEX INTERNATIONAL COURIER

124, Rakovski Str.,1000 Sofia
 tel.: (+359 2) 980 08 15, 987 11 11/3
 fax: (+359 2) 980 08 16
 e-mail: khaledf@geobiz.net
 web-site: www.aramex.com

BULPOS

T11 General Gurko Str.,1000 Sofia
 tel.: (+359 2) 987 82 81, 949 65 67
 fax: (+359 2) 986 27 95

CITY EXPRESS

70A, Eng. Ivan Ivanov Blvd.,1000 Sofia
 tel.: (+359 2) 920 08 90, 920 05 23,
 914 14 14
 fax: (+359 2) 981 92 00
 e-mail: city-express@city-express.net

DESPRED KURIERSKA SLUZHBA

2, Slavyanska Str.,1080 Sofia
 tel.: (+359 2) 971 99 09, 980 00 84
 fax: (+359 2) 971 99 73

D&D EXPRESS

34, Bunaia Str.,1000 Sofia
 tel.: (+359 2) 971 99 09
 fax: (+359 2) 971 99 73
 Dział Cel: (+359 2) 945 91 41, 96 37 03
 e-mail: office@dnd-express.bg
 web-site: www.dnd-express.bg

DHL WORLDWIDE EXPRESS

10, Prof. Tzvetan Lazarov Blvd.,1582 Sofia
 tel.: (+359 2) 988 23 09, 987 79 27
 fax: (+359 2) 978 02 68
 e-mail: marketing.bg@dhl.com
 web-site: www.dhl.bg

FEDERAL EXPRESS-FKB

10, 5009 Str., Sofia Airport,1258 Sofia
 tel.: (+359 2) 942 94 00, 942 94 14
 fax: (+359 2) 973 13 66
 e-mail: operation@flyingcargo-bg.com
 web-site: www.fedex.com/bg

IN TIME

12, Iskarsko Shose Blvd.,1592 Sofia
 tel.: (+359 2) 960 99
 fax: (+359 2) 960 98 99
 e-mail: intime@intime.bg
 web-site: www.intime.bg

TIP TOP COURIER AGENCY

35, Lomsko Shose,1360 Sofia
 tel.: (+359 2) 936 99 99
 GSM 0-881022
 Mob.0-48991022
 e-mail: tiptop@courier.bg
 web-site: www.courier.bg

TNT BULGARIA

63, Shipchenski Prohod Blvd.,1574 Sofia
 tel.: (+359 2) 933 91 00, 933 91 83
 fax: (+359 2) 933 91 44
 e-mail: tnt@bulnet.bg
 web-site: www.tnt.com

UPS – UNITED PARCEL SERVICE

12, Assen Yordanov Blvd.,1592 Sofia
 tel.: (+359 2) 960 96
 fax: (+359 2) 960 98 99
 e-mail: upsbg@bnc.bg
 web-site: www.ups.com

NR 22. FIRMY SPEDYCYJNE I TRANSPORTOWE**ALFACONT OOD**

23B, Sv. Kliment Str., 9001 Varna

tel.: (+359 52) 601 989, 602 284

fax: (+359 52) 602 285

e-mail: alfacont@mbox.digsys.bg**ASTARTA 21 AD**

10, Tzar Ivan Shishman Str., 1000 Sofia

tel./fax: (+359 2) 980 12 77, 981 40 91

e-mail: raildept@bbf.bg**AIR SOFIA OOD**

64, Patriarh Evtimi Blvd., 1000 Sofia

tel.: (+359 2) 981 09 25, 980 29 01

fax: (+359 2) 980 29 07

e-mail: airsofia@ind.web-site-bg.net**BARWIL UNIMASTERS OOD**

62-64, Hemus Str., 1111 Sofia

tel.: (+359 52) 918 80

fax: (+359 52) 980 08 39

e-mail: office@sofia.unimasters.bgweb-site: www.unimasters.com**BDZ – UPRAVLENIE**

2, Vassil Levski Str., 1000 Sofia

tel.: (+359 2) 988 81 97, 932 42 02

fax: (+359 2) 981 65 67, 931 14 96

CARGOLINK AD

10, Tzar Ivan Shishman Str., 1000 Sofia

tel.: (+359 2) 987 20 16, fax: 980 12 77

CARGOLOG OOD

7 km. ZIT Tzarigradsko Shose Blvd.,

1184 Sofia

tel.: (+359 2) 974 37 39, fax: 974 34 75

e-mail: cargolog@mbox.cit.bg**CATONI & CO**

11, Marko Balabanov Str. floor 1, 9000 Varna

tel.: (+359 52) 245 036

fax: (+359 52) 243 111

web-site: www.bgmarine.net**DANZAZ**

4 Tzarigradsko Shose,

bl 2, entrance A, 1st Floor, ap.1, 1113 Sofia

tel.: (+359 2) 960 29 11

fax: (+359 2) 960 29 22

e-mail: danzasho@mbox.infotel.bg**DELTA TRANSPORT EOOD**

31, Tsvetna Gradina, 1421 Sofia

tel.: (+359 2) 963 12 23

fax: (+359 2) 963 43 69

e-mail: info@delta-transport.bgweb-site: www.delta-transport.bg**DESPRED AD**

84, Veslets Str., 1202 Sofia

tel.: (+359 2) 931 39 50

fax: (+359 2) 931 14 84

e-mail: info@despred.comweb-site: www.despred.com**DISCORDIA OOD**

44, Dondukov Blvd., floor 5, 1000 Sofia

tel.: (+359 2) 980 20 50

fax: (+359 2) 981 15 13

e-mail: office@diskordia.bgweb-site: www.discordia.bg**DONAU TRANSIT OOD**

1B, Aleksandrovska Str., 7000 Rousse

tel.: (+359 82) 827 166, fax: 827 73 85

e-mail: office@donau.bg.com

D&D – TRANZIT OOD

2, Slavianska Str., 1000 Sofia
tel.: (+359 2) 981 69 45
fax: (+359 2) 981 25 91

EKONT TRANS

Harbour Complex, office building,
Port East, 7000 Ruse
tel.: (+359 82) 844 433, fax: 844 148
e-mail: sales@econt.com
web-site: www.econt.com

EUROSPED OOD

73, Pirin Str., Manastirski Livadi Estate,
1680 Sofia
tel.: (+359 2) 919 91, 822 06 01,
fax: 955 98 07
e-mail: office@eurosped.bg
web-site: www.eurosped.biz

**FIRST EAST EUROPEAN FORWARDING
AND TRANSPORT AGENCY OOD**

53A, Opalchenska Str., 1233 Sofia
tel./fax: (+359 2) 931 04 22, 931 04 24
e-mail: pista@bgnet.bg

**FRANTZ WELTZ INTERNATIONALE TRANS-
PORTE OOD**

73, Vassil Levski Blvd., 1142 Sofia
tel.: (+359 2) 980 76 63, 980 76 71
fax: (+359 2) 981 93 47

ITN EOOD

13, Assen Zlatarov Str., 1504 Sofia
tel.: (+359 2) 943 45 35, 943 48 87
fax: (+359 2) 439 291
e-mail: itn@techno-link.com

KOMKO SPED TB OOD

3, Okolovrasten Pat Str., Gorubliane,
1504 Sofia
tel.: (+359 2) 763 151, 766 542
fax: (+359 2) 975 34 47

KUEHNE I NAGEL OOD

15, Iskarsko Shosse Blvd., 1528 Sofia
tel.: (+359 2) 970 39 39
fax: (+359 2) 970 39 49
e-mail: Knsof.office.bg@kuehne-nagel.com
web-site: www.kuehne-nagel.com

M&M MILIZER MUNCH BG OOD

11, Obelsko Shose Str., Liulin, 1504 Sofia
tel.: (+359 2) 984 57 10
fax: (+359 2) 984 57 16
e-mail: militzer@mumnetbg.com

MSC BULGARIA OOD

45, Preslav, Str., 9000 Varna
tel.: (+359 52) 602 154, 600 831
fax: (+359 52) 600 836
e-mail: msc@mbox.digsys.bg

NTZ TRANSPORT OOD

7, Pliska Str., 9000 Varna
tel.: (+359 52) 609 381
fax: (+359 52) 609 380
e-mail: ntz@mbox.digsys.bg

PARAHODSTVO BMF

1, Primorski Blvd., 9000 Varna
tel.: (+359 52) 683 336, 683 225
fax: (+359 52) 632 945
e-mail: naviage@navbul.com
web-site: www.navbul.com

RONDINE

55/57, Nishava Str., 1680 Sofia
tel.: (+359 2) 592 056
fax: (+359 2) 597 068

SCHENKER EOOD

7, Iskarsko Chaussee Blvd., BG-1592 Sofia
tel.: (+359 2) 942 91 00
fax: (+359 2) 975 30 75
e-mail: schenker@schenker.bg
web-site: www.schenker.bg

SCORPION SHIPPING

23, Bacho Kiro Str., 1000 Sofia
tel.: (+359 2) 980 16 32, 926 27 00
fax: (+359 2) 980 16 31
e-mail: headoffice@scorpion-shipping.net

SO MAT AD

1, Samokovsko Shose Str., Gorublyane,
1138 Sofia
tel.: (+359 2) 985 569, 974 38 31
fax: (+359 2) 974 33 09
e-mail: sdimitrova@somat-sofia.com

TRANSLAND OOD

163B, Nishava Str., ap 4 and 6, 1408 Sofia
tel.: (+359 2) 958 35 41, 958 35 45
fax: (+359 2) 958 49 05
e-mail: headoffice@transland.bg
web-site: www.transland.bg

UNIMASTERS LOGISTICS GROUP

40, Graf Ignatiev Str., 9000 Varna
tel.: (+359 52) 665 50
fax: (+359 52) 665 53 33
e-mail: office@unimasters.bg
web-site: www.unimasters.com

VECTRA OOD

89b, Stamboliiski Blvd., 1000 Sofia
tel.: (+359 2) 910 90, 981 00 14, 981 71 90
fax: (+359 2) 980 04 24, 980 65 97
e-mail: vectra@einet.bg

WERTA OOD

24, Krivolak Str., 1421 Sofia
tel.: (+359 2) 963 29 22
fax: (+359 2) 963 36 94
e-mail: werta@bis.bg

NR 23. TARGI I WYSTAWY W BUŁGARII

IMPREZY TARGOWE OBJĘTE DOFINANSOWANIEM W RAMACH SYSTEMU
SPO-WKP W LATACH 2006-2007*

LISTA „A” – brak imprez odbywających się w Bułgarii**LISTA „B”**

Nazwa targów	Miejsce	2006 rok	2007 rok	Branża
AGRA	Płowdiw	21-25 marzec	20-24 luty	Art. spożywcze
MT Konsumpcyjne (Pivo/Gastro/Bakery)	Płowdiw	08-13 maj	07-12 maj	Art. konsumpcyjne i technologie – przemysł tekstylny, kosmetyczny, meblowy, wyposażenie mieszkań, biała technika (AGD)
Bulmedica, Buldental, Orthopedy & Reha Expo	Sofia	09-12 maj	08-11 maj	Medyczna
Expo Energia, Bultherm, Expolight, Eltech	Sofia	30 maj – 02 czerwiec	29 maj – 02 czerwiec	Energo-techniczna
HEMUS	Płowdiw	31 maj – 02 czerwiec	–	Przemysł obronny
Autoshow	Sofia	10-18 czerwiec	–	Motoryzacja
MT Techniczne	Płowdiw	25-30 wrzesień	24-29 wrzesień	telekomunikacja, komputery i wyposażenie biur, przemysł chemiczny, górnictwo, maszyny budowlane, środki transportu, obróbka drewna i metalu, energetyka i ekologia
Trzy klucze – dom, biuro, willa	Warna	9-13 listopad	listopad	Budowlana

LISTA „C”

Nazwa targów	Miejsce	2006 rok	2007 rok	Branża
“STROYKO 2000”	Sofia	22-28 marzec	21-27 marzec	Budowlana
“STROYKO 2000”	Sofia	18-24 październik	17-23 październik	Budowlana

NR 24. ADRESY AMBASAD W SOFII**AFGANISTAN**

61, "Boryana" Str., bl. 216 A, ap. 15
tel.: (+359 2) 556 196, fax: 955 99 76
e-mail: panjshir@vpnbg.net

ALBANIA

10, "Krakra" Str. 1087 Sofia
tel.: (+359 2) 943 38 57

ALGERIA

16, "Slavyanska" Str.
tel.: (+359 2) 980 22 50, fax: 980 03 28
e-mail: ambalgsf@bgnet.bg

ARGENTYNA

36, "Dragan Tzankov" Blvd., P.O. Box 635
INTERPRED – World Trade Center, bl. Á, et. 8
tel.: (+359 2) 971 25 39, 971 37 91
fax: (+359 2) 916 130 28
e-mail: arebulg@techno-link.com

ARMENIA

11, "20 april" Str.
tel.: (+359 2) 952 60 46, tel./fax: 54 79 70
e-mail: armembsof@omega.bg

AUSTRIA

4, "Shipka" Str. 1000 Sofia
tel.: (+359 2) 980 35 72, 980 35 73, 981 05 67

BELGIA

1, "Velchova Zavera" Sq.
tel.: (+359 2) 988 72 90, 988 72 95
fax: (+359 2) 963 36 38
e-mail: ambabel@einet.bg

BIAŁORUŚ

JK "Iztok" – 6, "Charles Darwin" Str.
tel.: (+359 2) 971 34 88, tel./fax: 973 31 00

BRAZYLIA

19, "Frederic Joliot Curie" Str.,
bl.156/1, et. 4, ap. 6
tel.: (+359 2) 723 527, 722 497, 701 002
fax: (+359 2) 971 28 18
e-mail: sofprem@main.infotel.bg

CHINY

7, "Alexander von Humbolt" Str.
tel.: (+359 2) 973 38 73, fax: 971 10 81
e-mail: webmaster@chinaembassy.bg
web-site: www.chinaembassy.bg

CHORWACJA

32, "Veliko Tarnovo" Str.
tel.: (+359 2) 943 32 25, 943 32 26
fax: (+359 2) 946 13 55
e-mail: dkp_rh@infotel.bg
web-site: www.infotel.bg/croembassy

CYPR

JK Iztok – "Yuri Gagarin" Str.,
bl.154 A, et.1, ap. 2
tel.: (+359 2) 971 22 41, 971 92 70
fax: (+359 2) 739 795

CZECHY

9, "Yanko Sakazov" Blvd.
tel.: (+359 2) 946 11 11, 946 11 10
fax: (+359 2) 946 18 00
e-mail: sofia@embassy.mzv.cz

DANIA

54, Dondukov Blvd., 1000 Sofia
 tel.: (+359 2) 980 08 30, 980 22 40
 fax: (+359 2) 980 08 31
 e-mail: sofamb@um.dk
 web-site: www.danishembassy.bg

EGIPT

5, "6-ti Septemvri" Str.
 tel.: (+359 2) 988 15 09, 987 02 15
 fax: (+359 2) 980 12 63

FINLANDIA

16, Ulista Krakra Str. 1504 Sofia
 tel.: (+359 2) 942 49 10, fax: 942 49 11

FRANCJA

27-29, "Oborishte" Str.
 tel.: (+359 2) 965 11 00, fax: 965 11 20
 web-site: www.ambafrance.com

GRECJA

33, "San Stefano" Str., 1504 Sofia
 tel.: (+359 2) 946 10 27, 946 10 30, 943 34 53
 fax: (+359 2) 946 12 49
 e-mail: sofia@greekembassy.bg
 web-site: www.greekembassy.bg

HISZPANIA

27, "Sheinovo" Str. 1381 Sofia
 tel.: (+359 2) 943 30 32, 943 30 34, 943 36 20
 fax: (+359 2) 946 12 01

HOLANDIA

38, "Galichitsa" Str. 1000 Sofia
 tel.: (+359 2) 962 57 90, 962 57 85/90/95
 fax: (+359 2) 962 59 58
 e-mail: embassy@netherlandembassy.bg
 web-site: www.netherlandembassy.bg

INDIE

31, "Patriarch Evtimii" Blvd.
 tel.: (+359 2) 986 77 72, 986 76 72
 fax: (+359 2) 980 12 89
 e-mail: india@inet.bg

INDONEZJA

53, "Simeoneovsko Shousse", res. 4
 tel.: (+359 2) 962 52 40, 68 32 20, 962 61 70
 fax: (+359 2) 962 44 18, 962 58 42
 e-mail: indosof@geobiz.net
 web-site: www.indonesia.bg

IZRAEL

1, "Bulgaria" Sq.
 tel.: (+359 2) 951 50 46, 986 12 35, 951 50 29
 fax: (+359 2) 952 11 01
 e-mail: mbis@interbgc.com

IRAN

77, "Vassil Levski" Blvd.
 tel.: (+359 2) 987 61 73, 987 85 46, 981 43 48
 fax: (+359 2) 987 70 41
 e-mail: embassy-@parsmail.com

JAPONIA

14, "Lyulyakova Gradina" Str.
 tel.: (+359 2) 971 34 37, 971 27 08
 fax: (+359 2) 971 10 95
 e-mail: emb-jp-bl@geobiz.net

KOREAŃSKA REPUBLIKA LUDOWO-DEMOKRATYCZNA

36, "Dragan Tzankov" Blvd.,
 INTERPRED – World Trade Center, et.8 A
 tel.: (+359 2) 971 21 81, fax: 971 33 88
 e-mail: koreanembassy@globalone-bg.com

KUBA

1, "Konstantin Shtarkelov" Str.
tel.: (+359 2) 720 996, 722 014
e-mail: consulcuba@mbox.digsys.bg

KUWEJT

"Simeonovsko Shousse" Blvd., res.15
tel.: (+359 2) 962 56 89, 962 51 30,
962 53 09

LIBAN

19, "Frederic Joliot Curie" Str., bl.155, ap.13
tel.: (+359 2) 971 31 69, 720 431

LIBIA

"Andrey Sakharov" Blvd., res.1
tel.: (+359 2) 974 35 56, 974 31 56
fax: (+359 2) 974 32 29, 974 32 97

MACEDONIA

17, "Frederic Joliot Curie" Str., bl. 2, ap.1
tel.: (+359 2) 701 560, 705 098
fax: (+359 2) 971 28 32
e-mail: todmak@bgnet.bg

MAROKO

129, "Evlogi Georgiev" Blvd.
tel.: (+359 2) 943 30 99, 944 27 94
fax: (+359 2) 946 10 43
e-mail: sifmasof@bgnet.bg

MOŁDOWA

17, Patriarh Evtimii Blvd.
tel.: (+359 2) 981 85 53

MONGOLIA

52, "Frederic Joliot Curie" Str.
tel.: (+359 2) 659 012
fax: (+359 2) 963 07 45
e-mail: mogemb@mbox.infotel.bg

NIEMCY

25, "Frederic Joliot Curie" Str., 1113 Sofia
tel.: (+359 2) 918 380
fax: (+359 2) 963 16 58, 963 08 92
e-mail: gemb@vilmat.com
web-site: www.german-embassy.bg

PALESTYNA

22, "James Boucher" Str.
tel.: (+359 2) 963 43 24
fax: (+359 2) 963 25 71
e-mail: palestina.sofia@internet-bg.net

PERU

17, "Frederic Joliot Curie" Str., bl. 2, ap. 2
tel.: (+359 2) 971 37 08
fax: 973 33 46
Email: peru@mail.bol.bg

POLSKA

46, "Khan Kroum" Str.
tel.: (+359 2) 987 26 10, 987 26 60
e-mail: polambda@internet-bg.net

PORTUGALIA

6, "Ivatz Voivida" Str.
tel.: (+359 2) 943 36 67
fax: (+359 2) 943 30 89
e-mail: embport@online.bg

REPUBLIKA POŁUDNIOWEJ AFRYKI

1, Alexander Jendov" Blvd. 1113 Sofia
tel.: (+359 2) 971 3425
fax: (+359 2) 971 31 03
e-mail: saembsod@techno-link.com

ROSJA

28, "Dragan Tzankov" Blvd.
tel.: (+359 2) 963 09 12, 963 13 14
fax: (+359 2) 963 41 03

e-mail: rebus@datacom.bg
web-site: www.russianembassy.net

RUMUNIA

4, Sitnyakovo Blvd Str.
tel.: (+359 2) 971 28 58, 973 30 81
fax: (+359 2) 973 34 12
e-mail: ambsofra@exco.net

SŁOWACJA

9, "Yanko Sakazov" Blvd.
tel.: (+359 2) 943 32 81
fax: 943 38 37
e-mail: svkembra@ttm.bg

SYRIA

13 A, "Simeonovsko Shousse" Blvd.
tel.: (+359 2) 962 57 42, 962 45 80
fax: (+359 2) 962 43 14

SZWAJCARIA

33, "Shipka" Str.
tel.: (+359 2) 946 01 97
fax: 946 11 86
e-mail: chembg@inet.bg

SZWECJA

4, "Alfred Nobel" Str.
tel.: (+359 2) 971 24 31, 973 37 74
fax: (+359 2) 973 37 95
e-mail: swemb@einet.bg

TURCJA

80, "Vassil Levski" Blvd.
tel.: (+359 2) 980 22 70, 987 29 84
fax: (+359 2) 981 93 58
e-mail: turkel@techno-link.com

UKRAINA

JK "Ovcha Kupel" – 29, "Boriana" Str.

tel.: (+359 2) 955 94 78, 955 40 26
fax: (+359 2) 955 52 47, 955 93 54
e-mail: puvrub@mail.bol.bg

URUGWAJ

91, "Tzar Ivan Assen II" Str., P.O. Box 213
tel.: (+359 2) 943 45 45, 943 19 57
fax: (+359 2) 943 40 40
e-mail: urubulg@inbox.digsys.bg

USA

1, "Saborna" Str., 1000 Sofia
tel.: (+359 2) 937 51 00
fax: (+359 2) 981 89 77
e-mail: irc@usembassy.bg
web-site: www.usembassy.bg

WENEZUELA

12, "Narodno Sabranie" Sq., 3rd Floor
tel.: (+359 2) 980 38 82
fax: (+359 2) 980 53 60
e-mail: embavenez@inbox.digsys.bg

WĘGRY

57, "6-ti Septemvri" Str.
tel.: (+359 2) 963 11 35
fax: (+359 2) 547 970
e-mail: huembasof@netbg.com

WIELKA BRYTANIA

9, "Moskovska" Str., 1113 Sofia
tel.: (+359 2) 933 92 22
fax: (+359 2) 933 92 19
web-site: www.britishembassy.gov.uk

WŁOCHY

7, "Shipka" Str.
tel.: (+359 2) 980 77 47, 980 69 50, 980 45 07
fax: (+359 2) 980 3717

NR 25. MIĘDZYNARODOWE ORGANIZACJE GOSPODARCZE**EUROPEJSKI BANK ODBUDOWY I ROZWOJU**

1000 Sofia
15-17, Moskovska Str.
tel.: (+359 2) 932 14 14
fax: (+359 2) 932 14 41

MIĘDZYNARODOWY FUNDUSZ WALUTOWY

1000 Sofia
1, Batenberg Sq.
tel.: (+359 2) 981 45 06, 981 91 45, 981 15 09
fax: (+359 2) 981 25 24

PROGRAM NARODÓW ZJEDNOCZONYCH DS. ROZWOJU

1040 Sofia
25, Khan Krum Str.
P. O. Box 700
tel.: (+359 2) 969 61 00
fax: (+359 2) 981 31 84
e-mail: info@undp.bg
web-site: www.undp.bg

BANK ŚWIATOWY

36, Dragan Tzankov Blvd.
INTERPRED, World Trade Centre
1057 Sofia
tel.: (+359 2) 973 32 16-20, 973 32 12
fax: (+359 2) 971 20 45, 801 595

NR 26. PLACÓWKI DYPLMATYCZNE W POLSCE I W BUŁGARII

Ambasada Republiki Bułgarii w Rzeczypospolitej Polskiej

Al. Ujazdowskie 33/35, 00-540 Warszawa

tel.: 022/629 40 71-75, 625 71 71

fax: 022/628 22 71

e-mail: office@bgemb.com.pl, polityka@bgemb.com.pl

Ambasador: Pan Latchezar Petkov

Wydział Handlowy

tel.: 022/629 41 11, 621 25 35

fax: 022/625 59 89

e-mail: n.kostov@mi.government.bg

Wydział Konsularny

tel./fax: 022/628 13 40

e-mail: konsulat@bgemb.com.pl

godziny otwarcia: od poniedziałku do piątku 09.00-12.00

Radca: Pani Svetla Tzvetanova Stefanova

Konsulat Republiki Bułgarii we Wrocławiu

ul. Piotra Skargi 7/1, 50-082 Wrocław

tel.: 071/783 39 28

fax: 071/346 01 36

godziny otwarcia: 8.00-16.00 od poniedziałku do piątku

Konsul Honorowy: Pan Jan Chorostkowski

Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Republice Bułgarii

ul. Chan Krum 46,1000 Sofia.

tel.: (+359 2) 987 26 10 (centrala), 987 26 60, 987 26 70, 987 16 60, 988 51 81 (sekretariat)

fax: (+359 2) 987 29 39

e-mail: polamba@internet-bg.net

Ambasador: Pan Andrzej Lindenberg

Wydział Konsularny

adres: j. w.

tel./fax: 981 85 45

tel. komórkowy: (+359) 88 54 34 00, (w dysp. Kier. Konsulatu)

Konsulat Generalny RP w Warnie

ul. Sławiańska 18, 9000 Warnia

tel.: (+359 52) 609 212, 609 213

fax: (+359 52) 609 211

e-mail: conplvar@techno-link.com*Wydział Ekonomiczno-Handlowy Ambasady RP w Sofii*

ul. Ewłogi Georgiew 125, 1504 Sofia

tel.: (+359 2) 943 35 16, 943 42 45

fax: (+359 2) 943 48 14, 946 10 24

e-mail: brh_pl_sofia@bsbg.netweb-site: www.brhplsofia.bsbg.net

I Radca: Pan Andrzej Prochwicz

**NR 27. PAŃSTWA Z KTÓRYMI BUŁGARIA PODPISAŁA UMOWY
O WZAJEMNEJ OCHRONIE I WSPIERANIU INWESTYCJI
I/LUB O UNIKANIU PODWÓJNEGO OPODATKOWANIA**

Kraj	Umowa podatkowa	Umowa inwestycyjna
Albania	tak	tak
Algieria	nie	tak
Argentyna	nie	tak
Armenia	tak	tak
Austria	tak	tak
Belgia	tak	tak
Białoruś	tak	tak
Chiny	tak	tak
Chorwacja	tak	tak
Cypr	tak	tak
Czechy	tak	tak
Dania	tak	tak
Egipt	tak	tak
Finlandia	tak	tak
Francja	tak	tak
Grecja	tak	tak
Gruzja	tak	tak
Hiszpania	tak	tak
Holandia	tak	tak
Indie	tak	tak
Indonezja	tak	nie
Iran	nie	tak
Irlandia	tak	tak
Izrael	tak	tak
Japonia	tak	nie
Jemen	nie	tak
Jordania	nie	tak
Jugosławia	tak	tak
Kanada	tak	nie
Kazachstan	tak	tak
Korea Południowa	tak	nie
Korea R.L.-D.	tak	nie

Kraj	Umowa podatkowa	Umowa inwestycyjna
Kuba	nie	tak
Kuwejt	tak	tak
Liban	tak	tak
Libia	nie	tak
Luksemburg	tak	tak
Macedonia	tak	tak
Malta	tak	tak
Maroko	tak	tak
Mołdowa	tak	tak
Mongolia	tak	tak
Niemcy	tak	tak
Norwegia	tak	nie
Polska	tak	tak
Portugalia	tak	tak
Rosja	tak	nie
Rumunia	tak	tak
Singapur	tak	nie
Słowacja	tak	tak
Słowenia	tak	tak
Stany Zjednoczone	nie	tak
Sudan	nie	tak
Syria	tak	tak
Szwajcaria	tak	tak
Szwecja	tak	tak
Tajlandia	tak	nie
Tunezja	nie	tak
Turcja	tak	tak
Ukraina	tak	tak
Uzbekistan	nie	tak
Węgry	tak	tak
Wielka Brytania	tak	tak
Wietnam	tak	tak
Włochy	tak	tak
Zimbabwe	tak	nie

Źródło: Bułgarska Agencja Inwestycji Zagranicznych

NR 28. KOSZTY OPERACYJNE W BUŁGARI PRZYKŁADOWE CENY I OBCIĄŻENIA PODATKOWE W BUŁGARI

Średnie miesięczne wynagrodzenie brutto w EUR (wrzesień 2005)	167			
Obciażenia wynagrodzeń miesięcznych na zasiłek socjalny, fundusz bezrobotnych i opiekę zdrowotną, 2006	24-24,7% płacone przez pracodawcę			
Podatek dochodowy od osób prawnych, 2006	15%			
Podatek VAT, 2006	20%			
Cena wynajmu powierzchni biurowej w centrum Sofii, EUR za m ² , listopad 2005	Klasa A: 11-18 Klasa B: 10			
Cena kupna powierzchni biurowej w centrum Sofii, EUR za m ² , listopad 2005	Klasa A:– 1000-1300			
Cena kupna apartamentu w eleganckiej dzielnicy Sofii, EUR za m ² , 2004	250-750			
– 80-120 m ²	250-1000			
– 120-300 m ²				
Średnie ceny kupna ziemi:				
Ziemia rolna, EUR za 1000 m ² , 2004	49-128			
Ziemia przemysłowa – duże miasta, EUR za m ² , 2005-2006	30-100			
Koszt wody dla przedsiębiorstw w Sofii, z VAT, cena w EUR/m ² , 2006	0,53-0,59			
Koszt wody dla gospodarstw w Sofii, z VAT, cena w EUR/m ³ , 2006	0,43			
Koszt założenia telefonu w firmie BTC, bez VAT, cena w EUR, 2006	Standard plan: 36, ISDN (2B+D): 53,7			
Miesięczny abonament dla telefonów stacjonarnych w firmie BTC, bez VAT, cena w EUR, 2006	Standard plan: 8,44, ISDN (2B+D): 17,9			
Oplata za przeniesienie telefonu, bez VAT, cena w EUR, 2006	prywatne i służbowe – 17,9			
Koszt 1 min rozmowy wychodzącej z Bułgarii, bez VAT, cena w EUR	<i>Operator</i>	<i>do Europy</i>	<i>do USA</i>	<i>poprzez satelitę</i>
	BTC	0,15-0,37	0,15	1,84
	Orbitel	0,08	0,08	2,56
Średnia cena za 1 litr paliwa z VAT, ceny w EUR (styczeń 2006)				
95 bezolowiowa	0,87			
98 bezolowiowa	0,97			
Diesel	0,82			

Koszt zużycia energii elektrycznej, z VAT, ceny w EUR/kWh	Elektryczność dla użytku przemysłowego, średnie napięcie (1 kV-60 kV)
3 taryfa – odczyty:	
w godzinach szczytu	0,074
w dzień	0,046
w nocy	0,028
2 taryfa – odczyty:	
w dzień	0,058
w nocy	0,028
1 taryfa	0,056
Elektryczność dla użytkowników indywidualnych	
2 taryfa – odczyty:	
w dzień, powyżej 74 kWh	0,089
w nocy	0,048
1 taryfa, powyżej 74 kWh	0,089
Gaz naturalny, z VAT, ceny w EUR/1000 m ³ (styczeń 2006, w zależności od spółki dystrybucyjnej)	189-287

Źródło: Bułgarska Agencja Inwestycji Zagranicznych

XII. BIBLIOGRAFIA

1. „Annual Report of the Bulgarian Stock Exchange 2005”, Bulgarian Stock Exchange, 2006.
2. Biuletyny ekonomiczne opracowane przez Wydział Ekonomiczno-Handlowy Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Sofii.
3. Biuletyny kwartalne i roczne „Bulgarian Economy”, 2005, Center for Economic Development.
4. „Bulgaria Analytica” – biuletyn Bułgarskiej Izby Przemysłowo-Handlowej.
5. „Bulgaria Investment Guide 2006”, Bułgarska Agencja ds. Inwestycji InvestBulgaria, 2006. „Bulgaria 2005 Comprehensive Monitoring Report”, Brussels, 25 October 2005, European Commission.
6. Statystyki Euromoney oraz InvestBulgaria.
7. „Foreign Investment Statistics”, Bułgarska Agencja ds. Inwestycji (InvestBulgaria), 2005.
8. „Infolns” – publikacja Stowarzyszenie Bułgarskich Firm Ubezpieczeniowych, 2004, 2005.
9. „Payment System in Bulgaria” – publikacja Narodowego Banku Bułgarii.
10. „Program for Transport Infrastructure Development for the Period 2001-2005”, Bułgarskie Ministerstwo Transportu i Komunikacji, październiki 2001.
11. Raporty analityczne Bułgarskiej Agencji Prywatyzacji.
12. Raporty statystyczne opracowane przez Bułgarski Narodowy Urząd Statystyczny.
13. Raporty statystyczne opracowane przez Wydział Ekonomiczno-Handlowy Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Sofii.
14. Bulgaria: Selected Issues and Statistical Appendix, International Monetary Fund.
15. „Chances in the transport infrastructure sector in Bulgaria. Austria Showcase Traffic Infrastructure”, Sofia, 5th April, 2006, Ministry of Transport.
16. Commercial Banks in Bulgaria, Bulgarian National Bank.
17. Ustawy i inne akty prawne wymienione w treści przewodnika.

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) jest agencją rządową podlegającą ministrowi właściwemu do spraw gospodarki. Powstała na mocy Ustawy z 9 listopada 2000 roku o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości. Zadaniem Agencji jest zarządzanie funduszami pochodzącymi z budżetu państwa i Unii Europejskiej przeznaczonymi na wspieranie przedsiębiorczości i rozwój zasobów ludzkich, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb małych i średnich przedsiębiorstw. **PARP** jest także jedną z instytucji odpowiedzialnych za realizację działań finansowanych z funduszy strukturalnych.

Głównym celem działania Agencji jest wdrażanie programów rozwoju gospodarki, zwłaszcza wspierających rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, eksport, rozwój regionalny, wykorzystanie nowych technik i technologii. Ponadto Agencja pomaga w tworzeniu nowych miejsc pracy, rozwoju zasobów ludzkich i w przeciwdziałaniu bezrobociu.

W **PARP** działa telefoniczny punkt informacyjny,
czynny od poniedziałku do piątku w godzinach 9.00-16.00.
dla strefy (022) tel.: +48 (22) 432 89 91, 432 89 92, 432 89 93,
dla pozostałych stref numeracyjnych: 0 801 33 22 02, 0 801 406 416

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
00-834 Warszawa, ul. Pańska 81/83
tel.: +48 (22) 432 80 80, 652 80 80
faks: +48 (22) 432 86 20, 652 86 20, 432 84 04, 652 84 04
e-mail: biuro@parp.gov.pl
www.parp.gov.pl

UNIDO – Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju Przemysłowego z siedzibą w Wiedniu, jako wyspecjalizowana organizacja działająca w ramach systemu ONZ, wspiera procesy industrializacji i pomaga krajom rozwijającym się oraz krajom znajdującym się w okresie transformacji gospodarczej w uzyskaniu należnego miejsca w coraz bardziej zglobalizowanej gospodarce światowej.

UNIDO – współpracuje z instytucjami rządowymi i środowiskami gospodarczymi 171 państw członkowskich, promuje konkurencyjną gospodarkę, tworzenie nowych miejsc pracy i zdrowe środowisko naturalne poprzez ułatwianie dostępu do nowoczesnych technologii, pomocy technicznej i wiedzy z zakresu produkcji, zarządzania i marketingu.

UNIDO – posiada sieć placówek oraz biur promujących inwestycje i technologie (w Bahrajnie, Belgii, Brazylii, Chinach, Egipcie, Francji, Grecji, Japonii, Jordanii, Korei Południowej, Maroku, Rosji, Tunezji, Turcji, Ugandzie, Wielkiej Brytanii i Włoszech), a także dysponuje siecią kilkuset instytucji partnerskich w różnych krajach świata. Ten potencjał, połączony internetową platformą informacyjną „UNIDO Exchange”, umożliwia wszystkim zainteresowanym szeroki dostęp do zasobów wiedzy, ekspertyz, metodologii i doświadczeń Organizacji i jej partnerów.

Więcej informacji o UNIDO można uzyskać na stronie internetowej

www.unido.org

Niniejsza publikacja jest również osiągalna, wraz z szeregiem innych podobnych pozycji, w formacie PDF na stronie:

www.unido.pl

Euro Info Centre (EIC) to partner dla małych i średnich przedsiębiorstw poszukujących praktycznej informacji o Unii Europejskiej.

Sieć centrów Euro Info liczy ponad 300 ośrodków w Europie. Sieć jest praktycznym narzędziem Komisji Europejskiej służącym zwiększeniu efektywności działań małych i średnich firm na jednolitym rynku UE. Podstawowe cele działania sieci EIC to: informowanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw o dostępnych źródłach finansowania MSP z funduszy polskich i europejskich, prawie europejskim, normach technicznych oraz zmianach w prawie polskim wynikających z przystosowania do przepisów UE.

Ponadto ośrodki EIC doradzają:

- jak rozpocząć, prowadzić i rozwijać działalność gospodarczą,
- oferują adresy firm z pozostałych krajów UE, zainteresowanych współpracą z firmami polskimi,
- zapraszają polskich przedsiębiorców na misje handlowe oraz targi współfinansowane z funduszy Komisji Europejskiej.

W Polsce sieć Euro Info Centre to 14 ośrodków rozmieszczonych w strategicznych z punktu widzenia gospodarczego rejonach Polski. Ośrodki Euro Info Centre są zawsze afiliowane przy instytucjach działających na rzecz biznesu – agencjach, inkubatorach przedsiębiorczości i fundacjach, czego skutkiem jest bezpośredni dostęp do aktualnych informacji o programach dla sektora MSP.

Sieć Euro Info posiada również serwis internetowy o charakterze informacyjnym, który zawiera m.in. odpowiedzi na bieżące pytania klientów dotyczące prawa i funduszy. Dodatkowo sieć wydaje Biuletyn Euro Info – miesięcznik poświęcony w całości kwestiom związanym z funkcjonowaniem sektora MSP.

Centra Euro Info zapraszają przedsiębiorców do korzystania ze swoich usług.

Pełna lista ośrodków Euro Info Centres znajduje się na stronie

www.euroinfo.org.pl

Euro Info Centre przy Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości
ul. Pańska 81/83, 00-834 Warszawa
tel.: (022) 432 71 02, faks: (022) 432 86 20

